

JAARSTUKKEN GEMEENTE RIJSWIJK 2019

Voor u liggen de jaarstukken 2019 van de gemeente Rijswijk. Hiermee legt het college van burgemeester en wethouders verantwoording af aan de gemeenteraad over het gevoerde beleid, de geleverde prestaties en de besteding van middelen in 2019.

Dit gebeurt via de programmabegroting 2019-2022 die kaderstellend is geweest voor de activiteiten van het college. De wet schrijft voor dat de opbouw van de jaarstukken analoog moet zijn aan de programmabegroting. Dit komt de vergelijkbaarheid tussen beide documenten ten goede.

Leeswijzer

Inleiding

De jaarstukken starten met een inleiding, waarin kort en bondig wordt ingegaan op de belangrijkste inhoudelijke en financiële ontwikkelingen in 2019 en bevat ook de rekening in één oogopslag.

Jaarverslag

Programma's

Hierin staat de verantwoording van:

- Ale programma's;
- Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien;
- Overhead.

De verantwoording voor de programma's gebeurt met de volgende vragen:

- Wat willen we bereiken?
- Wat hebben we daarvoor gedaan?
- Wat heeft het gekost?

Elk programma kent doelstellingen, indicatoren en onderliggende beleidsproducten.

Paragrafen

In dit onderdeel worden onderwerpen behandeld die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De rapportage IBT is opgenomen vanwege de bestuursovereenkomst interbestuurlijk toezicht met de provincie Zuid - Holland. Hierin wordt verantwoording afgelegd over de naleving van wet- en regelgeving waar de bestuursovereenkomst betrekking op heeft.

Jaarrekening

Hierin staat de financiële verantwoording over 2019 met een balans en een toelichting daarop. De jaarrekening is onderworpen aan de accountantscontrole en leidt tot een controleverklaring van de onafhankelijke accountant met een oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening.

De jaarrekening bevat ook:

- Single Information Single Audit;
- Overzicht taakveld.

Bijlagen

De bijlagen bevat:

- Kerngegevens en kerngetallen.

Verplichte indicatoren volgens het Besluit Begroting

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) zijn gemeenten gehouden in de programma's in de begroting en in de programmaverantwoording in het jaarverslag de beoogde en gerealiseerde maatschappelijke effecten van de verschillende programma's toe te lichten via zogenaamde beleidsindicatoren. Deze indicatoren dragen bij aan het beleidsmatiger maken van begroting en jaarverslag. Raadsleden kunnen zich zo op de belangrijke momenten in een beleidscyclus een beeld vormen over de behaalde en te behalen beleidsresultaten. Omdat het wenselijk is de resultaten van gemeenten onderling te kunnen vergelijken, is in de Regeling beleidsindicatoren gemeenten een uniforme lijst van beleidsindicatoren vastgesteld. De cijfers worden gegeven "waarstaatjegemeente.nl". Echter deze site is niet actueel. Om deze reden zullen er veel indicatoren in de programma's niet ingevuld zijn.

I Inleiding

Inleiding
Rekening in een opslag

Inleiding

Hierbij bieden wij u de jaarstukken 2019 aan.

Wij leggen hierin verantwoording af over het gevoerde beleid van de gemeente Rijswijk en geven inzicht in wat is gerealiseerd tegen welke kosten.

In de jaarrekening staan de bestede en ontvangen middelen in het voorgaande jaar.

De functie van de jaarrekening is het getrouw en rechtmatig weergeven van de feiten en een analyse daarvan, zodat uw raad de rekening kan vaststellen. Dit leidt tot decharge van het dagelijks bestuur, het college van burgemeester en wethouders. De jaarrekening bestaat uit diverse documenten. De balans geeft inzicht in de financiële positie aan het einde van het verslagjaar. De rekening van baten en lasten (resultaat) geeft inzicht in de financiële baten en lasten over het jaar. In eerste instantie wordt hierbij het resultaat (saldo van de programma's en de algemene dekkingsmiddelen) bepaald en vervolgens een bestemmingsvoorstel gegeven aan dit resultaat.

In het jaarverslag staan de gerealiseerde doelstellingen en de geleverde prestaties.

Het jaarverslag blikt terug op het jaar 2019. Het geeft inzicht in de prestaties die we als gemeente het afgelopen jaar hebben geleverd en de stappen die zijn gezet in het bereiken van onze doelen, zoals verwoord in de begroting. Daarnaast geeft het inzicht in de financiële middelen die zijn ingezet om dit alles mogelijk te maken. De opbouw van het jaarverslag is in overeenstemming met de begroting 2019.

Resultaat 2019

Het rekeningsaldo 2019 sluit met een nadelig saldo van € 4.764.000. De belangrijkste verschillen (> € 100.000) worden hierna nader gespecificeerd en toegelicht.

Rekeningsaldo 31-12-2019	-4.764.000,00
Rekeningsaldo na 2e halfjaarrapportage	-2.088.000,00
Nog te verklaren saldo	-2.676.000,00

Programma	Saldo
01 Algemeen Bestuur en Organisatie	-697.000,00
02 Openbare Orde en Veiligheid	33.000,00
03 Verkeer en Vervoer	-286.000,00
04 Economie en Werken	-85.000,00
05 Onderwijs	146.000,00
06 Sport, cultuur en recreatie	195.000,00
07 Sociaal Domein	-1.818.000,00
08 Wonen en Leven	123.000,00
09 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-222.000,00
Overhead	-428.000,00
Heffing VPB	15.000,00
Onvoorzien	50.000,00
Mutaties reserves	299.000,00
Saldo nadelig	-2.676.000,00

Algemeen bestuur en organisatie

0010 Bestuursorganen

Lasten nadeel € 163.000

Het nadeel op dit beleidsproduct wordt vooral veroorzaakt door een extra storting in de pensioenvoorziening voor (voormalig) wethouders. Zo is de rekenrente in 2019 verder verlaagd naar een niveau van 0,29% per ultimo 2019. In het tweede halfjaar 2019 is al gewezen op het bestaan van het risico van een dalende rekenrente. Daarnaast werkt de cao voor bestuurders door in de pensioenen en pensioenvoorziening. Hiertegenover viel een pensioenreserve vrij door het overlijden van een voormalig wethouder.

0030 Burgerzaken

Lasten nadeel € 212.000

Het nadeel op dit beleidsproduct wordt vooral veroorzaakt door de noodzaak van applicatiebeheer op een primair proces. De benodigde expertise was nog niet aanwezig binnen onze organisatie. Daarnaast is de af te dragen rijkscomponent voor de reisdocumenten hoger uitgevallen dan waar in de begroting rekening mee is gehouden.

0032 Publieke dienstverlening

Lasten nadeel € 281.000

Het nadeel op dit beleidsproduct is voornamelijk veroorzaakt door extra inzet op onze wettelijke verplichting tot digitalisering van onze dienstverlening.

Verkeer en Vervoer

2100 Wegen straten en pleinen

Lasten nadeel € 430.000

De overschrijding van € 430.000 bestaat vooral uit het herstellen van straatwerk na het aanleggen van kabels en leidingen door derden en door het achterstallig onderhoud aan de openbare verlichting waardoor meer geld aan onderhoudskosten is besteed.

2100 Wegen straten en pleinen

Baten voordeel € 360.000

De baten van € 360.000 bestaan voornamelijk uit extra inkomsten wegens ontvangen (schade)vergoedingen aan onder andere de bestrating en de openbare verlichting.

2140 Parkeren

Baten nadeel € 295.000

De opbrengst Parkeerbelasting is in 2019 € 295.000 lager dan begroot. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de opbrengst van parkeervergunningen voor 2020, die in 2019 zijn betaald ad. € 385.000, moeten worden verantwoord in 2020 als vooruit ontvangen opbrengst. De vooruit ontvangen opbrengst van 2019 is nog wel in 2018 verantwoord, waardoor er in 2019 een lagere opbrengst is. De lagere opbrengst wordt gedekt uit de reserve Parkeren.

Onderwijs

4010 Huisvesting scholen

Lasten nadeel € 213.000

De hogere lasten op dit product worden voornamelijk veroorzaakt door de extra lasten door de scholenbrand in 2019. Deze lasten bestaan uit het huren van noodlokalen.

4010 Huisvesting scholen

Baten voordeel € 253.000

De hogere opbrengsten worden voornamelijk veroorzaakt door de uitkering van de verzekering voor deze scholenbrand in 2019.

4030 Lokaal Onderwijsbeleid

Lasten voordeel € 792.000/Baten nadeel € 792.000

Een bedrag van € 792.000 aan ontvangen specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid wordt voor de komende jaren ingezet binnen de regels van deze uitkering.

6500 Kinderopvang

Lasten voordeel € 103.000

De kosten voor toezicht en handhaving wet kinderopvang is een open einde regeling. Er zijn in 2019 minder onderzoeken uitgevoerd naar aanleiding van handhavingsbesluiten/klachten ten opzichte van 2018.

Sport, cultuur en recreatie

5300 Sport

Baten voordeel € 111.000

Doorbelasten van bekostiging van bewegingsonderwijs aan basisscholen is niet begroot, maar op het einde van het jaar wel ingeboekt. Daarnaast huurt het VO sportvelden op het sportpark Elsenburg (Stanislascollege) en sportpark Irene (Van Vredenburgcollege) en zaalruimte in de Marimbahal (scholengemeenschap Randstad). Ook deze baten zijn niet begroot. Daarnaast zijn de baten voor de gymzaal KC Buitenrijck bijna verdubbeld in 2019. Dit komt door extra verhuur van de gymzaal na een aanvankelijke rustige start in 2018. Als laatste hebben wij op sportpark Irene een extra veld verhuurd wegens uitbreiding van activiteiten door de exploitant.

5410 Cultureel erfgoed

Baten voordeel € 109.000

Er zijn bijdragen ontvangen van Evides en de Gasunie ter dekking van de kosten van archeologisch onderzoek bij de Churchillaan en het Wilhelminapark. Deze vergoedingen hebben betrekking op archeologische kosten die in voorgaande jaren zijn gemaakt.

Sociaal domein

6100 Inkomen

Lasten voordeel € 132.000

Door een daling van het gereserveerd staande vakantiegeld van bijstandsgerechtigden per 31 december 2019 is er een voordeel ontstaan van € 132.000.

6100 Inkomen**Baten nadeel € 209.000**

Er is een nadeel ontstaan van € 209.000 als gevolg van de ontwikkeling van het debiteurenbestand.

6610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo**Lasten nadeel € 361.000**

In het tweede halfjaar 2019 is een nadeel ontstaan van € 237.000 door een toename in de uitgaven aan woonvoorzieningen en vervoersvoorzieningen. De stijging van de lasten voor woonvoorzieningen is veroorzaakt door de stijgende prijs per woonvoorziening. De stijging van de kosten voor vervoersvoorzieningen is veroorzaakt door een stijging in het volume en een afname van de bijdrage van het rijk die in de prijs is verdisconteerd. In het tweede halfjaar is er ten opzichte van het eerste halfjaar een stijging te zien in de lasten voor rolstoelvoorzieningen waardoor een nadeel is ontstaan van € 124.000.

6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo**Lasten voordeel € 846.000**

Naast het uitblijven van een sterke aanzuigende werking door invoering van het abonnementstarief is in 2019 de werkwijze in de toekenning van Wmo-voorzieningen veranderd van inspanningsgerichte zorg (indicatie op aantal uren) naar resultaatgerichte zorg (indicatie op aandachtsgebied van hulpvraag en resultaat). Door deze beide factoren is een voordeel ontstaan van € 846.000 ten opzichte van geraamde lasten.

6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo**Baten nadeel € 352.000**

Door de invoering van het abonnementstarief en het uitblijven van de verwachte stijging als gevolg van dit abonnementstarief is een nadeel van € 352.000 aan eigen bijdragen ontstaan.

6700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd**Lasten nadeel € 153.000**

Door de afwikkeling van de kosten van een brand is een nadeel ontstaan van € 73.000. Hier tegenover staan de verzekeringsgelden als baten. Door de extra kosten voor energie, die voornamelijk te wijten zijn aan de verhoging van de energiebelasting, is een nadeel ontstaan van € 80.000. In de begroting van 2020 is hier al rekening mee gehouden.

6710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd**Lasten voordeel € 200.000**

In het tweede half jaar 2019 zijn efficiëntiemaatregelen getroffen bij de Sociaal Wijkteams die hebben geleid tot een aanpassing van de personele bezettingsgraad. Hierdoor is een voordeel ontstaan van € 200.000.

6820 Individuele voorzieningen natura jeugd**Lasten nadeel € 2.308.000**

Door kosten die zich in het tweede halfjaar hebben geopenbaard, is een nadeel ontstaan van € 2.150.000. Uit onderzoek is gebleken dat er voor een bedrag van € 900.000 niet meer te innen kosten zijn over de jaren 2015 tot en met 2017. Er is sprake van een lastenstijging van € 130.000 voor de inkoop van zorg in H10-verband. In het tweede halfjaar 2019 is € 186.000 aan declaraties over het boekjaar 2018 betaald. We verwachten nog € 515.000 aan kosten over het jaar 2019 waar we nog geen rekening voor hebben ontvangen. Er is een stijging in lasten van € 419.000 voor geïndiceerde jeugdhulpvoorzieningen ingekocht in H10-verband. Voor een bedrag van € 158.000 zijn kosten gemaakt in het kader van het Transformatiefonds en regionale projecten. Deze projecten zijn regionaal gefinancierd en geven een nadeel op de lasten.

6820 Individuele voorzieningen natura jeugd**Baten voordeel € 158.000**

Er is voor € 158.000 aan kosten gemaakt in het kader van het Transformatiefonds en regionale projecten. Deze projecten zijn regionaal gefinancierd en geven een evenredig voordeel op de baten.

6830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd**Lasten voordeel € 235.000**

De verwachte dalende trend van het aantal jeugdigen die te maken hebben met een Jeugdbeschermingsmaatregel of Jeugdreclassering heeft sterker doorgezet dan voorzien. Hierdoor is een voordeel ontstaan van € 235.000.

Wonen en Leven**7210 Afvalverwijdering en –verwerking****Lasten voordeel € 160.000**

Er is een gering verschil (1%) van de begrote lasten en de daadwerkelijk afgenomen uren en dienstverlening. We hebben minder ingezet op communicatie dan verwacht. De kosten voor de opstart van de campagne 'Actieplan Rijswijk schoon' vallen voornamelijk in 2020. De inzamelende verenigingen hebben nog geen declaraties voor 2019 ingediend over de door hen ingezamelde tonnen.

7210 Afvalverwijdering en –verwerking**Baten nadeel € 416.000**

We hebben minder PMD ingezameld dan verwacht vanwege tegenvallende inzamelresultaten door de vertraagde invoer van HNI. Daarnaast was er sprake van veel afkeur van ingezameld PMD. De opbrengst voor afvalstoffenheffing is € 113.000 lager dan geraamd. Dit wordt veroorzaakt door een afboeking vanuit oninbaar verklaarde vorderingen van € 151.145. Deze lasten worden gedekt vanuit een vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren die wordt verantwoord bij de algemene dekkingsmiddelen. Met deze dekking is de opbrengst afvalstoffenheffing bijna € 40.000 hoger dan geraamd.

7230 Milieubeheer**Lasten voordeel € 505.000/Baten nadeel € 505.000**

In het verleden hebben we subsidie (Sanering weg- en railverkeerslawaaï) ontvangen van het Rijk. Bij de jaarrekening wordt het niet bestede deel op de balans opgenomen als vooruit ontvangen subsidie. Als er lasten komen, dan worden deze verantwoord op de beleidsproducten en wordt er voor hetzelfde bedrag aan inkomsten tegenover gezet. Dat betrof voor 2019 een bedrag van € 488.000. De subsidie VNG Innovatieve Aanpak voor VvE's is via VNG aan ons uitbetaald (ad € 169.000). Dit bedrag hebben wij betaald aan ingehuurde adviseurs ter begeleiding van Rijswijkse VvE's in hun innovatieve aanpak. Daarnaast hebben we in het verleden andere subsidie (Plan van aanpak geluidhinder) ontvangen van het Rijk. Ook hier wordt het niet bestede deel op de balans opgenomen als vooruit ontvangen subsidie. Als er lasten komen, dan worden deze verantwoord op de beleidsproducten en wordt er voor hetzelfde bedrag aan inkomsten tegenover gezet. Dat betrof voor 2019 een bedrag van € 186.000.

7260 Baten rioolheffing**Baten nadeel € 111.000**

De opbrengst rioolheffing is € 111.000 lager dan begroot. Dit wordt voor een deel veroorzaakt door een afboeking vanuit oninbaar verklaarde vorderingen van € 41.000. Deze lasten worden gedekt vanuit een vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren die wordt verantwoord bij de algemene dekkingsmiddelen. De overige lagere opbrengst wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er minder opbrengst is vanuit het grootverbruik.

8200 Woningexploitatie**Baten nadeel € 500.000**

De voorgenomen verkoop van gemeentelijk vastgoed vindt plaats in 2020.

8220 Volkshuisvesting**Lasten voordeel € 128.000**

De onderschrijving op de kosten van de implementatie van de omgevingswet is het gevolg van het doorschuiven van een aantal activiteiten naar 2020, zoals het opstellen en uitrollen van een organisatie breed opleidingsplan. Het wervings- en inwerkingstraject van de projectleider van de projectopdracht voor de Stadsas heeft langer geduurd dan gepland. Hierdoor hebben er in 2019 nog geen bestedingen plaatsgevonden.

8220 Volkshuisvesting**Baten voordeel € 697.000**

De opbrengst Leges is in 2019 € 669.000 hoger dan geraamd. Dat wordt veroorzaakt doordat de leges voor een groot bouwproject hoger zijn dan in de begroting was geraamd. Daarnaast zijn leges voor WABO-aanvragen opgelegd in 2019 voor aanvragen die in 2017 zijn ingediend. Dit is veroorzaakt door juridische procedures.

8300 Bouwgrondexploitatie**Lasten nadeel € 117.000**

Bij Eikelenburg zijn niet begrote kosten gemaakt ad € 45.000 en niet begrote verrekeningen ad € 72.000. De lasten en de baten zijn geactiveerd.

8300 Bouwgrondexploitatie**Baten voordeel € 74.000**

Er zijn bij Eikelenburg twee niet begrote bedragen ontvangen, namelijk € 50.000 voor planbegeleiding en € 22.000 voor optievergoeding gemeentelijke gronden.

8320 Grondexploitatie RijswijkBuiten**Lasten voordeel € 27.998.000**

Deze post wordt toegelicht in de paragraaf Rijswijk Buiten.

8320 Grondexploitatie RijswijkBuiten**Baten nadeel € 28.080.000**

Deze post wordt toegelicht in de paragraaf Rijswijk Buiten.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien**9500 Algemene dekkingsmiddelen****Lasten voordeel € 436.000**

Dit verschil bestaat vooral uit de raming van de cao-gevolgen van € 720.000 voor de gehele organisatie. Deze post is niet verdeeld over de salarisramingen van de afdelingen. Doordat dit bedrag over verschillende salarisposten van de afdelingen niet is verdeeld, ontstaat op deze post een voordeel in de raming en op de salarisposten van de afdelingen een nadeel in de raming. Opgeteld blijft de raming op dit onderdeel in totaal neutraal. Verder is de geraamde taakstelling van de raad september van € 1.138.000 (zie de 2^e halfjaarrapportage 2019) op deze post verantwoord. Deze post is voor € 300.000 gerealiseerd, zodat nog een taakstelling bestaat van € 838.000. Er is een correctieboeking uitgevoerd om aansluiting te hebben met het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting voor een bedrag van € 677.000.

9500 Algemene dekkingsmiddelen**Baten nadeel € 729.000**

De opbrengst onroerende zaakbelastingen (OZB) niet-woningen is in 2019 594.000 lager dan geraamd. In 2019 is voor de algemeen uitkering gemeentefonds een bedrag van € 355.000 minder ontvangen. De vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren levert een voordeel op van € 220.000.

Overhead

Overhead

Lasten nadeel € 428.000

Op de totale apparaatskosten van de gemeente is een nadeel behaald van € 1.014.000. De verdeling van de kosten naar de programma's (beleidsproducten) en investeringen hiervan is € 586.000. Per saldo resteert een nadeel van € 428.000.

Rekening in één oogopslag

Volgt in de volgende versie.

INHOUDSOPGAVE JAARSTUKKEN 2019

	Blz
LEESWIJZER.....	2
I INLEIDING.....	3
Inleiding.....	4
Rekening in een oogopslag.....	9
II JAARVERSLAG	
PROGRAMMAVERANTWOORDING.....	11
Algemeen Bestuur en Organisatie.....	12
Openbare Orde en Veiligheid.....	17
Verkeer en Vervoer.....	22
Economie en Werken.....	28
Onderwijs.....	34
Sport, Cultuur en Recreatie.....	41
Sociaal Domein.....	48
Wonen en Leven.....	58
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.....	69
Toelichting Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.....	70
Overhead.....	73
PARAGRAFEN.....	74
Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	75
Onderhoud kapitaalgoederen.....	81
Bedrijfsvoering.....	87
Verbonden partijen.....	97
Grondbeleid.....	106
Lokale heffingen.....	108
Financiering.....	116
Duurzaamheid.....	121
RijswijkBuiten.....	126
Rapportage Interbestuurlijk Toezicht.....	130
III JAARREKENING.....	132
Balans.....	133
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling.....	135
Toelichting op de balans.....	140
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening.....	152
Overzicht begrotingsrechtmatigheid.....	154
Overzicht van de incidentele baten en lasten.....	159
Toelichting op het overzicht van incidentele baten en lasten.....	161
Single information Single audit (SiSa).....	163
Overzicht taakvelden.....	164
Wet Normering Topinkomens.....	166
IV BIJLAGEN.....	167
Kerngegevens en kengetallen.....	168
Accountantsverklaring.....	169

II Jaarverslag

PROGRAMMAVERANTWOORDING

Algemeen Bestuur en organisatie

Openbare Orde en Veiligheid

Verkeer en Vervoer

Economie en Werken

Onderwijs

Sport, Cultuur en Recreatie

Sociaal Domein

Wonen en Leven

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Overhead

Algemeen bestuur en organisatie

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma & opgave

1. We stimuleren dat mensen zelf verantwoordelijkheid nemen en we faciliteren eigen initiatieven van inwoners en ondernemers zo goed mogelijk. Bij maatschappelijke opgaven denken we van tevoren na over hoe we inwoners betrekken en welke rol en bevoegdheden zij hebben. We geven bij elk project heel duidelijk aan of en hoeveel samenwerkingsruimte er is. Vanuit het oogpunt van 'de stad bepaalt' onderzoeken we de mogelijkheden om wijkbudgetten in te voeren. Tegelijkertijd zorgen we dat de gemeenteraad altijd het laatste woord heeft als het om de ontwikkelingen in de stad gaat. We sluiten zo goed mogelijk aan bij een eventuele nieuwe manier van besluitvorming, zoals op dit moment wordt verkend door de raadswerkgroep Bestuurlijke Vernieuwing.
2. Ook in onze communicatie is participatie met inwoners en ondernemers het vertrekpunt. We communiceren daarom niet alleen voorafgaand aan of na projecten, maar juist ook tijdens de uitvoeringsfase. We blijven daarbij gebruikmaken van traditionele media als de website en huis-aan-huisbladen. Maar ook leggen we meer nadruk op de inzet van social media als Facebook, Whatsapp, Youtube en Instagram. Hierbij is webcare onmisbaar. Daarnaast zetten we andere communicatiemethoden in, zoals online communities en peilingen. We willen voor iedereen goed benaderbaar zijn, om actief te kunnen samenwerken met Rijswijkers en partners in Rijswijk. We geven hier actief invulling aan door het wijkwethouderschap, werkbezoeken en de Whatsapp-sprekuren.
3. De gemeente Rijswijk is een toegankelijke dienstverlenende organisatie die de wensen en behoeften van haar inwoners, bedrijven en instellingen centraal stelt. We sluiten als gemeente tijdig aan op de snel veranderende omgeving. En streven naar een excellente persoonlijke en digitale dienstverlening.

Doelstellingen

- 1.1. Samenwerken vanuit eigen kracht
- 1.2. Consequent zijn in communicatie
- 1.3. Excelleren in dienstverlening
- 2.1 We verbeteren onze dienstverlening en maken het daardoor met onze dienstverlening gemakkelijk voor de inwoners, bedrijven en instellingen.
- 2.2 We stellen inwoners, bedrijven en instellingen centraal in onze processen en werken op een effectieve, efficiënte en transparante wijze.
- 2.3 We komen onze afspraken na en informeren de inwoners, bedrijven en instellingen op een begrijpelijke wijze tijdig en volledig.
- 2.4 We bieden waar nodig dienstverlening "op maat" aan inwoners, bedrijven en instellingen.
- 2.5 We streven naar eenzelfde kwaliteitsniveau/serviceniveau onafhankelijk van het door de klant gekozen dienstverleningskanaal (digitaal, telefoon, balie, e-mail, social media of post).
- 2.6 De klant mag kiezen van welk dienstverleningskanaal hij/zij gebruik wil maken en waar mogelijk sturen we om van het effectiefste en efficiëntste dienstverleningskanaal gebruik te maken.

Wat hebben we er voor gedaan?

Participatie

We hebben onze expertise op het gebied van participatie verder ontwikkeld, mede in het licht van de komst van de nieuwe Omgevingswet per 2021. We stimuleerden onder meer dat mensen zelf verantwoordelijkheid namen en we faciliteerden eigen initiatieven van inwoners en ondernemers zo goed mogelijk (o.a. via Stadskracht). Bij

maatschappelijke opgaven dachten we van tevoren na over hoe we inwoners, instellingen en/of bedrijven zo goed mogelijk betrekken. Daarnaast zijn we aan de slag gegaan met het opstellen van nieuw participatiebeleid, inclusief handvatten om op een meer eenduidige manier met participatie om te gaan. Het nieuwe beleid stellen wij in de eerste helft van 2020 vast en sturen wij voor de zomer naar uw raad.

Citymarketing

Een belangrijke doelstelling uit de Stadsvisie/agenda van de stad is het versterken van het profiel van Rijswijk. In het kader van profilering is in een eerder stadium een identiteits- en imago-onderzoek gedaan. Als vervolg hierop hadden wij het voornemen om een visie op te stellen met als doel om Rijswijk beter te promoten (Citymarketing). Uit financieel oogpunt hebben wij besloten om de citymarketingvisie uit te stellen tot medio 2020.

Diversiteit aan evenementen/ aanstellen eventmanager

In 2019 hebben wij een driejarig convenant gesloten met het bestuur van het Strandwalfestival. Onderdeel van dit convenant is een afbouwregeling van de subsidie om ruimte te creëren voor andere evenementen. Hoewel wij nog steeds de wens hebben om meer diversiteit aan te brengen in het evenementenaanbod, hebben wij uit financieel oogpunt in 2019 besloten om de financiële ruimte te bezuinigen. Daarom zijn het aantrekken van een eventmanager en het opstellen van evenementenbeleid niet doorgegaan.

Communicatie

In 2019 is het proces gestart om het communicatiebeleid van de gemeente Rijswijk te vernieuwen. Dit nieuwe beleid stellen wij in de eerste helft van 2020 vast. In dit document beschrijven we hoe we omgaan met communicatie en wat men kan verwachten van communicatie. Hierin staan onder andere een plan van aanpak voor de visie op interne/ concerncommunicatie en eenduidigheid in de wijze waarop de gemeente communiceert (nieuwsbrieven, uitnodigingsbrieven, standaard formats, vlog's, filmpjes, fotografie etc.). Waar is de afdeling Communicatie wel of niet van en wat kunnen medewerkers zelf doen. Daarnaast wordt de bestaande communicatietoolkit geüpdatet. Vanaf de tweede helft van 2020 voeren we het nieuwe communicatiebeleid uit.

Rijswijk Regel Recht

De rubriek Rijswijk Regel Recht (RRR) in Groot Rijswijk wordt goed gelezen. Met het oog hierop en om de samenleving zo veel en zo breed als mogelijk te betrekken is deze rubriek in 2019 gehandhaafd. De landelijke discussie over het afschaffen van de papieren gemeentelijke publicaties speelt echter ook in Rijswijk. Hoewel wij op dit moment niet voornemens zijn om de papieren gemeentepagina op te heffen, willen wij een verordening opstellen die een eventuele afschaffing van papieren publicaties in de toekomst juridisch mogelijk maakt. Deze verordening wordt in 2020 aan uw raad aangeboden ter vaststelling.

Sociaal intranet

In 2019 zijn de voorbereidingen getroffen voor de lancering van een nieuw sociaal intranet. Begin 2020 is het nieuwe intranet - genaamd Edison - gelanceerd.

Werkbezoeken bestuurders

De werkbezoeken zijn in 2019 voortgezet. Het college wil niet alleen zichtbaar en benaderbaar zijn als bestuur. Het gaat ook om opbouwen en onderhouden van het netwerk en het leren van anderen. Hiermee sluit het college aan bij onderwerpen uit het coalitieakkoord en bij actualiteiten. In 2019 zijn in chronologische volgorde de volgende werkbezoeken afgelegd: Dunea, ANP, Rijswijk Wonen, NL Doet, college B&W Zoetermeer, college B&W Delft, college B&W Leidschendam-Voorburg, Hospice Het Vliethuys, DSM, college B&W Den Haag, Hoogheemraadschap Delfland en KBO Stervoorde.

Interactief informeren media

Ook in 2019 zijn de persgesprekken voortgezet in die gevallen dat een onderwerp om een nadere toelichting van B&W vraagt. Het doel is om de media en daarmee de inwoners te informeren over (concept)besluitvorming van B&W. In januari voerde wethouder Borsboom een gesprek met de pers over de Energievisie Rijswijk, in februari burgemeester Bezuijen over Veiligheid, in april wethouder Van de Laar over de Bedrijveninvesteringszone Oud Rijswijk en in november wethouder Keus over de begroting.

WhatsApp spreekuur en wijkwethouderschap

In 2019 zijn geen WhatsApp-sprekuren gehouden. Belangrijkste reden is dat in 2019 de gebruiksvoorwaarden van WhatsApp zijn aangescherpt waardoor bedrijven en instellingen niet zomaar meer WhatsAppdiensten (gratis) mogen gebruiken. Korte lijnen met inwoners blijven onverminderd belangrijk. Daarom beraden we ons op dit

moment hoe we onze online spreekuren kunnen voortzetten, zij het wellicht op een andere wijze dan met WhatsApp.

Nota Publieke Dienstverlening 2017-2020:

In deze door de raad in september 2017 vastgestelde nota is de visie op het gebied van Publieke Dienstverlening beschreven, inclusief Kwaliteitshandvest met servicenormen. Inwoners, bedrijven en instellingen zijn via een grootschalig klantbehoefte-onderzoek betrokken bij het bepalen van de inhoud van beide documenten. Bij de nota is een Uitvoeringsplan 2017-2020 bijgesloten met activiteiten om de genoemde visie te realiseren.

Deze activiteiten hebben betrekking op het verbeteren van de kwaliteit van de publieke dienstverlening. Daar zijn we continu mee bezig. Ook dit jaar hebben we hier stappen in gezet. Een aantal voorbeelden:

- we hebben de bereikbaarheid van de gemeente verbeterd door de wachttijd aan de telefoon te verkorten;
- we sturen actief op de afgesproken servicenormen uit het Kwaliteitshandvest en voeren gesprekken met de betrokken managers over het verhogen van de bereikbaarheid van hun teams;
- het Klant Contact Center beantwoordt zelfstandig eenvoudige vragen die binnenkomen via e-mail, post en social media zodat de reactiesnelheid naar inwoners, bedrijven en instellingen is verhoogd;
- we werken aan het verbeteren van de informatievoorziening en het kennisniveau van het Klant Contact Center zodat meer klantvragen direct bij het eerste klantcontact beantwoord worden;
- we maken stappen in het kader van digitalisering, er kunnen meer producten en diensten via de gemeentelijke website worden aangevraagd;
- we bieden de burger de mogelijkheid om reisdocumenten thuis te laten bezorgen;
- het doen van een melding Openbare Ruimte is voor inwoners, bedrijven en instellingen gemakkelijker gemaakt. Ook is de interne samenwerking verbeterd doordat het werkproces en de informatievoorziening voor medewerkers (binnen meerdere teams) is geoptimaliseerd.

Rekenkamerfunctie

In 2019 is de nieuwe Rekenkamer van start gegaan. Op basis van de nieuwe verordening is de Rekenkamer nu ingericht volgens het collegemodel. De Rekenkamer bestaat nu uit een voorzitter en twee leden. Alle drie de leden zijn in het voorjaar van 2019 benoemd door de gemeenteraad. In de eerste maanden van de nieuwe Rekenkamer heeft de griffie de ondersteuning van de Rekenkamer verzorgd. Daarna heeft de Rekenkamer een ambtelijk secretaris aangesteld. Uit de raad is een klankbordgroep benoemd. De groep komt minimaal twee maal per jaar bijeen om met de Rekenkamer van gedachten te wisselen over het functioneren en de wensen van de raad.

In 2019 zijn twee onderzoeken gestart: een quick scan naar de opvolging van de adviezen van de vorige rekenkamer en een regionaal onderzoek naar het functioneren van de H10, de samenwerking op het gebied van de inkoop jeugdzorg.

Duurzaamheid

Via onder meer deregulering en procesinnovatie werken we aan het verbeteren van de dienstverlening aan onze klanten. Met Lean Management wordt ingezet op het zoveel mogelijk stroomlijnen van werkprocessen met zo min mogelijk verspilling. Er worden verschillende vormen van verspilling onderscheiden, waaronder overbodige processtappen en overproductie. Ook verdergaande digitalisering helpt bij het 'verduurzamen' van werkprocessen, waarbij maatwerk mogelijk blijft.

Dit heeft geleid tot de volgende duurzame acties:

Bij nieuwe initiatieven en ontwikkelingen is gericht aandacht voor de bijdrage aan duurzaamheid en dit is verankerd in het informatiebeleid.

In het afwegingskader voor de inrichting en inkoop van de ICT omgeving worden duurzaamheidscriteria meegenomen.

Door het digitaliseren van processen wordt zoveel mogelijk papierloos gewerkt, ook door onder andere de inzet van mobiele devices en inzet op doelmatig kopiëren en printen.

Voor een duurzame organisatie in brede zin worden faciliteiten (onder meer om flexibel te werken) beschikbaar gesteld die bijdragen aan efficiënte werkwijzen (profit), verminderen van verplaatsingen (planet) en duurzame inzet van medewerkers (generatiepact) (people).

We breiden het circulair inkopen de komende jaren verder uit (zie ook doelstelling 7 bij de Paragraaf Duurzaamheid). In 2019 is circulariteit meegenomen bij de aanbesteding van de nieuwe sporthal.

Beleidsindicatoren, verplicht

Indicator Algemeen bestuur en organisatie	Begroting 2019	Realisatie 2019
Formatie FTE per 1.000 inwoners Bron: eigen gegevens	7,85	8,32
Bezetting FTE per 1.000 inwoners Bron: eigen gegevens	7,61	7,82
Apparaatskosten Kosten per inwoner Bron: eigen gegevens	€ 771,57	€ 803,41
Externe inhuur Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen Bron: eigen gegevens	4%	16,6%
Overhead % van de totale lasten Bron: eigen gegevens	11,5%	8,8%

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)						
Algemeen Bestuur en Organisatie		Realisatie 2018	Primitief 2019	Gewijzigde raming 2019	Realisatie 2019	Afwijking (+ = voordeel)
0010 Bestuursorganen	Lasten	1.542	1.324	2.362	2.524	-163
	Baten			478	499	21
Saldo		-1.542	-1.324	-1.884	-2.026	-142
0011 Bestuurlijke samenwerking	Lasten	375	396	396	374	23
	Baten		89	89	70	-19
Saldo		-375	-308	-308	-304	4
0030 Burgerzaken	Lasten	1.282	1.041	1.081	1.293	-212
	Baten	1.139	744	894	878	-16
Saldo		-142	-297	-187	-415	-228
0031 Verkiezingen / referenda	Lasten	189	168	206	197	9
	Baten					
Saldo		-189	-168	-206	-197	9
0032 Publieke dienstverlening	Lasten	1.930	1.532	1.531	1.812	-281
	Baten	5	3	3	5	2
Saldo		-1.925	-1.529	-1.528	-1.807	-279
0060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	Lasten	62	61	77	136	-59
	Baten					
Saldo		-62	-61	-77	-136	-59
5801 Medialeleld	Lasten	42	45	45	47	-2
	Baten					
Saldo		-42	-45	-45	-47	-2
Programmatotalen	Lasten	5.421	4.566	5.697	6.382	-685
	Baten	1.144	835	1.464	1.451	-12
Saldo		-4.277	-3.730	-4.233	-4.931	-697

Toelichting op de afwijking

0010 Bestuursorganen Lasten nadeel € 163.000

Het nadeel op dit beleidsproduct wordt vooral veroorzaakt door een extra storting in de pensioenvoorziening voor (voormalig) wethouders. Zo is de rekenrente in 2019 verder verlaagd naar een niveau van 0,29% per ultimo 2019. In het 2^e halfjaar 2019 is al gewezen op het bestaan van het risico van een dalende rekenrente. Daarnaast werkt de cao voor bestuurders door in de pensioenen en pensioenvoorziening. Hiertegenover viel een pensioenreserve vrij door het overlijden van een voormalig wethouder.

0030 Burgerzaken Lasten nadeel € 212.000

Het nadeel op dit beleidsproduct wordt vooral veroorzaakt doordat applicatiebeheer noodzakelijk was op een primair proces. De benodigde expertise was nog niet aanwezig binnen onze organisatie. Daarnaast is de af te dragen rijkscomponent voor de reisdocumenten hoger uitgevallen dan waar in de begroting rekening mee is gehouden.

0032 Publieke dienstverlening Lasten nadeel € 281.000

Het nadeel op dit beleidsproduct is voornamelijk veroorzaakt door extra inzet op onze wettelijke verplichting tot digitalisering van onze dienstverlening

0060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie Lasten nadeel € 59.000

Het nadeel op dit beleidsproduct wordt vooral veroorzaakt doordat de accountantskosten ca. € 71.000 hoger zijn dan geraamd.

Investerings

Investering	Bedragen x € 1.000	Begr. Lasten	Werk. Lasten	Saldo Lasten	Begr.Baten	Werk. Baten	Saldo Baten	Uit te geven in 2020	Uit te geven in 2021
Algemeen Bestuur en Organisatie									
Basis Registratie Personen		125	125						
Vervanging mid-office publieke dienstverlening		220	193	27				27	
Zaakgericht werken		300		300					300
Eindtotaal		645	318	327				27	300

Verklaring afwijking

Geen verklaring nodig.

Openbare orde en veiligheid

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma & opgave

De centrale opgave is om Rijswijk de prettige, veilige leefgemeenschap te laten blijven die het nu is. Veiligheid is een gedeelde verantwoordelijkheid die de grenzen van de openbare orde overstijgt. Dit vraagt om inspanning van de gemeente, de professionele partners én van de bewoners en bedrijven in Rijswijk. Daarnaast zijn in het veiligheidsdomein ook wettelijke taken en verantwoordelijkheden aan de gemeente en professionele partners toebedeeld.

Doelstellingen

Het Strategisch Veiligheidsplan (gemeenteraad februari 2017) van Rijswijk heeft drie uitgangspunten waarop het veiligheidsdomein rust. Deze uitgangspunten zijn de dragers voor alle activiteiten die Rijswijk onderneemt in het brede veiligheidsdomein.

1. Brede kijk op veiligheid

- Veiligheid is een maatschappijbrede opgave die de grenzen van de openbare orde overstijgt. Rijswijk werkt aan een integrale aanpak en integrale organisatie van veiligheidsopgaven.
- Maatschappelijke ontwikkelingen kunnen om snel en flexibel handelen vragen, waardoor eerder vastgestelde prioriteiten moeten kunnen wijken. Niet het aanbod, maar de maatschappelijke vraag is leidend. Er mag verschil zijn tussen wijken, bewoners, instellingen en bedrijven.

2. Samenwerken aan veiligheid

- Veiligheid is ieders verantwoordelijkheid. Bewoners, bedrijven, maatschappelijke instellingen en de overheid: iedereen is medeverantwoordelijk om Rijswijk vertrouwd en veilig te houden en draagt bij naar eigen kennis, kunde en draagkracht.
- Eigen verantwoordelijkheid betekent ruimte voor eigen initiatieven. "Daarbij wordt het algemeen belang altijd goed afgewogen. Uitgangspunt voor de gemeente is dat alle belanghebbenden een vergelijkbare plek en rol krijgen."
- We onderkennen het belang van samenwerking om de vraagstukken en de maatschappelijke opgaven van de toekomst de baas te zijn. De gemeente Rijswijk is een toegankelijke en betrouwbare samenwerkingspartner ,voor de strategische partners in het veiligheidsdomein net zo goed als voor de bewoners die met eigen initiatieven komen.
- Als betrouwbare samenwerkingspartner geeft Rijswijk zelf het goede voorbeeld, onder andere door vergunningverlening, toezicht te houden en regels te handhaven. Daarbij zijn handhaving en inspectie geen doel op zich, maar een middel om maatschappelijke effecten te bereiken.

3. Regie op veiligheid

- De gemeente Rijswijk heeft de regie in het veiligheidsdomein. De burgemeester coördineert vanuit zijn wettelijke taken voor Openbare Orde en Veiligheid.
- Rijswijk brengt partijen samen, faciliteert en ondersteunt samenwerking in het veiligheidsdomein. Ook als de gemeente zelf geen partner is in het samenwerkingsverband.

Beleidsindicatoren, verplicht

Indicator Openbare Orde en Veiligheid	Begroting 2019	Realisatie 2019
Verwijzingen naar HALT Toelichting: eenheid is in aantallen. Bron: Halt Meer investeren in preventie, waardoor verwijzingen kunnen afnemen.	40	
Harde kern jongeren Toelichting: aantal per 1.000 inwoners Bron: Politie/OM Veelplegers	< Niveau 2018	
Winkeldiefstallen Toelichting: aantal geregistreerd per 1.000 inwoners Bron: Waarstaatjegemeente Diefstallen met en zonder geweld	2,5	2019 nog niet gepubliceerd
Geweldsmisdrijven Toelichting: aantal geregistreerd per 1.000 inwoners Bron: Waarstaatjegemeente	5,1	2019 nog niet gepubliceerd
Diefstal/inbraak uit woning Toelichting: aantal geregistreerd per 1.000 inwoners Bron: Waarstaatjegemeente	3,8	2019 nog niet gepubliceerd
Vernieling en beschadiging Toelichting: aantal geregistreerd per 1.000 inwoners Bron: Waarstaatjegemeente	5,0	2019 nog niet gepubliceerd

*De veelplegerslijsten worden niet meer bijgehouden. Deze lijsten werden door het OM gebruikt voor een ISD-maatregelen (Inrichting Stelselmatige Daders). Door een veranderende werkwijze m.b.t. deze doelgroep worden geen veelplegerslijsten meer bijgehouden. Deze indicator komt daardoor te vervallen. Daarnaast worden de overige indicatoren op de site "waar staat je gemeente" niet meer geactualiseerd.

Optioneel, niet verplicht

Indicator Openbare Orde en Veiligheid	Begroting 2019	Realisatie 2019
Diefstal van fietsen	6,2	2019 nog niet gepubliceerd
Aantal deelnemers burgerparticipatie in Veiligheid Toelichting: aantal deelnemers burgerparticipatie in Veiligheid Bron: eigen bron Burgernet en Buurtpreventie (Exclusief WhatsApp-groepen)	5.000	3820
Gemeentelijke crisisorganisatie is operationeel conform deelplan/draaiboeken bevolkingszorg Toelichting: % aantal fte beschikbaar in crisisorganisatie Bron: eigen bron	100%	98%

Wat hebben we ervoor gedaan?

Aanpak Wijkveiligheid

In 2019 is gestart met het inrichten van een stadsbreed overleg wijkveiligheid. Er zijn in totaal vijf bijeenkomsten geweest, waaraan de gemeente (toezicht en handhaving en gebiedsregie), politie, woningcorporaties Vidomes en Rijswijk Wonen en Welzijn Rijswijk hebben deelgenomen. Het doel van het overleg is primair het terugdringen van de criminaliteit (scijfers), op basis van een gedeeld breed beeld over wat er zoal speelt in de wijken op het gebied criminaliteit, overlast, verkeersveiligheid en overige thema's. Per overleg zijn acties uitgezet voor onder andere lachgas, babbeltucs, hangjongeren, gevaarlijke verkeerssituaties en diefstal uit/van motorvoertuigen.

Burgerparticipatie in Veiligheid

In het afgelopen jaar is de buurtpreventie dynamischer gemaakt. Er zijn een rapport 'Dynamisering Buurtpreventie' en - in samenspraak met de coördinatoren, teamleden en samenwerkingspartners van Buurtpreventie - een leidraad tot stand gekomen. Daarnaast zijn er dit jaar meerdere acties geweest om het veiligheidsbewustzijn van inwoners te vergroten en om leden voor zowel bestaande als nieuwe teams te werven. In 2019 waren er meer dan zestig leden in vijf verschillende buurtpreventieteams actief. Aan het einde van het jaar konden de buurtpreventieleden zich, naast de (door velen reeds voltooide) basistraining, inschrijven voor een aanvullende training gericht op (de-escalerende) gespreks- en communicatievaardigheden en een reanimatiecursus of EHBO-opleiding.

Veiligheid Rond en In Scholen (VRIS)

In 2019 hebben 3 VRIS-overleggen plaatsgevonden, waaraan vertegenwoordigers van onder andere de gemeente, politie, Rijswijkse scholen, HALT en de vervoersbedrijven hebben deelgenomen. Aandacht in deze overleggen lag op overlast op en rond scholen, veiligheid op bussen en trams, sociale cohesie (meer voeling voor leerlingen met de buurt waarin de school is gevestigd), de samenwerking met Veilig Thuis, de (preventieve) activiteiten van HALT en Schoolzones. Er is gewerkt aan de actualisering van het VRIS-Convention.

Plan van Aanpak Woonoverlast

In 2019 zijn er acht casusoverleggen geweest. In totaal zijn in 2019 tijdens deze casusoverleggen (waar onder andere de gemeente, politie, woningcorporaties Vidomes en Rijswijk Wonen, buurtbemiddeling, Bureau Bemiddeling en Mediation en de GGD aan deelnamen) 78 casussen behandeld. 54 casussen waren in 2019 afgehandeld. Met drie overlastgevers zijn stopgesprekken gevoerd voor het beëindigen van de woonoverlast. Twee van deze gesprekken hadden het effect dat de overlast ophield. Voor de derde overlastgever heeft het aanhouden van de overlast ervoor gezorgd dat deze een gedragsaanwijzing kreeg (de eerste voor Rijswijk).

Zorg en Veiligheid

In 2019 is de samenwerking tussen het zorg- en het veiligheidsdomein verstevigd. In 2019 is een coördinator Zorg- en Veiligheid geworven als aanspreekpunt voor complexe problematiek.

Sinds de start, 1 mei 2019, is er gewerkt aan de samenwerking/verbinding met de in- en externe partijen via bijeenkomsten geïnitieerd door de gemeente, waarbij het volgende aan bod is gekomen: kick off Lokaal vangnet, workshop casuïstiek bespreken, onbegrensd denken, inzet ervaringsdeskundige.

Het lokaal vangnet Zorg & Veiligheid is een samenwerking waar lokale zorg- en veiligheidspartijen samenkomen om complexe multiproblematiek van Rijswijkse inwoners te bespreken. Casussen kunnen binnen het Lokaal Vangnet opgeschaald worden naar het Veiligheidshuis en afgeschaald naar Grip & Regie (intern gemeente overleg).

Er zijn er in totaal 49 casussen behandeld binnen het lokaal Vangnet. Hiervan zijn er 24 afgehandeld, 17 zijn nog in behandeling, 3 zijn niet in behandeling genomen en 5 casussen vallen nog onder monitoring.

Cybersecurity en digitale criminaliteit

Het onderwerp internetveiligheid is breder onder de aandacht gebracht van nieuwe doelgroepen waaronder het bedrijfsleven. Er zijn afspraken gemaakt om dit onderwerp thematisch op de ondernemersagenda te zetten in het kader van het Keurmerk Veilig Ondernemen.

Ondermijning

De aanpak ondermijning (sterke verwevenheid tussen boven- en onderwereld) is aangevuld met een nieuw instrument in het kader van het barrièremodel door het invoeren van een vergunningstelsel voor de automotive branche. Dit is gerealiseerd met een financiële bijdrage uit het ondermijningsfonds van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Qua bestuurlijke maatregelen is zes keer een sluiting/last onder dwangsom opgelegd in verband met ondermijnende

activiteiten vanuit een voor het publiek toegankelijke ruimte/bedrijf. De regionale (RIEC), districtelijke (Ondermijningstafel) en lokale (OPHIS-aanpak ondermijning in de Plaspoelpolder eo) samenwerkingsverbanden zijn intensief ingezet. Ze hebben geleid tot meer en zwaardere casuïstiek die strafrechtelijk en bestuurlijk is opgepakt.

Radicalisering en polarisatie

De inzet op radicalisering en polarisatie bestond uit een mix van repressieve en preventieve middelen en activiteiten, vanuit zowel het veiligheids- als het sociaal domein. In 2019 is onder andere geïnvesteerd in het voeren van regie op de persoonsgerichte aanpak, het zorgen voor (behoud van) kennis en kunde bij deskundigen (extern en intern), het versterken van de weerbaarheid van inwoners en het bieden van handvatten met als doel radicalisering te herkennen en of aan te pakken. Ook hebben zich in 2019 verschillende casussen voorgedaan die met een goede samenwerking (tussen gemeente en ketenpartners) zijn afgehandeld of nog steeds in behandeling zijn. In 2019 is ook een start gemaakt met bestrijding van nieuwe vormen van radicalisering op extreem links en extreem rechts.

Jaarwisseling

Afgelopen jaar is meer ingezet op zowel communicatie als preventie. Er is nauw samengewerkt met politie, brandweer, Avalex, A.H. Vrij, Communicatie, gebiedsregisseurs, Westvliet bewaking en Stadsbeheer. Voorzorgmaatregelen vanuit handhaving en overige partners zijn vroegtijdig ingezet. Er is afgelopen jaar gekozen voor **verscherping** van de voorwaarden voor het gebruiken van oliedrums, vuurmanden en vuurkorven. Ook is aandacht besteed aan voorlichting over hoe je veilig vuurwerk kan afsteken. Communicatie heeft meerdere socialemediakanalen (zoals een vlog) gebruikt om aandacht te vragen voor een veilige en plezierige jaarwisseling. Vanuit Handhaving werd geacteerd op meer alertheid, scherpere, daadkracht en frequenter controleren van alle (mogelijk) brandbare materialen. In 2019 was voor het eerst een vrijwillig vuurwerkvrije zone aangewezen. Dit heeft gewerkt: er is afgelopen jaar in park de Driesprong in de wijk Te Werve veel minder vuurwerk afgestoken dan voorgaande jaren.

Vernieuwing rampen- en crisisorganisatie

In de Haaglandengemeenten is een koerswijziging ingezet bij de rampenbestrijding en crisisbeheersing. Uitgangspunt is dat de rampen- en crisisorganisatie (meer) aansluit bij de reguliere gemeentelijke organisatie. Afgelopen zomer is het MT akkoord gegaan met de voorgestelde richting. Vooruitlopend op de koerswijziging van de Veiligheidsregio in 2020 heeft de gemeente in 2019 invulling (opzet) gegeven aan de nieuwe vorm van rampenbestrijding en crisisbeheersing met de introductie van het Kernteam. Het implementatieplan daartoe is opgesteld. Medio 2020 zal een oefening met toepassing van het Kernteam worden gehouden, in afwachting van de ontwikkelingen binnen de Veiligheidsregio Haaglanden. Daarmee kan de vervolgaanpak in Rijswijk weer samenvallen met de uitrol van het regionale beleidsplan in de andere gemeenten van de Veiligheidsregio Haaglanden in 2020.

Handhavingsuitvoeringsplan 2019

In 2019 is uitvoering worden gegeven aan het Handhavingsuitvoeringsplan 2019. De belangrijke componenten daarin waren:

- 1) De uitbreiding van het cluster van Inspecteurs Openbaar Gebied (hoofdlijnenakkoord). Het cluster bestaat nu uit 3 FTE parkeerhandhaving, 4 FTE Reinigingsinspectie, 11,5 FTE brede handhaving en een coördinator.
- 2) De inzet van een scanauto voor de controle op betaald en vergunningparkeren. In 2019 is hiermee ervaring opgedaan met als resultaat bijna 500.000 kentekenscans en ruim 8.000 naheffingen.
- 3) Een zomerprogramma gericht op de handhaving van vervuilende zomeractiviteiten als barbecueën. Dit heeft zichtbaar geleid tot minder overlast.
- 4) Een oudjaarsprogramma gericht op het verminderen van de maatschappelijke kosten die gepaard gaan met de oud-en-nieuwviering. Hoewel de volledige evaluatie nog niet is afgerond, is al wel duidelijk dat de directe kosten dit jaar aanzienlijk lager waren.

Duurzaamheid

Via de inzet van een scanauto werken we aan een betere dienstverlening. Voor de opsporingsambtenaren zijn extra fietsen ingekocht (en biker-trainingen verzorgd) en opvolging van de (elektrische) scanauto gebeurt met elektrische scooters.

Specifiek zijn de handhavingstaken voor de milieuzone en de werkzaamheden van de reinigingsinspectie.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)		Realisatie 2018	Primitief 2019	Gewijzigde raming 2019	Realisatie 2019	Afwijking (+ = voordeel)
Openbare Orde en Veiligheid						
1100 Openbare Orde en Veiligheid	Lasten	1.171	1.186	1.365	1.324	41
	Baten	4	40	95	50	-45
Saldo		-1.167	-1.146	-1.270	-1.274	-4
1200 Brandweer	Lasten	4.554	4.335	4.538	4.521	17
	Baten	8				
Saldo		-4.546	-4.335	-4.538	-4.521	17
1201 Rampenbestrijding	Lasten	37	70	70	60	10
	Baten	9			10	10
Saldo		-28	-70	-70	-51	20
Programmatotalen	Lasten	5.762	5.592	5.974	5.905	69
	Baten	21	40	95	59	-36
Saldo		-5.741	-5.552	-5.879	-5.846	33

Toelichting op de afwijking

Geen verklaring nodig.

Investerings

Niet van toepassing.

Verkeer en Vervoer

Wat wilden we bereiken?

Visie

Het behouden en verbeteren van de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en de leefbaarheid van de gemeente Rijswijk voor alle vervoersvormen. We houden ons bezig met verkeersbeleid en beheer en onderhoud van de bestaande infrastructuur en we maken samen met onze inwoners en andere belanghebbenden plannen voor het verkeer in de toekomst.

De groei van onze stad en regio en van de mobiliteit vraagt ook om een mobiliteitstransitie. Dat betekent dat we het gebruik van fiets, openbaar vervoer en andere vormen van mobiliteit moeten bevorderen om de stad niet volledig dicht te laten slibben. Er zijn maatregelen nodig om de stad bereikbaar, verkeersveilig en leefbaar te houden en om ervoor te zorgen dat inwoners mobiel blijven.

Doelstellingen

1. We blijven het bestaande wegennet benutten én stimuleren het gebruik van alternatieve vervoerswijzen door barrières weg te nemen en goede basisvoorzieningen, waaronder infrastructuur, te creëren. Hiermee houden wij Rijswijk en de regio bereikbaar, verkeersveilig en leefbaar en leveren we een bijdrage aan de verbetering van de lokale luchtkwaliteit.
2. We zorgen ervoor dat het aantal verkeersslachtoffers in de stad minimaal blijft. Dit doen wij door onveilige verkeerssituaties aan te pakken en verkeerseducatie te stimuleren.
3. We streven naar een toename van het aantal personen dat binnen een redelijke reistijd met verschillende vervoerswijzen onze economische toplocatie kan bereiken.
4. We blijven streven naar een toekomstbestendig en betaalbaar parkeerbeleid met een logische en eerlijke verdeling van de schaarse ruimte en werken hiervoor de aanbevelingen uit de parkeerevaluatie uit.
5. Wij vinden het belangrijk dat inwoners van Rijswijk voldoende keuzemogelijkheden hebben om te kunnen gaan waar zij willen ("iedereen doet mee")

Beleidsindicatoren, verplicht

Indicator Verkeer en Vervoer	Begroting 2019	Realisatie 2019
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met motorvoertuig Toelichting: jaargegevens 2018	6%	6%
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser Toelichting: jaargegevens 2018	<10	18

Optioneel, niet verplicht

Indicator Verkeer en Vervoer	Begroting 2019	Realisatie 2019
Aantal meters geoptimaliseerde fietsroutes per jaar Toelichting: gemeentelijke meting op straat	3.000 meters	3100
Aantal fietsers per jaar op ster- en hoofd fietsroutes Toelichting: fietstellingen (Metropoolregio Rotterdam Den Haag), streefwaarde is bepaald met tellingen op aantal hoofd routes en verwachte groei.	13.746	geen gegevens beschikbaar
Aantal blackspots Toelichting: blackspot: locaties waar in een periode tussen drie en vijf jaar tien ongevallen met gewonden hebben plaatsgevonden. Jaargegevens 2014- 2018.	0	0

Indicator Verkeer en Vervoer	Begroting 2019	Realisatie 2019
Parkeerdruk gemiddeld (%) Toelichting: periodieke gemeentelijke parkeerdrukmeting	Max.90%	60% (gemiddeld over de hele stad)
Bereikbaarheid van economische toplocatie(s) met vervoersmodaliteiten binnen een redelijke afstand/tijd Monitoring van deze indicator wordt gedaan door de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). De indicator geeft het effect weer van regionale en lokale investeringen in geld en tijd ten gunste van bereikbaarheid per fiets en openbaar vervoer. Bereikbaarheid betekent hier het aantal mensen (forenzen) dat per openbaar vervoer binnen 45 minuten of per fiets binnen 30 minuten de Plaspoelpolder kan bereiken. Streven is naar groei. 2018 is het startjaar van de metingen. De volgende effectmeting is in 2025. De streefwaarden in 2025 zijn: 1.101.000 mensen per openbaar vervoer en 773.000 per fiets.	Ntb	Ntb in 2025

Wat hebben we er voor gedaan?

Wij zijn in 2019 doorgegaan met het realiseren van **goede fietsvoorzieningen**, waaronder veilige, comfortabele en directe fietsroutes. De fiets is in Rijswijk en de regio geschikt voor korte en lange afstanden (zeker met de snel groeiende toename van de elektrische fiets), voor alle leeftijden en voor wonen, werken, recreatie. Een prima oplossing om vanaf hoogwaardig openbaar vervoer het laatste stuk naar de bestemming af te leggen. Waar mogelijk doen we dat samen met Provincie en Metropoolregio. Prioriteit hebben daarbij de vier routes die als stertroutes en/of snelfietsroutes zijn aangemerkt in de Structuurvisie Mobiliteit. In dat kader zijn in 2019 de volgende fietsprojecten afgerond: de route Sir Winston Churchilllaan ("Romeinse Route", 1^e fase) en de route Delftweg. De voorbereidingen voor routes op de Steenlaan, Sir Winston Churchilllaan 2e fase ("Romeinse Route"), fietstunnel RijswijkBuiten en de fietsstraat Van Rijnweg en Sammersweg zijn in 2019 gestart. Voor de langere termijn is begonnen aan de eerste verkenningen naar verbeteringen voor fietsers op de Geestbrugweg en rondom de onderdoorgang Hoornbrug. Samen met eerder opgeleverde routes op het Jaagpad, Huis te Hoornkade, Prinses Beatrixlaan en Generaal Spoorlaan is al een goede start gemaakt om het fietsen in Rijswijk aantrekkelijker en comfortabeler te maken (woonwerk-, recreatie-, school-thuis verkeer). Goede voorzieningen dragen daaraan bij. We kozen bij de aanleg van genoemde routes voor een integrale aanpak. De integrale aanpak bevordert fietsgebruik, aantrekkelijkheid van de directe omgeving langs de route en biedt kansen om de boomstructuur duurzaam te onderhouden.

Barrières van water, spoor en wegen nemen we zoveel mogelijk weg, waardoor we de **oversteekbaarheid verbeteren** en reistijden laten afnemen. In 2019 verbeterden we de oversteek van de Penninglaan (school thuis route) en voegden we bebording toe op een aantal oversteekplaatsen.

Ter verbetering van de verkeersveiligheid, hebben we flink ingezet op een verkeersveilige schoolomgeving. In 2019 zijn drie schoolzones toegevoegd. Tussen nu en 2022 zullen alle basisscholen, in samenwerking tussen school-ouders-kinderen-gemeente, voorzien zijn van schoolzones. Ook op andere plekken in de stad pakten we kleine knelpunten aan. Als onderdeel van de brede gebiedsregie aanpak (Stadskracht) werd ook in 2019 meegewerkt aan wijkgerichte inventarisaties van verkeersknelpunten. Samen met wijkbewoners en politie zijn bijvoorbeeld in RijswijkBuiten punten opgepakt.

De gehele reis is van belang. Op herkomst- en bestemmingslocaties bieden wij daarom goede voorzieningen aan. Dit doen wij onder andere door een eerlijk en toekomstbestendig **parkeerbeleid** te hanteren. In 2019 is het nieuwe parkeerbeleid geëvalueerd. Aanpassingen worden in 2020 ingevoerd. De groei van Rijswijk, de woonopgave en trends en ontwikkelingen op het gebied van het autogebruik en de mobiliteit vragen om actuele parkeernormen.

We monitoren de (hoge) parkeerdruk in heel Rijswijk. Wij hebben in gebieden waar een te hoge parkeerdruk is een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd. Samen met de bewoners van de wijken hebben we gekeken naar oplossingen voor de bestaande parkeerdruk. In 2020 worden de uitbreiding van het betaald parkeren en aanpassingen van het vergunningensysteem ter besluitvorming aan uw raad voorgelegd.

Daarnaast investeren we in goede, veilige en voldoende **fietsparkeervoorzieningen**.

Goed openbaar vervoer is een belangrijke pijler binnen een duurzaam beleid voor verkeer en vervoer. Het zal steeds meer een deel van de groei van de mobiliteit op moeten vangen. **Goed openbaar vervoer** blijft een voorwaarde voor de verdere ontwikkeling van de stad en bevordert een goed vestigingsklimaat. Daarom blijven we lobbyen voor een robuust en fijnmazig OV-netwerk, waarin we ook nadrukkelijk kijken naar alternatieve en innovatieve OV-vormen. In 2019 hebben we samen met andere gemeenten met succes gepleit voor meer vroegtijdige betrokkenheid van de adviescommissie (raadsleden) in het proces van de vervoerplannen.

Het station Rijswijk verdient voortdurend bijzondere aandacht; we streven naar en willen investeren in een **kwaliteitsimpuls voor het stationsgebied**. Een station waar een goede overstap tussen trein, tram, bus, auto en fiets mogelijk is en waar het prettig verblijven is, helpt mee om het gebruik van openbaar vervoer te stimuleren. In 2019 zijn op en rondom het Generaal Eisenhowerplein nieuwe zitbanken en groenvoorzieningen aangebracht, is de bestrating van kauwgom ontdaan en is binnen het station en de tunnelook een flinke schoonmaakactie geweest. In 2019 is gestart met de planvorming voor een toevoeging op korte termijn van fietsparkeerplaatsen (gratis bewaakt stallen). Dit moet in 2020 worden uitgevoerd. Het plan voorziet in een uitbreiding van 370 naar 600 stallingsplaatsen voor fietsen en scooters en in bewaking gedurende de uren van de dienstregeling van de NS. Met deze uitbreiding wordt in ieder geval de komende vijf jaar voorzien in de stallingsbehoefte bij deze stationsentree. Voor de lange termijn wordt samen met de spoorsector gewerkt aan een uitbreidingsplan dat moet voorzien in tenminste 1600 stallingsplaatsen.

We werkten in 2019 met de andere steden in de Metropoolregio samen verder aan een goede aansluiting tussen **economie en mobiliteit** voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Rijswijk is in de regio bekend om de regionale economische toplocatie Plaspoelpolder. Zo investeren we in het zogenoemde groene assenkruis en de Diepenhorstlaan (entree en rotonde). In 2019 is het ontwerp van de rotonde afgerond. In 2020 gaan de werkzaamheden van start.

De komende jaren zijn we belanghebbende bij de duurzame inpassing van de nieuwe wegdelen op de zogeheten A4 Passage van Rijkswaterstaat. We zien kansen om samen met Rijkswaterstaat te investeren in het verbeteren van viaducten over de A4. In 2019 stond “tekenen en rekenen aan de A4 en omgeving” op de agenda. In 2019 werden de zogeheten “meekoppelkansen” over de A4 steeds duidelijker (bijvoorbeeld in de vorm van verbindingen voor fietsers en ecologische passages). In 2020 krijgt dit een vervolg.

We zetten ook in 2019 in op een **duurzame toekomst van de Prinses Beatrixlaan**. De partijen Rijswijk, Den Haag en de Metropoolregio Rotterdam Den Haag hebben in 2019 een bestuursakkoord gesloten. Het Bestuursakkoord bestaat – samengevat - uit een:

1. set van bestuurlijke en organisatorische afspraken voor verdere samenwerking,
2. een (fysiek) schetsontwerp bestemd voor planuitwerking (het Bovengronds Verstedelijkingsontwerp Beatrixlaan”, hierna BVB),
3. een financieel kader,
4. een flankerend maatregelenpakket om nader uit te werken,
5. aankondiging van een ambitie voor de langere termijn (tunnelbak met dak of “tunnel”).

Gezamenlijk is tot een integrale voorkeursoplossing gekomen voor de meervoudige opgave van het gebied en de Prinses Beatrixlaan. Deze voorkeursoplossing betreft het BVB, waarbij de huidige rijbanen naar elkaar toeschuiven en de capaciteit op en rond de kruisingen van de Prinses Beatrixlaan wordt vergroot. Ook biedt het BVB de gemeente Rijswijk de mogelijkheid voor revitalisering van het winkelcentrum In de Bogaard en de integrale transformatie van het gebied, waardoor er circa 2.000 extra woningen, die in het kader van de verstedelijkingsopgave dringend nodig zijn, in dit stedelijk gebied gebouwd kunnen worden. In 2019 is gebleken dat er wat betreft de financiering van het project nog aanvullingen nodig zijn en daartoe zijn nadere onderhandelingen gestart.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)		Realisatie 2018	Primitief 2019	Gewijzigde raming 2019	Realisatie 2019	Afwijking (+ = voordeel)
Verkeer en Vervoer						
2100 Wegen, straten en pleinen	Lasten	5.468	6.691	6.839	7.269	-430
	Baten	1.156	734	734	1.094	360
Saldo		-4.312	-5.958	-6.105	-6.175	-70
2110 Verkeer	Lasten	1.324	1.216	1.207	1.178	29
	Baten	96	22	22	45	23
Saldo		-1.229	-1.194	-1.185	-1.133	52
2120 Openbaar vervoer	Lasten	300	205	197	168	28
	Baten	91	21	21	35	15
Saldo		-209	-184	-176	-133	43
2140 Parkeren	Lasten	880	885	1.034	1.031	3
	Baten	2.054	1.881	2.595	2.300	-295
Saldo		1.174	996	1.560	1.269	-292
2400 Waterwegen	Lasten	827	845	827	845	-19
	Baten					
Saldo		-826	-845	-826	-845	-19
Programmatotalen	Lasten	8.799	9.842	10.103	10.492	-389
	Baten	3.397	2.658	3.371	3.475	103
Saldo		-5.402	-7.184	-6.732	-7.017	-286

Toelichting op de afwijking

2100 Wegen straten en pleinen

Lasten nadeel € 430.000

Baten voordeel € 360.000

De overschrijding van € 430.000 bestaat vooral uit het herstellen van straatwerk na het aanleggen van kabels en leidingen door derden en door het achterstallig onderhoud aan de openbare verlichting waardoor meer onderhoudskosten zijn besteed.

De baten van € 360.000 bestaan voornamelijk uit extra inkomsten wegens ontvangen (schade)vergoedingen aan onder andere de bestrating en de openbare verlichting.

2140 Parkeren

Baten nadeel € 295.000

De opbrengst Parkeerbelasting is in 2019 € 295.000 lager dan begroot. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de opbrengst van parkeervergunningen voor 2020, die in 2019 zijn betaald ad. € 385.000, moeten worden verantwoord in 2020 als vooruit ontvangen opbrengst. De vooruit ontvangen opbrengst van 2019 is nog wel in 2018 verantwoord, waardoor er in 2019 een lagere opbrengst is. De lagere opbrengst wordt gedekt uit de reserve Parkeren.

Investeringen

Investeringen	Bedragen x € 1.000	Begr. Lasten	Werk. Lasten	Saldo Lasten	Begr. Baten	Werk. Baten	Saldo Baten	Uit te geven in 2020	Uit te geven in 2021
Verkeer en Vervoer									
Aanschaf scanauto		160		160				120	40
Bewaakte fietsenstalling Generaal Eisenhowerplein			7	-7					
Bewegwijzering actualiseren nieuwe fietsroutes		99	104	-6					
Carillontoren Generaal Spoorlaan		57		57				57	
E-laadpalen 2019		80	2	78				78	
Fietspaden in asfalt 2019		242		242				242	
Fietspaden in asfalt 2019 (inkomsten)					200		200	200	

Investerings	Bedragen x € 1.000	Begr. Lasten	Werk. Lasten	Saldo Lasten	Begr.Baten	Werk. Baten	Saldo Baten	Uit te geven in 2020	Uit te geven in 2021
Fietspaden in asfalt Rembrandtkade deel 2		290		290					290
Fietspaden in asfalt Rembrandtkade deel 2 (inkomsten)					100		100		100
Fietsroute RijswijkBuiten-Den Haag (sterroute 2)		422	16	406				406	
Fietsroute RijswijkBuiten-Den Haag (sterroute 2) (inkomsten)					250		250	250	
Fietsroute Romeinse route (S.W. Churchillaan)		1.139	1.119	20					
Fietsroute Romeinse route (S.W. Churchillaan) (inkomsten)					1.425	1.307	118		
Fietsroute Romeinse route (SW ChurchillIn)fase 2 inkomsten					723		723		723
Fietsroute Romeinse route (SW ChurchillIn)fase 2		1.445	67	1.378				947	431
Fietsstraat Delftweg		466	370	96				58	
Fietsstraat Delftweg (inkomsten)					1.057	1.118	-61		
Fiets tunnel spoor Den Haag-Rotterdam		300	125	175				175	
Fietsverbinding Jaagpad-Huis te Hoornkade		110	110						
Handhaafstelsysteem parkeren		30		30				30	
Herinricht.incl. fietspaden Steenlaan+Tulpstraat		390	12	378				378	
Herinricht.incl. fietspaden Steenlaan+Tulpstraat (inkomsten)					150		150	150	
Herinrichting 30 km/u - Stationskwartier		43		43				43	
Herstel asfaltwegen 2019		974	872	103				103	
Herstellen (duiker)bruggen 2019		310	100	210				210	
Herstellen (duiker)bruggen 2019 (inkomsten)					20	20			
Infrastructuur Prinses Beatrixlaan		407	21	386				286	100
Inrichting autotunnel Laan van 't Haantje		112	92	20				20	
Integrale herinrichting probleemstraten 2019		2.413	58	2.355				2.355	
Invoeren nieuwe inzamelen		300	171	129				129	
Kwaliteitsimpuls Plaspoelpolder		124		124				124	
Kwaliteitsimpuls Stationsomgeving		26	2	24				24	
Ophoging Hoornbrug		-549	37	-586		1170	-1170		
Opwaarderen Karel Doormanlaan		672	81	591				591	
Opwaarderen Karel Doormanlaan (inkomsten)					700	700			
Opwaarderen kleine kansrijke plekken 2017		177	68	109				113	
Opwaarderen kleine kansrijke plekken 2017 (inkomsten)					6	10	-4		
Overlast bomen 2018		318	160	158				158	
Realisatie fietsbrug Rijn-Schiekanaal		82	8	73				50	
Realisatie toegankelijkheid bushaltes fase 5		62	67	-5					
Realisatie toegankelijkheid bushaltes fase 5 (inkomsten)					132	132			
Reconstructie van Hardenbroeklaan		466	497	-31					
Rotonde Diepenhorstlaan + groen assenkruis		2.259	81	2.179				1.525	654
Rotonde Diepenhorstlaan + groen assenkruis (inkomsten)					846	423	423		423
Talking Traffic verkeerslichten		156	94	62				62	
Talking Traffic verkeerslichten (inkomsten)					187		187	187	
Uitbreiding vergunningen parkeersysteem		120	18	102				102	
Verb.comfort tegelfietspad Sammersweg ism gem.D-H (inkomsten)					655		655	655	
Verb.comfort tegelfietspad Sammersweg ism gem.D-H		655	3	652				652	
Verkeersveilige schoolomgeving		110	46	64				64	
Verkeersveilige schoolomgeving (inkomsten)					83		83	83	
Verkeersveiligheid "oversteekplaatsen"		50	2	48				48	
Vernieuwen openbare verlichting 2014		38	36	2					
Verv.kabeln.openb.verlicht.extra impuls kabels'19		598	874	-277					
Vervangen beschoeiingen 2019		553	88	466				466	
Vervanging armaturen 2019		426	334	92					
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2019		353	290	63					
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2019 (inkomsten)						16	-16		
Vervanging lichtmasten 2019		160	28	132					
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2019(20jr)		594	176	418				418	
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2019(20jr) (inkomsten)					190		190	190	
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2019(40jr)		380		380				380	
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2019(40jr) (inkomsten)					60		60	60	
Voorbereidingskrediet Lindelaan		200		200				200	
Eindtotaal		17.816	6.237	11.579	6.783	4.895	1.887	12.385	2.760

Verklaring afwijking

Bewaakte fietsenstalling Generaal Eisenhowerplein

Vooruitlopend op de realisatie in 2020 zijn er in 2019 uitgaven gedaan. Het krediet is bij de begroting 2020 beschikbaar gesteld. Negatief overbrengen.

Bewegwijzering actualiseren nieuwe fietsroutes

Reden overschrijding: extra verkeersmaatregelen door extra bodemonderzoeken en interne doorrekening en opslag overhead externe inhuur 2019. Dit laatste is niet eerder als zodanig geraamd.

Ophoging Hoornbrug

In 2020 is de vaststellingsovereenkomst afgerond tussen Provincie, MRDH en Rijswijk. Dit is financieel verwerkt in de jaarrekening.

Realisatie toegankelijkheid bushaltes fase 5

Het krediet kan worden afgesloten. Reden overschrijding: interne doorbelasting van uren Stadsbeheer. Hier was onvoldoende rekening mee gehouden.

Reconstructie Van Hardenbroeklaan

In 2020 wordt een aanvullend krediet aangevraagd. Negatief overbrengen.

Vervanging kabelnetwerk openbare verlichting extra impuls kabels'19

Dekking zit in de overige openbare verlichting kredieten.

Economie en Werken

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma & de opgave

Rijswijk wil haar stevige economisch positie binnen de regio behouden door samen met lokale en regionale partners te werken aan toekomstbestendige bedrijventerreinen, winkelgebieden en ecosystemen waarin ondernemers kunnen floreren. We zetten daarbij extra in op duurzaamheid en innovatie. Door het behouden, aantrekken en laten starten van bedrijven zorgen we ervoor dat iedereen die wil werken kan werken.

Doelstellingen

1. Een nieuwe economische strategie voor Rijswijk die in verbinding staat met regionale economische ecosystemen met aandacht voor innovatie en duurzaamheid.
2. Revitalisering van de Plaspoelpolder door transformatie en herstructurering van onder meer het Kessler Park, Haven, en panden aan de Treubstraat waarin voldoende bedrijfsmatig vastgoed gecombineerd wordt met wonen.
3. Toekomstbestendige winkelcentra In de Bogaard en Oud-Rijswijk.
4. Versterking vestigingsklimaat en positionering van Rijswijk als groene, bereikbare stad waar innovatie wordt toegepast.
5. Een rode loper voor ondernemers: alert accountmanagement, uitstekende dienstverlening, geen bureaucratie en actief onthaal van nieuwe bedrijven.
6. Iedereen die kan werken in staat stellen te kunnen werken.

Wat hebben we er voor gedaan?

Doelstelling 1: Een nieuwe economische strategie voor Rijswijk die in verbinding staat met regionale economische ecosystemen met aandacht voor innovatie en duurzaamheid.

Aandacht voor innovatie en ondernemerschap

In 2019 is nieuw beleid vastgesteld voor de Plaspoelpolder (Addendum bij Toekomstvisie Plaspoelpolder) en In de Bogaard (Masterplan in de Bogaard) wat heeft geleid tot een duidelijke koers voor twee belangrijke werklocaties binnen de Rijswijkse economie. Dit is een belangrijke basis voor de op te stellen gemeentebrede economische strategie.

Tegelijkertijd was er aandacht voor innovatief ondernemerschap. Onder de vlag van het landelijk project 'Futureproof Retail' hebben drie retail labs plaatsgevonden, twee in In de Bogaard en een in Oud Rijswijk. Via deze labs zijn proefondervindelijk in In de Bogaard verschillende innovatieve klanttechnieken uitgetest en zijn in Oud Rijswijk veertig studenten gekoppeld aan een van de zeventien deelnemende winkels. Op deze manier hebben ondernemers geleerd van nieuwe inzichten van studenten en andersom hebben studenten en docenten weer geleerd over welke vaardigheden nodig zijn om in de winkel van de toekomst te werken. De labs zijn tot stand gekomen door een goede samenwerking met de deelnemende winkels (winkelketens, zelfstandig ondernemers, werknemers), scholen (docenten en studenten van TMO Fashion Business School, Haagse Hogeschool en ROC Mondriaan) en experts uit de retailsector.

De werklocatie Plaspoelpolder is tijdens zowel de Dag van de Stad in oktober 2019 als tijdens het Transformatiecongres in november 2019 geprofileerd als de plek met innovatief MKB waar ruimte is om te ondernemen. Aan geïnteresseerden en belangstellenden is een rondleiding gegeven langs enkele vooruitstrevende ondernemers en pandeigenaren in het gebied, waarna vervolgens in gesprek is gegaan over welke kansen er liggen voor het middengebied van de Plaspoelpolder. Dit heeft onder meer geleid tot nieuwe ideeën, contacten, maar ook tot bekendheid van het gebied bij potentieel geïnteresseerden.

Regionale samenwerking en positionering

De Rijswijkse economie is nauw verbonden met de regionale. Regionale samenwerking en een onderscheidende regionale positionering zijn daarom belangrijk en daar zetten wij op in.

MRDH- Economisch Vestigingsklimaat

De Metropoolregio Rotterdam Den Haag is een publiekrechtelijke bestuurlijke samenwerking met een formele bestuurlijke verhouding met de Provincie Zuid Holland. In de Strategie Werklocaties staat Rijswijk voor de aanpak van de werkgebieden prominent benoemd. Daarbij gaat het om transformatie van kantorenleegstand, revitalisering van bedrijventerreinen en aanpak van winkelgebieden. Daarmee is Rijswijk een belangrijke gesprekspartner op deze thema's en wordt Rijswijk ondersteund door de MRDH met inzet en financiën. De wethouder Economische Zaken van de gemeente Rijswijk is sinds eind 2018 bestuurlijk vertegenwoordiger namens de MRDH voor het thema Werkgebieden.

In 2019 heeft Rijswijk cofinanciering gekregen voor de actualisatie van de Toekomstvisie Plaspoelpolder en het opstellen van de ontwikkelkaders van het Havengebied en het Kessler Park. Hiermee zijn de te maken kosten, zoals onderzoeks- en projectkosten voor vijftig procent mede gefinancierd tot een maximum van € 144.000,-

IPP en BPH

Het Industrieschap Plaspoelpolder (IPP) en Businesspark Haaglanden (BPH) zijn samenwerkingsorganisaties waaraan de gemeente Rijswijk deelneemt. Er is een regionaal tekort aan kleinschalig bedrijfsmatig vastgoed en er is een opgave rondom transformatie en herstructurering. Zowel het IPP als het BPH houden zich hier inmiddels in toenemende mate mee bezig.

Zo heeft het IPP in Rijswijk nog een aantal grondposities rondom de Treubstraat. IPP is met betrokken marktpartijen en de gemeente Rijswijk in overleg over de inbreng van deze grondpositie om nieuwe bedrijfshuisvesting te creëren. Concreet zijn in 2019 twee complexen aan de Frijdastraat en Van Gijnstraat gesloopt en zijn de gronden met een tender op de markt gezet voor de ontwikkeling van bedrijfsruimte.

In 2019 is besloten om de samenwerking in het BPH te verbreden. De samenwerkende gemeenten Den Haag, Midden-Delfland en Pijnacker-Nootdorp en Rijswijk zijn nu versterkt met de gemeenten Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg en Delft.. Door regionaal samen te werken kunnen we bestaande bedrijven voor de regio behouden en huisvesting bieden aan nieuwe bedrijven. BPH kan op de schaal van de Haagse regio uitvoeringsgericht te werk gaan en staat met het frontoffice (bestaande uit accountmanagers van de deelnemende gemeenten) dicht bij de vragen uit de markt. In 2020 wordt de organisatie met een projectmanager verder geprofessionaliseerd.

Doelstelling 2: Revitalisering van de Plaspoelpolder door transformatie en herstructurering

Addendum bij Toekomstvisie Plaspoelpolder

Vorig jaar is het addendum op de Toekomstvisie Plaspoelpolder vastgesteld met hierin een aanscherping van het toekomstbeeld zoals verwoord in de Toekomstvisie. Met dit addendum kan een antwoord worden gegeven op nieuwe ontwikkelingen, zoals het vertrek van Shell. De Plaspoelpolder heeft in het addendum een nieuwe gebiedsindeling gekregen, waarbij elk gebied een eigen profiel en toegestane functies heeft. In meer delen van de Plaspoelpolder worden op deze wijze diverse verblijfsfuncties, zoals wonen, mogelijk gemaakt. Dit levert niet alleen meer functiemenging en dus verlevendiging op, maar draagt ook bij aan de vermindering van kantorenleegstand en een oplossing van de enorme vraag naar woningen in de regio.

Havengebied

Sinds 2018 wordt in samenspraak met een aantal initiatiefnemers gewerkt aan de planvorming voor het Havengebied. In 2019 is het concept ontwikkelperspectief plus het ruimtelijk kader Havenkwartier, met daartoe behorend onderzoek verkeer en mobiliteit, opgesteld en ter inzage gelegd.

Kessler Park

In 2019 is het complex aan het Kessler Park door Shell verkocht aan Kadans Science Partner en deze is gestart met planvorming voor een nieuwe ruimtelijke en economische invulling in de vorm van een campusontwikkeling.

Doelstelling 3: Toekomstbestendige winkelcentra In de Bogaard en Oud-Rijswijk

Gebiedstransformatie In de Bogaard

Het Masterplan In de Bogaard is eind 2019 vastgesteld door de gemeenteraad. Het plan schetst het kader waarbinnen In de Bogaard zal transformeren naar een levendig, groen en aantrekkelijk stedelijk centrum waar met plezier en comfort gewoond, gewinkeld en verbleven wordt. Het nieuwe stedelijk centrum telt over enige jaren nieuwe woningen, nieuwe pleinen en parken, winkels, sociaal maatschappelijke voorzieningen (tandartsen, fysiotherapeuten, kinderopvang), horeca en vrije tijd. Het masterplan is tot stand gekomen onder regie van de gemeente Rijswijk, in overleg en met medewerking van de diverse vastgoedeigenaren en met input van ondernemers, omwonenden en bezoekers van het winkelcentrum. Het masterplan heeft tot doel de visie, de economische en ruimtelijke kaders vast te leggen voor de transformatie. Daarmee vormt het plan het raamwerk voor de integrale opgave in en rondom het centrum.

Centrummanagement en marketing In de Bogaard

Juist in de periode waarin we als gemeente met diverse partijen bezig zijn met de ontwikkeling naar een nieuw centrum, is aandacht voor het bestaande winkelgebied cruciaal. Ook in 2019 heeft de gemeente Rijswijk, net als de eigenaren en ondernemers, financieel bijgedragen aan het centrummanagement. De centrummanager is de verbinder tussen de drie partijen als het gaat om organisatie van marketing, evenementen en is eerste aanspreekpunt binnen het gebied. Concreet gaat het dan om de vertaling van de strategische gebiedsvisie en marketingcommunicatiestrategie naar uitvoering, ondersteuning van de vastgoedeigenaren, ondernemers en de gemeente en het uitvoeren van gelieerde marketingactiviteiten in opdracht van de hiervoor genoemde partijen.

Toekomstbestendig winkelcentrum Oud Rijswijk

Bedrijveninvesteringszone Oud Rijswijk

Het winkelcentrum in Oud Rijswijk doet het economisch goed en daar zijn we trots op. Dit is niet alleen te danken aan de mooie historische locatie, maar zeker ook aan de actieve ondernemers die samen als een van de eersten in Nederland een stichting BIZ (bedrijven investeringszone) hebben opgezet. In 2019 heeft een meerderheid van de ondernemers gestemd voor de voortzetting van de BIZ. Als resultaat is de BIZ-verordening 2020-2024 in werking getreden.

Centrummanagement in Oud Rijswijk

In 2019 heeft de gemeente Rijswijk financieel bijgedragen aan het centrummanagement in Oud Rijswijk. Ook hier vervult de centrummanager de rol als verbinder tussen ondernemers, vastgoedeigenaren en de gemeente als het gaat om organisatie van marketing, evenementen en is eerste aanspreekpunt binnen het gebied. De kosten worden gedeeld met de ondernemers.

Investerings openbaar gebied

In 2019 is het openbaar gebied van de wijkwinkelcentra verbeterd. Zo zijn in er diverse winkelcentra nieuwe afvalbakken geplaatst, is achterstallig onderhoud in het groen en straatwerk weggewerkt en zijn elektriciteitskasten verfraaid door deze te voorzien van afbeeldingen met een antigrffiti coating.

Doelstelling 4: Versterking vestigingsklimaat en positionering van Rijswijk als groene, bereikbare stad waar innovatie wordt toegepast.

Acquisitie

De basis voor effectieve acquisitie is een stevig accountmanagement, aangezien tevreden accounts ambassadeur kunnen zijn voor nieuwe ondernemingen. Acquisitie dient daarnaast gericht te zijn op het werven van bedrijven of instellingen. De gemeente richt zich hierbij op innovatief MKB, bedrijven met arbeidsplekken voor de doelgroep vallend binnen de participatiewet, bedrijven met leerwerkplekken en bedrijven die leegstaande panden en kavels opvullen.

Vorig jaar is in samenwerking met TNO en een gespecialiseerd adviesbureau het ecosysteem rondom geothermie in kaart gebracht vanwege de komst van TNO in het Rijswijk Center for Sustainable Geo Energy aan de Lange Kleiweg. Het doel hiervan was om de positie van TNO te verstevigen en acquisitie te bevorderen. De uitkomsten zijn vervolgens gedeeld met de eigenaar van het Kessler Park en samenwerkingspartner The Hague Business Agency.

Digitalisering

Onze economie digitaliseert. Steeds meer digitale toepassingen zijn zichtbaar en nieuwe communicatietechnologieën zoals 5G komen eraan. Vanuit de regio is de wens uitgesproken om gezamenlijk in te spelen op zowel de economische kansen als de maatschappelijke vragen die dit met zich meebrengt. De urgentie is hoog, aangezien het Rijk de lat hoog heeft gelegd met haar ambities. De gemeente Rijswijk is om die reden gestart met een digitale strategie en ze wordt hierin ondersteund door de MRDH. De focus van deze digitale strategie ligt vooral op de Plaspoelpolder, wat kansen biedt in de aantrekkingskracht en positionering van het gebied.

Doelstelling 5: Een rode loper voor ondernemers: alert accountmanagement, uitstekende dienstverlening, geen bureaucratie en actief onthaal van nieuwe bedrijven.

Accountmanagement

In 2019 is ingezet op het verbeteren van de basisdienstverlening en goed accountmanagement richting ondernemend Rijswijk. Een grotere herkenbaarheid van de taken en rollen van het accountmanagement EZ heeft een positieve uitwerking op de interne samenwerking en daarmee ook op de dienstverlening aan ondernemers. Verder is het integraal accountmanagement in het kader van de Rode Loper voortgezet. Daar waar mogelijk worden accounts gezamenlijk bezocht door de accountmanagers van Economie en het WSP samen. Hiermee wordt voorkomen dat organisaties in een korte tijd worden benaderd en bezocht door verschillende afdelingen van de gemeente. Daarnaast wordt informatie tussen de accountmanagers Werk en Economie met elkaar gedeeld voor een professioneel accountmanagement. In totaal zijn er 15 accounts gezamenlijk bezocht en als positief ervaren door de ondernemers/werkgevers.

Ook de bekendheid van de accountmanagers EZ bij ondernemers is een continu ontwikkelproces. De accountmanagers zijn aanwezig bij netwerkbijeenkomsten van ondernemers en belangenverenigingen, zoals de BBR, Koninklijke Horeca Nederland en winkeliersverenigingen. Ook bezoeken de accountmanagers individuele ondernemers, waaronder de strategische accounts die een groot aandeel hebben in de lokale economie.

Open Coffee

Ondanks dat het Bedrijfscontactpunt geen formele baliefunctie kent, is het 'inloopspreekuur' voor ondernemers gecontinueerd. Dit inloopspreekuur kreeg in 2019 een andere vorm, waarbij de accountmanagers onder de noemer 'Rijswijk in Business – Open Coffee' roulerend bij verschillende horecagelegenheden op de bedrijvenlocaties aanwezig waren. Dit om nog dichter bij de ondernemers te staan en daarbij een eventuele drempel voor contact met en bezoek aan de gemeente te verlagen. Deze nieuwe opzet heeft geleid tot 25 actieve gesprekken tijdens dit spreekuur. Dit was minder dan in het voorgaande jaar en daarom moet de nieuwe opzet geëvalueerd worden.

Onderzoek Dienstverlening

In 2019 is bureauonderzoek gedaan naar de gemeentelijke dienstverlening aan ondernemers. Hieruit is gebleken dat de bestaande onderzoeken (waaronder de ondernemerspeiling 2018) te weinig richting bieden hoe gemeentebrede dienstverlening geoptimaliseerd kan worden. Eind 2019 is een plan van aanpak opgeleverd dat moet leiden tot meer gerichte activiteiten om de dienstverlening aan ondernemers zo in te richten waarbij het 'de klant is koning'-gevoel ontstaat. Een onderdeel hiervan is het in gesprek gaan met ondernemers. Het komende jaar wordt dit plan uitgevoerd.

Doelstelling 6: Iedereen die wil werken, moet kunnen werken.

Ruimte voor werkgelegenheid

Als we bedrijven en organisaties willen behouden, aantrekken en laten starten vraagt dit om voldoende en kwalitatief goede vestigingsmogelijkheden, goed accountmanagement en goede dienstverlening.

Met de Toekomstvisie Plaspoelpolder wordt hier een balans in gezocht door in het middengebied enkel ruimte te bieden voor werkfuncties, zoals bedrijfsruimte en kantoren en ondersteunende functies, zoals horeca. Voor dit thema wordt ook aandacht besteed in de op te stellen economische strategie.

Daarnaast wordt er vanuit het Werkgeversservicepunt (WSP) vol ingezet op dienstverlening om Rijswijkse inwoners met een bijstandsuitkering aan regulier betaald werk te helpen.

Duurzaamheid

Vanaf 2019 is structureel budget gelabeld voor de verkenning en uitvoering van een pilot over duurzame bedrijventerreinen. Mede door prioritering in het licht van het begrotingstekort van vorig jaar, is deze ambitie komen te vervallen. Wel zal bij het opstellen van de Economische Strategie (en bijbehorend participatietraject) de betekenis van het thema duurzaamheid voor de lokale economie worden verkend. Daarnaast is vanuit andere budgetten wel ingezet op duurzaamheidsinitiatieven. Zo is vanuit het duurzaamheidsfonds een subsidie verleend voor een duurzaamheidspilot, waarbij een eigenaar de bedrijfsvoering van zijn bedrijfsverzamelgebouw verduurzaamt. Dit project is vanuit de BBR ondersteund. Het project Assenkruis zet in op vergroening en verfraaiing van het hart van de Plaspoelpolder, met als onderdeel de aanleg van een rotonde. Tot slot is het Masterplan In de Bogaard vastgesteld, wat de eerste stap is naar een totale groenere omgeving voor In de Bogaard.

Beleidsindicatoren, verplicht

Indicator Economie en Werken	Begroting 2019	Realisatie 2019
Functiemenging Toelichting: <i>Waarstaatjegemeente.nl</i> % is t.o.v. voorgaande periode.	-0,5 %	56% (+0,9%)
Vestigingen (van bedrijven) a) Totaal per 1000 inw. 15-64 b) Totaal Toelichting: <i>Waarstaatjegemeente.nl</i> % is t.o.v. voorgaande periode.	-0,5% +1,75%	123,4 (+7,5%) 4.840 (+ 8,8%)
Werkgelegenheid (aantal banen) a) Totaal per 1000 inw. 15-64 b) Totaal Toelichting: <i>Waarstaatjegemeente.nl</i> % is t.o.v. voorgaande periode.	-8% -5,6%	864,3 (+3,1%) 33.380 (+5,2%)
Waardering ondernemers (score 1-10) a) Vestigingsklimaat b) Ondernemersklimaat c) Algehele dienstverlening Toelichting: <i>Waarstaatjegemeente.nl</i> Ondernemerspeiling is in 2018 uitgevoerd	- - -	6,39 6,44 6,47

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)						Afwijking (+ = voordeel)
Economie en Werken		Realisatie 2018	Primitief 2019	Gewijzigde raming 2019	Realisatie 2019	
3100 Economische aangelegenheden	Lasten	869	1.131	1.161	1.196	-35
	Baten	209	179	322	278	-44
Saldo		-659	-953	-840	-918	-78
3300 Nutsbedrijven	Lasten					
	Baten	1.603	1.629	2.029	2.023	-6
Saldo		1.603	1.629	2.029	2.023	-6
Programmatotalen	Lasten	869	1.131	1.161	1.196	-35
	Baten	1.812	1.808	2.351	2.301	-50
Saldo		943	677	1.190	1.105	-85

Toelichting op de afwijking

Geen verklaringen nodig.

Investeringsen

Investeringsen	Bedragen x € 1.000	Begr. Lasten	Werk. Lasten	Saldo Lasten	Begr.Baten	Werk. Baten	Saldo Baten	Uit te geven in 2020
Economie en Werken								
Fase 2 Bogaardplein		286		286				286
Ledschermen		11		11				
Vergroening en verfraaiing Bogaardplein		2.409	73	2.336				2.336
Vervanging marktstroomkasten Oud-Rijswijk		30		30				
Eindtotaal		2.736	73	2.662				2.622

Verklaring afwijking

Geen verklaringen nodig.

Onderwijs

Onze Rijswijkse jeugdigen moeten kunnen opgroeien in een veilige omgeving, waarin zij zichzelf kunnen zijn en ontdekken. Deze omgeving reikt verder dan thuis. Het is ook de omgeving op en rondom school, de openbare ruimte waar zij verblijven en waarin zij zich verplaatsen. Maar het is ook de sociale omgeving waarin zij zich begeven. Zowel online als offline. Het is de gevraagde en ongevraagde aandacht die ze krijgen als dat nodig is. Binnen deze veilige sociale context groeien zij op tot maatschappelijk betrokken individuen die in staat zijn zelfstandig keuzes te maken in verbondenheid met de mensen om hen heen.

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen

1. **Opgroeien en Opvoeden:** Iedereen heeft een gelijke kans en dus recht op een goede start. Door gezamenlijke inzet realiseren we effectieve, sluitende en laagdrempelige opvoedings- en ontwikkelingsondersteuning, -informatie en/of -advies aan ouders en hun jeugdigen. Ook de inzet op het voorkomen van een taalachterstand bij zowel kinderen als ouders heeft extra aandacht.
2. **Educatie:** Iedere in Rijswijk wonende jeugdige heeft recht op passend onderwijs en behaalt een startkwalificatie. De kwaliteit van het basis- en voortgezet onderwijs is minimaal voldoende op grond van het toetsingskader van de inspectie en het aantal thuiszitters of voortijdig schoolverlaters is zo minimaal mogelijk. Er is aansluiting met het bedrijfsleven en er is aanbod van stageplekken. Nauwe samenwerking binnen de driehoek onderwijs - bedrijfsleven (onder andere MKB) - sociale voorzieningen (onder andere het WerkgeverServicepunt) is hierbij essentieel.
3. **Persoonlijke ontwikkeling:** Jeugdigen ontwikkelen zich breed en ontdekken hun talenten. Hiervoor nemen ze deel aan activiteiten en/of zijn ze lid van een vereniging. Het aanbod is gevarieerd en kan in georganiseerd verband plaatsvinden, in samenwerking met en op locatie van onze partners, maar ook thuis. Verder kunnen de activiteiten structureel van aard zijn, maar ook tijdelijk ontstaan vanuit een rage.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Opgroeien en Opvoeden:

Ook in 2019 was er continue aandacht voor het aanbod van laagdrempelige voorzieningen voor ouders en jeugdigen op het gebied van opvoedings- en ontwikkelingsondersteuning. Hierbij is te denken aan het Opvoedadviespunt, Voorschoolse educatie en Speelstart.

Verder is tijdens de Week van de Opvoeding (oktober) weer een Interprofessionele bijeenkomst georganiseerd met als thema "Opvoeden en opgroeien". Deze bijeenkomst was gericht op professionalisering en netwerken om de samenwerking tussen betrokken maatschappelijke partners te verbeteren. Ook zijn in dit kader gesprekken met het preventieve voorveld gevoerd om de samenwerking (nog verder) te verbeteren.

Het Schoolmaatschappelijk werk (SMW) is, samen met de gemeente Den Haag en de samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs (PO en VO), met ingang van 1 augustus 2019 voor vier jaar aanbesteed. In de aanbesteding is als opdracht meegenomen dat het Schoolmaatschappelijk werk (nog meer) de verbinding moet maken met het Jeugdteam van de gemeente, zodat er zo snel en preventief mogelijk de juiste hulp kan worden ingezet. Voor het primair onderwijs heeft deze aanbestedingsprocedure geleid tot een nieuwe aanbieder. De overgang tussen de oude en de nieuwe aanbieder is soepel verlopen. Voor het VO is de oorspronkelijke aanbieder opnieuw geselecteerd.

Educatie:

Tijdens de onderwijsconferentie Onderwijsachterstanden, georganiseerd door de gemeente in september, is met de partners het gesprek aangegaan over de gewenste richting van het onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Deze input is vertaald in de beleidsnota Onderwijsachterstandenbeleid en peuteropvang, die eind 2019 in concept is vastgesteld door het college van B&W en nogmaals ter consultatie is aangeboden aan de partners.

In augustus werden we opgeschrikt door een brand in de dependance van de Steenvoordeschool, waardoor meerdere gebruikers zijn getroffen. Na de zomervakantie is tijdelijk vervangende huisvesting geregeld door medegebruik in de Petrusschool en opvang in de hoofdlocatie. Daarnaast is gestart met de bouw van noodlokalen op de locatie van de voormalige gymzaal aan de P. van Vlietlaan. Door de brand is de start van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs vertraagd.

In november 2019 is Kindercampus Rembrandtkwartier geopend. Ook is in 2019 gestart met de voorbereiding van de nieuwe tijdelijke huisvesting van Montessorischool Parkrijk in RijswijkBuiten. Tijdens een voorlichtingsavond zijn omwonenden geïnformeerd over de plannen. Inmiddels is ook begonnen met de voorbereiding voor de permanente huisvesting van Montessorischool Parkrijk.

Met ingang van maart 2019 is de kwartiermaker 'aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt' gestart. Een inventarisatie van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt in Rijswijk heeft geresulteerd in een eerste analyse en een plan van aanpak op basis van de ambities en prioriteiten van het college. Er is gekozen voor een ambitie met het motto "Nieuw Onderwijs Energie Rijswijk". De gemeente zet zich daarbij proactief in op drie thema's, te weten: de (hybride) docenten, het voorkomen van uitval bij overgangsmomenten in het onderwijs en het structureel vinden van stageplaatsen voor Rijswijkse leerlingen. Parallel wordt daarbij aangesloten bij regionale initiatieven en Rijswijkse economische en gebiedsontwikkelingen. Door tegelijkertijd te investeren in zowel een verbreding als een verdieping van relevante netwerken is de gemeente Rijswijk nog beter zichtbaar geworden in het speelveld. De ingeslagen weg zetten we de komende jaren voort, waarbij we inzetten op passievolle docenten en gedreven werkgevers die samen vol energie onze jongeren voorbereiden op het werkveld.

Verder is vanuit het WSP een jongerencoach actief, die zich specifiek bezighoudt met begeleiding en toeleiding van leerlingen uit het PRO (Praktijkonderwijs) en VSO (Voortgezet speciaal onderwijs) naar werk.

Natuur- en milieueducatie en bijbehorende activiteiten komen samen in het programma Helden van de Natuur. De website www.heldenvandenatuur.nl is gelanceerd.

Persoonlijke ontwikkeling:

In 2019 is de Jongerenraad geïnstalleerd. De kinderrechtencoach zorgt voor verbinding tussen de kinderen en de jongeren. Er is een start gemaakt met de invoering van de methodiek "Speaking Minds". Dit is een project van Save the Children, Defence for Children en Stimulansz. Met financiering van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is deze coalitie in staat gesteld om een aanpak te ontwikkelen die de dialoog tussen beleidsmakers en jongeren vormgeeft. De aanpak van Speaking Minds voorziet daarbij in de actuele behoefte van gemeenten en biedt handvatten voor jongerenparticipatie.

Door een versterkte samenhang tussen de diverse programma's waaronder Team Brede Impuls, Helden van de Natuur, de Ontdekkers en Happy Fit, is een toename in het aantal activiteiten en deelnemers zichtbaar.

Indicatoren

Prestatie/indicator op basis van de Kadernota Jeugd	realisatie 2017	realisatie 2018	streefwaarde 2019	realisatie 2019
Opvoeden en opgroeien				
A. 100% van de doelgroepkinderen (2,5-4 jaar) is toegeleid en krijgt voorschoolse educatie	104%		100%	99%
Kinderen 0-4 jaar hebben een plek op een voorschoolse voorziening in hun wijk	88%		90%	95%
B. De positie op de ranglijst van Kinderen in Tel is tenminste 5 plaatsen beter dan het voorgaande jaar. Peil 2015 = 39	39	*	45	*

Prestatie/indicator op basis van de Kadernota Jeugd	realisatie 2017	realisatie 2018	streefwaarde 2019	realisatie 2019
Educatie				
C. De kwaliteit van het onderwijs is goed, alle scholen scoren een voldoende	1 onvoldoende		voldoende	1 onvoldoende
D. Absoluut verzuim	24	23	<24	27
E. Relatief verzuim	180	306	<180	326
F. Een passende plek voor elke leerling	geen passende plek voor 2 leerlingen		<2	5
G. Alle Rijswijkse leerlingen behalen een startkwalificatie of daaraan gelijkgesteld (waarstaatjegemeente.nl)	percentage uitschrijvingen zonder startkwalificatie 3,86%	2,6%	<3,86%	2,3 %
H. Overdracht voor elke leerling op papier/digitaal bij overgangen, mate van overdracht afhankelijk van kind: Voorschool-PO PO-VO VMBO-MBO	71% nmb nmb		80% 100% 100%	80% 100% 100%
Persoonlijke ontwikkeling				
I. Elke brede school heeft een impulsproject Elke vakantie (zomer, herfst, kerst, voorjaar, mei) is er activiteitsaanbod in steeds verschillende wijken voor ca. 50 jeugdigen per activiteit. Elke schoolweek is er op tenminste 2 locaties een activiteitsaanbod op of in de omgeving van een basisschool tijdens of na schooltijd voor ca. 20 jeugdigen per activiteit.	7 80% 40%	13 80%	9 100% 100%	17 100% 100%

Prestatie/indicator op basis van de Kadernota Jeugd	realisatie 2017	realisatie 2018	streefwaarde 2019	realisatie 2019
J. Raad van kinderrechten-ambassadeurs is actief en bestaat uit tenminste 8 leden.	9		10	9
K. Alle Rijswijks basisscholen hebben verkeerslessen en hun leerlingen nemen deel aan het verkeersexamen.	16		16	16
Onderwijshuisvesting				
L. De leerlingen in Rijswijk krijgen les in een schoolgebouw met een laag energiegebruik en een gezond milieu.	6	9	8	10
M. De schoolgebouwen worden efficiënt gebruikt en daarmee is het aantal leegstaande lokalen minimaal.	+12	<10	<10	5

Toelichting indicatoren algemeen:

In de begroting 2019 is een aantal nieuwe indicatoren ten opzichte van de begroting en jaarrekening 2018 opgenomen. Voor deze indicatoren waren daarom geen realisatiecijfers opgenomen in de jaarrekening 2018.

Toelichting op indicatoren per onderdeel

Opvoeden en opgroeien

A. Voorschoolse voorzieningen en voorschoolse educatie

Op basis van de afspraken die de gemeente met de Jeugdgezondheidszorg (het consultatiebureau) heeft gemaakt worden peuters met een geconstateerde taalachterstand dan wel een risico daarop toegeleid naar de voorschoolse educatie op de peuterspeelschool. Van deze kinderen bezoekt 99% daadwerkelijk de peuterspeelschool in Rijswijk. Een klein percentage bezoekt een kinderdagverblijf of een voorschoolse voorziening in een andere gemeente.

In Rijswijk zijn er in principe voldoende kindplaatsen bij de diverse kinderdagverblijven, buitenschoolse opvang en gastouderopvang. In Rijswijk zijn er 1.142 kindplaatsen verspreid over de kinderdagverblijven (waarvan 144 kindplaatsen peuterspeelschool), 1.217 kindplaatsen op de buitenschoolse opvang en 187 kindplaatsen bij de gastouderopvang (leeftijd 0-12 jaar). Hoewel er voldoende aanbod is om aan de vraag te voldoen, zijn er signalen dat in RijswijkBuiten onvoldoende kindplaatsen voor kinderen zijn in de leeftijd van 0-12 jaar in de wijk zelf. Deze ontwikkeling wordt op de voet gevolgd.

B. Kinderen in Tel

Door "Kinderen in Tel" is aangegeven dat er geen nieuwe cijfers meer worden geleverd en de website niet meer wordt bijgewerkt. Het databoek "Kinderen in Tel" kan daarom niet meer gebruikt worden als indicator. Uit de monitor van de JGZ en de GGD, maar ook uit de verslagen van aanbieders als De Ontdekkers en Welzijn Rijswijk, kunnen we voldoende informatie halen voor het maken en monitoren van ons beleid.

Educatie

C. Kwaliteit onderwijs

De inspectie van het onderwijs onderzoekt alle scholen, onder andere door eenmaal in de vier jaar de scholen te bezoeken. Alle scholen in Rijswijk zijn beoordeeld, één school voor primair onderwijs scoort onvoldoende. Dit is niet dezelfde school als de school die in 2018 onvoldoende scoorde; deze scoort nu voor de onderwijskwaliteit voldoende.

D. Absoluut verzuim

In totaal stonden 27 leerlingen op enig moment in het jaar 2019 niet ingeschreven op een school of onderwijsinstelling. Het ging hierbij vooral om leerplichtigen die in Rijswijk zijn komen wonen vanuit een andere gemeente of vanuit het buitenland. Deze kinderen/jongeren zijn vaak moeilijker te plaatsen, doordat zij een uitgebreidere intake nodig hebben voor het bepalen van het niveau en om na te kunnen gaan in welke groep of klas de leerling kan starten. Dat neemt vaak veel tijd in beslag, waardoor de jongere als absoluut verzuimer wordt geregistreerd. Deze leerlingen zijn inmiddels allemaal geplaatst.

E. Aantal relatieve verzuimers

In 2019 waren er 326 leerlingen die wel op een school of onderwijsinstelling stonden ingeschreven, maar die niet of niet geregeld bezoeken. Voor de begroting 2019 was als streefwaarde uitgegaan van een landelijk gemiddelde. Omdat Rijswijk in een verstedelijkt gebied ligt waar verzuimcijfers altijd hoger zijn, is er nu een groot verschil met de streefwaarde. Het aantal relatief verzuimers is iets toegenomen ten opzichte van vorig jaar, ook procentueel. Er wordt door scholen steeds meer en beter gemeld. Bovendien is het aantal leerplichtige leerlingen toegenomen van 7.098 naar 7.441.

F. Passende plek voor elk leerling

Het streven is om voor elke leerling een passende plek te vinden, zodat er geen thuiszitters zijn. In 2019 waren er totaal 5 thuiszitters, waarvan er 3 in 2019 op een school geplaatst zijn.

G. Startkwalificatie

Een leerling heeft een startkwalificatie behaald wanneer hij/zij een diploma heeft voor VWO, HAVO, of minimaal MBO niveau 2. Leerlingen die het praktijkonderwijs hebben afgerond zijn, hiervan vrijgesteld en stromen uit naar ander onderwijs, werk of een andere vorm van dagbesteding.

De cijfers van DUO hebben betrekking op de postcode en gemeente waar de scholen gevestigd zijn. Dit betekent dat het genoemde percentage niet alleen betrekking heeft op Rijswijkse leerlingen.

H. Overdracht

Sinds 2018 werken alle voorschoolse voorzieningen in Rijswijk met de (nieuwe) procedure “Kindvriendelijke overgang” voor de overdracht naar de basisschool. Hierbij worden de gegevens over de ontwikkeling van het kind overgedragen waardoor de (warme) overdracht van kinderen naar het basisonderwijs is verbeterd. Vanuit het onderwijs zijn er signalen dat nog niet iedere voorschoolse voorziening (altijd) deze overdracht doet. In 2020 staat een evaluatie van de werkwijze gepland.

Voor de overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs en van het voortgezet onderwijs naar het MBO zijn in de regio Haaglanden met de schoolbesturen afspraken gemaakt om deze overstap voor alle leerlingen zo soepel mogelijk te laten verlopen.

Persoonlijke ontwikkeling

I. Impulsproject en activiteiten aanbod

Team Brede Impuls zet in op het creëren en stimuleren van een intensieve samenwerking met en tussen partners bij de impulsaanvragen. Vaak is een basisschool één van de partners in zo'n samenwerkingsverband. In het schooljaar 2017/2018 is gestart met 7 samenwerkingsverbanden. In 2019 zijn er al 17 samenwerkingsverbanden.

J. Jeugdparticipatie

De Raad van kinderrechtenambassadeurs bestond in het schooljaar 2018/2019 uit 9 deelnemers die tenminste 8 verschillende Rijswijks basisscholen vertegenwoordigen. Ook voor een oudere doelgroep, jongeren en jongvolwassenen, organiseren we een programma om hen te betrekken bij beleidsvorming en het verlevendigen van de stad. De jongerenraad is in 2019 geïnstalleerd en bestaat uit 5 leden.

K. Verkeerslessen

Alle Rijswijkse basisscholen hebben in 2019 deelgenomen aan de verkeerslessen op school en de leerlingen hebben deelgenomen aan het praktijkverkeersexamen. De basisscholen De Voorde en de Wethouder Brederodeschool hebben niet meegedaan met het door de gemeente Rijswijk georganiseerde praktijkexamen, maar hebben dit op een ander tijdstip zelf geregeld.

Onderwijshuisvesting

L. Norm frisse scholen

Een frisse school is een schoolgebouw met een laag energiegebruik en een gezond binnenmilieu als het gaat om luchtkwaliteit, temperatuur, comfort, licht en geluid. Er zijn drie klassen: A zeer goed, B goed en C acceptabel. In 2019 is de Kindercampus Rembrandtkwartier opgeleverd waarin die scholen zijn gehuisvest (frisse scholen B).

In augustus 2019 is de dependance van de Steenvoordeschool (Klasse B) afgebrand.

M. Efficiënt gebruik van de schoolgebouwen

Bij een aantal scholen is het leerlingenaantal gegroeid, waardoor de leegstand is afgenomen. Door de brand in de dependance van de Steenvoordeschool zijn er (tijdelijk) twee groepen leerlingen van de Steenvoordeschool in leegstaande lokalen van de Petruschool gehuisvest.

Gezien de geplande woningbouw in Rijswijk wordt in 2020 gestart met een visie op toekomstige onderwijshuisvesting door het opstellen van een Integraal Huisvestingsplan. Hierin staat het creëren van een gezonde, veilige en duurzame leer- en ontwikkelomgeving centraal. De verwachting is dat door de toename van het aantal leerlingen uitbreiding van onderwijshuisvesting noodzakelijk is. Op grond van de wet is de gemeente hiervoor verantwoordelijk.

Op basis van de prognose van het aantal groepen beoordelen we of er te veel (+), te weinig (-) of voldoende onderwijshuisvesting (=) in Rijswijk is. Voor 2019 is een daling van het aantal leegstaande lokalen te zien. Gezien de spreiding van de scholen in Rijswijk bieden niet alle leegstaande lokalen een oplossing voor de groei van het aantal leerlingen.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)		Realisatie 2018	Primitief 2019	Gewijzigde raming 2019	Realisatie 2019	Afwijking (+ = voordeel)
Onderwijs						
4010 Huisvesting scholen	Lasten	2.572	3.113	2.574	2.788	-213
	Baten	190	115	115	368	253
Saldo		-2.383	-2.999	-2.460	-2.420	40
4030 Lokaal onderwijsbeleid	Lasten	2.559	1.976	3.595	2.885	711
	Baten	825	97	1.686	977	-709
Saldo		-1.735	-1.879	-1.909	-1.907	2
6500 Kinderopvang	Lasten	655	657	672	568	104
	Baten	2				
Saldo		-653	-657	-672	-568	104
Programmatotalen	Lasten	5.787	5.747	6.842	6.241	601
	Baten	1.017	212	1.801	1.346	-455
Saldo		-4.770	-5.535	-5.041	-4.895	146

Toelichting op de afwijking

4010 Huisvesting scholen

Lasten nadeel € 213.000

Baten voordeel € 253.000

De hogere lasten op dit product worden voornamelijk veroorzaakt door de extra lasten door de scholenbrand in 2019. Deze lasten bestaan uit het huren van noodlokalen.

De hogere opbrengsten worden voornamelijk veroorzaakt door de uitkering van de verzekering (scholenbrand).

4030 Lokaal Onderwijsbeleid

Lasten voordeel € 710.000

Baten nadeel € 708.000

Regionale Meld- en Coördinatiefunctie(RMC)

De uitkering vanuit de contactgemeente Den Haag voor deze werkzaamheden was hoger dan begroot. De uitgaven ten laste van deze post zijn ook hoger dan begroot. De hogere lasten zijn nagenoeg gelijk aan de hogere baten.

Onderwijsachterstandbeleid OAB

Het definitieve bedrag Specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid was € 57.727 meer dan in de voorlopige beschikking was opgenomen. De uitgaven ten laste van deze uitkering bedragen € 855.213,70 voor 2019. Het overschot van € 791.523,30 wordt in de vervolgjaren ingezet conform regelgeving. Aan het einde van deze planperiode Onderwijsachterstandenbeleid (in 2022) moet een mogelijk overschot op de ontvangen middelen worden terugbetaald aan het Ministerie van OCW. De jaarlijkse verantwoording naar het ministerie vindt plaats via de SISA.

6500 Kinderopvang

Lasten voordeel € 103.000

De kosten voor toezicht en handhaving wet kinderopvang is een openeinderegeling. Er zijn in 2019 minder onderzoeken uitgevoerd naar aanleiding van handhavingsbesluiten/klachten ten opzichte van 2018.

Investerings

Investerings	Bedragen x € 1.000	Begr. Lasten	Werk. Lasten	Saldo Lasten	Begr.Baten	Werk. Baten	Saldo Baten	Uit te geven in 2020	Uit te geven in 2021
Onderwijs									
1e inricht.onderw.leerpakk/meub. 2e school RB		111		111				111	
Bouw IKC montessori Parkrijk		7.167	31	7.136				3.661	3.476
Brede School Rembrandtkwartier		8.154	6.560	1.594				1.602	
Brede School Rembrandtkwartier (inkomsten)					794	802	-8		
Inricht.openb.ruimte rondom BS Rembrandtkwartier		696	511	185				185	
Permanente huisvesting basissch.Kronenburgh		1.255	639	616				616	
Realisatie Kindcentrum BuitenRijck		411	112	299				50	
Tijdelijke huisvesting Montessorischool Parkrijk		3.450	75	3.375				3.375	
Uitbr.onderw.leerpakk/meub.Snijderssch.(19e gr)		15	14	1					
Eindtotaal		21.259	7.942	13.317	794	802	-8	9.600	3.476

Verklaring afwijking

Geen verklaring nodig.

Sport, Cultuur en Recreatie

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Kunst en Cultuur

De ambitie van de Cultuurvisie 2016 – 2030 “Rijswijk vrij gedacht” is kunst en cultuur als een verbindende kracht in te zetten voor de samenleving en de economie van Rijswijk. Het gaat dan niet alleen om het toekennen van nieuwe waarden van kunst en cultuur, maar ook om nieuwe uitgangspunten te bepalen, waarbij samenwerking, innovatie en vraaggericht voorop staan.

Cultureel erfgoed

In de Cultuurvisie is t.a.v. het cultureel erfgoed aangegeven dit “bekendheid te geven” en om “de historie van Rijswijk meer zichtbaar te maken”.

Sport

Sport heeft van oudsher een sociaal maatschappelijke functie. Sport brengt niet alleen plezier en gezondheid, het brengt ook mensen bij elkaar, helpt talenten ontwikkelen, zorgt voor sociale cohesie, biedt een platform voor vrijwilligerswerk en zorgt voor veiligheid in buurten. Deze maatschappelijke functies maken dat sport gewild én kansrijk is voor het ontwikkelen en uitvoeren van maatschappelijk verantwoord beleid.

De afgelopen jaren zijn de rollen en verantwoordelijkheden van de gemeente in de maatschappelijke ondersteuning, de zorg voor jeugd en de participatie van kwetsbare inwoners, sterk veranderd. De gemeente zet mede met de nota Sport en Bewegen, in op het vergroten van de deelname van mensen aan de samenleving en de bestrijding van eenzaamheid. We leggen hierbij de nadruk op eigen verantwoordelijkheid, het gebruikmaken van het sociale netwerk, op preventie en op zoveel mogelijk voorkomen in plaats van genezen. De uitvoeringsagenda Sport & Bewegen vormt de basis om de doelstellingen te bereiken. Onder meer komen hierin aan de orde de tarifiering van sportaccommodaties en de behoefte aan sportaccommodaties op de lange termijn.

Sport wordt niet gezien als een doel op zich, maar een middel om maatschappelijke doelen als sociale cohesie en een gezonde leefstijl te bereiken. Gekeken wordt of het mogelijk is om met de sportverenigingen te kunnen komen tot buurthuizen van de toekomst. Bijzondere aandacht krijgt de duurzaamheid bij de vervanging van sportvelden en onderhoud van de binnensportaccommodaties.

Doelstellingen

- Ondersteunen kunst- en cultuureducatie op school. Ook buitenschools moet het toegankelijk zijn voor alle kinderen en jongeren.
- Stimuleren kunst en cultuur door samenwerking te zoeken met ondernemers en het bedrijfsleven.
- Stimuleren cultuur in de wijken om te zorgen dat (amateur-)kunstenaars zich kunnen tonen aan een breed publiek.
- De pijlers uit de Cultuurvisie worden, met onze partners, verder ingevuld met concrete acties. Hierbij wordt ook speciaal de focus gelegd op het vergroten van de economische en maatschappelijke waarde. Het betreft hier de volgende pijlers:
 - Clustering en samenhang van culturele activiteiten
 - Creativiteit in de openbare ruimte
 - Aanbod jeugd en jongeren
 - Cultuureducatie
 - Ouderen en cultuur
 - Cultureel en historisch erfgoed & architectuur

Sport

Het stimuleren van deelname van de Rijswijkse bevolking aan sport door het in stand houden van een breed aanbod. Hierdoor willen we een brede ontwikkeling bevorderen, sociale cohesie versterken, onderling respect vergroten en een gezonde leefstijl stimuleren.

1. Het terugdringen van het aantal kinderen op basisscholen met overgewicht door het aanbieden van extra beweegmomenten en het geven van voedingsvoorlichting
2. Het in stand houden van veilige en geschikte sportaccommodaties.
3. Sport en bewegen toegankelijk maken voor alle Rijswijkse jeugd door het gebruik van de ooievaarspas te stimuleren.
4. Ambities welke voortvloeien uit de nota Sport en bewegen 2017 - 2021:
 - Rijswijk nodigt uit tot sport en bewegen.
 - De Rijswijkse sportinfrastructuur is open, sterk en toegankelijk.
 - Als impuls voor de breedtesport maken we gebruik van topsport(beleving).
5. Te komen tot ontwikkelingen van buurthuis van de toekomst om de verenigingen een centrale functie in de wijk te geven.

Beleidsindicatoren, verplicht

Indicator Sport, Cultuur en Recreatie	Begroting 2019	Realisatie 2019
Aantal niet-sportende Rijswijkers Toelichting: gebaseerd op de gezondheidsmonitor Haaglanden. De laatste meting dateert van 2016	60,2%	51%

Optioneel, niet verplicht

Indicator Sport, Cultuur en Recreatie	Begroting 2019	Realisatie 2019
1.a. Tevredenheid diversiteit cultureel aanbod		59% ⁽¹⁾
1.b. Tevredenheid kwaliteit cultureel aanbod		60% ⁽¹⁾
1.c. Gemiddeld aantal bezoeken aan voorstellingen/evenementen per jaar in Rijswijk		
1.d. Aantal deelnemers aan schoolsportdagen	3.250	3.400
1.e. Kunstwerken in de openbare ruimte	50	46
Toelichting: ⁽¹⁾ Bron: Burgerpeiling 2019/2020. Weergegeven is het percentage respondenten dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn.		
2.a. Aantal bezoekers Rijswijks Museum		20.856
2.b. Gemiddeld percentage deelname aanbod cultuureducatie door basisonderwijs Toelichting 2b: Aan Cultuureducatie met Kwaliteit namen 13 basisscholen deel, aan KijkKunst 15 scholen en aan Erfgoedspoor 10.	65%	65%
3.a. Rijksmonumenten	50	50
3.b. Gemeentelijke monumenten	50	50
4. Het aantal kinderen met extreem overgewicht verlagen Toelichting: In 2019 heeft er geen meting plaatsgevonden naar het aantal kinderen met overgewicht.	95	
5.a. Vervanging sporthal Marimbahal en Van Zweedenzaal	1	
5.b. Aantal buitensport-accommodaties van kwalitatief hoog niveau Toelichting: 5.a. Het proces van aanbesteding is gestart. 5.b. De Kwaliteit van de vier sportparken is van hoog niveau	4	

Wat hebben we ervoor gedaan?

Kunst en Cultuur

Door het ondersteunen van culturele voorzieningen via subsidiëring is de inwoners een veelzijdig aanbod van kunst en cultuur geboden, door zowel professionele culturele instellingen, beeldend kunstenaars, als organisaties op het gebied van amateurkunst. Inwoners konden zo hun talenten en vaardigheden ontdekken en ontwikkelen of zich laten verwonderen. Niet alleen op de hiervoor bekende plekken: met bijvoorbeeld 'Stad als podium' van de Rijswijkse Schouwburg werden ook voorstellingen elders in de stad geprogrammeerd om een breder publiek te bereiken.

Behalve over de artistieke waarde van cultuur gaat het in de Cultuurvisie ook om de bijdrage van cultuur aan de samenleving en economie. Voorbeelden zijn de start van cursussen gericht op kinderen met speciale leerbehoeften, bij Trias en de culturele zaterdagen in Oud-Rijswijk en In de Bogaard.

Samen met onze partners is uitvoering gegeven aan de visie, waarbij we de uitgangspunten samenwerken, innovatie en vraaggericht werken stimuleerden. De samenwerking tussen partijen in de culturele sector, maar ook met maatschappelijke partners, kreeg verder vorm. Zo werd Buurtsuper Sion in Kindcentrum BuitenRijck geopend, waar Bibliotheek aan de Vliet, Trias en Welzijn Rijswijk activiteiten aanbieden voor de bewoners van Rijswijk Buiten. De Buurtsuper komt voort uit de resultaten van de inwonersenquête van 2018 naar leefbaarheid in Rijswijk Buiten. De Rijswijkse Schouwburg startte met Club Next, een groep actieve jongeren tussen de 15 en 25 jaar die meedenken in de programmering. Het aantal bezoekende jongeren steeg er ten opzichte van het vorige seizoen. We voerden het gesprek met de vier grote culturele instellingen (Bibliotheek aan de Vliet, Museum Rijswijk, de Rijswijkse Schouwburg en Trias) en legden een basis voor meerjarenconvenanten/afspraken, die ingaan op de bijdrage aan de beleidspijlers en uitgangspunten van de Cultuurvisie.

De drie uitgangspunten komen ook samen in de proeftuin Cultuuranker-methodiek. In vervolg op het cultureel Regioprofiel Haaglanden van eind 2018, is op verzoek van het Ministerie van OCW in en met de regio één van de proeftuinen uit het plan verder uitgewerkt. Hierbij gaat het om het uitbreiden van het concept of de methodiek van de cultuurankers uit de stadsdelen van Den Haag naar de regio. Haagse cultuurankers, culturele instellingen uit de regio (waaronder Trias) en gemeenten nemen deel in 2019 en 2020.

Bij de uitvoering van ons cultuurbeleid maakten we wel een bijsturing in de transformatiefase. De functie van cultuurmakelaar continueerden wij na het aflopen van de eerste opdracht niet. Er was geen financiële ruimte voor. Mede omdat de ontwikkeling naar een lokaal cultuurfonds niet werd doorgezet. Dit bleek niet reëel toen de verwachting over het genereren van externe financiering bijgesteld moest worden. De raad werd hier in de zomer over geïnformeerd.

In de eerste helft van 2019 was de cultuurmakelaar nog wel actief. Inspelend op de behoefte aan advies en ondersteuning bood zij haar kennis en kunde actief aan bij de culturele amateurorganisaties. Er werden verbindingen gelegd, praktische hulp werd geboden en als sparringpartner gefunctioneerd.

Museum Rijswijk

Museum Rijswijk zette verdere stappen in zijn doorontwikkeling om de visie uit 2018 van het Toekomstperspectief Museum Rijswijk 2022 te bereiken. Met twee bijeenkomsten informeerde het museum de raad over de voortgang. Zo wordt er nu gewerkt met een tentoonstellingsplanning, waardoor ook financieel beter gepland kan worden en fondsenwerving tijdig kan starten. Ook werden eind 2019 de voorbereidingen voor de verplaatsing van het museumcafé genomen.

Cultuureducatie

We ondersteunden de programma's voor kunst- en cultuureducatie, zoals KijkIKunst, Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK), Muziekparade en Erfgoedspoor, waaraan Rijswijkse basisscholen meedoen en onze lokale partners een grote rol in spelen. Binnen CmK gaven Trias en Bibliotheek aan de Vliet ook deskundigheidsbevordering aan leerkrachten via diverse (team)trainingen.

Uitvoering subsidieverordening

Op grond van de Algemene subsidieverordening Rijswijk (Asr) ontvingen in totaal 23 culturele instellingen structurele subsidiëring, werden 9 eenmalige subsidies toegekend en 18 subsidies aan beroepsbeeldende kunstenaars verstrekt voor het houden van exposities.

Voor kunst in de openbare ruimte is in 2019 het kunstwerk 'De Potloden' weer teruggeplaatst op de oorspronkelijke locatie bij de school in het Rembrandtkwartier.

Cultureel erfgoed

Archeologie kent wettelijke rapportageverplichtingen na uitgevoerd archeologisch veldwerk. Deze rapportages kunnen worden gebruikt voor publieksbereik:

- In 2019 zijn plannen van aanpak gemaakt en opgeleverd voor de uitwerking van de rapportages van het uitgevoerde veldwerk in RijswijkBuiten.
- In 2019 is verkennend archeologisch onderzoek in de bodem uitgevoerd in het gebied Pasgeld en is een opgraving uitgevoerd in 't Haantje. Aansprekende vondsten van de opgraving worden met het oog op publieksbereik uitgewerkt.
- In 2019 is vanuit RijswijkBuiten de ruimtelijke ontwikkeling op het kloosterterrein Sion opgestart en zijn verkenningen voor de inrichting van het openbaar gebied gestart. Dit openbaar gebied betreft de locatie van het (nog grotendeels in de bodem aanwezige) klooster. Ons team is in 2019 hierbij aangesloten om vanuit het door ons geleverde veldwerk (verkenning van het terrein en opgraving van delen van het klooster) input te leveren.

Het project De Romeinse Route (Stadsbeheer) biedt binnen het project(budget) ons de mogelijkheid het cultureel erfgoed zichtbaar te maken. In 2019 is dit opgepakt en uitgewerkt tot een conceptplan voor het fysiek tonen van de geschiedenis via het integreren van een replica van de Romeinse weg en een replica van de Romeinse mijlpaal in een deel van het plantsoen.

Rijswijk heeft samen met Den Haag een geologische- archeologische kaart. Deze wordt gebruikt bij ruimtelijke ontwikkelingen en is als zodanig een bekend en veel opgevraagd instrument voor ontwikkelaars. Den Haag is in 2019 in coproductie met Rijswijk gestart met de actualisatie van deze kaart. Deze is eind 2019 digitaal opgeleverd. De geologisch-archeologische kaart sluit direct aan bij het in de Cultuurvisie benoemde gebruik van het erfgoed voor de ruimtelijke ordening.

Sport

In 2019 hebben wij de sport meer verbonden met volksgezondheid. Met een brede participatiebijeenkomst in september 2019 zijn ideeën opgehaald voor zowel de uitvoeringsagenda Gezondheid en Sport als het lokaal sportakkoord. De uitgangspunten uit de nota Sport en bewegen (Rijswijk nodigt uit tot sport en bewegen; de Rijswijkse sportinfrastructuur is sterk, open en toegankelijk en als impuls voor de breedtesport maken we gebruik van de topsportbeleving) sluiten aan bij de thema's die voor het lokaal sportakkoord zijn gekozen.

Lokaal sportakkoord

Na het Nationaal Sportakkoord heeft Rijswijk in november een lokaal sportakkoord gesloten. Het sportakkoord is tot stand gekomen door de inzet van sportverenigingen, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders en de gemeente. Het akkoord kent vijf thema's, te weten: Iedereen kan meedoen; bewegen in de buitenruimte; vitale aanbieders; positieve sportcultuur en van jongs af aan vaardig in bewegen. Specifieke acties zijn per thema benoemd en voor 2020 is hiervoor een uitvoeringsbudget van het Rijk ontvangen.

De Rijswijkse Sportraad

In 2019 is de Rijswijkse Sportraad als stichting geformaliseerd. De sportraad vertegenwoordigt sport en bewegen in Rijswijk en geeft gevraagd en ongevraagd advies hierover. Onder de Rijswijkse sportverenigingen heeft hij een vitaliteitsonderzoek gehouden en de uitkomsten hiervan zijn gepresenteerd op het door de sportraad georganiseerde Rijswijkse Sportcongres. Ook is de sportraad actief als kernpartner in de uitvoering van het lokaal sportakkoord en denkt zij actief mee in de uitkomsten van het behoefteonderzoek Ruimte voor de sport.

Als impuls voor de breedtesport....

Een van de uitgangspunten van het Rijswijkse sportbeleid is "Als impuls voor de breedtesport maken we gebruik van de topsport(beleving)". Mede daarom heeft de gemeente wederom de Rijswijkse Jeugdmeerdagse Wielrennen ondersteund. Ruim 250 jeugdige deelnemers hebben zich in drie dagen tijd in verschillende disciplines als tijdrijden, sprinten en een omloop van 7 kilometer ingezet. Niet alleen een mooie topsportbeleving, maar ook een goede promotie voor Rijswijk.

Rijswijk nodigt uit tot sport en bewegen

Door het actief aanbieden van sportactiviteiten in de Sportmix (3x per week in BS Muziekbuit en de Van Zweedenzaal), op het Cruiff Court (2 middagen per week) en Sport in de Wijk (2 avonden per week in gymzaal 't Kristal) bevordert de gemeente door sport een gezondere leefstijl van de jeugd. Voor de sportmix is de deelname van het aantal kinderen met 37,7 procent toegenomen ten opzichte van 2018. Deelname aan activiteiten op het Cruiff Court is met 9 procent gestegen en de maximale capaciteit per activiteit van Sport in de Wijk is gelijk gebleven.

De schoolsportcommissie, hierin zitten alle vakleerkrachten bewegingsonderwijs van het primair onderwijs, heeft zes sportdagen georganiseerd al dan niet met de lokale sportverenigingen. Het doel is om kinderen van alle ontwikkelingsniveaus met elkaar sport te laten beleven. Kinderen vanuit het reguliere en het speciaal onderwijs sporten op deze dagen met elkaar. Totaal hebben 3400 leerlingen gebruik gemaakt van deze sportdagen.

De Rijswijkse sportinfrastructuur is sterk, open en toegankelijk

Het afgelopen jaar heeft de aanbesteding voor het ontwerp en de bouw van het **nieuwe sportcomplex** aan de Burgemeester Elsenlaan plaatsgevonden. Het nieuwe sportcomplex vervangt de Marimbahal, de Van Zweedenzaal en de voormalige gymzaal aan de P. van Vlietlaan. OLCO Holland Bouw zorgt voor het ontwerp en de bouw van te nieuwe sportcomplex..

Het multifunctionele complex biedt ruimte aan de gebruikers van deze hallen. Verder kunnen Rijswijkers in dit complex elkaar ontmoeten en sport en bewegen beleven. Het nieuwe complex zal bestaan uit twee sporthallen, een krachttrainingsruimte en een budozaal. Ook komen er twee horecavoorzieningen. Onder een deel van het gebouw komt een parkeergarage. Hierdoor is er ruimte voor buitensporten, zoals hardlopen en bootcampactiviteiten.

De gemeente heeft samen met OLCO Holland Bouw en de toekomstige gebruikers via een participatietraject het ontwerp verder uitgewerkt van voorlopig ontwerp (VO) tot definitief ontwerp (DO), waarna de omgevingsvergunning voor het sportcomplex in oktober 2019 is ingediend en in december 2019 is verleend. De feestelijke start van de bouw is eind januari 2020 gepland en medio 2021 zal het sportcomplex opgeleverd worden.

In 2019 hebben wij onderzocht wat nodig is om sportaccommodaties te transformeren naar buurthuizen van de toekomst. We hebben de eerste concrete stappen gezet om tot een programma voor een Buurthuis van de Toekomst op Prinses Irene Sportpark te komen.

Renovatie kunstgrasvoetbalvelden

De kunstgrasvoetbalvelden op Sportpark Prinses Irene en Hoekpolder zijn eind 2019 gerenoveerd. In plaats van het veel bediscussieerde SBR-rubber zijn de twee nieuwe kunstgrasmatten met het veilige TPE (Thermoplastisch Elastomer) ingestrooid. In combinatie met een shockpad onder de grasmatten zorgt TPE voor de sporttechnische (schokdempende) eigenschappen waaraan een kunstgrasmat dient te voldoen. Met het oog op duurzaamheid en het tegengaan van verspreiding van TPE-korrels en microplastics zijn de velden uitgerust met zogenaamde kantplanken. Deze planken zijn gemaakt van gerecycled kunstgras. Eerder is de wijze van onderhoud al aangepast, naar binnen toe gericht, waardoor verspreiding van microplastics naast het veld sterk is verminderd.

Beperking gebruik bestrijdingsmiddelen

Voor het beheer van sportvelden in de buitenruimte mogen bestrijdingsmiddelen worden gebruikt ter voorkoming van ziektes, plagen en onkruid die een negatief effect kunnen hebben op de speelkwaliteit van het sportveld. Dit geldt voor natuurgrasvelden, maar ook voor sommige andere sportvloeren als kunstgras. Om risico's voor mens, dier en milieu te verminderen, worden deze middelen alleen nog ingezet als andere (niet-chemische) maatregelen onvoldoende effect hebben. Op de gemeentelijke sportvelden worden bestrijdingsmiddelen nog maar zeer sporadisch en verantwoord gebruikt. Ingezet is op verminderen van gebruik en waar mogelijk uitfasering.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)		Realisatie 2018	Primitief 2019	Gewijzigde raming 2019	Realisatie 2019	Afwijking (+ = voordeel)
Sport, Cultuur en Recreatie						
5100 Openbaar bibliotheekwerk	Lasten	1.457	1.478	1.478	1.449	29
	Baten					
Saldo		-1.457	-1.478	-1.478	-1.449	29
5300 Sport	Lasten	2.285	2.446	2.448	2.482	-34
	Baten	1.327	1.283	1.283	1.394	111
Saldo		-958	-1.163	-1.165	-1.088	78
5400 Kunst en cultuur	Lasten	2.407	2.226	2.223	2.237	-14
	Baten	133	7	7	4	-3
Saldo		-2.274	-2.219	-2.216	-2.233	-17
5410 Cultureel erfgoed	Lasten	837	828	904	914	-10
	Baten	11			109	109
Saldo		-826	-828	-904	-805	99
5800 Speeltuinwerk	Lasten	629	392	364	358	6
	Baten					
Saldo		-629	-392	-364	-358	6
Programmatotalen	Lasten	7.615	7.370	7.417	7.439	-22
	Baten	1.471	1.290	1.290	1.507	217
Saldo		-6.144	-6.079	-6.127	-5.932	195

Toelichting op de afwijking

5300 Sport

Baten voordeel € 111.000

Doorbelasten van bekostiging aan basisscholen van bewegingsonderwijs zijn niet begroot, maar op het einde van het jaar wel ingeboekt. Daarnaast huurt het VO sportvelden op het sportpark Elsenburg (Stanislascollege) en sportpark Irene (Van Vredenburgcollege) en zaalruimte in de Marimbahal (scholengemeenschap Randstad). Ook deze baten zijn niet begroot. Daarnaast zijn de baten voor de gymzaal KC Buitenrijck bijna verdubbeld in 2019. Dit komt door extra verhuur van de gymzaal na een aanvankelijke rustige start in 2018. Als laatste hebben wij op sportpark Irene een extra veld verhuurd wegens uitbreiding van activiteiten door de exploitant.

5410 Cultureel erfgoed

Baten voordeel € 109.000

Er zijn bijdragen ontvangen van Evides en de Gasunie ter dekking van de kosten van archeologisch onderzoek bij de Churchillaan en het Wilhelminapark. Deze vergoedingen hebben betrekking op archeologische kosten die in voorgaande jaren zijn gemaakt.

Investeringsen

Investeringsen	Bedragen x € 1.000	Begr. Lasten	Werk. Lasten	Saldo Lasten	Begr.Baten	Werk. Baten	Saldo Baten	Uit te geven in 2020	Uit te geven in 2021
Sport, Cultuur en Recreatie									
Div.invest.voortvl.uit meerj.ond.pl.sportparken`19		36	31	4				4	
Herinrichten speelplekken in de wijk 2019		426	320	106				106	
Herinrichten speelplekken in de wijk 2019 (inkomsten)					14	14			
Lichte topplaagrenovatie veld 110		37		37				37	
Ren./verv.terreinafrastering sportpark Hoekpolder		26		26				26	
Renovatie topplaag veld 111 Sp.Irene+ballenvangers		53		53				53	
Sportcomplex Burgemeester Elsenlaan		17.834	1.022	16.812				13.140	3.672
Sportcomplex Burgemeester Elsenlaan (inkomsten)					807	807			
Toplaagrenovatie veld 114 sportpark Prinses Irene		41		41				41	
Toplaagrenovatie veld 302 sportpark Hoekpolder		72		72				72	
Toplaagrenovaties sportvelden sportpark Pr.Irene		189	91	98				98	
Verv. en herstr.elementenverhard. sportp.Elsenb.		46		46				46	
Verv.toplaag kunstgrasveld 301 sportp.Hoekpolder		446	445	1					
Vervanging hekwerken 2019		15	7	8					
Vervanging kunstgrasveld sportpark Pr. Irene		507	373	134				35	
Vervanging verharding wielerved de Spartaan		423		423				423	
Eindtotaal		20.151	2.289	17.862	821	821		14.081	3.672

Verklaring afwijking

Geen verklaring nodig.

Sociaal Domein

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Het begrotingsjaar 2019 staat in het teken van de borging van de gerealiseerde veranderingen en het voortzetten van de transformatie in het Sociaal Domein. De overheveling van de taken op het gebied van zorg, jeugd en werk heeft plaatsgevonden, de uitdaging ligt nu in het organiseren van een toekomstbestendige keten in de volle breedte van het Sociaal Domein. Hoewel hier al stappen in zijn gezet, is dit transformatieproces nog niet afgerond. Veel inzet is nu nog gericht op het verlenen van individuele en specialistische zorg en minder op het voorkomen van problemen door meer gebruik te maken van algemene voorzieningen. Ook zit er spanning bij de overgang tussen de Jeugdwet en de Wmo en werken de zorgaanbieders en maatschappelijke partners nog niet altijd zo samen als we graag zouden willen.

Om de transformatie succesvol te kunnen voortzetten, moeten niet alleen wij, maar ook onze partners anders denken en werken. Onze rol gaat veranderen. Waar we eerst stuurden op activiteiten en productie, zal dit vanaf 2019 voor de Wmo en vanaf 2020 voor Jeugd vooral op resultaten en maatschappelijke effecten zijn. Van de beroepskrachten verwachten we dat ze met elkaar en onze inwoners oplossingen organiseren, in samenhang en over de grenzen van de eigen vakgebieden heen. We vertrouwen op de deskundigheid van de beroepskrachten en eigen verantwoordelijkheid van onze inwoners. Daarom formuleren we straks 'wat' we willen bereiken en niet 'hoe' dit moet worden vormgegeven. Uiteraard blijven wij er wel verantwoordelijk voor dat mensen de kwalitatief goede zorg en ondersteuning krijgen die ze nodig hebben.

De huidige vorm van financiering en verantwoording sluit niet goed aan bij deze verandering van werken. De inkoop van zorg en ondersteuning of het subsidiëren van een vaste groep van organisaties vraagt geen verregaande samenwerking, vernieuwing en creativiteit bij het zoeken naar andere oplossingen. Deze processen worden opnieuw bekeken en waar nodig aangepast om onze middelen zo doelmatig mogelijk in te zetten. Voor de inkoop betekent dit dat we samen met de regiogemeenten in H4- en H10-verband resultaatgericht gaan inkopen. Om te kunnen meten wat de effecten van de veranderingen zijn, voeren we periodiek een monitor Sociaal Domein uit en bewaken we de uitkomsten zodat we waar nodig tijdig kunnen bijsturen.

In 2019 investeren we vooral in de eigen kracht en zelfredzaamheid van onze inwoners en hun omgeving. Waar deze (tijdelijk) tekortschieten, zorgen wij voor laagdrempelige en vrij toegankelijke voorzieningen. Zorg is beschikbaar voor iedereen die het echt nodig heeft. Toegang tot zorg en informatie moet helder en dichtbij zijn. Tegelijkertijd beogen we doelmatig en doeltreffend te werken, zodat de zorg betaalbaar blijft. De voorzieningen zijn gericht op preventie, vroegsignalering, het versterken van de zelfredzaamheid en verminderen van de behoefte aan zwaardere en duurdere vormen van zorg. Als de eigen omgeving en algemene voorzieningen niet toereikend zijn, dan verliezen we onze inwoners met een ondersteuningsbehoefte niet uit het oog. Het gaat erom de juiste hulp op maat te bieden, zodat inwoners zo snel dichtbij en zo effectief mogelijk geholpen worden. Op basis van deze uitgangspunten werken we verder aan de doorontwikkeling van de toegang en stellen hiertoe in 2019 een koersdocument op.

Doelstellingen:

Binnen het programma Sociaal Domein kiezen we voor drie thema's met bijbehorende ambities en acties:

- **Het leiden van een zelfstandig leven**

Inwoners kunnen langer zelfstandig wonen, voelen zich daar verantwoordelijk voor en organiseren zelf oplossingen voor belemmeringen die zij in hun leven tegenkomen. Waar dit niet lukt, biedt het eigen netwerk ondersteuning en kunnen professionele partijen hulp en ondersteuning bieden. Inwoners houden daarbij zoveel mogelijk zelf de regie. Het resultaat van de ondersteuning moet zijn dat inwoners hierdoor mee blijven doen aan de samenleving.

We voorkomen dat mensen door financiële problemen in een sociaal isolement terecht komen en bieden ondersteuning bij het vinden van een betaalde baan. Met werkgevers zoeken we actief naar kansen op de arbeidsmarkt. Inwoners die niet in staat zijn om betaald werk te verrichten, zijn maatschappelijk actief en hebben een zinvolle dagbesteding. Omdat taalvaardigheid een belangrijke rol speelt bij het zelfstandig

kunnen leven, willen wij dat al onze inwoners de Nederlandse taal op ten minste het basisoniveau beheersen.

Inwoners met een laag inkomen of schulden vinden snel hun weg naar hulp, zodat problematische schulden worden voorkomen en zij weer grip krijgen op hun eigen financiën. Uitgangspunt is dat werken altijd de beste manier is om uit armoede te komen.

- **Opgroeien in een veilige omgeving**

Kinderen hebben de mogelijkheid om in een veilige en gezonde thuissituatie op te groeien. Wij streven ernaar dat alle jeugdigen in Rijswijk zich binnen hun eigen mogelijkheden ontwikkelen en opgroeien tot verantwoordelijke, zelfstandige, zelfredzame en maatschappelijk betrokken volwassenen.

Het Centrum voor Jeugd en Gezin/Jeugdteam werkt preventief, verheldert hulpvragen van inwoners en biedt ondersteuning. In kwetsbare situaties wordt altijd passende en waar nodig specialistische hulp geboden, die zo goed mogelijk aansluit bij de normale gezinsstructuur. Het Jeugdteam kan zelf ambulante hulpverlening of ondersteuning bieden, maar indien nodig verwijst het door naar gespecialiseerde hulp.

- **Meedoen in een gezonde samenleving**

Inwoners doen naar vermogen mee, letten op elkaar en zetten zich actief in voor anderen. Het aantal mensen dat zich vrijwillig, inzet neemt toe en wordt voldoende begeleid. Mantelzorgers kunnen hun leven combineren met het bieden van zorg en voelen zich daarvoor gewaardeerd.

Een gezonde leefstijl draagt bij aan het langer zelfstandig kunnen wonen. We informeren onze inwoners actief en op een positieve manier hoe zij gezond kunnen blijven leven en ondersteunen kwetsbare groepen om een gezonde leefstijl aan te leren en te behouden.

Alle inwoners moeten zich veilig voelen in hun woon- en leefomgeving. Wij zetten daarom in op tijdige herkenning van geweld in huiselijke kring. Betrokkenen en hun omgeving weten waar zij terecht kunnen met hun signalen, zodat huiselijk geweld zo snel mogelijk kan worden gestopt en verder geweld duurzaam wordt voorkomen.

Een toenemend aantal van onze inwoners geeft aan zich in meer of mindere mate eenzaam te voelen. Door alert te zijn op signalen van (dreigende) eenzaamheid en het taboe op eenzaamheid te doorbreken zorgen we ervoor dat minder mensen zich eenzaam voelen.

Beleidsindicatoren, verplicht

Indicator Sociaal Domein	Begroting 2019	Realisatie 2019
Banen Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar Bron: LISA (leeftijd is tussentijds aangepast naar 74 jaar, vandaar de afwijkende realisatie)	> 1.036,5	realisatie 2018 843,8
Jongeren met een delict voor de rechter Eenheid: % 12 t/m 21-jarigen Bron begroting: Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel Bron realisatie: CBS Jeugd	< 1,72	realisatie 2018 1
Kinderen in uitkeringsgezin Eenheid: % kinderen tot 18 jaar Bron begroting: Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel Bron realisatie: CBS Jeugd	< 9,38	realisatie 2018 8
Netto arbeidsparticipatie Eenheid: % vd werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking Bron: CBS	> 64,3	realisatie 2018 65,4
Werkloze jongeren Eenheid: % 16 t/m 22-jarigen Bron begroting: Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel Bron realisatie: CBS Jeugd	< 2,04	realisatie 2018 2
Personen met een bijstandsuitkering Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners 18 jr. e.o.	< 43,6	realisatie 2018 41,9

Indicator Sociaal Domein	Begroting 2019	Realisatie 2019
Bron: CBS		
Lopende re-integratievoorzieningen Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners van 15 – 64 jaar Bron: CBS	> 23,0	realisatie 1e hlf 2018 34,5
Jongeren met jeugdhulp Eenheid: % van alle jongeren tot 18 jaar Bron: CBS	<9,9	realisatie 1e hlf 2019 9,9
Jongeren met jeugdbescherming Eenheid: % van alle jongeren tot 18 jaar Bron: CBS	< 1,0	realisatie 1e hlf 2019 0,8
Jongeren met jeugdreclassering Eenheid: % van alle jongeren van 12 tot 23 jaar Bron: CBS	< 0,6	realisatie 1e hlf 2019 0,3
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners Bron: GMSD	<64	realisatie 1 hlf 2019 61

Wat hebben we er voor gedaan?

1. Het leiden van een zelfstandig leven

Inkomen en Participatie

- In het vierde kwartaal is gestart met het in gesprek gaan met inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Tijdens het heronderzoeksgesprek wordt in kaart gebracht wat inwoners nu al doen aan activiteiten, voor hoeveel uur per week en welke belemmeringen ze ervaren op bijvoorbeeld het gebied van financiën, gezondheid en welzijn. De verkregen informatie wordt gebruikt om met de inwoners een plan te maken om participatie te stimuleren.
- Met een participatiemonitor worden de mogelijkheden van alle inwoners met een uitkering in kaart gebracht. De monitor is in het vierde kwartaal van 2019 uitgevoerd. Het onderzoek wordt begin eerste kwartaal 2020 afgerond.
- In het eerste kwartaal 2019 is een nieuw controleplan opgesteld. In het vierde kwartaal 2019 is het plan informeel geëvalueerd. Onrechtmatigheid in de uitkering en misbruik wordt eerder opgespoord waarmee hogere terugvorderingen worden voorkomen.
- In het vierde kwartaal 2019 is een brief gestuurd naar alle bewindvoerders. In deze brief hebben wij aangekondigd dat wij bij een tweede jaar onder bewind kritisch kijken naar hogere declaraties wegens problematische schulden. Als bewindvoerders een hogere declaratie niet kunnen onderbouwen, wordt niet het hogere maar lagere tarief aangehouden. Wij zullen in 2020 kijken of en hoe wij deze lijn kunnen doorzetten.
- In het vierde kwartaal hebben wij een nieuwe visie en nieuwe beleidsregels ontwikkeld. Daarnaast hebben wij in 2019 een effectievere en efficiëntere incassoprocedure ontwikkeld. Deze nieuwe werkwijze is onderdeel van de notitie terug- en invordering. Dit nieuwe beleid is ambtelijk in procedure gebracht
- In het kader van het verbeteren van de dienstverlening is gestart met het digitaliseren van werkprocessen en formulieren. De eerste resultaten hiervan worden in 2020 opgeleverd.

(Samen) werken aan Werk

- Vanuit de overtuiging dat het vinden en behouden van werk de beste weg is naar een (economisch) zelfstandige toekomst, heeft het Werkgeversservicepunt (WSP) vol ingezet op dienstverlening om Rijswijkse inwoners met een bijstandsuitkering aan regulier betaald werk te helpen. In 2019 heeft het WSP 401 mensen aan betaald werk geholpen. Daarnaast is in 2019 meegedaan aan HalloWerk!, een online 'matchings' systeem waarin werknemers en werkgevers elkaar kunnen vinden.
- Afgelopen jaar zijn de vier actielijnen van het Lokaal Sociaal Akkoord (LSA) omgezet in concrete LSA-activiteiten. Enkele van die concrete LSA-activiteiten zijn het opzetten van 'De Rode Loper' (samenwerkingsverband tussen WSP en Economische Zaken), intensivering van de samenwerking met de BBR en meer inzet op de SROI-verplichting. In 2019 is een start gemaakt met de doorontwikkeling van het

SROI-beleid. Het project van de Rode Loper is inmiddels geborgd in de reguliere dienstverlening van Economische Zaken en WSP Rijswijk.

- Rijswijk vindt het belangrijk dat jongeren een goede start maken op de arbeidsmarkt. Vanuit dit uitgangspunt heeft Rijswijk zich regionaal bezig gehouden met verschillende soorten hybride leerlijnen vanuit het ROC Mondriaan, in samenwerking met de WSP's en het bedrijfsleven. Hier is de Pilot Praktijkleren uit voortgekomen, die in augustus begonnen is. Bij de pilot krijgt de inwoner de kans om bij een werkgever praktijkgerichte verklaringen te behalen. Met de praktijkverklaringen is het mogelijk om een goede start te maken op de arbeidsmarkt. Ook hebben we in de regio plannen gemaakt in de vorm van een Gezamenlijk regionale subsidieaanvraag via het Regionaal Investerings Fonds aan het rijk om onderwijs op maat aan te bieden en aansluitende dienstverlening tussen onderwijs en arbeidsmarkttoetreding. De Bogaard Crew is inmiddels toegankelijk voor de bredere doelgroep.
- De invoering van de nieuwe Wet inburgering is verplaatst naar 1 januari 2021. Er is daarom nog geen beleidsnotitie inburgering gemaakt. In het derde kwartaal 2019 is gestart met de voorbereidingen.
- Rijswijk gaat uit van hetgeen inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt wél kunnen en gaat daarover het gesprek aan met werkgevers om inwoners naar werk toe te leiden. In 2019 is het dienstverleningsaanbod van het WSP daarom vernieuwd (klantreis). De klantreis gaat uit van wat mensen kunnen en zet daar op in. Middels Competensys, een landelijk diagnose-instrument, worden de mogelijkheden van de inwoner bepaald, waarna deze gebruik kan maken van een passend aanbod aan producten voor arbeidsinschakeling. De bemiddeling voor mensen met een beperking is inmiddels ingebed in de reguliere dienstverlening van het Werkgeversservicepunt.
- Rijswijk hanteert het uitgangspunt dat werken, in veel gevallen, een manier is om belemmeringen weg te nemen. Een belemmering ziet Rijswijk dan ook niet als contra-indicatie om aan het werk te gaan, maar juist als extra stimulans. De locatie van het Werkgeversservicepunt is sinds 2019 ook de plek waar het Financieel Servicepunt gestationeerd is. Op deze manier is een nauwere samenwerking mogelijk tussen de consulenten die betrokken zijn bij inwoners met financiële problematiek die graag aan het werk willen.
- Om te voorzien in de informatiebehoefte zijn verschillende folders ontwikkeld, waaronder een folder voor kandidaten én een folder voor werkgevers. Rijswijk heeft in 2019 de website verbeterd en uitgebreid met informatie die van toepassing is op de informatiebehoefte van de inwoner én de toekomstige werkgever.

Ondersteuning vanuit de Wmo

- Per 2019 kopen we binnen de Wmo niet meer per product, maar resultaatgericht in. De inwoners met een Wmo-indicatie zijn geherindiceerd, zodat de ondersteuning beter past bij de zorgbehoefte. Inwoners die voor het eerst een behoefte hadden aan ondersteuning van de Wmo, zijn direct ingestroomd in de nieuwe werkwijze.
- We bieden een laagdrempelige voorziening, basisvoorziening hulp in huishouden, waardoor mensen met een tijdelijke beperking of mantelzorgers eenvoudig en snel tijdelijk ondersteuning kunnen krijgen voor hulp bij het huishouden.
- De uitvoering van het Wmo-vrijtijdsvervoer is in 2019 op kostenefficiëntie en kwaliteit gemonitord. Het contract met de huidige vervoerder is op basis daarvan verlengd tot maart 2021.
- De adviesraad Sociaal Domein wordt actief betrokken bij (voorgenomen) besluitvorming om te leren van ervaringen vanuit cliënten. In het vierde kwartaal is er overleg geweest met de voorzitter van de Adviesraad Sociaal Domein om te kijken hoe de betrokkenheid van de adviesraad op een andere manier benut kan worden om gezamenlijk de kwaliteit van beleid en het effect ervan met betrekking tot de inwoners te verbeteren. In een vroeg stadium heeft de adviesraad nu bijvoorbeeld meegekeken met de veranderingen bij Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang.
- Met zorg- en welzijnsinstellingen en woningcorporaties hebben we samengewerkt om mensen zo lang mogelijk in hun eigen woonomgeving te laten wonen. In de lokale prestatieafspraken zijn afspraken vastgelegd over de inzet van een flatcoach en is een start gemaakt om tot een gezamenlijke woon-zorgvisie te komen.
- Speerpunt bij onrechtmatige bestedingen van geld binnen de Wmo en Jeugdwet is het beëindigen van onrechtmatige situaties. Samen met andere gemeenten hebben diverse onderzoeken plaatsgevonden, waardoor op basis van de uitkomsten is besloten PGB's stop te zetten of bepaalde (malafide) zorgaanbieders buiten de deur te houden.

Inloop GGZ

- De Inloop GGZ is gerealiseerd en officieel geopend in oktober 2019. De eerste ervaringen zijn positief en de voorziening begint haar eigen karakter te krijgen. Zo zijn de eerste bijeenkomsten al geweest en wordt er door verschillende doelgroepen die behoefte hebben aan informatie, ondersteuning en gezelschap gebruik gemaakt van de inloofunctie.

Beschermd Wonen

- De Regionale Beleidsvisie Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang 2018-2020 is uitgewerkt in een regionaal uitvoeringsplan. Hierin zijn de voorbereidingen op 2021, wanneer de toegang een lokaal karakter krijgt, met de nadruk op uitstroom, dagbesteding en kleinschalige huisvesting in de maatschappij opgenomen.

Armoede- en schuldenbeleid

- Het armoedeonderzoek is in het vierde kwartaal van 2019 uitgevoerd. In het onderzoek zijn ook de integrale aanpak en samenwerking met maatschappelijke partners meegenomen. De resultaten daarvan zijn in het eerste kwartaal 2020 beschikbaar. Op basis van de uitkomsten passen we het armoede- en schuldenbeleid aan.
- Rijswijk heeft aandacht voor kinderen in kwetsbare situaties. Samen met Stichting KEI zijn de minimaregelingen voor kinderen geëvalueerd en is de behoefte om kinderen in kwetsbare situaties te ondersteunen gemonitord. De uitkomsten daarvan nemen we mee in de resultaten van het armoedeonderzoek
- Rijswijk zet extra in op preventie en vroegsignalering van schulden en betalingsachterstanden. Rijswijk is gestart met deelname aan het landelijke initiatief 'Vroeg Eropaf': als er signalen zijn dat inwoners betalingsachterstanden hebben, bijvoorbeeld bij de woningcorporatie, zorgverzekeraar of energieleverancier, gaan hulpverleners van het FSP (onaangekondigd) langs voor een persoonlijk adviesgesprek. De ervaring leert dat mensen vaak blij zijn met het huisbezoek van de hulpverleners. Veel mensen vinden het moeilijk om zelf stappen te zetten om hulp te vragen. Het bezoek en luisterend oor van de hulpverleners kan dan net het juiste zetje zijn. Partners die samenwerken in het project Vroeg Eropaf zijn o.a. Rijswijk Wonen, Vidomes, Eneco, Dunea, Menzis, Zilveren Kruis en de Sociale Verzekeringsbank.
- Het Financieel Servicepunt, het centrale loket voor alle financiële vragen, is opgericht. Het FSP en maatschappelijke partners zijn gestart met het maken van samenwerkingsafspraken om een sluitende keten van financiële dienstverlening te bieden, zodat inwoners met financiële vragen zo vroeg mogelijk ondersteund worden om erger te voorkomen.

2. Opgroeien in een veilige omgeving

Preventie

In 2019 hebben we preventieve zorg, jeugdgezondheidszorg en pedagogische ondersteuning geboden, passend bij de ondersteuningsbehoefte van ouders en kind. Daarbij is vroegtijdig gesignaleerd op risicofactoren zoals werkloosheid, schulden, armoede en geweld. Hierbij is gezorgd voor een samenhangende aanpak en is gebruik gemaakt van eigen kracht van gezinnen en hun netwerk.

Lokale ontwikkelingen jeugdhulp

In 2019 is de samenwerking met en tussen onze maatschappelijke partners verder verbeterd, onder meer door het faciliteren van uitwisseling van kennis en het aan elkaar verbinden van initiatieven in diverse werkgroepen (zoals Samen Sterk bij Scheiding, werkgroep Preventie etc). Daarnaast hebben bijeenkomsten plaatsgevonden in het kader van de dynamische werkagenda zorg/onderwijs, waarin partners gezamenlijk werken aan acties om de samenwerking te verbeteren. Onderdeel hiervan is onder meer dat aan elke schoolmaatschappelijk werker een jeugdteamlid is gekoppeld. Op die manier zijn de verbinding naar het voorveld en de route naar eventuele tweedelijns jeugdhulp goed geborgd. In 2019 is er, mede vanwege een wisseling van organisatie van schoolmaatschappelijk werk, een bijeenkomst geweest om de samenwerking een extra impuls te geven.

Het toekomstplan vanaf 16,5 jaar is nog niet geïmplementeerd bij het jeugdteam, dit wordt meegenomen in de doorontwikkeling van de toegang. Wel is een richtlijn 18-/18+ opgesteld voor het jeugdteam en WMO-zorgloket. Daarnaast zijn jeugdhulpaanbieders contractueel verplicht om te werken met een toekomstplan.

In 2019 is het gesprek met huisartsen gezocht over versterking van de verbinding huisarts-jeugdteam, in de vorm van inzet van een ondersteuner jeugd. In oktober heeft een startgesprek plaatsgevonden, begin december is het projectplan 'versterken samenwerking met huisartsen' besproken en zijn vervolgsafspraken gemaakt.

In het kader van het regionale transformatieplan 2019-2021 is geïnvesteerd in vakmanschap (actielijn 6) en Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien (herinrichting residentiële zorg) (actielijn 2). Daarnaast zijn ook andere regionale innovaties, zoals Jeugdhulp in Gezinsvormen, lokaal geborgd.

Het inkooptraject van de (hoog)specialistische jeugdhulp in Haaglanden is in 2019 intensief voorbereid, samen met jeugdhulpaanbieders. Desondanks heeft een aantal aanbieders een kort geding aangespannen tegen de tien samenwerkende gemeenten (H10), waarbij de voornaamste zorgen betrekking hadden op de uiteenlopende (nieuwe) verantwoordelijkheden die jeugdhulpaanbieders krijgen, de tarieven, de nieuwe bekostigingswijze en de verschillende administratiesystemen, mede in relatie tot die verantwoordelijkheden. Als eerste stap na de uitspraak, hebben de gemeenten samen met de jeugdhulpaanbieders ervoor gezorgd dat zorgcontinuïteit voor jeugdigen en gezinnen per 1 januari 2020 is gewaarborgd (met PxQ bekostiging). De inzet van de gemeenten is dat in de loop van 2020 de inkoopprocedure kan worden hervat.

Governance regionale samenwerking en andere transformatieopgaven

Voor besluitvorming over de governance Inkoop H-10 hebben de H10-gemeenten in 2019 een onderzoek laten uitvoeren door de Galan Groep. Op basis van het advies van de Galan Groep is in 2019 besloten de gemeenschappelijke regeling Inkoopbureau H-10 voor onbepaalde tijd te continueren en wijzigingen door te voeren daar waar verbetering mogelijk was (o.a. naamswijziging naar Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden die beter past beter bij het takenpakket van de regeling, meer helderheid over de taken en bevoegdheden en meer ontwikkelperspectief voor medewerkers en terugdringing van externe inhuur). Parallel hieraan is een start gemaakt met een vernieuwd kader voor samenwerking op de uitvoeringsprocessen en processen tot beleidsvoorbereiding en besluitvorming. Bij meer transformatieopgaven is in 2019 regionaal samengewerkt, zoals vakmanschap professionals, meer kinderen zo thuis mogelijk opgroeien, transformatie Gecertificeerde Instelling (jeugdbescherming en jeugdreclassering) en Jeugdhulp in gezinsvormen. Daarnaast is regionaal samengewerkt in het kader van de aanpak kostenontwikkeling en is in 2019 de kwartiermaker programmabureau H10 gestart, die werkt aan een herinrichting van de regionale organisatie (meer multidisciplinair en opgavengericht).

3. Meedoen in een gezonde samenleving

Volksgezondheid

- We blijven inzetten op het bevorderen van een gezonde leefstijl voor alle Rijswijkse inwoners. In 2019 is extra ingezet op het verbinden van sport en gezondheid. Verder is actief meegedaan aan de landelijke campagnes IkPas (tegengaan schadelijk alcoholgebruik) en Stoptober (roken).
- De integrale aanpak tussen sport en gezondheid is noodzakelijk om de ambities uit het Nationaal Preventie Akkoord waar te kunnen maken. De nota Lokaal Gezondheidsbeleid is in september 2019 vastgesteld door de raad. Eerder heeft de raad al kennis kunnen nemen van de nota Sport en Bewegen 2017-2021. Na behandeling van de nota in de raad staan de uitgangspunten voor lokaal gezondheidsbeleid en de verbinding met sport vast. Deze samenwerking is verder versterkt door het afsluiten van het lokaal sportakkoord eind 2019. Dit Sportakkoord is tot stand gekomen door de inzet van verschillende partijen, van sportverenigingen tot maatschappelijke organisaties, van zorgaanbieders tot de gemeente.
- In september 2019 is in groepen met verschillende partners gekeken welke doelstellingen voor gezondheid en sport het meest passend zijn voor Rijswijk. Ook zijn concrete ideeën besproken die kunnen bijdragen aan het behalen van de doelstellingen. De doelstellingen en ideeën vanuit de nota Sport en Bewegen, het lokaal Sportakkoord en de nota lokaal gezondheidsbeleid komen samen in een uitvoeringsagenda die begin 2020 wordt vastgesteld.

Welzijn

- Met Welzijn Rijswijk is in 2019 verder gewerkt aan een nieuwe vorm van opdrachtgeverschap. Voor de opdrachtverstrekking 2019 en verder geldt dat er outcomegericht gewerkt gaat worden waarbij de door Welzijn Rijswijk te leveren prestaties moeten bijdragen aan de maatschappelijke doelstellingen van de gemeente Rijswijk.
- In 2019 is er gewerkt aan de Brede Welzijnsnota. Om te komen tot de input voor deze nota is in Oktober 2019 een bijeenkomst georganiseerd over de volgende onderwerpen: welzijn, eenzaamheid, vrijwillige inzet, mantelzorg en de inclusieve samenleving. De opgehaalde ideeën zijn uitgewerkt in de Brede Welzijnsnota. De nota wordt in april 2020 ter vaststelling aangeboden aan de raad.

Mantelzorgers

- Mantelzorgers krijgen jaarlijks een waardering van de gemeente. Het aanvragen van de mantelzorgwaardering is in 2019 versimpeld. Mantelzorgers hoeven niet jaarlijks de waardering opnieuw aan te vragen. Dit geldt ook voor de parkeervergunning voor mantelzorgers, deze kan nu verlengd worden.

- Mantelzorgers zijn ondersteund om overbelasting te voorkomen.
- De gemeente Rijswijk en Welzijn Rijswijk hebben de erkenning gekregen voor Mantelzorgvriendelijke werkgever.
- Er zijn diverse matches gemaakt voor respijtzorg.

Vrijwilligers

- In aanloop naar de uitreiking van de jaarlijkse vrijwilligersprijzen zijn we in gesprek gegaan met diverse vrijwilligers. Hierin hebben we onder andere gevraagd hoe zij graag gewaardeerd willen worden. Omdat bleek dat zij waarde hechten aan het jaarlijkse feest, hebben we dit opnieuw georganiseerd.
- Samen met Welzijn Rijswijk (vrijwilligerscentrum) is besloten om in 2020 een Flexpool van vrijwilligers én klussen in te richten. De ervaring leert dat een groep vrijwilligers korte en eenmalige klussen wil doen.
- In juni heeft de eerste Rijswijkse Doe-driedaagse plaatsgevonden. Rijswijkse ambtenaren hebben diverse klussen in Rijswijk uitgevoerd. Door ons buiten het gemeentehuis in te zetten, leerden we de stadspraktijk, de inwoners en lokale bedrijven beter kennen, ervoeren we de waarde van vrijwilligers, vergrootten we de betrokkenheid én gaven we het goede voorbeeld. We deden dit samen met het Vrijwilligerscentrum.

Huiselijk geweld en kindermishandeling

- In 2019 is door zowel regionale als lokale partners gewerkt aan het voorkomen van huiselijk geweld, het stoppen ervan en indien nodig herstellen van de gevolgen van huiselijk geweld. Ook wordt er steeds meer volgens de wet Meldcode huiselijk geweld signaleerd door beroepskrachten in het sociaal domein. Hierdoor is Veilig Thuis, het meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling, geconfronteerd met een grote toename van het aantal adviesvragen en meldingen. In 2019 was er een stijging van het aantal adviesvragen van 235% (in 2018-201 en in 2019-473) en meldingen van 37% (in 2018-405 en in 2019-556).

Eenzaamheid

- In 2019 is gewerkt aan de Brede Welzijnsnota. Eenzaamheid is een van de onderwerpen die is opgenomen in de nota. Tijdens deze bijeenkomst zijn we in gesprek gegaan met de partners uit het veld over dit thema.
- In het kader van eenzaamheid is er in 2019 de Kerstafette georganiseerd. Bewoners en maatschappelijke partners organiseerden een etentje of andere activiteit voor inwoners die rond deze periode eenzaam of alleen zijn.

Duurzaamheid

Bij de aanbesteding van Leerlingen- en Jeugdwetvervoer zijn duurzaamheidseisen een belangrijk onderdeel geweest van de gunning. Er is een doorgroeimiddel waarin vervoerders zich ontwikkelen van Euro 6 (huidig minimum) naar Emissievrij over een periode van 9 jaar.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)						
Sociaal Domein		Realisatie 2018	Primitief 2019	Gewijzigde raming 2019	Realisatie 2019	Afwijking (+ = voordeel)
1400 Dierenwelzijn	Lasten	91	123	123	108	15
	Baten	1				
Saldo		-89	-123	-123	-108	15
6100 Inkomen	Lasten	22.430	21.344	22.825	22.692	132
	Baten	21.392	20.285	21.766	21.557	-209
Saldo		-1.038	-1.058	-1.058	-1.135	-77
6110 Arbeidsmarkt overig	Lasten	2.817	3.142	3.228	3.262	-34
	Baten	97				
Saldo		-2.720	-3.142	-3.228	-3.262	-34
6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	Lasten	3.882	3.775	4.343	4.355	-12
	Baten	225	221	221	173	-48
Saldo		-3.657	-3.554	-4.122	-4.183	-61
6204 Participatie en integratie overig	Lasten	112		181	181	
	Baten					
Saldo		-112		-181	-181	
6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	Lasten	2.432	1.690	1.756	1.803	-46
	Baten	557		24	28	4
Saldo		-1.876	-1.690	-1.732	-1.775	-42
6610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo	Lasten	2.653	2.088	2.088	2.478	-391
	Baten	33	2	2	14	12
Saldo		-2.619	-2.086	-2.086	-2.464	-378
6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	Lasten	9.157	10.286	10.532	9.687	846
	Baten	901	751	751	398	-352
Saldo		-8.256	-9.536	-9.782	-9.289	493
6700 Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd	Lasten	7.503	7.467	7.584	7.728	-144
	Baten	1.436	1.200	1.188	1.292	104
Saldo		-6.067	-6.266	-6.396	-6.436	-40
6710 Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd	Lasten	1.328	1.143	1.143	944	200
	Baten	1			5	5
Saldo		-1.328	-1.143	-1.143	-939	204
6820 Individuele voorzieningen natura Jeugd	Lasten	11.947	9.596	13.735	16.043	-2.308
	Baten	67			158	158
Saldo		-11.880	-9.596	-13.735	-15.885	-2.150
6830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang Jeugd	Lasten	1.176	1.280	1.280	1.045	235
	Baten					
Saldo		-1.176	-1.280	-1.280	-1.045	235
7100 Volksgezondheid	Lasten	664	664	771	791	-20
	Baten		1	1		-1
Saldo		-664	-663	-770	-791	-21
7240 Lijkbezorging	Lasten	17	25	25	28	-3
	Baten	135	133	133	173	41
Saldo		118	108	108	145	38
Programmatotalen	Lasten	66.209	62.622	69.615	71.144	-1.530
	Baten	24.845	22.593	24.086	23.798	-288
Saldo		-41.364	-40.028	-45.529	-47.347	-1.818

Toelichting op de afwijking

6100 Inkomen

Lasten voordeel € 132.427

Baten nadeel € 209.068

Door een daling van het gereserveerd staande vakantiegeld van bijstandsgerechtigden per 31 december 2019 is er een voordeel ontstaan van € 132.000.

Er is een nadeel ontstaan van € 209.000 door het achterblijven van de ontvangsten op vorderingen.

6610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo

Lasten nadeel € 390.632

In het tweede halfjaar 2019 is een nadeel ontstaan van € 237.000 door een toename in de uitgaven aan woonvoorzieningen en vervoersvoorzieningen. De stijging van de lasten voor woonvoorzieningen is veroorzaakt door de stijgende prijs per woonvoorziening. De stijging van de kosten voor vervoersvoorzieningen is veroorzaakt door een stijging in het volume en een afname van de bijdrage van het rijk welke in de prijs is verdisconteerd.

In het tweede halfjaar is ten opzichte van het eerste halfjaar een stijging te zien in de lasten voor rolstoelvoorzieningen waardoor een nadeel is ontstaan van € 124.000.

Vanwege de doorbelasting van overhead van het ambtelijk apparaat is een nadeel ontstaan van € 30.000.

6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo

Lasten voordeel € 845.796

Baten nadeel € 352.469

Per 1 januari 2019 geldt een vast tarief van € 17,50 voor iedereen die in aanmerking komt om een eigen bijdrage te betalen, ook wel het abonnementstarief genoemd. Door de komst van dit abonnementstarief is al in de 1e halfjaarrapportage 2019 de verwachting uitgesproken dat de inkomsten aan eigen bijdragen zouden gaan dalen.

Op landelijk niveau is gewaarschuwd voor de aanzuigende werking op Wmo-voorzieningen door het abonnementstarief. Als deze voorspelling zich ook in Rijswijk zou voordoen, dan zou dit de daling aan inkomsten met betrekking tot de eigen bijdragen sterk hebben afgezwakt. Deze aanzuigende werking heeft zich in het 2e halfjaar 2019 echter zeer beperkt voorgedaan.

Door de invoering van het abonnementstarief en het uitblijven van de verwachte stijging als gevolg van dit abonnementstarief is een nadeel van € 352.000 aan eigen bijdragen ontstaan.

In 2019 is de werkwijze in de toekenning van Wmo-voorzieningen veranderd van inspanningsgerichte zorg (indicatie op aantal uren) naar resultaatgerichte zorg (indicatie op aandachtsgebied van hulpvraag en resultaat). Door deze beide factoren is een voordeel ontstaan van € 846.000 ten opzichte van geraamde lasten.

66700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd

Lasten nadeel € 143.968

Baten voordeel € 104.021

Op het Maatschappelijk Vastgoed is om een tweetal redenen een nadeel ontstaan.

Vanwege de afwikkeling van de kosten van een brand is een nadeel ontstaan van € 72.761. Hier tegenover staan de verzekeringsgelden als baten.

Door de extra kosten voor energie, die vooral te wijten is aan de verhoging van de energiebelasting, is een nadeel ontstaan van € 80.000. In de begroting van 2020 is al rekening gehouden met deze verhoging.

De huurinkomsten van de Ottoburg zijn ca. € 35.000,- hoger uitgevallen dan geraamd. Dit wordt veroorzaakt door de nieuwe indeling en meer gebruikers.

66710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd

Lasten voordeel € 199.742

In het tweede half jaar 2019 zijn efficiëntiemaatregelen getroffen voor de Sociaal Wijkteams die hebben geleid tot een aanpassing van de personele bezettingsgraad. Hierdoor is een voordeel ontstaan van € 200.000.

66820 Individuele voorzieningen natura jeugd
Lasten nadeel € 2.307.609
Baten voordeel € 157.693

Door kosten die zich in het 2^e halfjaar hebben geopenbaard, is een nadeel ontstaan van € 2.150.000, waarvan € 1.731.000 incidenteel.

Uit onderzoek is gebleken dat er voor een bedrag van € 900.000 aan niet meer te innen kosten zijn over de jaren 2015 tot en met 2017. Deze nakomende last over voorgaande jaren moeten we in 2019 opvangen, zodat we weer een reële balanspositie hebben.

Er is sprake van een stijging van lasten van € 130.000 voor de inkoop van zorg in H10-verband. Dit komt vooral door extra juridische - en ondersteuningskosten vanwege het kort geding dat in het najaar van 2019 over de tarieven in de jeugdhulp plaats vond.

In het tweede halfjaar 2019 is voor een bedrag van € 186.000 aan declaraties over het boekjaar 2018 betaald. Dit betreft een nakomende last die we in 2019 moeten nemen.

We verwachten nog € 515.000 aan kosten over het jaar 2019 waar we nog geen rekening voor hebben ontvangen.

Er is een stijging in lasten van € 419.000 voor geïndiceerde jeugdhulpvoorzieningen ingekocht in H10-verband. De oorzaken van de stijging heeft te maken met de volgende parameters:

- a. Stijging van het aantal kinderen met jeugdhulp (+6%)
- b. Verzwaring van afgenomen zorg (+3%)
- c. Langere gemiddelde zorgduur (+3%)
- d. Hogere gemiddelde kostprijs (+1%)

In 2020 gaan we door met actief sturen op ieder van deze parameters, zowel via lokale alsook regionale acties om de kosten beheersbaar en beter voorspelbaar te maken.

Voor een bedrag van € 158.000 zijn kosten gemaakt in het kader van het Transformatiefonds en regionale projecten. Deze projecten zijn regionaal gefinancierd en geven een nadeel op de lasten, maar een evenredig voordeel op de baten.

66830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd
Lasten voordeel € 234.683

De dalende trend die was voorzien voor het jaar 2019 van het aantal jeugdigen die te maken hebben met een Jeugdbeschermingsmaatregel of Jeugdreclassering heeft sterker doorgezet dan verwacht. Hierdoor is een voordeel ontstaan van € 235.000. Hoewel we geen directe invloed hebben op deze verwijfsstroom door (vooralde rechtbank is de daling van deze zware categorie jeugdhulp een positieve maatschappelijke trend.

Investerings

Investerings	Bedragen x € 1.000	Begr. Lasten	Werk. Lasten	Saldo Lasten	Begr.Baten	Werk. Baten	Saldo Baten
Sociaal Domein							
Aanpassing multifunctionele ruimtes Ottoburg		213	215	-2			
Aanpassing multifunctionele ruimtes Ottoburg (inkomsten)						1	-1
Eindtotaal		213	215	-2		1	-1

Verklaring afwijking

Aanpassing multifunctionele ruimtes Ottoburg

Het krediet kan worden afgesloten. overschrijding ontstaan door meerwerk vervangen vloeren, kan zo nodig gecompenseerd worden met de MOP.

Wonen en Leven

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma

Rijswijk richt zich, zoals afgesproken in de Stadsvisie, op de ontwikkeling tot een modern stedelijk gebied met een groen karakter. Die ontwikkeling is vooral merkbaar bij transformaties rondom In de Bogaard, de Plaspoelpolder en het Stationsgebied. De aanleiding is dat er tot 2040 behoefte is aan 8.000 tot 10.000 extra woningen in Rijswijk. In de Stadsvisie is ook afgesproken de bevolkingsgroei te faciliteren met behoud van parken en de groene identiteit van Rijswijk. Het is daarom nodig om slimmer om te gaan met de beschikbare ruimte. De bebouwingsdichtheden in de Stadsas moeten worden vergroot en tegelijkertijd moet worden geïnvesteerd in een prettige, groene, veilige en leefbare woon-/werkomgeving.

Het ontwikkelen van de Stadsas tot modern stedelijk gebied gaat dus niet alleen om het toevoegen van woningen. Het biedt ook de mogelijkheid om diverse maatschappelijke uitdagingen aan te pakken. Zo ontstaat de kans om een gebied te ontwikkelen met een meer gevarieerde bevolkingsopbouw qua leeftijd, achtergrond en inkomensniveau. Dit leidt tot meer sociale cohesie, betrokkenheid en levendigheid in een buurt. Het creëert ook de mogelijkheid om ouderen langer zelfstandig te laten wonen door het realiseren van woningen en voorzieningen voor specifiek deze doelgroep. Er ontstaat een kans om de hittestress en klimaatbestendigheid in het gebied aan te pakken en om vastgoed duurzamer te maken via renovatie of vervanging. Het bevordert bovendien het vestigingsklimaat voor bedrijven en biedt kansen om de bereikbaarheid te verbeteren.

De verstedelijkingsopgave geldt niet alleen voor de gemeente Rijswijk. Het Rijk, de provincie en de omliggende gemeenten werken nu hard samen aan het verder verstedelijken van de regio. Zowel op regionaal als lokaal niveau is het van belang om te bepalen in welke mate we willen verstedelijken. Het is bepalend voor de afspraken die we maken met de regio, provincie en het Rijk, maar het is ook lokaal van belang om een doel te hebben waar we gezamenlijk naar streven. Alleen hierdoor kan de verstedelijkingsopgave integraal worden aangepakt. Nu is dan ook hét moment voor de gemeente Rijswijk om haar ambitieniveau te bepalen voor de verstedelijkingsopgave.

We gaan voortvarend aan de slag met het verbeteren van de openbare ruimte. De komende jaren gaan we verschillende straten opnieuw inrichten. We beginnen met de straten waar meerdere zaken tegelijk spelen: verouderde riolering, kapotte bekabeling, verouderd asfalt, te groot geworden bomen en ongelijke stoepen. Dat gaan we in één keer vervangen. In de planning staan de Tulpstraat, de Julianastraat, Rembrandtkade, Van Ostadelaan, Van Dijklaan, Steenlaan, Karel Doormanlaan en de Van Hardenbroeklaan. Daarvoor hebben we zeker de hele collegeperiode nodig en misschien langer. Daarnaast pakken we de grootste ergernissen aan. We verminderen het zwerfafval door publieksgerichte acties en handhaving. Daarnaast gaan we oude kabels vervangen om het aantal storingen aan de verlichting te verminderen. Tegelijkertijd investeren we in de kwaliteit van groen. We willen meer natuur en ecologisch groen in Rijswijk, niet alleen in het buitengebied, maar ook in de stad. Op meerdere plekken in de stad willen we dit terug laten komen. Bovendien, daar waar soms groen verdwijnt vanwege een onvermijdelijke herinrichting, gaan we dit ruim compenseren in andere gebieden. Er komt een integraal beheerplan waarin uitgangspunten voor het beheer van de stad zijn vastgesteld. Hierin worden belangrijke doelstellingen op het gebied van klimaatadaptatie en ecologie in het dagelijks beheer verweven.

Samen met inwoners, instellingen, bedrijven en andere overheden (omliggende gemeenten, de provincie en waterschappen) willen wij in Rijswijk de leefomgeving verduurzamen. Via het verbeteren van groen en biodiversiteit, het besparen van energie, verbeteren van de milieukwaliteit, klimaatadaptatie en circulaire economie. Met het Huis van de Stad willen we onder meer de identiteit van Rijswijk versterken.

Doelstellingen

1. Afvalstromen verminderen: wij willen komen tot 75 procent hergebruik van afval en 100 kilo restafval. Het verminderen van de afvalstromen ten gunste van grondstoffenstromen draagt bij aan de circulaire economie (zie voor dit begrip de paragraaf Duurzaamheid).
2. Wonen: de belangrijkste doelstellingen zijn:
 - De kwalitatieve en kwantitatieve groei van de woningvoorraad.
 - Voldoende aanbod voor alle doelgroepen.
 - Duurzame woningen in een duurzame leefomgeving.
 - Wonen met zorg, aandacht voor kwetsbare doelgroepen.

- Aantrekkelijke woonmilieus voor een gevarieerde bevolkingssamenstelling.
3. Verstedelijkingsopgave
- Bijdragen aan het opvangen van lokale en regionale groei van behoefte aan woningen en arbeidsplaatsen.
 - Samen met de regio een goede ontsluiting van de regio creëren, mede door de aanleg van een metropolitaan openbaarvervoernetwerk.
 - De nieuwbouw voornamelijk concentreren binnen de Stadsas en daarmee bouwen in de nabijheid van het station.
 - De verstedelijkingsopgave integraal laten aansluiten bij de maatschappelijke doelen voor verduurzaming van het energienetwerk, klimaatadaptatie, innovatie van de economie en behoud van landschappelijke kwaliteiten.
 - De agglomeratiekracht in de zuidelijke Randstad vergroten door het versterken van de samenhang tussen regionale economische clusters, een goede koppeling van woning- en arbeidsmarkt en verbetering van de leefomgeving.
 - Ruimtelijke ordening/Omgevingswet: richting geven aan kwalitatieve ontwikkeling van de stad en dat is een ontwikkeling waarbij leefbaarheid, duurzaamheid en sociale cohesie geborgd zijn. We werken nu al in de geest van de nieuwe Omgevingswet, dat wil zeggen met:
 - een flexibele aanpak met meer maatwerk en meer ruimte voor marktinitiatieven;
 - een integrale benadering van de fysieke leefomgeving;
 - een snellere en meer transparante besluitvorming;
 - meer aandacht voor participatie.

Gebiedstransformatie van In de Bogaard en Omgeving tot een compacter, multifunctioneel, levendig stadscentrum in een aangename, groene omgeving. Dit realiseren we bijvoorbeeld door transformatie van kantoren en winkels naar wonen, toevoeging van functies en horeca, en ook door de structuur en kwaliteit van de openbare ruimte te verbeteren en de omgeving te vergroenen. De herontwikkeling van In de Bogaard heeft de hoogste prioriteit voor een toekomstbestendige, vitale, groene en duurzame stad.

Het Havengebied te herontwikkelen tot een gemengd werk- en woongebied, door structureel leegstaande (kantoor)panden te transformeren met een bijpassend openbaar gebied van voldoende kwaliteit.

Eerder is de Visie Landgoederenzone (LGZ) vastgesteld (2002) die als bouwsteen is gebruikt voor het Groenbeleidsplan (2010). Op basis van de Visie LGZ is het bestemmingsplan LGZ vastgesteld (2009), waarin toename van het bouwvolume in de LGZ niet mogelijk wordt gemaakt. De huidige inrichting en beheer van de totale LGZ voldoen niet aan de doelstellingen geformuleerd in de Visie LGZ, de Stadsvisie, duurzame ambities, cultuurhistorie, het Groenbeleidsplan en regiobeleid (Provincie, Nationaal Park Hollandse Duinen, Landschapstafel). De grote potentie van de Landgoederenzone kan in de huidige situatie nauwelijks benut worden als kwalitatieve, recreatieve en ecologisch waardevolle contramale van de verstedelijking en als onderdeel van de regionale groenstructuur. Daarom gaan we de Visie Landgoederenzone actualiseren. Het opstellen van scenario's en een realistisch uitvoeringsprogramma met financieel dekkingsonderzoek maken onderdeel uit van dit proces. Op basis van deze visie wordt een meerjarenperspectief vertaald in het investeringsprogramma en beheerplannen.

4. Het Huis van de Stad is het kloppend hart van Rijswijk: een icoon. Het is een herkenningspunt voor een stad. Een plek die symbool staat voor de stad, haar kracht en haar historie. Een icoon zorgt ook voor nieuw elan, nieuwe energie en kracht en is toekomstgericht. Het Huis van de Stad is een plek waar door samenwerking veel meer inwoners bereikt worden, dan wanneer de organisaties en de gemeente solistisch opereren.
- Een plek voor jong en oud, waar eenieder zich thuis genoeg voelt om hulp of advies te vragen. Waar je kennis kunt opdoen, zaken kunt regelen, je kunt ontspannen of je juist inspant om iets te leren. Een plek die bruist, energie geeft doordat er voor iedereen wel iets te vinden is. Waar de inwoners zich gehoord en gezien voelen. Maar waar je ook verrast wordt.
- Een plek die de verbinding legt tussen publiek en politiek, waar interactie is. Die ertoe aanzet dat de gebruikers elkaars kennis en die van ondernemers en inwoners benutten om zo de kracht van de stad nog verder te versterken. Waar betrokkenheid leidt tot co-creatie, ook buiten de muren van het Huis. En we kunnen innoveren door de krachten te bundelen. Want vernieuwing begint bij ontmoeten. Het Huis weerspiegelt Rijswijk; de geschiedenis, de toekomst maar ook haar identiteit. Waar we met open blik toekomstgericht handelen. In een uniek Huis zoals er daar maar een van is, die de ziel van Rijswijk verbeeldt. Omgeven door het groen van de stad, vlakbij de plek waar ooit de Vrede van Rijswijk ondertekend werd, wordt het Huis een gezichtsbepalend element van de stad, het symbool van Rijswijk waar iedereen de ontwikkeling van onze stad in herkent.
5. Leefbaarheid: bewoners en werkenden (waaronder ondernemers) ervaren hun leefomgeving als gezond, veilig en schoon en voelen zich medeverantwoordelijk voor hun omgeving.

6. Rijswijk als groene en duurzame woon- en werkstad. Om de leefomgeving te vergroenen en verduurzamen zetten wij in op het verbeteren van groen en biodiversiteit, energiebesparing, verbeteren van de milieukwaliteit, klimaatadaptatie en circulaire economie (heeft relatie met paragrafen Duurzaamheid en Onderhoud kapitaalgoederen).

Beleidsindicatoren, verplicht

Indicator Wonen en Leven	Begroting 2019	Realisatie 2019
Gemiddelde WOZ waarde (duizend euro) Toelichting: gemeentelijke opgave per 1.000 euro	Niet te bepalen	222
Oplevering nieuwe woningen, tussen haakjes opgeleverde woningen per duizend woningen* Toelichting: oplevering per duizend bestaande woningen maakt vergelijking met andere gemeenten mogelijk. Als voorbeeld het jaar 2016: op elke duizend bestaande woningen zijn er 10,6 nieuw opgeleverd.	393 (14,8)	343 (13)
Demografische druk Toelichting: Demografische druk is de som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar.	Niet te bepalen	74,9
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	€ 612	€ 642
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 694	€ 724
Omvang huishoudelijk restafval kg/inwoner	192 kg/inwoner	280 kg/inwoner
Hernieuwbare elektriciteit (%)	4%	Nog niet bekend

Optioneel, niet verplicht

Indicator Wonen en Leven	Begroting 2019	Realisatie 2019
Scheidingspercentage huishoudelijk afval Toelichting: opgave door gemeente, Avalex levert cijfers aan.	45%	Niet bekend
Toename levensloopbestendige woningen Toelichting:	192	Niet bekend
Gebieds(deel)visies en bestemmingsplannen Toelichting:	2 /12	Niet bekend
Toename positieve waardering Toelichting: gemeentelijke opgave plus resultaten uit onderzoeken (zoals: Leefbarometer, Grote Woontest, Waar staat je gemeente en Tevredenheidsonderzoeken van de wooncorporaties)	Stijgende lijn in de meting (niet jaarlijks)	Niet bekend

Wat hebben we er voor gedaan?

Doelstelling 1

De kosten voor verwerking van restafval nemen toe. Rijswijk wil de kosten beperken. Minder restafval is niet alleen een besparing. Gescheiden grondstoffen leveren geld op en het hergebruik van afval levert een belangrijke bijdrage aan de circulaire economie. De gewenste verbetering is afhankelijk van de uitvoering van het operationele

plan van Het Nieuwe Inzamelen (HNI) en de bereidheid van onze inwoners om afval te gaan scheiden. De inzamelmiddelen worden op orde gebracht voordat een verbeterd scheidingsresultaat wordt behaald. Via het stapsgewijs invoeren van HNI werken we toe naar de landelijke afvalscheidingsnorm.

Het operationele plan voor HNI wordt per wijk uitgewerkt. In 2016 hebben we hiervoor het besluit genomen. 2019 is het jaar dat we een versnelling hebben ingezet in de uitrol van HNI. De Artiestenbuurt en in het Stationskwartier zijn inmiddels gereed.

In het kader van een uniforme en eenduidige aansturing van Avalex is een producten- en dienstencatalogus vastgesteld. Op basis van deze systematiek is efficiëntie en meer schaalvoordeel mogelijk.

De educatie over afval op de scholen hebben we voortgezet met acties in de week van Nederland Schoon en door het houden van een afvalrace voor de basisscholen. Daarnaast is voorlichting gegeven op basisscholen onder de projectnaam "Koos de Vuilnisman".

Het actieplan Rijswijk Schoon is opgesteld waarin is aangegeven hoe het zwerfafval wordt verminderd en op welke wijze dit wordt gehandhaafd. We hebben de handhaving geïntensiveerd. Dit heeft onder andere geresulteerd in 35 bekeuringen op heterdaad en meerdere bestuurlijke boetes.

We hebben berekend dat Rijswijk in 2019 230 kilo per inwoner per jaar heeft ingezameld. Dit is minder dan de 240 kilo die we in 2018 hebben ingezameld, maar meer dan de doelstelling in 2019 van 192 kilo per inwoner per jaar.

Doelstelling 2

In 2019 zijn in totaal 343 nieuwbouwwoningen opgeleverd, vooral in RijswijkBuiten en een aantal in Eikelenburg. In de prognose voor 2019 zat ook het gebouw De Generaal, maar de oplevering is iets vertraagd en wordt nu voor 2020 verwacht. Als onderdeel van de herstructurering van Te Werve heeft Vidomes de oude huurwoningen aan de Idenburglaan in 2019 gesloopt; met de nieuwbouw van 42 eengezinswoningen op deze locatie is gestart.

Over de prestatieafspraken met de corporaties kunnen de volgende zaken genoemd worden. De corporaties hebben hun voorraad voor senioren geschikte woningen in beeld gebracht. Het gaat om ca. 1.500 woningen. Ook is in beeld gebracht in welke complexen de toegankelijkheid nog verder verbeterd kan worden. In het verlengde hiervan zijn scootmobielruimtes in een aantal complexen brandveilig en beter toegankelijk gemaakt. Deels is dit gefinancierd vanuit de Wmo. Wat betreft verduurzaming heeft Rijswijk Wonen een complex aan de Van Mooklaan aangepakt en is gestart met de aanpak van een complex aan de Tubasingel. Op basis van woonzorgconvenanten zijn in 2019 31 woningen beschikbaar gekomen voor mensen die uitstromen uit instellingen. In september is het convenant "Vroeg erop af" getekend door gemeente en corporaties ter preventie van armoede en huurschulden. En in het afgelopen jaar hebben de corporaties 41 statushouders gehuisvest in 17 woningen, waaronder één eengezinswoning.

In 2019 is de Woondeal ondertekend. De Woondeal is door de minister van BZK afgesloten met de provincie Zuid-Holland, de gemeenten Den Haag, Rotterdam, Leiden en Dordrecht en de woningmarktregio's Haaglanden en Rotterdam en gaat over aan het wonen gerelateerde onderwerpen. De belangrijkste afspraken zijn: zorgen voor voldoende plancapaciteit voor de bouwproductie van 230.000 woningen tot 2040, aansluitend op de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte, de productie van ruim 100.000 woningen in de periode tot 2025 waarvan een aanzienlijk deel in het betaalbare segment (€ 720 - € 950) en een evenwichtige verdeling onder doelgroepen en bevordering van spreiding van betaalbare woningen voor lagere en middeninkomens. In het kader van de Woondeal stelt BZK € 1 miljard beschikbaar, landelijk te verdelen in vier tranches. Rijswijk is met projecten in de Stadsas in de race voor een bijdrage uit deze regeling.

Doelstelling 3

Verstedelijkingsopgave

In 2019 is de projectopdracht voor de Stadsas vastgesteld door het college. De raad is hierover geïnformeerd met een raadsinformatiebrief (IB nummer 19.036285). Er is een projectleider ingehuurd om de eerste fase van het project te coördineren. Er is een projectplan opgesteld en de projectorganisatie is opgezet. Het opstarten van het project heeft wat meer tijd gekost. Hierdoor hebben in 2019 nog geen bestedingen plaatsgevonden voor het opstellen van scenario's en is een overschot ontstaan van €75.000. De totale planning van het project schuift hiermee een kwartaal op. In 2020 heeft dat verder geen financiële consequenties, omdat de raad al voldoende budget beschikbaar heeft gesteld. De verwachting is wel dat in 2021 extra budget nodig zal zijn, omdat in dat jaar nog geen werkzaamheden en kosten gepland stonden voor dit project.

Samenwerken met private partijen en andere overheden

In 2019 heeft de gemeente Rijswijk samen met de verstedelijkingsalliantie (8 gemeenten, de provincie en de MRDH) een verstedelijkingsakkoord ondertekend. De raad is hierover geïnformeerd via de raadsinformatiebrief (IB nummer 19.102797).

Omgevingswet

De Omgevingswet is inmiddels door de Eerste Kamer aangenomen en treedt in werking op 1 januari 2021. De wijze van implementatie van de Omgevingswet is via de startnotitie "Invoeren omgevingswet" in 2017 ter informatie aan de raad voorgelegd. In 2018 is een uitvoeringsplan opgesteld en is begonnen aan het implementatietraject. De beoogde invoeringsdatum is 1 januari 2021.

We zijn in 2019 gestart met het aanbestedingsproces voor een nieuwe vergunningenapplicatie. Dat proces is begin 2020 afgerond, waarna begonnen wordt met de implementatie. Het updaten van (de data in) het Geografisch Informatie Systeem is noodzakelijk om trajecten soepel te laten verlopen.

Een belangrijk element in de nieuwe Omgevingswet is dat participatie een standaard onderdeel wordt van ruimtelijke ontwikkelingsprojecten. In 2019 is gestart met het opstellen van een participatiekader (met een bredere reikwijdte dan alleen de Omgevingswet). Besluitvorming volgt in het eerste half jaar van 2020.

De beste manier om te leren werken met de nieuwe Omgevingswet is door te oefenen. Dat is in 2019 op verschillende manieren gedaan. Zo is onderzocht of een pilot in het kader van de Crisis- en Herstelwet kan bijdragen aan gebiedsontwikkelingen (zoals het Havengebied). Ook is geoefend in het opstellen van een fictief omgevingsplan. Zowel als proces (bijvoorbeeld door de samenwerking met onze ketenpartners) als inhoudelijk (meer integraliteit door betrokkenheid interne en externe partners) een geslaagd traject. Met als resultaat een (Rijswijks) format voor het opstellen van een omgevingsplan en een leerdocument met aanbevelingen die in het implementatieproces bruikbaar zijn.

In 2021 kennen we geen bestemmingsplannen meer, maar omgevingsplannen. Dit zijn bestemmingsplannen aangevuld met alle regels en bepalingen die voortkomen uit verordeningen en beleidsregels, en die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving. Om dit te stroomlijnen worden deze regels gebundeld in een Verordening Leefomgeving (werknaam); hiervoor is in 2019 gestart met het inventariseren van de regels en bepalingen. Zo kunnen we overlappingen, lacunes en tegenstrijdigheden voorkomen. De Verordening Leefomgeving wordt in 2020 vastgesteld.

De raad is aangehaakt door de instelling van een raadswerkgroep. De werkgroep heeft in 2019 vooral stilgestaan bij de gevolgen van de invoering van (het gedachtengoed van) de Omgevingswet (voor de raad), Een van de bijeenkomsten stond in het teken van participatie.

In de Bogaard en Havenkwartier

Voor de gebiedstransformatie van In de Bogaard is in december 2019 het Masterplan In de Bogaard vastgesteld door de gemeenteraad. Het vastgestelde Masterplan is het richtinggevende kader voor toekomstige ontwikkelingen en initiatieven, om In de Bogaard weer tot een levendig stadscentrum te maken. In 2019 is een intensief traject doorlopen met vele stakeholders (bestuur, eigenaren/ontwikkelaars, ondernemers, omwonenden e.a.), waarmee een breed draagvlak is ontstaan voor de uitgezette koers en een basis is gelegd voor de verdere uitwerking van de diverse deelontwikkelingen in het gebied. Voor een aantal van deze deelontwikkelingen zijn al in 2019 belangrijke stappen gezet: zo is het definitief ontwerp voor het Bogaardplein vastgesteld door het college, is de omgevingsvergunning verleend voor de transformatie van de Churchill Tower, nadert de transformatie van De Generaal haar oplevering en heeft het bestemmingsplan voor de HBG-locatie de procedure doorlopen (inmiddels in februari 2020 vastgesteld).

Er is voor het Havenkwartier in 2019 een concept Ontwikkelkader opgesteld. En er is een participatieproces gestart met de publicatie van de relevante documenten en met meerdere bijeenkomsten met stakeholders.

Doelstelling 4

In december 2018 is de omgevingsvergunning verleend voor de werkzaamheden van fase 1 van de gefaseerde realisatie van het Huis van de Stad. Vervolgens heeft de gemeenteraad op 21 mei 2019 kennis genomen van het technisch ontwerp met bijbehorende bestekken & tekeningen en ingestemd met de voorgestane wijze van aanbesteden. Ook is op 21 mei 2019 de herijkte business case besproken, inclusief de door de gemeenteraad gevraagde herijking van het scenario B "Blijven in Hoogvoorde".

Op basis van het besluit van 21 mei 2019 heeft op 27 mei 2019 de uitvraag plaatsgevonden van de twee percelen (bouwkundig en installatietechnisch). Uiteindelijk hebben drie bouwkundige en vier installatietechnische aannemers ingeschreven. Gelet op het door de gemeenteraad beschikbaar gestelde investeringsbudget zijn in oktober de

voorlopige gunningsbesluiten genomen, gevolgd door de definitieve besluiten op 12 november. Op 30 oktober 2019 zijn met Koninklijke Woudenberg Ameide BV en HOMIJ technische installaties de aannemingsovereenkomsten getekend. Deze ondertekening vond plaats tijdens de Open Dag waarop alle bewoners van Rijswijk nog éénmaal het gebouw aan de Generaal Spoorlaan in zijn oude toestand konden bezichtigen. De feitelijke start van de werkzaamheden was op 2 december.

Doelstelling 5

Herstructurering en beheer buitenruimte

We hebben hard gewerkt om de basis op orde te krijgen. We hebben een groot aantal projecten uitgevoerd waardoor de leefbaarheid van de stad is verbeterd. Hierbij kan je denken aan achterstallig onderhoud aan bomen, groot onderhoud aan de wegen en het vervangen van 13 kilometer aan oude kabels van de openbare verlichting. Daarnaast hebben we de waterhuishouding in stand gehouden door diverse stuwen te vervangen.

Stadskracht en bewonersinitiatieven

Met ondersteuning van initiatieven benutten we de kracht, kennis en ervaring van bewoners, ondernemers en instellingen voor het gezamenlijk oplossen van maatschappelijke uitdagingen en voor het versterken van de leefbaarheid en sociale samenhang in de wijk. Bewoners krijgen vooral financiële ondersteuning en adviezen vanuit de gemeente gericht op zelfbeheer en zelforganisatie. Aanvragen voor ondersteuning komen direct bij de gebiedsregisseurs of via het Loket Stadskracht binnen. Het Loket Stadskracht is verder geoptimaliseerd. In 2019 zijn 57 initiatieven ondersteund waarvan 44 wijkactiviteiten, negen ideeën voor de wijk en vier groeninitiatieven voor ruim € 41.300. Enkele voorbeelden zijn: Buitenspeeldag, Halloweenfeest, Burendag, Natuurwerkdag en organisatie kinderclub.

Samenwerken en integrale aanpak

In 2019 hebben de gebiedsregisseurs zich geprofileerd als verbindende schakel in de wijken. Door deel te nemen aan bijeenkomsten georganiseerd door bewonersorganisaties en samenwerkingspartners halen gebiedsregisseurs op wat er in de wijken speelt om hierop vervolgens met relevante partners en/of gemeenteambtenaren passende oplossingen te vinden. Er is in 2019 samen met samenwerkingspartners zoals wooncorporaties, politie en Welzijn Rijswijk verkend in welke gebieden een integrale aanpak nodig is.

Stadspark Wilhelminapark

Het Landschapsplan Wilhelminapark is in 2019 uitgewerkt in een schetsontwerp met een investeringsprogramma voor de periode 2020-2024. Hierin zijn projecten opgenomen die bijdragen aan de ontwikkeling van het park tot een ecologisch waardevol park met heldere, logische wandel- en fietsroutes en functies die goed aansluiten op de behoefte van huidige en toekomstige gebruikers van het park.

Er is gestart met een inhaalslag op achterstallig beheer en onderhoud, zodat het park gevarieerder wordt en meer recreatieve en ecologische kwaliteit krijgt. De voorbereidingen voor de vernieuwing van de parkeerplaats en het hekwerk bij de hoofdingang zijn gestart. De gewenste padenstructuur is uitgewerkt en een aanpak voor de verwijdering van overbodig asfalt in het park is opgesteld.

De wensen en eisen voor een nieuwe horecavoorziening in het park zijn opgesteld en via een marktconsultatie getoetst aan de kennis en ervaring van ondernemers. Op basis hiervan wordt de aanbesteding in 2020 gestart.

In de Natuurtuin is de samenwerking tussen gemeente en de Stichting Natuurtuin in beheer en onderhoud en natuur- en milieueducatie verder geïntensiveerd en geprofessionaliseerd.

Om overlast en zwerfafval tegen te gaan, zijn nieuwe informatieborden geplaatst die bezoekers informeren over de regels die in het park gelden voor honden, barbecue en sport en spel.

Doelstelling 6: groene en duurzame stad

Vergroenen en verduurzamen leefomgeving

Om de groenkwaliteit te verbeteren, is het belangrijk de basis op orde te hebben. Het nieuwe groenbeheerplan heeft daarom in 2019 prioriteit gekregen. Verder is samen met partners het convenant "klimaatadaptief bouwen (inclusief biodiversiteit)" uitgewerkt in concrete voorstellen. Deze voorstellen vormen de basis voor de groene ambities in projecten zoals HBG, Te Werve, In de Bogaard en het Bogaardplein.

Vanuit "Steenbreek" en het project "Groen kleurt uw straat" zijn in nauwe samenwerking met het lokale groene netwerk ontsteningsprojecten begeleid, zoals Drassige Driehoek, Leliestraat, Stadhoudersstraat, De Strijp, Speeltuin Interamigos, Steenvoorde, Museum Rijswijk, Kerklaan, Lindelaan). Ook is een aantal speelplekken

vergroend (Esdoornstraat, Martin Luther Kinglaan, Van Mooklaan e.a.). Een cursus voor hoveniers is samen met het Wellantcollege en het Hoogheemraadschap georganiseerd. Harde oeverbeschoeiingen die aan vervanging toe zijn, worden omgezet in natuurlijke oevers.

Verbeteren groenkwaliteit

Via het programma Groenontwikkeling en Participatie is de groene waarde van Rijswijk versterkt door ondersteuning van groene initiatieven (zoals Programma Groen Dichterbij en Groenblauwe Schoolpleinen), door investeringen in parken en groenprojecten (zoals De Strijp, Sir Winston Churchilllaan en Landgoederenzone) en door versterking stadsnatuur (zoals de ecoverbinding Rijswijkse Bos). Voor de Nassaukade is een herinrichting teruggedraaid op verzoek van direct aanwonenden. In de Landgoederenzone zijn braakliggende sportterreinen ingericht als tijdelijke natuur. Op basis van de evaluatie van afgeronde groeninitiatieven zijn spelregels voor nieuwe initiatieven opgesteld.

Het beleidskader “Juiste boom op de juiste plek” is structureel gebruikt bij het maken van voorstellen voor herinrichtingen van woonstraten en de beantwoording van verzoeken voor boomkap van bewoners. De herinrichting van vijf van de twaalf straten is in 2019 opgestart en één (Van Hardenbroeklaan) is uitgevoerd. De uitwerking van “Groen in balans deel 2” is opgestart.

Het Groenbeheerplan is in 2019 opgesteld. In het Groenbeheerplan is gekozen om het beheer op kwaliteitsniveau B te brengen: basisniveau, voldoende onderhoud. Het Groenbeheerplan is een bouwsteen voor het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte. Harde oeverbeschoeiingen die aan vervanging toe zijn, worden omgezet in natuurlijke oevers. Het klepelen van grasvegetaties is omgezet in beheer van maaien en afvoeren. Dit geeft een verzorgder beeld en hogere natuurwaarden

Vergroening entrees Rijswijk

De herinrichting van entree de Diepenhorstlaan is gestart en de herinrichting van het Groene Assenkruis is in voorbereiding. Via een kwaliteitsimpuls in beheer en onderhoud is de groenkwaliteit van belangrijke entrees zoals de Haagweg en de Prinses Beatrixlaan verbeterd.

Ecologie en natuur

De versterking van ecologie en natuur heeft in 2019 in belangrijke mate plaatsgevonden via de projecten die in voorgaande alinea's zijn beschreven. Ontwikkeling van nieuw beleid voor ecologie en natuur heeft in 2019 geen prioriteit gekregen.

Huis van de stad

In het technisch ontwerp van fase 1 van het Huis van de Stad zijn maatregelen opgenomen om het gebouw bijna energie neutraal te maken (BENG). Deze maatregelen omvatten onder meer zonnepanelen, warmte/koudeopslag en warmtepompen. Het gebouw volledig energieneutraal maken, was binnen de door de gemeenteraad beschikbaar gestelde budgetten niet uitvoerbaar en zou bovendien additionele bouwkundige voorzieningen vragen naast het hoofdgebouw voor de plaatsing van de extra benodigde zonnepanelen. Daarnaast worden verder in het kader van duurzaamheid vele materialen behouden dan wel hergebruikt, zoals de karakteristieke vloer- en wandafwerkingen in het gebouw.

Duurzaamheid in vergunningen

Bij aanvragen, zeker in een vroeg stadium, worden in een overleg aandacht gevraagd en suggesties gegeven voor aanvullende maatregelen, bijvoorbeeld op het gebied van materiaalgebruik, groene daken en biodiversiteit. Ook wordt – waar daar er ruimte voor is – gewezen op GPR gebouw, een softwarepakket waarin vijf duurzaamheidsaspecten (te weten Energie, Milieu, Gezondheid, Gebruikskwaliteit en Toekomstwaarde) benoemd en gewogen worden. Voor particuliere initiatieven zijn aanvullende maatregelen niet verplicht op te leggen, maar er wordt bij de meeste initiatieven wel gevraagd om meer te doen dan de minimale prestaties. Daar waar de gemeente zelf opdrachtgever is, hebben we dit natuurlijk zelf in de hand. Een goed voorbeeld van het laatste is het nieuwe sportcomplex aan de Burgemeester Elsenlaan waarbij het winnende ontwerp een heel hoge score voor duurzaamheid heeft.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie (meerjarig x € 1.000)		Realisatie 2018	Primitief 2019	Gewijzigde raming 2019	Realisatie 2019	Afwijking (+ = voordeel)
Wonen en Leven						
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	Lasten	3.805	3.563	3.666	3.727	-61
	Baten	94	77	77	100	22
Saldo		-3.711	-3.486	-3.589	-3.627	-39
7210 Afvalverwijdering en -verwerking	Lasten	6.581	6.635	7.007	6.847	160
	Baten	7.746	7.840	7.840	7.423	-416
Saldo		1.164	1.205	833	577	-256
7220 Riolering en waterzuivering	Lasten	1.075	1.565	1.551	1.561	-10
	Baten					
Saldo		-1.075	-1.565	-1.551	-1.561	-10
7230 Milieubeheer	Lasten	1.423	2.038	2.563	1.869	693
	Baten	53	2	691	204	-487
Saldo		-1.371	-2.037	-1.872	-1.665	207
7260 Baten rioolheffing	Lasten					
	Baten	4.163	4.653	4.653	4.542	-111
Saldo		4.163	4.653	4.653	4.542	-111
7290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater	Lasten	1.112	1.080	1.080	1.022	57
	Baten	10			24	24
Saldo		-1.102	-1.080	-1.080	-998	82
7300 Hemelwater	Lasten	108	118	118	98	20
	Baten					
Saldo		-108	-118	-118	-98	20
7310 Grondwater	Lasten	151	155	155	165	-10
	Baten					
Saldo		-151	-155	-155	-165	-10
8100 Ruimtelijke ordening	Lasten	899	1.225	1.470	1.463	8
	Baten	196		265	275	10
Saldo		-703	-1.225	-1.205	-1.187	18
8200 Woningexploitatie	Lasten	-74	49	49	53	-4
	Baten	366	278	598	98	-500
Saldo		441	229	549	44	-504
8210 Wijkontwikkeling	Lasten	398	395	437	429	8
	Baten					
Saldo		-398	-395	-437	-429	8
8220 Volkshuisvesting	Lasten	1.628	1.333	1.510	1.381	129
	Baten	1.496	1.516	1.661	2.359	697
Saldo		-133	183	152	978	826
8300 Bouwgrondexploitatie	Lasten	1.727	118	140	303	-164
	Baten	3.111	426	948	1.088	140
Saldo		1.385	309	809	785	-24
8320 Grondexploitatie RijswijkBuiten	Lasten	23.708	47.142	47.142	19.144	27.998
	Baten	20.101	47.129	47.129	19.049	-28.080
Saldo		-3.608	-13	-13	-95	-82
Programmatotalen	Lasten	42.543	65.415	66.886	38.061	28.824
	Baten	37.336	61.921	63.863	35.161	-28.701
Saldo		-5.207	-3.494	-3.023	-2.900	123

Toelichting op de afwijking

5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie

Lasten nadeel € 60.000

Algemene werken groen en Onderhoud beplanting

Dit onderdeel is duurder uitgevallen dan begroot, dit komt onder andere door de kosten voor het bestrijden van de eikenprocessierups en door het extra water geven in de zomer. Daarnaast is het onderhouden van bomen en heesters en het maaien van het gras duurder uitgevallen dan begroot.

Onderzoek en advies

Het budget voor het opstellen van het integraal beheerplan openbare ruimte (IBOR) is niet geheel gebruikt. Het IBOR zal in 2020 worden opgesteld.

7210 Afvalverwijdering en –verwerking

Lasten voordeel € 160.000

Baten nadeel € 416.000

Lasten

Afvalinzameling en verwerking (avalex)

Er is een gering verschil (1%) van de begrote lasten en de daadwerkelijk afgenomen uren en dienstverlening.

Onderzoek, communicatie & advies

We hebben minder ingezet op communicatie dan verwacht. De kosten voor de opstart van de campagne 'Actieplan Rijswijk schoon' vallen voornamelijk in 2020.

Papier

De inzamelende verenigingen hebben nog geen declaraties voor 2019 ingediend over de door hen ingezamelde tonnen.

Baten

Subsidie stichting Nedvang

We hebben minder PMD ingezameld dan verwacht vanwege tegenvallende inzamelresultaten door de vertraagde invoer van HNI. Daarnaast was er sprake van veel afkeur van ingezameld PMD.

Baten afvalstoffenheffing

De opbrengst voor afvalstoffenheffing is € 113.000 lager dan geraamd. Dit wordt veroorzaakt door een afboeking vanuit oninbaar verklaarde vorderingen van € 151.145. Deze lasten worden gedekt vanuit een vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren die wordt verantwoord bij de algemene dekkingsmiddelen. Met deze dekking is de opbrengst afvalstoffenheffing bijna € 40.000 hoger dan geraamd.

7230 Milieubeheer

Lasten voordeel € 693.000

Baten nadeel € 487.000

Sanering weg- en railverkeerslawaaï

In het verleden hebben we voor een aantal regelingen subsidie ontvangen van het Rijk. Bij de jaarrekening wordt het niet bestede deel op de balans opgenomen als vooruit ontvangen subsidie. Als er lasten komen, dan worden deze verantwoord op de beleidsproducten en wordt er voor hetzelfde bedrag aan inkomsten tegenover gezet. In 2019 zijn geen projecten uitgevoerd.

Luchtkwaliteit

Het betreft hier een gereserveerd bedrag voor de uitvoering van maatregelen die voortvloeien uit het Actieplan Luchtkwaliteit en dit kan na vaststelling van het document door college (en raadinformatie) worden ingezet in 2020.

Energietransitie

Uitvoering van het programma heeft vertraging opgelopen, doordat vaststelling van het Basisdocument Energietransitie is uitgesteld naar 2020.

VNG Innovatieve Aanpak

Dit betreft een subsidie voor VvE's en is via de VNG aan ons uitbetaald. Dit bedrag hebben wij betaald aan ingehuurd adviseurs ter begeleiding van Rijswijkse VvE's in hun innovatieve aanpak.

Plan van aanpak geluidhinder

In het verleden hebben we voor een aantal regelingen subsidie ontvangen van het Rijk. Bij de jaarrekening wordt het niet bestede deel op de balans opgenomen als vooruit ontvangen subsidie. Als er lasten komen, dan worden deze verantwoord op de beleidsproducten en wordt er voor hetzelfde bedrag aan inkomsten tegenover gezet. Het actieplan Geluid is eind 2019 vastgesteld; vandaar dat er nog geen maatregelen zijn uitgevoerd in 2019. Daarnaast is het zo dat maatregelen samenhangen met planning onderhoud aan de wegen door Stadsbeheer.

Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)

Vanuit landelijke wetgeving is het beoordelen en afhandelen van asbestmeldingen (bedrijfsmatige asbestverwijdering) bij de omgevingsdiensten belegd. Voor deze door de ODH namens Rijswijk uit te voeren taak is in de begroting van ODH voor het 2019 budget opgenomen. De feitelijke taakoverdracht heeft echter plaatsgehad in juli 2019. Daarmee is het budget voor deze taak in het jaar 2019 niet geheel aangewend.

7260 Baten rioolheffing **Baten nadeel € 111.000**

De opbrengst rioolheffing is € 111.000 lager dan begroot. Dit wordt voor een deel veroorzaakt door een afboeking vanuit oninbaar verklaarde vorderingen van € 41.000. Deze lasten worden gedekt vanuit een vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren die wordt verantwoord bij de algemene dekkingsmiddelen. De overige lagere opbrengst wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er minder opbrengst is vanuit het grootverbruik.

7290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater **Lasten voordeel € 57.000**

Inspectie en reiniging

Onze inspectie wordt per buurt uitgevoerd, in 2019 is een kleinere buurt geïnspecteerd waardoor er minder kosten zijn gemaakt.

Deelreparaties

Veel van de huisaansluitingen zijn vervangen in projecten, deze vervanging drukt op de investering en niet op de exploitatie.

8200 Woningexploitatie **Baten nadeel € 500.000**

Gemeentelijk vastgoed

De voorgenomen verkoop vindt plaats in 2020.

8220 Volkshuisvesting **Lasten voordeel € 128.000** **Baten voordeel € 697.000**

Implementatie omgevingswet

De onderschrijving is het gevolg van het doorschuiven van een aantal activiteiten naar 2020, zoals het opstellen en uitrollen van een organisatie breed opleidingsplan.

Verstedelijksopgave

In 2019 is de projectopdracht voor de Stadsas vastgesteld door het college. De raad is hierover geïnformeerd met een raadsinformatiebrief. Er is een projectleider ingehuurd om de eerste fase van het project te coördineren. Er is een projectplan opgesteld die in het eerste kwartaal van 2020 zal worden vastgesteld en de projectorganisatie is opgezet. Het wervingstraject en het inwerkingstraject van de projectleider heeft wel langer geduurd dan gepland. Hierdoor hebben er in 2019 nog geen bestedingen plaatsgevonden t.b.v. het opstellen van scenario's. Hierdoor is er een overschot ontstaan van € 75.000 in 2019. De totale planning van het project schuift hiermee ongeveer een kwartaal op. In 2020 heeft dat verder geen financiële consequenties, omdat de raad voor 2020 al voldoende budget beschikbaar heeft gesteld.

Baten vergunningen

De opbrengst Leges is in 2019 € 669.000 hoger dan geraamd. Dat wordt veroorzaakt doordat de leges voor een groot bouwproject hoger zijn dan in de begroting was geraamd. Daarnaast zijn er leges voor WABO aanvragen opgelegd in 2019 voor aanvragen die in 2017 zijn ingediend. Dit is veroorzaakt door juridische procedures.

8300 Bouwgrondexploitatie **Lasten nadeel € 164.000** **Baten voordeel € 140.000**

Benedictuslocatie

De Benedictuslocatie is dit jaar geleverd. Omdat er sprake is van normaal vermogensbeheer (faciliterend grondbeleid) is er geen grondexploitatie geopend en is de opbrengst nog dit jaar als resultaat genomen.

Eikelenburg

De kosten zijn € 44.585. Er is een bijdrage van € 50.000 voor planbegeleiding ontvangen. Voor optievergoeding gemeentelijke gronden is een bedrag van € 21.549 ontvangen. De lasten en de baten zijn geactiveerd.

Te Werve West

Er is een noodzakelijke verliesvoorziening gecreëerd door het wegvallen van geraamde opbrengsten van de ontwikkelaar.

8320 Grondexploitatie RijswijkBuiten

Lasten voordeel € 27.998.000

Baten nadeel € 28.080.000

Deze post wordt toegelicht in de paragraaf RijswijkBuiten.

Investerings

Investerings	Bedragen x € 1.000	Begr. Lasten	Werk. Lasten	Saldo Lasten	Begr.Baten	Werk. Baten	Saldo Baten	Uit te geven in 2020	Uit te geven in 2021
Wonen en Leven									
Aanpak woonomgeving ihkv wijkverbetering Te Werve		756		756				756	
Aanschaf veegmachine		206	1	204				204	
Aanschaf veegmachine		206	163	43					
Geluidsanering		126		126				126	
Groencompensatie Generaal Spoorlaan		100	107	-7					
Groenontwikkeling en participatie 2019		580	311	268				284	
Groenontwikkeling en participatie 2019 (inkomsten)					12	27	-15		
Groot onderhoud gemeentelijke woningen		320	106	214				214	
Multifunctionele bedrijfswagen met veegopbouw		4		4					
Nazorg herinrichting openbaar gebied wwc Molenhof		26		26				26	
Onderhoud toren oude stadhuis		350		350					350
Transformatie Wilhelminapark 2019		398	151	247				247	
Uitwerking actieplan Geluid 2019		155		155				155	
Vergroenen en verbeteren entrees Plaspoelpolder		143	16	127				127	
Vervangen bedrijfsauto's 2018		7	7						
Vervanging bomen 2019		296	11	285				285	
Vervanging luchtfoto's 2019		55	8	46				46	
Vervanging software belastingen / WOZ		19		19					
Vervanging van afvalbakken 2019		68	52	15				15	
Vervanging vrijvervalriolen 2019		2.315	2.103	212				223	
Vervanging vrijvervalriolen 2019 (inkomsten)						11	-11		
Vervanging zoutstrooiers		61	56	5					
Vorbereidingskosten Huis van de Stad		18.413	577	17.837				8.918	8.918
Woonwagens De Strijp		23	23						
Zwethzone - Algemeen		29		29				29	
Eindtotaal		24.655	3.693	20.962	12	38	-26	11.656	9.268

Verklaring afwijking

Groencompensatie Generaal Spoorlaan

Het krediet kan worden afgesloten.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

(bedragen x € 1.000)

	Raming na wijziging			Jaarrekening			Verschil t.o.v. raming na wijziging		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
a) Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is:									
- OZB eigenaren woningen		5.918	5.918		5.967	5.967		49	49
- OZB eigenaren niet-woningen		5.839	5.839		5.245	5.245		-594	-594
- OZB	39		-39	48		-48	-9		-9
- wet WOZ	242		-242	247		-247	-5		-5
- hondenbelasting					-3	-3		-3	-3
- precariobelasting		340	340		305	305		-35	-35
- retributies	2		-2				2		2
- toeristenbelasting		318	318		335	335		17	17
Subtotaal lokale heffingen	283	12.414	12.131	295	11.848	11.553	-12	-566	-578
b) Algemene uitkeringen:									
- uitkering uit het gemeentefonds	17	83.610	83.593	1.277	84.515	83.238	-1.260	905	-355
Subtotaal algemene uitkeringen	17	83.610	83.593	1.277	84.515	83.238	-1.260	905	-355
c) Dividend:									
- dividenden	32	473	440	32	473	441			
Subtotaal dividend	32	473	440	32	473	441			
d) Overige algemene dekkingsmiddelen:									
- bespaarde rente									
- gemeente eigendommen	562	1.350	787	568	1.425	857	-6	76	70
- Plaspoelpolder									
- uitkeringen van derden	46	49	3	46	49	3			
- overig	1.915	1.548	-367	378	446	69	1.537	-1.102	436
- dubieuze debiteuren	-350		350	-570		570	220		220
Subtotaal overige algemene dekkingsmiddelen	2.174	2.947	773	422	1.921	1.499	1.752	-1.026	726
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	2.506	99.443	96.937	2.026	98.756	96.730	480	-687	-207
Onvoorzien									
Onvoorziene uitgaven exploitatie	50		-50				50		50
Onvoorziene uitgaven investeringen									
Subtotaal onvoorzien	50		-50				50		50
Totaal	2.556	99.443	96.887	2.026	98.756	96.730	530	-687	-157

Toelichting Algemene Dekkingsmiddelen en onvoorzien

Toelichting op de afwijking

Het nadeel bestaat uit (V= voordelig; N= nadelig):

x € 1.000,-

OZB eigenaren niet woningen	N	578
Algemene uitkering	N	355
Gemeente eigendommen	V	70
Vrijval voorziening dubieuze debiteuren	V	220
Onvoorzien	V	50
Overige verschillen	V	436
	N	<u>157</u>

OZB baten nadelig € 594.000 (exogeen, incidenteel € 140.000, exogeen, structureel € 454.000)

De opbrengst onroerende zaakbelastingen (OZB) niet-woningen is in 2019 594.000,- lager dan geraamd. Dit wordt voor een deel veroorzaakt door een afboeking vanuit oninbaar verklaarde vorderingen van € 140.000. Deze lasten worden gedekt vanuit een onttrekking aan de voorziening dubieuze debiteuren die wordt verantwoord bij de algemene dekkingsmiddelen. De overige lagere opbrengst wordt voor het grootste deel veroorzaakt door verlagingen van WOZ-waardes in bezwaar- en beroepsprocedures. Een van de redenen van deze verlagingen is dat er momenteel een aantal grote kantoorpanden leeg staat, waarvan een deel op de nominatie staat om te worden getransformeerd naar woningen. Dat heeft een negatieve invloed op de WOZ-waarde. Daarnaast staan de WOZ-waardes van niet-woningen over het algemeen onder druk door de verder oplopende leegstand en de nog altijd lastige markt voor niet-woningen.

Algemene uitkering gemeentefonds, baten nadelig € 355.000 (exogeen, incidenteel)

De algemene uitkering laat de volgende ontwikkeling in 2019 zien.

2017	V	68.000
2018	V	145.000
2019	N	<u>568.000</u>
	N	355.000

2017 en 2018

Globaal gezien bestaat de berekening van de algemene uitkering uit de vermenigvuldiging van het aantal eenheden van alle berekeningsmaatstaven met het bijbehorende bedrag per eenheid. De som van deze producten, de zogenaamde uitkeringsbasis, wordt vervolgens vermenigvuldigd met de uitkeringsfactor. De algemene uitkering bestaat uit circa 90 berekeningsmaatstaven. De variabelen in deze berekeningsmaatstaven worden door het Rijk in de loop van de jaren definitief vastgesteld. Op dat moment wordt ook de hoogte van de uitkering per jaar steeds preciezer bijgesteld. Voor 2017 wordt het voordeel vooral toegeschreven aan de nadere vaststelling van de waarde van de woningen. Voor 2018 is de zogenaamde uitkeringsfactor achteraf met twee punten verhoogd. Dit heeft een positief effect van circa € 75.000. Ook is de integratie uitkering Sociaal Domein in 2019 voordelig bijgesteld over 2018 met € 70.000.

2019

Het nadelig verschil ten opzichte van de raming bedraagt € 568.000 en bestaat uit de volgende componenten:

Verlaging uitkeringsfactor met 11 punten	N	610.000
Beschikbaar gestelde middelen voor energietransitie	V	248.000
Bijstelling suppletie uitkering integratie sociaal domein	N	341.000
Hoeveelheidsverschillen, als gevolg van bijstelling van de variabelen in de verschillende		
Bijstelling berekeningsmaatstaven	V	154.000
Overige kleinere verschillen	N	<u>19.000</u>
Per saldo nadelig ten opzichte van de Septembercirculaire 2019	N	568.000

Verlaging uitkeringsfactor met 11 punten

De uitkeringsfactor voor 2019 daalt in de Decembercirculaire 2019 ten opzichte van de septembercirculaire 2019 per saldo met 11 punten naar 1,537. Dit is een nadelig effect van circa € 610.000. De bijstelling van de uitkeringsfactor wordt grotendeels veroorzaakt door actualisatie van de maatstafgegevens medicijngebruik drempel (8 punten) en de maatstaf ouders met langdurig psychisch medicijngebruik (4 punten). De verklaring voor de omvang van deze effecten op de uitkeringsfactor is enerzijds het (grote) aandeel van deze maatstaven in de verdeling van de algemene uitkering en anderzijds het gegeven dat beide maatstaven in deze circulaire een sprong in peiljaar hebben gemaakt.

Echter de gemeente Rijswijk heeft te weinig geprofiteerd van deze groei van de aantallen in deze maatstaven, waarin achteraf pas in de Decembercirculaire door het Rijk op landelijk niveau een groei werd geconstateerd. In het kort wordt het nadelig verschil verklaard door de groei van de aantallen van genoemde twee berekeningsmaatstaven meer middelen aan de gemeenten is verstrekt, dan oorspronkelijk als te verdelen beschikbaar was voor de fondsbeheerders. Het tekort is weer generiek via een lagere uitkeringsfactor bij de gemeenten teruggehaald.

Beschikbaar gestelde middelen voor energietransitie voordelig € 248.000

De decentrale overheden worden ondersteund bij het realiseren van de Regionale Energie Strategieën (RES) en op de ondersteuning van gemeenten bij de Transitievisies Warmte.

Bijstelling suppletie uitkering integratie sociaal domein nadelig € 341.000

Voor de meeste maatstaven die onderdeel uitmaken van de suppletie-uitkering 2019 zijn de definitieve gegevens bekend. De bijstelling heeft een neerwaarts effect van € 341.000. Actualisatie van de uitkering met deze gegevens heeft een dermate groot effect op de bedragen per gemeente dat de fondsbeheerders, in afstemming met de VNG, besloten hebben de suppletie-uitkering bij deze circulaire tussentijds na te calculeren. Om de gemeenten met een negatieve bijstelling tegemoet te komen hebben de fondsbeheerders daarnaast besloten de verdeelreserve in de algemene uitkering voor de jaren 2017 en 2018 bij deze circulaire volledig via de uitkeringsfactor te laten vrijvallen. Dit laatste geeft een tegemoetkoming van de extra lasten van circa € 100.000.

Bijstelling berekeningsmaatstaven voordelig € 154.000

De variabelen in deze berekeningsmaatstaven worden door het Rijk in de loop van de jaren definitief vastgesteld. Voor 2019 zijn nog een aantal variabelen voorlopig/nader door het Rijk vastgesteld. Hierin is ook de groei van vooral de maatstaf "ouders met langdurig psychisch medicijngebruik" opgenomen, deze maatstaf zorgt voor een voordelig effect van € 210.000. Echter de maatstaf "medicijngebruik" zorgt voor een nadelig effect van € 61.000.

Gemeente eigendommen baten voordelig € 70.000 (exogeen, incidenteel)

Het voordelig verschil op deze post wordt veroorzaakt door het uitstellen van een deel van de sloop van de brandweergarage aan Jacob van Offwegenlaan.

Vrijval voorziening dubieuze debiteuren, voordelig € 220.000 (exogeen, incidenteel)

Het voordelig verschil ten opzichte van de raming van € 220.000 is vooral ontstaan doordat de voorziening dubieuze debiteuren lager wordt ingeschat dan in werkelijkheid nodig is.

De belasting- en private vorderingen zijn conform de interne regelgeving op waarde geschat.

Jaarlijks wordt deze inschatting op balansdatum gemaakt a.d.h.v. de ouderdom van de openstaande bedragen volgens de onderstaande methodiek.

Alle openstaande vorderingen hoger dan € 5.000,- worden per vordering beoordeeld en eventueel voor 100 % opgenomen als dubieuze debiteur. Voor alle vorderingen onder de € 5.000,- geldt:

huidig boekjaar 10 %

boekjaar -1 20 %

boekjaar -2 40 %

boekjaar -3 60 %

boekjaar -4 80 %

boekjaar -5 en meer 100 % van het openstaande bedrag.

In de raming was rekening gehouden met een opbrengst wegens een onttrekking aan de voorziening dubieuze debiteuren van € 350.000 ter dekking van de afboeking van oude vorderingen over vooral van 2015 en 2016.

Onder de algemene dekkingsmiddelen is deze opbrengst verantwoord. De oninbare belastingvorderingen zijn afgeboekt op de desbetreffende belastingopbrengsten.

Onvoorzien lasten voordelig € 50.000 (exogeen, incidenteel)

In 2019 is geen beroep gedaan op de post onvoorzien.

Overige verschillen voordelig € 436.000

Dit verschil bestaat enerzijds vooral uit de raming van de cao-gevolgen van € 720.000 voor de gehele organisatie. Deze post is niet verdeeld over de salarisramingen van de afdelingen. Doordat dit bedrag over verschillende salarisposten van de afdelingen niet is verdeeld, ontstaat op deze post een voordeel in de raming en op de salarisposten van de afdelingen een nadeel in de raming. Opgeteld blijft de raming op dit onderdeel in totaal neutraal.

Anderzijds is de geraamde taakstelling van de raad september van € 1.138.000 (zie de 2^e halfjaarrapportage 2019) op deze post verantwoord. Deze post is voor € 300.000 gerealiseerd, zodat nog een taakstelling bestaat van € 838.000.

Er is een correctieboekings uitgevoerd om aansluiting te hebben met het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting voor een bedrag van € 677.000.

Overhead

De definitie van de overhead volgens het BBV is “alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces”.

Financiële samenvatting

Soort	Begr.Lasten	Werk.Lasten	Saldo lasten	Begr.Baten	Werk.Baten	Saldo baten	Resultaat
Materieel en kapitaallasten	8.482	9.676	-1.194	835	794	-41	-1.235
Personeel	33.753	33.812	-59	154	434	280	221
	42.235	43.488	-1.253	989	1.228	238	-1.014
Naar programma's en investeringen	-17.404	-18.105	701	315	200	-115	586
	-17.404	-18.105	701	315	200	-115	586
	24.831	25.382	-552	1.304	1.428	123	-428

De totale apparaatskosten van de gemeente, geraamd op ruim 42 miljoen euro, worden verdeeld naar de programma's (beleidsproducten) en investeringen. De overhead, alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces, wordt niet verdeeld, maar staat onder het programma overhead. Doordat de werkelijke uren die zijn verantwoord op investeringen en bouwgrondexploitaties lager zijn dan geraamd, blijft er een hoger bedrag aan overhead over.

Op de totale apparaatskosten van de gemeente is een nadeel behaald van € 428.000.

Dit is ontstaan door een totale overschrijding van de kosten met € 1.014.000, waarbij € 586.000 voordeel is gerealiseerd op de verdeling van deze kosten naar de programma's (beleidsproducten) en investeringen.

Beleidsindicatoren

De indicatoren die zijn voorgeschreven en betrekking hebben op de eigen organisatie zijn hieronder weergegeven.

Indicator	Eenheid	Begroting 2019	Rekening 2019
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	7,85	8,46
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	7,61	7,95
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 771,57	€ 803,41
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	4%	16,6
Overhead	% van totale lasten	11,5%	8,8%

II Jaarverslag

PARAGRAFEN

- **Weerstandsvermogen en risicobeheersing**
- **Onderhoud kapitaalgoederen**
- **Bedrijfsvoering**
- **Verbonden partijen**
- **Grondbeleid**
- **Lokale heffingen**
- **Financiering**
- **Duurzaamheid**
- **RijswijkBuiten**
- **Rapportage Interbestuurlijk Toezicht**

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Aanleiding en achtergrond

De gemeente Rijswijk wil risico's die zij loopt beheersbaar maken. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat huidige risico's en de toekomstige risico's in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Om inzicht in deze risico's te verkrijgen is een risico-inventarisatie uitgevoerd. Op basis van de geïnventariseerde risico's wordt het weerstandsvermogen berekend.

Kader

- Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
Het BBV schrijft voor dat een paragraaf Weerstandsvermogen in de jaarstukken moet worden opgenomen. Vanaf de begroting 2016 en de jaarstukken 2015 is in het BBV verplicht gesteld om financiële kengetallen op te nemen in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en Risicobeheersing'. Deze kengetallen zijn aan het eind van de paragraaf opgenomen.
- Financiële verordening gemeente Rijswijk 2016. De raad heeft deze vastgesteld op 19 april 2016. Op 12 december 2017 is er een partiële wijziging doorgevoerd.
- Nota weerstandsvermogen en risicomanagement.
De financiële verordening schrijft voor deze nota periodiek bij te stellen. Op 17 december 2013 heeft de raad deze nota vastgesteld.
- Nota reserves en voorzieningen Gemeente Rijswijk.
Ook deze nota is op 17 december 2013 door de raad vastgesteld.

Risicoprofiel

Om de risico's van Rijswijk in kaart te brengen is een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel is onder andere tot stand gekomen met NARIS, een risicomanagement informatiesysteem dat bij veel gemeenten wordt gebruikt. Hiermee worden risico's systematisch in kaart gebracht en beoordeeld. Op grond van het risicomanagementbeleid worden in het onderstaande overzicht alleen de 10 grootste risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Afzonderlijk van het door de gemeente opgestelde risicoprofiel is door een extern bureau een risicoanalyse uitgevoerd op de grondexploitatie RijswijkBuiten. Deze analyse is niet gemaakt met behulp van NARIS, maar is wel gebaseerd op dezelfde principes. Het overnemen van de resultaten van de risicoanalyse van RijswijkBuiten in NARIS leidt tot ongewenste effecten. Om die reden worden de resultaten apart vermeld en zijn deze niet opgenomen in onderstaand overzicht.

In de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen is wel rekening gehouden met de uitkomsten van de risicoanalyse van RijswijkBuiten.

Uit de inventarisatie zijn vanuit de afdelingen in totaal 48 risico's in beeld gebracht met een totaal geraamd risico van ca. € 17.145.000,-. Risico's met een geschatte omvang kleiner dan € 60.000,- zijn in deze berekening niet meegenomen. Als een dergelijk risico zich daadwerkelijk voordoet, dienen de lasten hiervan binnen de exploitatiebudgetten opgevangen te worden.

In het onderstaande overzicht worden zoals aangegeven alleen de grootste 10 risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Risicobeheer is per definitie toekomstgericht. Het richt zich op het tijdig identificeren van risico's en op het nemen van maatregelen om deze risico's te beheersen. Het opnemen van risico's in de jaarstukken, terwijl al bekend is dat deze zich in het verslagjaar niet hebben voorgedaan, krijgt daarmee niet de hoogste prioriteit. Om die reden is ervoor gekozen om de laatste actualisatie van de risico's (stand tweede halfjaarrapportage) te hanteren. In de periode tussen de totstandkoming van deze rapportage en 31 december 2019 was er geen aanleiding nieuwe risico's toe te voegen.

Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's

Nr.	Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
R389	RB Niet kunnen afdekken van risico's, die kunnen ontstaan door richtlijnen, voorwaarden, eisen van andere overheden, langere procedures en overige derden-partijen	50%	max.€ 2.000.000	14.70%
R503	BELSD Sociaal Domein - beoogd kostenbesparend beleid/ concept Jeugdzorg en concept WMO wordt niet gehaald en geen toereikend budget voor alle uit te voeren taken	50%	max.€ 2.000.000	14.53%
R542	wachtgeldverplichtingen wethouders	50%	max.€ 1.250.000	9.05%
R52	A&C De hoogte van de uitkering uit het Gemeentefonds is onzeker (circulaires/nacalculatie)	50%	max.€ 1.200.000	8.76%
R278	I&P/SD Participatiewet: Bezuinigingen op de macrobudgetten en veranderingen in het rekenmodel waarmee de macrobudgetten worden berekend kunnen leiden tot tekorten op de lokale rijkssubsidie.	50%	max.€ 1.000.000	7.31%
R135	A&C Deelname in gemeenschappelijke regeling	50%	max.€ 850.000	6.26%
R529	PAF Beëindigen huurovereenkomst gemeentelijke parkeerterreinen rondom In de Bogaard. Ten einde toekomstige herontwikkeling In de Bogaard en Prinses Beatrixlaan niet in de weg te staan wil de gemeente van het lopende contract (gedeeltelijk) af. Het risico bestaat uit het feit dat het contract ruimte laat voor interpretatie op het punt van opzeggen. De reactie van de huurder is nog niet bekend. Het is waarschijnlijk dat een onderhandelingstraject wordt gestart over (gedeeltelijke) afbouw van het contract. In de begroting wordt structureel € 450.000 geraamd aan huurinkomsten. De financiële gevolgen zijn op dit moment onduidelijk.	50%	max.€ 600.000	4.42%
R127	SB/BS/LO Bij grote projecten worden de investeringen overschreden	30%	max.€ 600.000	2.64%
R540	WABO leges	50%	max.€ 250.000	2.21%
R541	aanvullingen pensioenverplichtingen	50%	max.€ 250.000	2.20%

In totaal zijn er voor een bedrag van € 17.145.000,- risico's opgenomen. Het aandeel van de top 10 risico's in het totaal is € 8.350.000,-. Dit betekent dat de overige risico's optellen tot een bedrag van € 8.795.000,-.

Met de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd waarbij met het hanteren van een zekerheidspercentage van **90%** de benodigde weerstandscapaciteit is bepaald. Het reserveren van het maximale bedrag van de opgenomen risico's is namelijk niet reëel, omdat de risico's niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang zullen optreden. Het resultaat van deze simulatie is dat met een benodigde weerstandscapaciteit van **€ 5.083.039,-** het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt. Ter informatie is in de volgende tabel de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen bij het hanteren van naastgelegen zekerheidspercentages.

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Percentage	Bedrag
75%	€ 4.228.457
80%	€ 4.459.299
85%	€ 4.730.242
90%	€ 5.083.039
95%	€ 5.606.676

Analyse risicomanagement RijswijkBuiten

De grondexploitatie heeft momenteel een verwacht nadelig resultaat van circa € 4,09 miljoen (netto contante waarde). Op eindwaarde betreft dit een bedrag van € 4,25 miljoen. Op grond van het accountantsrapport jaarrekening 2018 is inmiddels een verliesvoorziening getroffen van € 3,6 miljoen. Gelet op het geraamd resultaat dient de voorziening hierop te worden afgestemd. Op grond van de BBV-voorschriften staat het de raad vrij om te kiezen tussen een verliesvoorziening ter grootte van het eindwaarderesultaat, dan wel de omvang van de verliesvoorziening in netto contante waarde te treffen. Daarbij dient de contante waarde te worden berekend met een disconteringsvoet van 2% per jaar. In dat geval dient de bestaande voorziening te worden verhoogd met € 0,1 miljoen tot € 3,7 miljoen. Op basis van de risicoanalyse is het totaalbedrag aan gekwantificeerde risico's € 7,078 miljoen. Wanneer alle risico's zich daadwerkelijk in hun gekwantificeerde omvang voordoen dient de Algemene Reserve van de gemeente Rijswijk hiervoor als buffer (in het weerstandsvermogen). Het totale resultaat in de Achtste herziening, 2020 bedraagt dan € 11,167 miljoen, in plaats van de € 7,369 miljoen in de Zevende herziening, 2019 plus de in de jaarrekening 2018 getroffen verliesvoorziening van € 3,608 miljoen, totaal € 10,977 miljoen. Daarom een toename van het nadelig resultaat met € 0,189 miljoen. Net als in de oorspronkelijke grondexploitatie 2008 en eerdere herzieningen voorziet ook deze Achtste herziening, 2020 in een zodanige flexibiliteit dat bij uitwerking vergaand rekening gehouden kan worden met voortschrijdend inzicht. De opbrengstenramingen en de kostenramingen zijn actueel en marktconform berekend, maar houden voldoende rekening met een onzekerheidsmarge passend bij de mate van uitwerking. Daarnaast wordt -op basis van de huidige economische omstandigheden en vooruitzichten- uitgegaan van realistische verwachtingen ten aanzien van tempo, prijsontwikkeling en rente in het planproces. Alle risico's en sturingsmechanismen en/of -instrumenten zijn inzichtelijk in beeld gebracht in relatie tot de fase waarin het planproces zich bevindt.

De geactualiseerde risico-inventarisatie geeft een totaal aan gekwantificeerde risico's van € 7,08 miljoen (was € 8,03 miljoen). Dit is gelijk aan de buffer vanuit de Algemene Reserve. Binnen de Grondexploitatie Sion – 't Haantje is geen sprake van een buffer voor het totaal van de gekwantificeerde risico's.

Totaal benodigde weerstandscapaciteit

Uitkomst risicomanagementsysteem	€ 5.083.039,-
Uitkomst risicoanalyse RijswijkBuiten	€ 7.078.000,-
Totaal	€ 12.161.039,-

Beschikbare weerstandscapaciteit

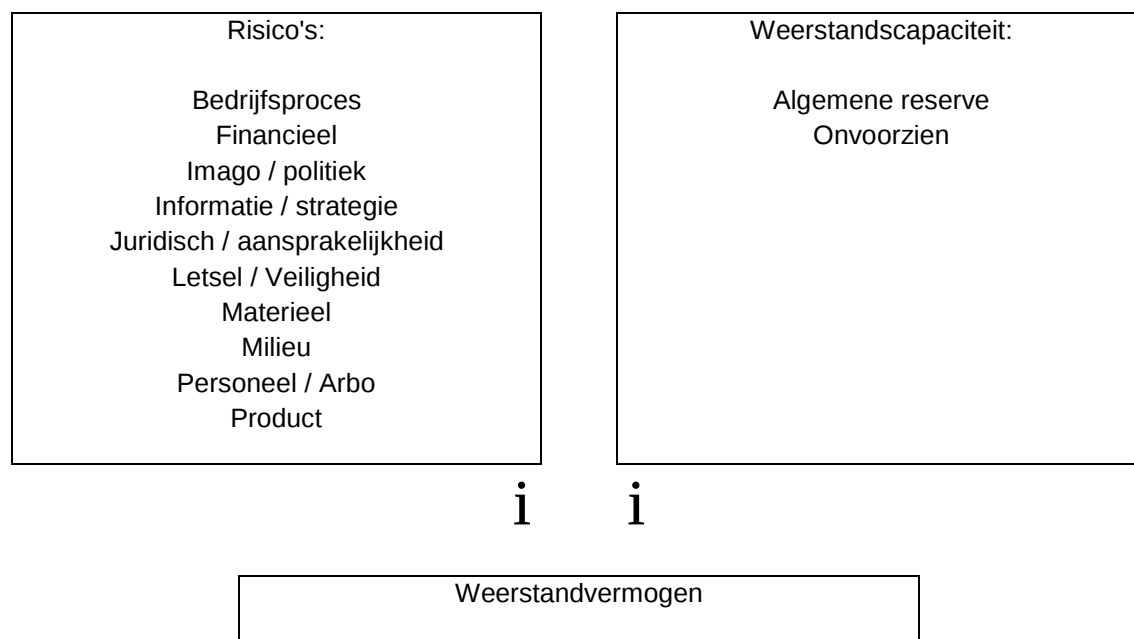
De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente Rijswijk bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit

Weerstand	Startcapaciteit	Bijboekingen	Afboekingen	Huidige capaciteit
Algemene reserve	€ 25.002.805	€ 0	€ 7.550.960	€ 17.451.845
Onvoorzien	€ 50.000	€ 0	€ 0	€ 50.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 25.052.805	€ 0	7.550.960	€ 17.501.845

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, moet de relatie worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}^1}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€ 17.501.845}}{\text{€ 12.161.039}} = 1,44$$

Tabel 4: Weerstandsnorm

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	Matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

De ratio valt in B. Conclusie is dat op dit moment, volgens de huidige analyse van de mogelijke risico's, vertaald in het benodigde weerstandsvermogen, uitstekend is.

Eneco aandelenopbrengst

De verkoopopbrengst van de aandelen Eneco van circa € 70 miljoen heeft een significant effect op de ratio van het weerstandsvermogen. Een en ander is wel afhankelijk van het besluit van de raad, in hoeverre en in welke vorm tot besteding van deze gelden wordt overgegaan. Vooralsnog ziet het er naar uit, dat de Eneco gelden voor een groot deel worden besteed als financieringsmiddel voor (nieuwe) investeringen.

De weerstandsratio zal tot maximaal 7,2 kunnen stijgen, waardoor de waardering "uitstekend" gemakkelijk kan worden gehaald.

¹ inclusief het negatieve rekeningresultaat van € 4.764.250 is de ratio weerstandsvermogen 1,05

Ook de overige kengetallen worden door de toename van het eigen vermogen gunstig beïnvloed. Zo zal vooral de solvabiliteitsratio gunstig worden beïnvloed; immers de gemeente is meer in staat om aan haar financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Kengetallen als gevolg van wijzigingen BBV

Door wijzigingen in het BBV dient onderstaande tabel met financiële kengetallen te worden opgenomen. Gedachtegang van de commissie BBV is dat deze kengetallen door de toezichthouders (gemeenteraad en provincie) meegewogen dienen te worden bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Hierbij zal nadrukkelijk de eigen specifieke situatie in ogenschouw genomen moeten worden, aangezien deze voor iedere gemeente min of meer uniek is.

Jaarrekening 2019			
Kengetallen:	Verslag 2018	Begroting 2019	Verslag 2019
netto schuldquote	162,7%	120,9%	161,1%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	162,3%	120,6%	160,7%
Solvabiliteitsratio	9%	12%	8%
structurele exploitatieruimte	-4,5%	1,4%	-2,6%
Grondexploitatie	90%	52%	86%
Belastingcapaciteit	98%	96%	98%

Toelichting kengetallen en verklaring verschillen

De kengetallen 2019 zijn zeer vergelijkbaar met die over 2018. De verschillen ten opzichte van de begroting 2019 worden hoofdzakelijk veroorzaakt door de niet uitgekomen verwachting t.a.v. de verkopen RijswijkBuiten.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Het nadeel t.o.v. de begroting wordt primair veroorzaakt doordat in 2019 de vaste schuld toenam maar incidenteel nog versterkt doordat de baten en het saldo van de vlottende activa en passiva juist afnamen.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De schulden zijn ongeveer gelijk gebleven aan het niveau in 2018 waardoor de solvabiliteit niet de geraamde verbetering laat zien (eerder een zeer lichte verslechtering).

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Het negatieve cijfer in het verslag 2019 betekent dat het rekeningsaldo gecorrigeerd met de incidentele baten en lasten negatief is. De eventuele meerjarige effecten zullen hun weerslag vinden in de begroting 2021 en meerjarenraming 2022-2024. Voor toelichting op het tekort wordt verwezen naar de inleiding van dit document.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Doordat zowel de geraamde totale baten als de verkopen RijswijkBuiten achterbleven t.o.v. de begroting, is het kengetal net iets onder het niveau van de jaarrekening 2018 uitgekomen.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de provincie of gemeenten, uitgedrukt als de totale woonlasten voor een gezin bij gemiddelde WOZ waarde, zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Uit de tabel blijkt dat de woonlasten in Rijswijk nog net iets onder het landelijk gemiddelde bevinden.

Financiële effecten Corona

De uitbraak van het coronavirus COVID-19 eind februari 2020 heeft grote impact op de Nederlandse samenleving en ook op de gemeente Rijswijk. Bij het nemen van maatregelen stond en staat nog steeds de gezondheid van onze medewerkers en anderen voorop. Vanzelfsprekend hebben de getroffen maatregelen ook grote gevolgen voor gemeente Rijswijk. Die gevolgen zijn op meerdere gebieden zichtbaar, zowel op het vlak van bedrijfsvoering als financieel:

1. Beperking in de uitvoering van de primaire taken door ziekte van medewerkers;
2. Hogere kosten vervanging wegens ziekte voor cruciale dienstverlening;
3. Ontstaan van vertraging in de uitvoering van projecten ten opzichte van de begroting. Deze vertraging kan tevens effect hebben op de hoogte van de Algemene Uitkering daar hier sprake is van een samen trap op/af systematiek.
4. Extra kosten voor voorzieningen om thuis te werken.
5. Risico ten aanzien van inbaarheid van gemeentelijke belastingen en retributies 2020
6. Risico open-einde regelingen, bijvoorbeeld H10.
7. Toename aanvragen BBZ, bijstand en TOZO.
8. Risico gewaarborgde geldleningen (Museum)
9. Risico dat subsidies naar organisatie voor 2020 ontoereikend zijn daar deze partijen geen/minder inkomsten hebben
10. Risico oplegging toeristenbelastingen 2020 en inning van nog op te leggen aanslagen over 2019
11. Risico lagere parkeeropbrengsten 2020
12. Risico op achterblijven legesopbrengsten (bouwleges etc.) 2020
13. Risico op inbaarheid/kwijtschelding huuropbrengsten 2020 (maatschappelijk vastgoed)
14. Bovenstaande risico's kunnen ook spelen bij verbonden partijen (Avalax), welke ook haar impact mogelijk heeft op de gemeente.
15. Risico vertraging grondverkopen (met name bedrijventerreinen)
16. Risico op inning openstaande debiteuren en leningen ultimo 2019
17. Risico van extra bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen vanwege Covid 19 (GGD en DSW)

Inmiddels heeft gemeente Rijswijk beheersmaatregelen getroffen om onder deze omstandigheden uitvoering te geven aan de primaire taken, zie de Raadsinformatiebrief van 14 april met kenmerk 20.031757. In deze raadsinformatiebrief is een eerste beeld geschetst van de begrotingsposten die door de corona uitbraak geraakt kunnen worden. Daarbij is op basis van de vastgestelde begroting 2020 een eerste scan gemaakt van de begrotingsposten die mogelijk geraakt worden. Gelet op alle onzekerheden die hierboven genoemd zijn (duur van de intelligente lock down, macro economisch effecten en compensatie van de Rijksoverheid) is ervoor gekozen de mogelijke financiële impact inzichtelijk te maken op basis van drie scenario's. Dat leidt tot een bandbreedte van de mogelijke negatieve gevolgen voor de reguliere begroting tussen € 2 en € 8 mln. Gemeente Rijswijk zal nauwgezet de impact volgen en actief de gemeenteraad hierover informeren.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Wat wilden we bereiken

Visie op de kapitaalgoederen

Het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen (openbare ruimte, gebouwen) komt in meerdere programma's van deze begroting terug. Het vormt financieel gezien een aanzienlijk deel van de begroting en het is daarnaast maatschappelijk gezien van groot belang. Om deze redenen wordt het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen in een aparte, verplichte paragraaf in de begroting opgenomen.

'Samen zijn we Rijswijk'

De gemeente Rijswijk is verantwoordelijk voor de kwaliteit en de veiligheid van de openbare ruimte. We zorgen dat de openbare ruimte op orde is en aansluit bij het hedendaagse gebruik en de identiteit van onze stad. Dit doen we niet alleen, maar samen met Rijswijk. Bewoners zijn niet alleen belangrijke ogen en oren voor het dagelijks beheer. We vragen hen ook om actief mee te denken over passende lange termijn oplossingen.

Er zijn allerlei belangrijke ontwikkelingen die veel raakvlakken hebben op het beheer en onderhoud. We noemen hier de energietransitie, klimaatverandering, biodiversiteit en circulaire economie. Deze zaken nemen we niet alleen mee, maar we willen deze zaken een belangrijke impuls geven. Hiertoe stellen we een integraal beheerplan op waarmee we in 2019 een start hebben gemaakt. Dit overkoepelend beheerplan vormt de leidraad voor onze inzet de komende jaren.

Doelstellingen

- De basis op orde
De openbare ruimte voldoet aan de gestelde kwaliteitsniveaus en wettelijke zorgplicht. Dat wil zeggen: geen kapitaalvernietiging en het is schoon, heel en veilig. Jaarlijkse inspecties zorgen ervoor dat er tijdig wordt ingegrepen. Bewoners zijn belangrijke ogen en oren in het beheer. Het is makkelijk voor bewoners om meldingen te doen en we reageren adequaat. Er wordt gewerkt met beheerplannen, meerjarenonderhoudsplannen en een adequaat dekkingsplan.
- Meedenken en betrokkenheid
We willen bewoners actief betrekken in het beheer en onderhoud van de stad. Door samen aan de slag te gaan, willen we niet alleen een openbare ruimte creëren die beter aansluit op het gebruik, maar ook meer betrokkenheid en waardering creëren. Samen maken we de stad beter.
- Versterken van parken en groene zones in Rijswijk
Rijswijk is een groene stad. De komende jaren wordt er in het openbaar groen geïnvesteerd om dit beeld te behouden en waar mogelijk te versterken. Dit willen we samen met bewoners, gebruikers, partners en bedrijven gaan invullen.
- Verduurzaming en innovatie in het beheer van kapitaalgoederen
We willen innovatieve technieken in gebouwen-, infra- en groenbeheer gaan toepassen. Daarmee willen we een bijdrage leveren in de energietransitie en verduurzaming van Rijswijk. Dit aspect nemen we ook mee in de selectie van onze aannemers en toeleveranciers.
- Optimaal gebruik van gebouwen
Wij gaan gebouwen zoveel als mogelijk multifunctioneel inzetten en proberen hiermee de functies te versterken. Hiermee gaan wij kosten besparen en meer interactie stimuleren tussen maatschappelijke partners.
- Communiceren
Jaarlijks wordt fors geïnvesteerd in de openbare ruimte. We willen meer laten zien wat we doen, waarom we het zo doen en wat het betekent voor de stad. We gaan de komende jaren de werkzaamheden meer zichtbaar maken

Indicator	Realisatie 2017	Streef-waarde 2018	2019	2020	2021	2022
1 Aantal meldingen over de openbare ruimte	9.469	7.100	9.550	9.250	9.000	8.750
2 Aantal initiatieven in het beheer van de openbare ruimte	38	15	15	15	15	15
3 Aantal innovaties in het duurzaam beheer	2	2	2	2	2	2
4 bezettingspercentage maatschappelijk vastgoed	Circa 80		95	95	95	95

Areaalgegevens

Het openbare gebied dat de gemeente beheert, omvat een omvangrijk aantal objecten met uiteenlopende functies. Vanwege de ontwikkeling van RijswijkBuiten en Eikelenburg zijn er kleine wijzigingen ten opzichte van 2018. Deze ontwikkellocaties hebben in 2019 geleid tot een areaaluitbreiding van circa 1 procent. Door een nieuw beheersysteem en andere berekening zijn er ook getallen gewijzigd. Bijvoorbeeld de lengte van de wegen is een net iets andere definitie en bij groen zijn de arealen van VvE's en woningcorporaties niet meer meegenomen in dit overzicht. In 2019 hebben we bomen (6 stuks) gekapt vanwege een onverwachte noodzaak tot verwijderen (noodkap). Risicobomen hebben we nauwkeurig in beeld. Het inzicht in risicobomen komt voort uit een schouw/inventarisatie (VTA inspectie) die in 2019 is uitgevoerd. Momenteel hebben we 89 risicobomen. In onderstaand tabel zijn enkele kengetallen weergegeven:

omschrijving	aantal	eenheid
Gazon en gras	194	ha
Beplanting	111	ha
Bomen	30.666	stuks
Water	75	ha
Speeltoestellen	521	stuks
Doorgaande wegen en pleinen	198	km
Fiets- en recreatieve paden	113	km
Bruggen, tunnels en viaducten	280	stuks
Lichtmasten (inclusief armaturen)	8240	stuks
Afvalbakken	970	stuks
Ondergrondse verzamelcontainers	980	stuks
Bovengrondse verzamelcontainers	345	stuks
Riolering en hemelwaterafvoer	253	km

omschrijving	aantal
Brede Schoollocaties in eigendom bij de gemeente Rijswijk:	5
Cultuurlocaties:	2
Sportlocaties (geen onderdeel van brede school):	4
Welzijnslocaties/wijkwelzijnswerk:	3
Welzijnslocaties/kinderopvang:	5
Ateliers:	2
Woningen:	14
Winkelpanden:	5
Fietsenstallingen:	3
Kinderboerderijen:	2
Overige gebouwen:	14
Totaal	59

Wat hebben we er voor gedaan?

Voortgang doelstellingen:

1. De basis op orde
We hebben hard gewerkt om de basis op orde te krijgen. Dit hebben we gedaan door onder andere te investeren in onze openbare verlichting – waar we 13 kilometer kabel hebben vervangen – en door extra investeringen in het openbaar groen om achterstanden weg te werken. In 2019 hebben we vooruitlopend op het integraal beheerplan openbare ruimte het groenbeheerplan vastgesteld. In dit plan gaan zijn we uitgegaan van het kwaliteitsniveau wat overeenkomt met de basis op orde. Door onze openbare ruimte te onderhouden zorgen we dat er geen kapitaalvernietiging plaatsvindt en dat de openbare ruimte veilig is. Meldingen door bewoners zijn veelal binnen enkele dagen opgepakt via het nieuwe meldsysteem.
2. Meedenken en betrokkenheid
We betrekken bewoners actief in het beheer en onderhoud van groen in de stad, zoals in Park Hofrust en het Wilhelminapark. Via het Loket stadskracht, het programma Groen Dichterbij en Operatie Steenbreek hebben wij afgelopen jaar bewoners gestimuleerd en ondersteund om zelf initiatieven te ontwikkelen en uit te voeren voor het vergroenen van Rijswijk. Verder hebben wij onze bewoners gefaciliteerd bij initiatieven, zoals het verwijderen van zwerfafval in de openbare ruimte.
3. Versterken van parken en groene zones in Rijswijk
Rijswijk is een groene stad. We hebben geïnvesteerd om dit beeld te behouden en te versterken. Via het programma Groenontwikkeling en Participatie is in samenwerking met bewoners, gebruikers, partners en bedrijven geïnvesteerd in de vergroening van entrees en belangrijke assen in de stad (Haagweg, Diepenhorstlaan, Prinses Beatrixlaan, Sir Winston Churchillaan). Ook is gestart met de versterking van de groene kwaliteit van bijvoorbeeld het Wilhelminapark. Verdere versterking van het groen is vertaald in het vastgestelde groenbeheerplan.
4. Verduurzaming en innovatie in het beheer van kapitaalgoederen
Wij leveren een bijdrage aan verduurzaming. Dit doen we onder andere door duurzaamheidscriteria op te nemen in onze opdrachten. Zo hebben we in 2019 gekozen voor een aannemer die geheel elektrisch het onderhoud aan de bestrating uitvoert. Het materieel en het wagenpark van de gemeente vervangen we, waar mogelijk, door elektrische producten. Wij hebben een innovatie doorgevoerd door onze beschoeiing te vervangen door kunststof in plaats van hout.
5. Optimaal gebruik van gebouwen
Wij blijven gebouwen zoveel als mogelijk multifunctioneel inzetten en proberen hiermee de interactie tussen maatschappelijke partners te stimuleren.
6. Communiceren
We hebben bij de voorbereiding van onze projecten gecommuniceerd met bewoners- en inloopavonden. De meerjarenplanningen hebben we gedeeld en afgestemd met de kabelexploitanten. Ook hebben we een intensief communicatietraject gevolgd bij de vervanging van de openbare verlichting. We hebben een start gemaakt met het sluiten van een intentieovereenkomst met Stedin en Dunea, waarin we voornemens zijn om gezamenlijk te communiceren binnen de integrale projecten.

Voortgang werkzaamheden

We hebben inspecties laten uitvoeren op ons wegareaal, op onze speelvoorzieningen, in ons rioolstelsel en we hebben een veiligheidsinspectie uitgevoerd om inzicht te krijgen in onze bruggen en kunstwerken. Het groenbeheerplan is vastgesteld en we hebben ons beheerplan spelen geactualiseerd. Voor het opstellen van een integraal beheerplan openbare ruimte hebben we de voorbereiding afgerond. Op basis van inspecties en de beheerplannen hebben we onderhoud uitgevoerd om de openbare ruimte schoon heel en veilig te houden.

We hebben diverse projecten uitgevoerd waardoor de leefbaarheid van de stad is verbeterd. We hebben groot onderhoud uitgevoerd aan onze asfaltwegen en elementenverharding. Daarnaast hebben we in onze openbare verlichting 13 kilometer kabel vervangen en hebben we de waterhuishouding in stand gehouden door diverse stuwen te vervangen en 0,8 km beschoeiing vervangen. We hebben 0,8 km riool gerenoveerd en 1,2 km hemelwaterriool gelegd. We hebben zes speelplaatsen vervangen, voor één speelplaats hebben we gekozen de uitvoering een jaar later te laten plaatsvinden.

Vanwege de ontwikkelingen rond PFAS hebben we in 2019 - in overleg met het hoogheemraadschap - onze watergangen niet gebaggerd. Het beheerplan oevers wordt financieel meegenomen in het integrale beheerplan, we hebben er daarom voor gekozen de actualisatie een jaar uit te stellen. Hierdoor kan een integrale afweging in de openbare ruimte worden gemaakt.

Er zijn 9.550 meldingen gedaan in de openbare ruimte. Wij hebben ons ingezet om deze meldingen binnen de gestelde termijn op te lossen. De meeste meldingen hebben betrekking op afval en reiniging, de openbare verlichting en het openbaar groen. We hebben diverse initiatieven in de openbare ruimte gestimuleerd. Dit hebben we onder andere gedaan door op verzoek van onze inwoners bladkorven (90 stuks) te plaatsen, samen met vrijwilligers onderhoud uit te voeren in onze parken en samen met verenigingen onze wilgen in het Wilhelminapark te knotten. We hebben de schoonkar ingezet om samen met onze inwoners zwerfafval op te ruimen en bloembakken geplaatst als verkeer remmende maatregel welke worden onderhouden door schoolkinderen.

De meerjarenonderhoudsplanning Maatschappelijk Vastgoed zijn in 2019 geactualiseerd. Uitgangspunten voor de actualisatie van de meerjarenonderhoudsplanningen zijn onderhoudsniveau 3 en de manier waarop we dit niveau op een financieel gelijkmatige wijze kunnen bereiken. Toekomstige wijzigingen in de vastgoedportefeuille hebben financiële consequenties voor de storting in de voorziening.

Bij de actualisatie in 2019 is ook een verplichte splitsing in verwachte uitgaven voor onderhoud en verwachte uitgaven voor vervangingsinvesteringen verwerkt. Dit naar aanleiding van nieuwe regels in het Besluit Beheer Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) die dit voorschrijven. Op basis van de actualisatie is de storting in de voorziening aangepast. In 2020 willen we de meerjarenonderhoudsplanning (verder) aanpassen voor de duurzaamheidsambitie van de gemeente Rijswijk.

In 2019 is geen uitvoering gegeven aan wijzigingen in strategisch maatschappelijk vastgoedbeleid. Het algemene subsidiebeleid is in 2019 niet gewijzigd en het maatschappelijk vastgoedbeleid hangt hiermee nauw samen. Bij toekomstige wijzigingen van het subsidiebeleid wordt aangehaakt.

Wij zijn gestart met het opstellen van een intentieverklaring voor de samenwerking met Stedin en Dunea. De verouderde kabels en leidingen dienen op korte termijn vervangen te worden. De vervangingsopgave voor gasleidingen bedraagt circa 81 km.

Wat heeft het gekost?

Budgettair kader algemeen

Conform de eisen van het BBV maken wij alle onderhoudsbudgetten inzichtelijk in een overzichtelijke tabel. Daarnaast geven wij aan waarvoor het budget wordt ingezet. We zien een tekort op de exploitatie bij de openbare verlichting en op het groenonderhoud. We houden middelen over op de exploitatie Wegen, Verkeersregelininstallaties, Bruggen en duikers, Waterwegen en Riolerings. Het overschot op de waterwegen wordt gestort in de voorziening baggeren en later aangewend.

Specifieke investeringsbudgetten

Wanneer onze kapitaalgoederen het einde van de levensduur hebben bereikt, is het noodzakelijk om deze te vervangen. Met deze investeringen houden we onze stad leefbaar en bereikbaar. We hebben in 2019 veel geïnvesteerd. Het betreft veelal projecten van een grote omvang en een lange doorlooptijd, de meeste projecten zijn niet jaar gebonden waardoor de uitgaven over meerdere jaren verspreid worden. Dit is de voornaamste reden dat de kredieten nog niet volledig benut zijn.

Product	Toelichting
Wegen (grote straten)	Dit onderdeel is geëindigd met een overschot. Het budget is bestemd voor de integrale straten. De uitvoering loopt achter door onder andere afstemming met bewoners en andere werkzaamheden met externen (woningbouw en kabels en leidingen). De voorbereidingen van de Julianastraat, Van Ostadelaan, Van Dijklaan, Steenlaan en Strijpwetering hebben we opgestart. De Van Hardenbroeklaan is afgerond en de Karel Doormanlaan is in uitvoering gegaan.
Wegen (reguliere investeringen)	Op onze reguliere investeringen in wegen hebben we een krediet over. De middelen zijn ingezet voor het herstellen van onze asfaltwegen.
Groen	Een aantal projecten binnen versterken kansrijke plekken (zoals taluds De Strijp) en versterken stadsnatuur is iets in uitvoering gestagneerd. Hierdoor zijn niet alle kredieten ingezet in 2019.
Speelplekken	We hebben zes locaties vervangen conform planning. Een locatie is uitgesteld waardoor het krediet niet geheel is ingezet.
Openbare verlichting	De kabelvervanging is conform planning uitgevoerd binnen de marges van het beschikbare budget
Verkeersregelinstallaties	De vervanging van de verkeersregelinstallaties zijn uitgesteld vanwege onderzoek naar rotondes. Het restant krediet is gelabeld aan de vervanging van meerdere installaties.
Bruggen en duikers	Het overschot is gelabeld aan diverse bruggen die we in 2019 hebben aanbesteed, maar waarvan de uitvoering niet in 2019 heeft plaatsgevonden zoals de vervanging van de brug naar de Naald.
Waterwegen	We hebben gekozen het krediet niet uit te geven en gelabeld aan het project vervanging beschoeiing Strijpwetering 2020.
Riolering	Het restantkrediet is bestemd voor de uitvoering van rioleringswerkzaamheden in de Karel Doormanlaan.

Specifiek exploitatiebudgetten:

Met onze exploitatie budgetten voeren we dagelijks en groot onderhoud uit aan onze kapitaalgoederen. Met het uitvoeren van dit onderhoud stellen we (dure) investeringen uit en voorkomen we kapitaalvernietiging. In onderstaand tabellen geven we een overzicht van de belangrijkste budgetten in de openbare ruimte en in vastgoed.

Product	Begroot	Werkelijk	Restant	Toelichting
Wegen	€1.370.610	€1.309.978	€60.632	We hebben meer middelen ingezet voor groot onderhoud en minder voor klein onderhoud. Per saldo is dit onderdeel geëindigd binnen de kaderstelling.
Groen	€1.565.990	€1.674.581	-€108.591	Dit onderdeel is duurder uitgevallen dan begroot, dit komt onder andere door de kosten voor het bestrijden van de Eikenprocessierups en door het extra water geven in de zomer. Ook is het budget voor het opstellen van het integraal beheerplan openbare ruimte (IBOR) niet geheel gebruikt, waardoor € 75.000 is komen te vervallen. Deze middelen zijn noodzakelijk voor het opstellen van het IBOR. We hebben het budget besteed aan het onderhouden van bomen en heesters en het maaien van gras.

Product	Begroot	Werkelijk	Restant	Toelichting
Verlichting en verkeersregelinstallaties	€725.720	€1.208.226	-€482.506	Dit onderdeel is duurder uitgevallen door de grote hoeveelheid storingen. De storingen zijn het gevolg van een verouderd kabelnet en een achterstand in de replace. Daarnaast zijn de energielasten hoger uitgevallen dan begroot.
Waterwegen	€355.350	€368.590	-€13.240	Dit onderdeel is lager uitgevallen. Door de problematiek rondom PFAS is - in overleg met het Hoogheemraadschap - besloten om geen baggerwerkzaamheden uit te voeren. Het restant krediet storten we in de voorziening waarmee we verwachten ons baggerplan 2016 t/m 2024 te kunnen uitvoeren. We hebben maaien en krozen van de watergangen uitgevoerd.
Spelen	€64.280	€67.954	-€3.673	Dit onderdeel is geëindigd binnen de kaderstelling. We hebben de middelen ingezet voor reguliere veiligheidscontroles, reparaties en klein onderhoud.
Bruggen en duikers	€331.130	€280.827	€50.303	Dit onderdeel is geëindigd binnen de kaderstelling. We hebben de middelen ingezet voor inspecties, reparaties en klein onderhoud.
Riolering	€994.470	€927.312	€67.158	Dit onderdeel is lager uitgevallen. Het budget is besteed aan het reinigen en inspecteren van de riolen, het klein onderhoud van huisaansluitingen en pompgemalen, het reinigen van kolken en kleinschalige reparaties. De lagere exploitatielasten zijn veroorzaakt doordat veel huisaansluitingen zijn meegenomen in de projecten. Daarnaast is het gebied dat geïnspecteerd is kleiner dan gemiddeld.

Product	Begroot	Werkelijk	Restant	Toelichting
Gebouwen en objecten	€149.830	€174.928	-€24.468	Vanuit dit budget wordt behalve het onderhoud aan woningen, winkels, kinderboerderijen en fietsenstallingen ook de exploitatie van de kinderboerderijen bekostigd. Onvoorzien zijn de kosten voor uitbestede werkzaamheden (dierenarts, voer, etc) € 15.000 duurder uitgevallen. Tevens is er een bijdrage in de exploitatie van de fietstrommels gedaan zonder dat hier budget voor gereserveerd was.
Maatschappelijk Vastgoed	€2.865.400	€3.043.533	-€178.133	De exploitatie maatschappelijk vastgoed heeft een negatief resultaat. Oorzaken hiervan zijn te weinig geraamde energiekosten, een overschrijding op onderhoud van De Schilp en de kosten van de brand aan de P. van Vlietlaan 2. De schadeloosstelling vanuit de verzekering volgt echter in 2020.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Wat wilden we bereiken?

Visie op Bedrijfsvoering

Zowel in het Hoofdlijnenakkoord als in het collegewerkprogramma is een uitstekende dienstverlening aan onze burgers, instellingen en bedrijven een speerpunt van ons beleid voor de komende jaren.

In het verlengde hiervan past eenzelfde ambitie voor de interne dienstverlening. Wij streven naar een wijze van interne dienstverlening die de voorwaarden creëert voor een uitstekende externe dienstverlening.

We hebben een meerjarig ontwikkeltraject voor ogen, waarin we onze klanten op actieve wijze meenemen, hetgeen aansluit bij een ander extern speerpunt, namelijk participatie. Ook zoeken we naar goede voorbeelden die we kunnen gebruiken. Het ontwikkeltraject levert een aantal concrete resultaten op.

- Duidelijkheid over welke dienstverlening van Bedrijfsvoering mag worden verwacht. Wat leveren we standaard en wat is maatwerk? We maken onderscheid tussen uitvoering, advisering en ontwikkeling. En wat dat betekent voor de vraag of diensten worden geleverd door Bedrijfsvoering, of dat domeinen op een andere wijze in deze dienstverlening voorzien.
- Een centraal loket waar bestuur, management en medewerkers met hun vragen terecht kunnen.
- Het (per product) afspreken van kwaliteitsindicatoren waar onze klanten op mogen rekenen (tijdigheid, juistheid, afspraak is afspraak etc.).
- De basis is op orde. Daarmee bedoelen we bijvoorbeeld de betrouwbaarheid en toegankelijkheid van de informatie uit onze bedrijfsvoeringsapplicaties en efficiënte processen.
- Innoveren waar dat een meerwaarde oplevert. Denk bijvoorbeeld aan het verder digitaliseren om processen te optimaliseren.
- Medewerkers die in hun handelen de klant centraal stellen. Bedrijfsvoering is er niet voor Bedrijfsvoering, maar om de organisatie in staat te stellen de externe doelen te bereiken.
- Meer integraliteit. We willen van HRM-adviseurs, informatieadviseurs en financieel adviseurs naar bedrijfsvoeringsadviseurs.
- En we durven onszelf de vraag te stellen of de werkzaamheden die we nu zelf doen wellicht beter door anderen of met anderen kunnen worden uitgevoerd (uitbesteden, samenwerken).

Een verder uitgewerkte visie op onze bedrijfsvoering leggen we vast in een nieuwe organisatievisie; de huidige organisatievisie dateert uit 2013. In de organisatievisie beschrijven we (onder andere) hoe het bestuur vanuit de bedrijfsvoering wordt ondersteund bij het uitvoeren van het collegewerkprogramma.

HRM

We investeren in uitstekende dienstverlening met een voldoende wendbare en duurzame organisatie. Hierbij gaat het vooral om dynamische vraagstukken sneller, makkelijker en beter aan te pakken. Met als doel onze rol in de omgeving beter te (blijven) spelen. We doen dit binnen de beschikbare middelen waarbij het collegeprogramma en de wettelijke taken centraal staan.

HRM draagt bij aan deze ontwikkeling door het leervermogen te vergroten. We doen dit met vaste formatie voor de continuïteit van de belangrijke gemeentelijke opdrachten, aangevuld met (mogelijkheden voor) verschillende vormen van flexibele inzet. We zetten in op een (meer) evenwichtig personeelsbestand om de kwaliteit en continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening te waarborgen. Uitstroom van (oudere) medewerkers vraagt om het behouden van (belangrijke) kennis en ervaring in de organisatie en biedt aan de andere kant mogelijkheden om te vernieuwen en te verjongen.

Belangrijk blijft dat we als werkgever aantrekkelijk en toegankelijk zijn voor iedereen op de arbeidsmarkt.

Doelstellingen

1. We creëren een organisatie(vorm) van waaruit vaste en flexibele capaciteit wendbaar wordt ingezet op wisselende opgaven en teams. We investeren in een evenwichtig personeelsbestand.
2. We stimuleren het leervermogen van medewerkers om snel(ler) in te spelen op veranderingen en aanpassingen in het werk en de werkwijze te maken.

3. We faciliteren goede werkomstandigheden waar medewerkers hun talenten en kwaliteiten inzetten voor een uitstekende dienstverlening aan de stad.

Indicatoren

Op basis van onze doelstellingen en resultaten hanteren we voor de volgende periode de volgende indicatoren:

Indicator	Realisatie 2019	Streef- waarde 2019
1. Verhouding vast-flexibel (% kosten inhuur t.o.v. totale loonsom ^[1])	21%	20%
2. Gemiddelde uitgaven opleiding en ontwikkeling per medewerker ^[2] .	€ 1.099	€ 1.000
3. Streefcijfer ziekteverzuimpercentage.	5,8%	4,6%

[1] Dit is een voorlopig indicator voor de verhouding vast – flexibel. Zodra een betere voorhanden is zal deze worden aangepast (zie doelstelling 1) Voor het bepalen van het streefcijfer hebben we aansluiting gezocht bij de personeelsmonitor van het A&O fonds over dit onderwerp. .

[2] Indicator voor het stimuleren van het leervermogen om de wendbaarheid te ondersteunen (afgezet tegen landelijke norm personeelsmonitor A&O-fonds 2017).

Wat hebben we ervoor gedaan?

Indicator 1:

De indicator 'verhouding vast flexibel' is in de programmabegroting bepaald op 20 procent. Dit percentage haalden we niet in 2019 waardoor ten opzichte van 2018 de kosten van de inhuur met 1,1 procent toenamen. Met een dashboard (inhuur) wordt per kwartaal gestuurd op de beïnvloeding van de omvang en kosten van de inhuur.

De krappe arbeidsmarkt met name in het Ruimtelijke Domein en binnen Financiën is aanleiding voor meer inhuur, omdat vacatures niet kunnen worden vervuld. Met het dashboard Strategische personeelsplanning proberen we vooruit te kijken en waar mogelijk te anticiperen op ontwikkelen. Daarnaast is binnen de regio Haaglanden gestart met een Taskforce Arbeidsmarkt met een specifieke recruitment opdracht. Hiermee willen we ook de afweging voor externe inhuur zoveel mogelijk beïnvloeden.

Indicator 2:

Afgelopen jaar investeerden we niet alleen in vakinhoudelijke opleidingen maar ook in het professionaliseren van de medewerkers met onder meer leantrainingen (procesinnovatie), scrumtrainingen (effectieve en flexibele manier om tot resultaten te komen), dilemmatrainingen integriteit en projectmatig werken.

Ook gaven we een vervolg aan het Management Developmentprogramma en ons introductieprogramma voor nieuwe medewerkers (inclusief. een TalentenMotivatieAnalyse (TMA) en de e-learning training 'hoe werkt een gemeente').

In 2019 gaven we zo'n € 100.000 meer uit dan we aan opleidingsbudget hadden begroot. Dit kwam vooral door de extra investering in projectmatig werken en opleidingen op gebied van belastingen, burgerzaken en dienstverlening.

Indicator 3:

Dit jaar is het verlaagde streefcijfer (van 5,2 procent in 2018 naar 4,6 procent in 2019) voor verzuim niet behaald. Ten opzichte van het verzuimpercentage is in 2016 van 7,5 is de daling naar 5,7 procent in 2017 en 5,9 procent in 2018 in 2019 licht gedaald naar 5,8 procent. In een paar opgaven en teams is het verzuimcijfer stabiel (te) hoog. In een van deze teams is gewerkt met een specifieke aanpak. Bezien wordt of de aanpak breder kan worden ingezet. Op de Gemeentewerf is na een periodiek medisch onderzoek actief ingezet op activiteiten om de vitaliteit te vergroten. Ook is wederom aandacht besteed aan werkende mantelzorgers, zodat zijwerk-privé balans kunnen verbeteren

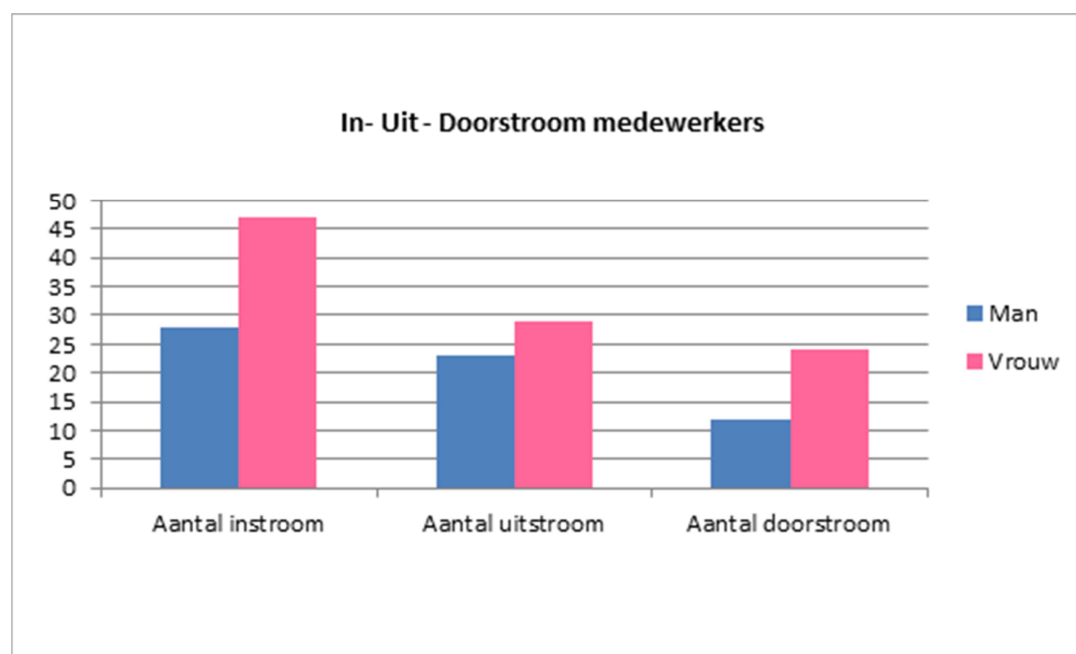
Iedere manager heeft toegang tot Raak. In dit informatiedashboard zijn onder meer de verzuimgegevens van het eigen team of opgave en ook van de gehele organisatie terug te vinden. Alle managers hadden ook de beschikking over

Track Verzuim, een digitaal platform voor het bijhouden van de verzuimbegeleiding.

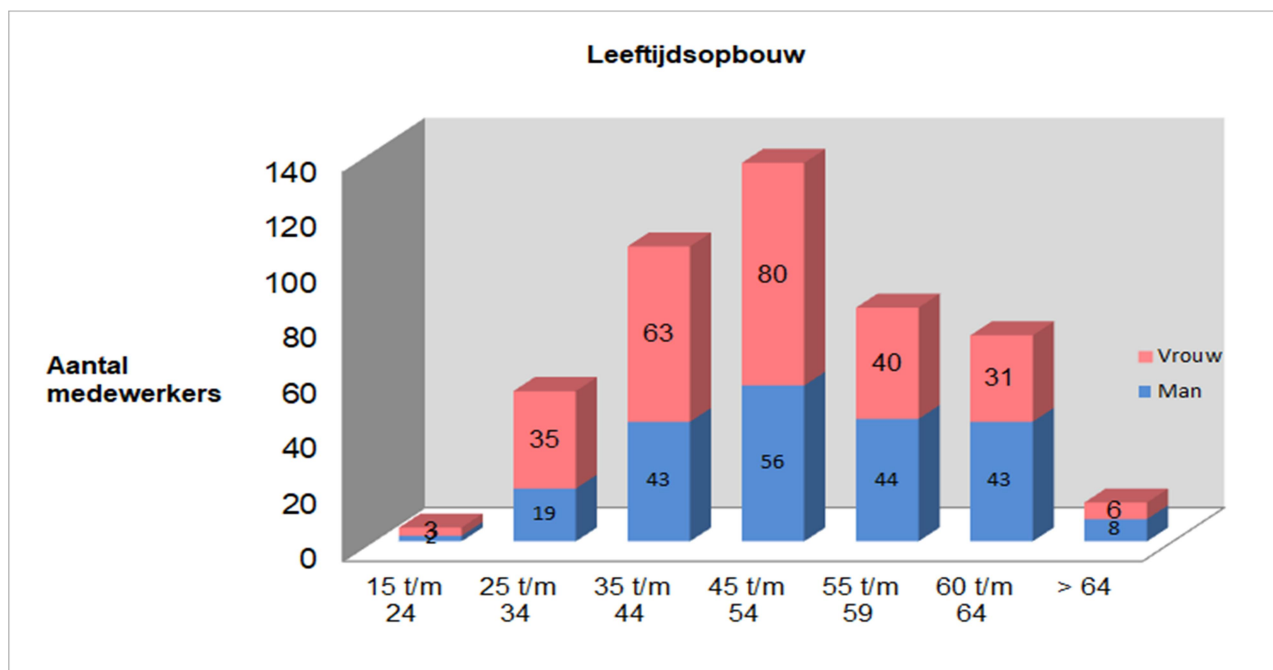
In 2019 is een aanbestedingsprocedure gestart voor een meerjarig contract met een arbodienstverlener per 1 januari 2020. Human Capital Care ondersteunt de gemeente vanaf deze datum bij de verzuimbegeleiding.

Formatie en bezetting	2018	2019
Fte formatie	428,90	453,20
Fte bezetting	394,18	425,80
Saldo	34,72	27,4

Budget en realisatie	2018	2019
Salarisbudget	32.716.280	35.363.140
Kosten bezetting	29.819.420	32.100.491
Kosten inhuur	5.929.425	6.755.262
% inhuur t.o.v. totaal salariskosten huidig personeel	19,9	21,0

Overzicht inhuur	2019	2018
Inhuur exploitatie	3.441.409	3.194.729
Sociaal domein	2.157.965	1.754.273
Bouwgrondexploitaties	770.082	601.705
Investerings	385.806	378.718
Totaal	6.755.262	5.929.425
Totaalkosten huidig personeel	32.100.491	29.819.420
% inhuur uitgedrukt in het totaal salariskosten huidig personeel	21,0%	19,9%

Geslacht	Gemiddelde leeftijd	
	2019	2018
Man	50,17	50,51
Vrouw	47,31	47,59
Gemiddeld totaal	48,61	49,05

Geslacht	Gemiddelde leeftijd	
	2019	2018
Man	50,17	50,51
Vrouw	47,31	47,59
Gemiddeld totaal	48,61	49,05

Personeel

Staat van personele lasten		
Soort	Domein	Totaal
Huidig personeel	Bedrijfsvoering	6.419
	Bestuurlijk Domein	5.856
	Directie	1.356
	Maatschappelijke Ontwikkelingen	6.172
	Ruimtelijke Ontwikkelingen	4.714
	Sociaal Domein	5.688
	RijswijkBuiten	691
	Griffie	960
Totaal Huidig personeel		31.857
Voormalig personeel	Bedrijfsvoering	238
	Bestuurlijk Domein	15
	Maatschappelijke Ontwikkelingen	111
Totaal Voormalig personeel		364
Eindtotaal		32.220

Informatie

Informatie verzorgt het inrichten en beheren van de informatievoorziening waarmee de organisatie haar bestuurlijke doelen kan behalen, zodanig dat de mogelijkheden die informatie en ICT bieden optimaal benut worden. De inspanningen zijn erop gericht om nu en in de toekomst adequaat en flexibel in te spelen op kansen en uitdagingen.

We adviseren en ondersteunen de organisatie bij de inzet van informatie(middelen) en zorgen voor een informatievoorziening die goed beveiligd, flexibel en schaalbaar, gestructureerd en samenhangend is. We doen dit

onder andere door het harmoniseren van systemen en processen, het standaardiseren van producten en het creëren van koppelingen en een goede informatiearchitectuur.

We bewaken ontwikkelingen en initiatieven om te waarborgen dat een passende ICT-infrastructuur en -dienstverlening geleverd wordt met de gemeentelijke applicatie-architectuur. We zijn verantwoordelijk voor contract-, leveranciers- en projectmanagement van (implementatie van) informatiesystemen. We werken waar mogelijk samen met andere gemeenten en maken optimaal gebruik van beleid en expertise van andere overheden en instrumenten die bijvoorbeeld binnen VNG Realisatieverband ontwikkeld worden, zoals de landelijke voorzieningen. Hierbij houden we scherp in het oog hoe de inrichting en het beheer van de informatievoorziening bij kan dragen aan de kansen, doelstellingen en ambities voor duurzaamheid. Onze dienstverlening op het gebied van IT-beheer hebben we uitbesteed aan de GR Bedrijfsvoering Delft Rijswijk.

De visie op informatie is uitgewerkt in een richtinggevend informatiebeleid dat periodiek wordt geactualiseerd. Het informatiebeleidsplan bouwt verder op de beleidslijnen van het bestuur en Gemeentelijk Management Team (GMT) voor dienstverlening en bedrijfsvoering en is een afwegingskader voor investeringen. Op basis hiervan worden de concrete informatieprojecten uitgewerkt en geprioriteerd. De ontwikkelingen op het gebied van informatievoorziening gaan zo snel dat zeker jaarlijks, maar wellicht vaker, de gegeven kaders en investeringen moeten worden herijkt om gelijke tred te houden met die ontwikkelingen en met de doelen die gesteld worden.

Juridische Zaken

Het streven is en blijft het zo veel als redelijkerwijs mogelijk voorkomen van bezwaarprocedures. We zetten in op verbeterde primaire besluiten inclusief een heldere communicatie met betrokken inwoners en organisaties. Daar waar mogelijk zetten we instrumenten in als (pre-)mediation, of blijven dat doen.

Doelstelling is en blijft de bezwaren binnen de daarvoor geldende wettelijke termijnen af te doen.

Facilitair

Wij zorgen voor het verder verbeteren van de facilitaire ondersteuning door het inzetten van een digitaal portal. Hiervoor wordt Topdesk ingezet, waarmee we tijdig meldingen en vragen kunnen signaleren en opvolgen. Hiermee verkrijgen we inzicht in het aantal meldingen en incidenten. Daarnaast starten we in het tweede kwartaal met interviews met de teams om op te halen welke verwachtingen de interne klant heeft.

Circulariteit staat hoog op de agenda van het facilitairteam. Voor elk product dat wordt ingekocht, gelden specifieke circulariteitseisen. Een eerste resultaat is behaald met een aanbesteding voor warme dranken. In de voorbereidingen voor de ingebruikname van het Huis van de Stad wordt circulariteit een belangrijke pijler bij de inrichting.

Deregulering & Procesinnovatie

Ons doel is het verhogen van de 'klantwaarde' in onze werkprocessen. Dat betekent: leveren wat de klant wil, met gestroomlijnde processen zonder verspilling. Vanzelfsprekend daarbij rekening houdend met juridische en financiële kaders. Ook willen we de inspanningen in tijd en in geld die burgers of bedrijven moeten doen om te voldoen aan de (informatie)verplichtingen die wij als gemeente stellen, zoveel mogelijk verlichten.

In opdracht van het GMT dan wel op verzoek van de proceseigenaar zetten wij instrumenten van Lean Management in, zoals de begeleiding van procesinnovatietrajecten en innovatiesessies. Het beschikbare instrumentarium is dit jaar verbreed met een juridische beslisboom (nut- en noodzaak toets), klantreissessies en week- en dagstarts. Cruciaal is telkens de inbreng van de desbetreffende procesmedewerkers. Zo wordt ook op medewerkerniveau het bewustzijn versterkt om zelf oplossingsgericht te werken. Daartoe werken wij thans leermodules verder uit voor medewerkers (Lean als instrument) en management (Lean als verbetercultuur).

Financiën

Collegewerkprogramma

Voor de verkoop van de aandelen is gekozen voor een Consortium van bedrijven (Mitsubishi Corporation en Chubu Electric Power Co.) dat 72 miljoen euro heeft geboden. Na aftrek van verkoopkosten en de boekwaarde zal een bedrag resteren van circa 70 miljoen euro. In 2020 moeten de deelnemende gemeenten instemmen met de definitieve eigendomsoverdracht.

Na een proces waarin belanghebbenden de kans hebben gekregen input te leveren is de subsidieverordening gemoderniseerd. Ook is een applicatie aangeschaft waarmee voor 2021 subsidies kunnen worden geregistreerd. De applicatie zal naar verwachting medio 2020 operationeel zijn.

Overig

Om de controle op de rechtmatigheid van de inkoop voor de accountantscontrole te verbeteren, is een goede SPEND-analyse opgezet die in 2020 zal zijn voltooid. Hiermee kan de accountant beter en sneller een oordeel vellen.

Er is een ontwikkelagenda gemaakt om het proces van de P&C-cyclus en budgetcyclus te versterken. Hierin staan instrumenten en maatregelen die een tijdiger zicht en greep op de realisatie van budgetten en kredieten moet garanderen waardoor sneller bijgestuurd kan worden. Dit is van belang in verband met de aanhoudende tekorten in het Sociale Domein en tegenvallers bij het Gemeentefonds waardoor het eigen vermogen onder druk komt te staan. De ontwikkelagenda is onderwerp van gesprek in de Auditcommissie. Tevens werkt de organisatie nu met jaarplannen die aansluiten op de programma's van de begroting, zodat ook daar beter zicht en sturing kan plaatsvinden op de realisatie in de tijd.

Over de vennootschapsbelasting zijn in 2019 geen bijzonderheden te melden. De jaren 2016 en 2017 zijn nog in behandeling. Met betrekking tot de BTW heeft de Belastingdienst zich na vele jaren afwezigheid eind 2019 gemeld voor een boekenonderzoek. Hieruit kunnen in de loop van 2020 mogelijk risico's blijken.

Onderdeel Informatiebeveiliging en privacy

Wat willen we bereiken?

Visie op informatiebeveiliging en privacy

Wij zorgen ervoor dat we bewust en veilig omgaan met informatie door een combinatie van organisatorisch en technisch borgen van de juiste toegankelijkheid van informatie, het opbouwen en onderhouden van het bewustzijn over informatieveiligheid en privacy en tijdige signalering en opvolging van incidenten. We zijn transparant: we maken inzichtelijk waarvoor wij de gegevens van onze inwoners gebruiken en bieden mogelijkheden tot inzage in het eigen dossier of tot een verzoek voor wijziging of vernietiging van de eigen gegevens.

Onze verantwoordelijkheid voor informatiebeveiliging en privacy beperkt zich niet tot onze eigen organisatie. Ook in samenwerking met andere organisaties nemen wij onze verantwoordelijkheid voor het zorgvuldig omgaan met informatie en privacy in de keten door te zorgen voor duidelijke afspraken over deze onderwerpen.

Doelstellingen

- We voldoen aan het basishorizontale kader zoals verwoord in de BIG (Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten).
- We voldoen aan de eisen die de privacywet, de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), aan ons stelt.
- We leggen jaarlijks verantwoording af over informatieveiligheid door toepassing van de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG)

In het informatiebeveiligingsbeleid stelt het college de kaders en geeft het richtlijnen aan de uitvoering over de inrichting van de informatiebeveiliging: welke normen worden gehanteerd en hoe zijn de verantwoordelijkheden verdeeld. Het belangrijkste uitgangspunt dat met het informatieveiligheidsbeleid wordt vastgelegd is dat de gemeente Rijswijk zich conformeert aan de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG). In deze baseline, die is vastgesteld op initiatief van de VNG, zijn zo'n 300 beveiligingsmaatregelen beschreven. Met de invoering van de BIG wordt een hoog beveiligingsniveau nagestreefd.

In het kader van de ENSIA wordt een zelfevaluatie uitgevoerd. De uitkomsten van die zelfevaluatie worden enerzijds gebruikt om verantwoording af te leggen aan de externe toezichthouders over de toepassing van de aansluitnormen voor DigiD en Suwinet. Daartoe wordt een collegeverklaring opgesteld. De collegeverklaring, die is voorzien van het oordeel van een onafhankelijk auditor, is dit jaar via een raadsinformatiebrief ook ter beschikking gesteld aan de gemeenteraad.

Anderzijds zijn de uitkomsten van de zelfevaluatie gebruikt om acties te formuleren bij de beveiligingsmaatregelen die nog om aandacht vragen. Dit is onderdeel van een continu proces. De acties zijn opgenomen in het informatiebeveiligingsplan van de organisatie.

Vanaf 1 januari 2020 is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) van kracht. De BIO vervangt de bestaande baselines informatieveiligheid voor gemeenten, Rijk, waterschappen en provincies. In 2019 is bij een aantal processen ervaring opgedaan met de nieuwe baseline. Die ervaringen zijn gebruikt om een plan op te stellen voor de gemeentebrede invoering van de BIO.

Het gedrag van medewerkers en leidinggevendenden heeft grote invloed op het niveau van informatieveiligheid. Zij hebben daarin een grote verantwoordelijkheid. Medewerkers en leidinggevendenden dienen op de hoogte te zijn van hun verantwoordelijkheden, zodat zij daarnaar kunnen handelen. In de doorlopende campagne 'iBewust' wordt daar continu aandacht voor gevraagd. Dit jaar is daarbij de nadruk gelegd op de naleving van het cleandeskbeleid.

Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Vanaf 25 mei 2018 is de AVG van toepassing. Waarbij 2018 in het teken stond van de invoering van de privacy-organisatie (volgens het tienstappenplan van de autoriteit persoonsgegevens) is in 2019 vooral ingezet op bewustwording, aanscherping van procedures en risicobeheersing.

De verwerkingen van persoonsgegevens waar de gemeente verwerkingsverantwoordelijk of medeverantwoordelijk voor is, zijn in een register van verwerkingsactiviteiten opgenomen. Bij gegevensverwerkingen die uitbesteed worden aan externe verwerkers worden verwerkersovereenkomsten afgesloten. Nieuwe producten en diensten of wijzigingen in processen en systemen waar verwerking van persoonsgegevens van toepassing is, worden getoetst aan de principes van Privacy by design en Privacy by default. Voor gegevensverwerkingen met een hoog privacy risico is een risicoanalyse verplicht, een zogenaamde DPIA (Data Privacy Impact Assessment). In 2019 zijn vier DPIA's uitgevoerd. Burgers zijn via de gemeentelijke website geïnformeerd hoe zij een verzoek over hun privacyrechten kunnen indienen. Dit kan ook via de gemeentelijke website met gebruik van digitale identificatie (DigiD). In 2019 heeft de gemeente vier van deze verzoeken ontvangen.

Ondanks alle voorzorgsmaatregelen zullen zich incidenten die verband houden met persoonsgegevens (datalekken) blijven voordoen. Voor het omgaan met deze incidenten zijn een proces en een procedure. In 2019 zijn er 17 datalekken geweest. Het risico voor de privacy van de betrokken personen is bij alle incidenten als laag geschat. Er is daarom geen melding aan de Autoriteit Persoonsgegevens gedaan. Alle datalekken, met inbegrip van de feiten, de gevolgen, de genomen corrigerende maatregelen en de reden waarom melding aan de AP achterwege is gebleven, zijn gedocumenteerd in een intern register datalekken.

Indicatoren Bedrijfsvoering

Indicatoren	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019
1. Klanttevredenheid waardering voor de ICT dienstverlening	7,2	7,2
2. Percentage afgeronde activiteiten (projecten) volgens uitvoeringsplan	80%	75%
3. Werkplekindex: verhouding tussen het	81%	75%

Indicatoren	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019
aantal werkplekken en het aantal medewerkers.		
4. Het percentage poststukken ^[1] dat binnen de wettelijke termijn wordt afgedaan.	76%	95%
5. De klanttevredenheid voor alle onderdelen van de interne dienstverlening. (schaal 1-5).	Nog niet bekend	3,75
6. Het aantal facturen dat is betaald binnen de wettelijke termijn (30 dagen)	94%	90%
7. Het percentage juridische procedures dat binnen de wettelijke termijnen is afgedaan.	Nog niet bekend	95%

[1] Ad indicator 4: dit betreft de externe poststukken.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Indicator 1:

- Voortdurend evalueren van de afspraken en de dienstverlening en waar nodig aanpassen van processen.
- Aanbieden van een passende ICT werkomgeving, specifiek de inzet van mobiele devices, de introductie van Windows10.
- Plaatsen van extra dubbele beeldschermen.
- Op basis van de uitkomsten van het jaarlijkse tevredenheidsonderzoek prioriteren binnen het jaarprogramma van de ICT dienstverlening.
- Op basis van het tevredenheidsonderzoek doorvoeren van verbeteringen in de (nieuwe) self service omgeving.

Indicator 2:

- Centraal loket gerealiseerd voor alle initiatieven en informatie advies aanvragen.
- Afstemmen en prioriteren van verschillende digitaliseringsinitiatieven.
- Doorontwikkelen en uitdragen van de Rijswijkse informatie architectuur.

Indicator 3:

- Monitoren van werkplekbezetting met de inzet van mobiele devices.
- Bezettingsmetingen van alle aanwezige werkplekken binnen het stadhuis.
- Aanvullende uitrol van mobiele devices.

Indicator 4:

- Instellen van accountmanagers en kwaliteitsmanagers.

Indicator 5:

- Periodiek meten van klanttevredenheid in het kader van 'Vensters voor Bedrijfsvoering'.
- Op basis van de uitkomsten een verbeterplan opstellen en implementeren.

Indicator 6:

- Mogelijkheid bieden aan leveranciers om e-facturen te kunnen versturen conform de Europese wetgeving. Vanaf het 4e kwartaal van 2018 is dit operationeel.
- Digitaliseren van het proces van de registratie van inkoopfacturen. Vanaf het 4e kwartaal van 2018 is dit operationeel.
- Verbeteren van het monitoren van openstaande inkoopfacturen.

Indicator 7:

- Verdere digitalisering processen (procesapp, digitale aanlevering Rechtbank).
- Bezwaar- en beroepsprocedures te vertalen als input voor de verbetering van de primaire besluitvormingsprocessen.
- Gebruik maken van de mogelijkheden van (pre-)mediation.
- Invoeren van een onafhankelijke bezwarencommissie van grote bestuurlijke en/of financiële importantie.
- Procesverbetering.

Paragraaf Verbonden Partijen

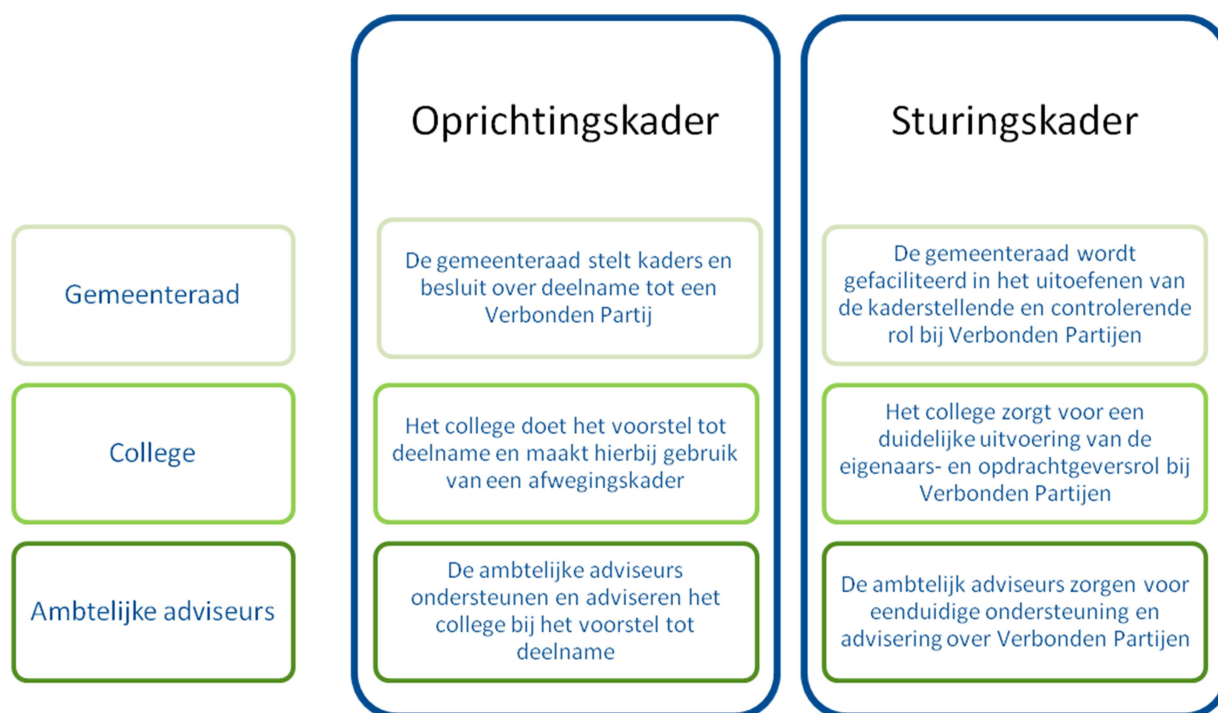
Inleiding

Verbonden Partijen voeren vaak taken uit met een groot politiek belang en ze leveren hierbij een belangrijke bijdrage aan de realisatie van maatschappelijke doelen. Het deelnemen in Verbonden Partijen levert gemeenten naast voordelen ook financiële en bestuurlijke risico's op. Het is noodzaak om zicht te hebben op deze risico's die immers de realisatie van de doelstellingen binnen de gestelde financiële kaders kunnen belemmeren. De paragraaf Verbonden Partijen, in de programmabegroting en de programmarekening, is een belangrijk instrument voor de gemeente Rijswijk om proactief te sturen op Verbonden Partijen.

Verbonden Partijen zijn organisaties waaraan de gemeente zich bestuurlijk en financieel verbindt. Verbonden Partijen bestaan uit deelnemingen door de gemeente in gemeenschappelijke regelingen, NV's, BV's, stichtingen, verenigingen, Publiek Private Samenwerkingconstructies etc. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) waarin algemene regels voor de verantwoording door gemeenten en provincies staan, geeft als definitie:

Een Verbonden Partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

In de Nota Verbonden Partijen 2013 staan kaders voor hoe de gemeente Rijswijk wil omgaan met Verbonden Partijen. Het betreft de volgende kaderstellende uitgangspunten:

Overzicht Verbonden Partijen

De gemeente Rijswijk heeft bestuurlijke en financiële belangen in drie vennootschappen en zeven gemeenschappelijke regelingen. Met ingang van 2017 is het onderdeel Netwerkbeheer afgesplitst van Eneco Holding NV. De cijfers van dit bedrijf zullen in de volgende begroting worden vermeld.

Vennootschappen	Gemeenschappelijke regelingen
N.V. Eneco	GGD en VT Haaglanden
Stedin Holding NV	Industrieschap "De Plaspoelpolder" (IPP)
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Dienst Sociale Werkvoorziening Rijswijk en omstreken (DSW)
N.V. Dunea Duin & Water	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex
	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
	H10 Inkoopbureau
	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
	Bedrijfsvoeringsorganisatie Delft-Rijswijk

Risicoprofielen Verbonden Partijen

De Verbonden Partijen van de gemeente Rijswijk lopen sterk uiteen in (financiële) omvang en vorm. Hierdoor variëren ook de gemeentelijke belangen en risico's sterk. Door jaarlijks het risicoprofiel van een Verbonden Partij in te schatten, zorgt de gemeente Rijswijk ervoor dat kansen en bedreigingen bij Verbonden Partijen tijdig worden gesignaleerd en dat hierop adequaat kan worden gereageerd.

Het risicoprofiel van een Verbonden Partij is gebaseerd op actuele bestuurlijke en financiële risico's en gebeurt op basis van een risicoanalyse (zie bijlage B Nota Verbonden Partijen). Op basis van de risicoanalyse en het vastgestelde risicoprofiel wordt een pakket aan stuur- en beheersinstrumentarium gekoppeld aan een Verbonden Partij. Het stuur- en beheersinstrumentarium dient binnen de gemeente Rijswijk om vorm en inhoud te geven aan de aansturing, het beheer en de control van de specifieke Verbonden Partij.

Des te groter het bestuurlijk en/of financieel risico is dat wordt gelopen bij een Verbonden Partij, des te intensiever zijn de sturing op de Verbonden Partij en de informatievoorziening aan de gemeenteraad. De gemeente Rijswijk kent hiervoor drie verschillende pakketten: het basispakket, het pluspakket en het aanvullende pluspakket.

Het basispakket is van toepassing op alle Verbonden Partijen. De sturing op Verbonden Partijen die zijn ingedeeld in plus en aanvullend pluspakket is echter intensiever. Bij deze Verbonden Partijen zal het ambtelijk en bestuurlijk contact worden geïntensiveerd en zullen onder andere de prestatie afspraken en risico's nauwlettender worden gevolgd. Deze intensivering van de sturing stelt het college bovendien in staat om de gemeenteraad accuraat te informeren (zie verder bijlage C Nota Verbonden Partijen).

Hieronder staat van elke deelneming of gemeenschappelijke regeling informatie. Per deelneming worden de belangrijkste wetenswaardigheden weergegeven in het hoofdstuk Toelichting op de Vennootschappen. Dit gebeurt op dezelfde manier als in de voorgaande jaren. In de tabel die daarna volgt zijn de belangrijkste feiten van acht gemeenschappelijke regelingen opgenomen. Het overzicht financieel belang geeft inzicht in de financiën van zowel de vennootschappen als de gemeenschappelijke regelingen. Tot slot is in één tabel het risicoprofiel en het daarbij behorende stuur- en beheerspakket van zowel de vennootschappen als de gemeenschappelijke regelingen weergegeven.

Toelichting op de Vennootschappen

Eneco holding NV

Vestigingsplaats
Doel / openbaar belang
Ontwikkelingen

Rotterdam
Beheren en exploiteren van een (duurzaam) energiebedrijf
Eind 2019 is de gecontroleerde veiling ("controlled auction") afgerond. De AHC, Eneco en het consortium van Mitsubishi Corporation en Chubu Electric Power Co. (hierna: het consortium) hebben overeenstemming bereikt over het bod op alle Eneco aandelen voor in totaal € 4,1 miljard bruto. Op 4 februari heeft de gemeenteraad ingestemd met de verkoop van alle aandelen van de gemeente Rijswijk in Eneco Groep aan het consortium.

De transactie is pas definitief en men kan pas tot afronding en ondertekening van de koopovereenkomst overgaan wanneer:

1. het wettelijke COR adviestraject is doorlopen;
2. aandeelhoudende gemeenten die 75% of meer van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen besluiten hun aandelen te verkopen conform de voorgestelde transactie;
3. goedkeuringen zijn verkregen van de minister van Economische Zaken en Klimaat, de mededingingsautoriteiten (de Europese Commissie en de Duitse mededingingsautoriteit) en de Belgische federale minister van Energie in verband met onderzese kabellicenties voor offshore windparken in België.

Aan de eerste 2 voorwaarden is inmiddels voldaan. Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening waren nog niet alle regulatoire goedkeuringen verkregen. Verwacht wordt dat ook aan deze 3e voorwaarde op korte termijn kan worden voldaan.

Risico's (financieel, bestuurlijk)

Het risico's op lagere dividenduitkering is 'afgekocht'. De gemeente ontvangt voor het laatst in 2020 dividend (over 2019). In de meerjarenbegroting is vanaf 2021 rekening gehouden met het wegvallende dividend. De verkoopopbrengst staat vast en is definitief als alle toestemmingen zijn verleend.

De koopovereenkomst bevat een vrijwaring voor de procedure inzake REMU. Deze claim zal zonodig in 2020 worden verwerkt in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Doelstelling / taakstelling
Rechtsvorm
Financiële gegevens
Eigen vermogen
Vreemd vermogen
Resultaat 2019
Aandelen kapitaal
Financieel belang
Omvang van de bijdrage

Economie en Werken

Vennootschap

Beginstand (1-1)

€ 2,9 miljard

€ 2,7 miljard

€ 136 miljoen

88.486 aandelen ca € 100 nominaal.

1,78% gestort aandelenkapitaal. Ontvangen dividend € 1.210.500.
N.v.t.

Eindstand (31-12)

€ 2,9 miljard

€ 2,8 miljard

Verkoop aandelen Eneco

De verkoopopbrengst van het energiebedrijf Eneco € 72.451.000 is op 26 maart 2020 ontvangen. Hierop moet nog wel de boekwaarde van de aandelen in mindering worden gebracht. Uitgaande van 50% van de totale boekwaarde van de aandelen Stedin (netwerkbedrijf) en het energiebedrijf Eneco, ofwel 50% van € 2,8 miljoen, bedraagt de netto opbrengst circa € 71 miljoen. Dit bedrag zal worden verantwoord in 2020.

Stedin

Vestigingsplaats
Doel / openbaar belang
Rol van de gemeente t.o.v. de verbonden partij
Ontwikkelingen

Rotterdam
Beheren van gas- en elektriciteitsnetwerken
Aandeelhouder na de splitsing van Eneco in een leverings(Steding) en productie bedrijf(Eneco Holding).
Geen bijzonderheden

Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico op lagere dividenduitkering. De hogere transportkosten van TenneT leiden tot een lagere winst en daarmee tot lager dividend. . Als gevolg van de energietransitie stijgen de investeringen van Stedin sterk. Zonder extra maatregelen zou dit gevolgen hebben voor de kredietwaardigheid. Voor Stedin en de AHC was dit aanleiding om een Werkgroep Lange Termijn Financiering (LTF) in te stellen, met als doel om een financieringsstrategie voor de lange termijn te bespreken en deze extern te laten valideren.	
Doelstelling / taakstelling	Algemene dekkingsmiddelen	
Rechtsvorm	Vennootschap	
Financiële gegevens	Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
Eigen vermogen	€ 2.699 miljoen	€ 2.949 miljoen
Vreemd vermogen	€ 3.484 miljoen	€ 4.019 miljoen
Resultaat 2019	€ 325 miljoen	
Aandelen kapitaal	88.486 aandelen van € 100 nominaal.	
Financieel belang	1,78% gestort aandelenkapitaal, dividend 2019 nog niet vastgesteld (AVA mei 2020)	

BNG (Bank voor Nederlandse gemeenten)

Vestigingsplaats	Den Haag	
Doel / openbaar belang	Bank ten dienste van de overheid	
Rol van de gemeente t.o.v. de verbonden partij	Sinds de oprichting aandeelhouder.	
Ontwikkelingen	Geen	
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Beperkt risico. Waarde aandelen niet geactiveerd. Jaarlijks dividend is beperkt.	
Doelstelling / taakstelling	Algemene dekkingsmiddelen	
Rechtsvorm	Vennootschap	
Financiële gegevens	Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
Eigen vermogen	€ 4,2 miljard	€ 4,2 miljard
Resultaat 2019	€ 163 miljoen	
Aandelen kapitaal	165.945 aandelen van € 2,50.	
Financieel belang	0,30% van het geplaatst aandelen kapitaal. Uitkering dividend 2019 is opgeschort tot na 1 oktober 2020.	

Dunea Duin & Water

Vestigingsplaats	Zoetermeer	
Doel / openbaar belang	Leveren van betrouwbaar drinkwater en beheren van de duinen tussen Monster en Katwijk	
Ontwikkelingen	Geen	
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Beperkt risico. Waarde van aandelen niet geactiveerd. Er wordt geen dividend uitgekeerd	
Doelstelling / taakstelling	Algemene dekkingsmiddelen	
Rechtsvorm	Vennootschap	
Financiële gegevens	Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
Eigen vermogen	€ 205 miljoen	€ 221 miljoen
Vreemd vermogen	€ 372 miljoen	€ 358 miljoen
Resultaat 2018	€ 15,7 miljoen	
Aandelen kapitaal	158.403 aandelen van € 5,00	
Financieel belang	3,74% van het geplaatst aandelen kapitaal. Geen dividenduitkering	

Toelichting op de gemeenschappelijke regelingen

GGD Haaglanden en Veilig Thuis Haaglanden

Vestigingsplaats	Den Haag	
Doel / openbaar belang	Op grond van de Wet publieke gezondheid zorg dragen voor de instelling en instandhouding van één regionale gezondheidsdienst in die regio. Vanaf 1 januari 2018 is de organisatie Veilig Thuis ondergebracht bij de GR GGD Haaglanden. Veilig Thuis is het regionale advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling. De regeling behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid. Veilig Thuis geeft advies, ondersteunt, doet onderzoek en brengt hulpverlening op gang om de situatie in huiselijk geweld en/of kindermishandeling zaken voor alle betrokkenen veiliger te maken.	
Ontwikkelingen	Vanaf 1 januari 2018 is Veilig Thuis ondergebracht bij de GR GGD Haaglanden. Er is sprake van twee aparte organisatieonderdelen met ieder een eigen begroting en eigen directeur.	
Risico's (financieel, bestuurlijk)	N.a.v. de herijking van de GR GGD en VT Haaglanden zijn nieuwe afspraken gemaakt die voor een stijging van de kosten zorgen. Zo wordt vanaf 2018 bij de GGD gewerkt met een gelijk bedrag per inwoner voor alle gemeenten voor het regionale pakket. Hiermee wordt afgestapt van het werken met kostenverdeelsleutels. De nieuwe werkwijze leidt tot een hogere bijdrage voor de regiogemeenten en een lagere bijdrage voor de gemeente Den Haag. Daarnaast bleek een aantal tarieven van regionale en lokale taken onder de oude GR verouderd en daarmee niet kostendekkend. De nieuwe GR heeft tevens met zich meegebracht dat er een scherpere afbakening is gemaakt tussen regionale (alle deelnemende gemeenten) of lokale (een of meerdere gemeenten) taken. Door verouderde tarieven en grotere afname m.b.t. bepaalde taken (m.n. meldpunt bezorgd) is voor 2018 een kostenstijging ontstaan. Voor 2019 en verder moet mogelijk rekening gehouden worden met verdere kostenstijgingen. Voor wat betreft Veilig Thuis is de organisatie in 2019 geconfronteerd met een grote stijging van het aantal adviesvragen en meldingen ten opzichte van 2018.	
Doelstelling / taakstelling	Programma Sociaal Domein Preventieve gezondheidszorg en het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Financiële gegevens (laatste jaarrekening 2018:	Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat 2018	- € 1.377.000	
Financieel belang	3%	
Omvang van de bijdrage	€ 931.000	

Industrieschap De Plaspoelpolder

Vestigingsplaats	Rijswijk	
Doel / openbaar belang	Het IPP heeft tot taak het aanleggen en exploiteren van bedrijfsterreinen, waaronder alles is begrepen hetgeen met deze aanleg en exploitatie samenhangt, alsmede het stichten en exploiteren van bedrijfsgebouwen onder de noemer herstructurering. - Ontwikkeling en uitgifte bedrijventerreinen regio Haaglanden - Herstructurering bedrijventerreinen - Faciliteren regionale samenwerking bovengenoemde zaken	
Ontwikkelingen		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	De verkoop van bouwkavels en verhuur/verkoop bedrijfspanden is onderhevig aan de marktcondities.	
Doelstelling / taakstelling	Programma Economie en Werken	

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Financiële gegevens	Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
Eigen vermogen	€ 11,8 miljoen	€ 12,2 miljoen
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
Resultaat 2019	€ 401.105 voordelig	
Financieel belang	50%	
Omvang van de bijdrage	N.v.t.	

Dienst Sociale Werkvoorziening Rijswijk en omstreken

Vestigingsplaats	Zoetermeer	
Doel / openbaar belang	De voorspelbare, betrouwbare lokale partner voor gemeenten en bedrijfsleven zijn door met de juiste kosten en opbrengsten zoveel mogelijk mensen met een SW-indicatie regulier te laten werken. Mensen met een SW-indicatie aan passend werk helpen, zoveel mogelijk bij regulier werkgevers.	
Ontwikkelingen	De drie gemeenten hebben met het oog op een toekomstbestendig bedrijf er voor gekozen de bestuurlijke structuur aan te passen. Daarbij zal Zoetermeer eigenaar worden van het nieuwe bedrijf en Rijswijk en Leidschendam-Voorburg gaan de plekken voor SW-ers inkopen. De huidige GR zal daartoe worden opgeheven. In 2018 is daartoe een intentieverklaring getekend, is een plan opgesteld voor de opheffing van de GR en is een businesscase opgesteld voor het nieuw op te zetten Zoetermeers Werkbedrijf. Daarnaast heeft DSW in opdracht van het DB een bedrijfsplan opgesteld om het negatieve bedrijfsresultaat stapsgewijs te gaan terugbrengen naar break even in 2022.	
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Oplopen van de jaarlijkse tekorten Over 2019 wordt een tekort voorzien van € 2,5 mln. De bijdrage van de gemeente Rijswijk aan het exploitatietekort van DSW over 2019 bedraagt 16,2% (naar rato van het aandeel van Rijswijk in de uitvoering van de SW).	
Doelstelling / taakstelling	Programma Sociaal Domein - Arbeidsmarkt overig.	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Financiële gegevens	Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
Eigen vermogen	€ 2.087.880	€ 1.834.880
Vreemd vermogen	€ -	€ -
Resultaat 2019	€ 68.926 nadelig	
Financieel belang	16,2%	
Omvang van de bijdrage	€ 11.019	

Afvalinzameling Avalex

Afvalinzameling Avalex	Den Haag	
Vestigingsplaats	Het bedrijf heeft tot doel het zo effectief en efficiënt mogelijk voorbereiden, en (het doen) uitvoeren van de integrale reinigingstaken van de deelnemers.	
Doel / openbaar belang	Volksgezondheid en Leefbaarheid en daarbij specifiek de taak tot het inzamelen van afval.	
Ontwikkelingen	Het bestuur van Avalex heeft er vooralsnog van afgezien om de bedrijfsactiviteiten van Avalex onder te brengen in een besloten vennootschap.	
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Politiek bestuurlijke risico's voor de gemeente. Regie en controle houden op GR bedrijf tijdens een transitie naar een meer resultaatgericht professionele dienstverlenende organisatie. Tariefontwikkeling van de verbrandingskosten brengt een risico mee vanaf 2021.	
Doelstelling / taakstelling	Programma Wonen en Leven - Afvalinzameling, transport en verwerking/	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Financiële gegevens	Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
Eigen vermogen	€ 6,6 miljoen	€ 5,4 miljoen
Vreemd vermogen	€ 23,1 miljoen	€ 16,0 miljoen
Resultaat 2019	€ 88.000	
Financieel belang	18% van de omzet	
Omvang van de bijdrage	€ 6.452.000	

Veiligheidsregio Haaglanden

Algemene informatie

Vestigingsplaats

Doel / openbaar belang

Ontwikkelingen

Risico's (financieel, bestuurlijk)

Doelstelling / taakstelling

Rechtsvorm

Financiële gegevens

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Resultaat 2019

Financieel belang

Omvang van de bijdrage

De VRH behartigt de belangen van de gemeente op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, en geneeskundige hulpverlening.

De VRH bevordert de veiligheid en gezondheid van allen die zich in het gebied van de regio Haaglanden bevinden door de samenwerking tussen burgers, private en publieke partijen te stimuleren en te faciliteren

Den Haag

Geneeskundige hulpverlening bij ongevallen, brandweezorg, rampen- en crisisbeheersing in regio; meldkamer en CPA
Er wordt aan een visie brandweer 2020 gewerkt.

Risico's normale bedrijfsuitoefening; Politiek bestuurlijke risico's

Programma openbare orde en veiligheid – VRH

Gemeenschappelijke regeling

Beginstand (1-1)

€ 6,6 miljoen (2019)

€ 55 miljoen (2019)

€ 3.835.000

5%

€ 4.652.000 (2020)

Eindstand (31-12)

€ 8,8 miljoen (2019)

€ 52 miljoen (2019)

Omgevingsdienst Haaglanden

Vestigingsplaats

Doel / openbaar belang

Ontwikkelingen

Risico's (financieel, bestuurlijk)

Doelstelling / taakstelling

Rechtsvorm

Financiële gegevens

Eigen vermogen

Vreemd vermogen

Resultaat 2019

Financieel belang

Omvang van de bijdrage 2019

Den Haag

De ODH is een regionale uitvoeringsdienst voor zowel de uitvoering van de toetsing en de vergunningverlening, gerelateerd aan diverse milieuwetten en de groene wetgeving, als het adequaat toezicht houden op deze vergunningen, het behandelen van overlastmeldingen en waar nodig handhavend optreden tegen inrichtingen, instellingen en personen die zich niet houden aan deze wet- en regelgeving.

Geen bijzonderheden

Risico's normale bedrijfsuitoefening; Politiek bestuurlijke risico's.

Programma Wonen en Leven - milieuvergunningen & advies

Programma Openbare orde en veiligheid - toezicht & handhaving

Gemeenschappelijke regeling

Beginstand (1-1)

€ 1,3 miljoen (2019)

€ 0

€ 262.800 nadelig

3%

€ 698.407

Eindstand (31-12)

€ 1,1 miljoen (2019)

€ 0

H10 inkoopbureau.

Algemene informatie

Vestigingsplaats

Doel / openbaar belang

Samenwerking gericht op inkoop specialistische jeugdzorg voor de H10 Gemeenten

Jeugdigen/ gezinnen (passende) zorg bieden

Adequate jeugdhulp

Ontwikkelingen

Ten behoeve van de besluitvorming over de governance Inkoop H10 hebben de H10-gemeenten een onderzoek laten uitvoeren. Het voorstel dat hieruit is gekomen, is om de bestaande GR Bedrijfsvoeringsorganisatie als juridische basis voor onbepaalde tijd te continueren, maar wel een aantal verbetermaatregelen door te voeren. In december 2019 is de raad akkoord gegaan met dit voorstel.

Risico's (financieel, bestuurlijk)	Politiek bestuurlijke risico's voor de gemeente. In het kader van de verplichting vanuit het Rijk om regionaal samen te werken is in maart 2014 door deze gemeenten vastgesteld om de gezamenlijke inkoop onder te brengen in een zelfstandig inkoopbureau. Positieve effecten zijn onder andere risico- en aansprakelijkheidsspreidingen en schaalvoordeel. Dit betekent wel dat je als gemeente voor een deel zeggenschap verliest. In december 2019 is de raad akkoord gegaan om de bestaande GR Bedrijfsvoeringsorganisatie voor onbepaalde tijd te continueren. Terugtrekkende deelnemers en of het niet doorzetten van de bedrijfsvoeringsorganisatie hebben een risico voor de continuïteit van het inkoopbureau. Risico's die voortvloeien uit rechtsgedingen als gevolg van handelen inkoopbureau H10.
------------------------------------	---

Doelstelling / taakstelling	Programma Sociaal Domein	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Financiële gegevens	Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
Eigen vermogen	€ 24.282	- € 37.358
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
Resultaat 2019	N € 61.641	
Financieel belang	5%	

MRDH (Metropool Regio Den Haag)

Vestigingsplaats	Den Haag	
Doel / openbaar belang	Het versterken van de bereikbaarheid en het economisch vestigingsklimaat van de regio Rotterdam Den Haag	
Rol van de gemeente t.o.v. de verbonden partij	Partner en gemeente staan samen aan de lat	
Ontwikkelingen		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	De risico's die behoren bij aanbestedingen in de investeringsagenda MRDH.	
Doelstelling / taakstelling	Verbindende overheid /	
Rechtsvorm	Programma's Economie en Werken en Verkeer en Vervoer	
Financiële gegevens (voorlopige jaarrekening 2019)	Gemeenschappelijke regeling	
Eigen vermogen	Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
Vreemd vermogen	€ 15,3 miljoen	€ 22,0 miljoen
	€ 1.190 miljoen	€ 1.160 miljoen (opgenomen en doorgeleende gelden concessies)
Resultaat 2019	€ 6,7 miljoen voordelig	
Aandelen kapitaal	n.v.t.	
Financieel belang	2%	
Omvang van de bijdrage	€ 134.668	

Bedrijfsvoeringsorganisatie Delft-Rijswijk

Vestigingsplaats	Delft	
Doel / openbaar belang	Samenwerking Delft-Rijswijk op IT beheer (bedrijfsvoering)	
Rol van de gemeente t.o.v. de verbonden partij	GR en gemeente staan samen aan de lat	
Ontwikkelingen	Evaluatie gedaan door Berenschot. Conclusie voortzetten op huidige basis. In 2020 vindt er weer een evaluatie plaats.	
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico's betreffende normale bedrijfsuitoefening.	
Doelstelling / taakstelling	Overhead / Paragraaf Bedrijfsvoering	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Financiële gegevens	Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat 2019	n.v.t.	
Aandelen kapitaal	n.v.t.	
Financieel belang	33%	
Omvang van de bijdrage	€ 1.662.764	

Overzicht risicoanalyse en risicoprofiel

De risicokwalificatie van de verbonden partijen ziet er schematisch als volgt uit

		Bestuurlijk risico		
		Laag	Gemiddeld	Hoog
Financieel risico	Laag	MRDH H10 Dunea ① BNG GGD ICT Delft Rijswijk <i>laag</i>	① <i>laag / gemiddeld</i>	② <i>gemiddeld</i>
	Gemiddeld	① VRH ODH Stedin <i>laag / gemiddeld</i>	② Avaalex DSW IPP <i>gemiddeld</i>	② <i>gemiddeld / hoog</i>
	Hoog	② Eneco <i>gemiddeld</i>	② <i>gemiddeld / hoog</i>	③ <i>Hoog</i>

Zoals aangegeven past bij elk risico een passend stuur- en beheersingsinstrumentarium. Bij het risicoprofiel met de kwalificatie 1 past het zogenaamde basispakket. Dat betekent dat begroting en jaarstukken tijdig aan de raad worden voorgelegd en dat er een zienswijze wordt opgesteld. Bij het risicoprofiel met de kwalificatie 2 kunnen aanvullende maatregelen worden gesteld aan rapportages en overleggen, informatie op maat (raads-informatiebrieven) en de mogelijkheid tot het uitvoeren van onderzoeken. Bij de verbonden partijen met de waardering van het risico in de klasse 3 is het aanvullende pakket nog intensiever. Hiervoor is echter een breed regionaal draagvlak vereist. Te denken valt aan: het vaststellen van aanvullende kaders, het instellen van een rekeningcommissie, het doen van een rekenkameronderzoek, het doen van een onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de verbonden partij.

Paragraaf Grondbeleid

Gemeentelijk grondbeleid richt zich op de grondmarkt in brede zin. Het omvat onderwerpen als grondverwerving, gronduitgifte, huurovereenkomsten, voorkeursrecht, onteigening, vestiging van zakelijke rechten, inrichting van de openbare ruimte en de aanleg van nutsvoorzieningen, het bouw- en woonrijp maken, grondprijnsbeleid en vormen van publiek-private-samenwerking (pps). Door de inzet van het gemeentelijk grondbeleidsinstrumentarium kan de gemeente sturing geven aan de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeentegrenzen.

Om te komen tot een goede verhouding tussen wonen, werken en recreëren is sturing nodig. Het grondbeleid is daarom ondersteunend aan andere beleidsterreinen, waaronder het ruimtelijke beleid en bij de uitwerking van ruimtelijke plannen. Alleen onder bepaalde voorwaarden, die in de Nota Grondbeleid zijn vastgelegd, staat de keuze voor actief grondbeleid, waarbij sprake is van een gemeentelijke grondexploitatie, open. Het college stelt zich terughoudend op om risicovollere exploitaties te openen.

Wat wilden we bereiken?

Visie op de paragraaf

Samen met marktpartijen op het gebied van woningbouw, bedrijfs- en kantoorgebouwen, maatschappelijke voorzieningen c.a. te komen tot een aantrekkelijke en duurzame ontwikkeling, waarin toekomstige bewoners en gebruikers plezierig kunnen wonen, werken en recreëren.

Doelstellingen

- Inzicht geven in de verschillende vormen van grondbeleid die open staan voor de gemeente;
- Het bevorderen van maatschappelijk gewenst grondgebruik door het faciliteren en zoveel mogelijk sturing te geven aan bestuurlijk en maatschappelijk gedragen ruimtelijke (gebieds-)ontwikkelingen en projecten;
- Het op bestuurlijk verantwoorde wijze inzetten van het grondbeleidsinstrumentarium op locaties die strategisch van belang zijn voor de uitwerking van het ruimtelijke beleid;
- Het beheersbaar maken van de risico's van ruimtelijke ontwikkelingen;
- Het waarborgen van het gemeentelijk kostenverhaal conform de uitgangspunten van de Wro en streven naar een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten.

Wat hebben we er voor gedaan?

Algemeen

- Gemeentelijke gronduitgifte
In het geval van gemeentelijke gronduitgifte van bouwrijpe grond wordt de Grondprijzenbrief toegepast. Deze schrijft de verkoopprijzen van grond voor die marktconform moet zijn. In bepaalde gevallen is het wenselijk een taxatie te doen. Ter indicatie zijn voor projectmatig uit te geven woningen grondquotes per type woning en prijsklasse opgenomen. Voor gronden voor vrije kavels, bedrijven, kantoren en (commerciële) voorzieningen zijn indicatieve prijzen per m² opgenomen.
- Gemeentelijk kostenverhaal
Zoals genoemd in de Nota Grondbeleid wordt als basis ingezet op faciliterend grondbeleid. Dit betekent dat ruimtelijke initiatieven voor rekening en risico door een private partij ter hand worden genomen. De kosten van gemeentelijke inzet en externe advisering voor het faciliteren van die ontwikkeling worden via een anterieure overeenkomst of exploitatieplan verhaald of zijn verrekend in de grondprijs bij verkoop van gemeentelijke grond.
- Verkoop gemeentelijk vastgoed
In het kader van gemeentelijke bezuinigingstaakstelling is besloten om het gemeentelijk vastgoed te verkopen. De jaarlijkse taakstelling bedraagt € 360.000,- aflopend vanaf 2018 met € 90.000,- per jaar tot en met 2020. In 2019 is wel de basis aangebracht voor de taakstelling (€ 180.000), maar deze kon door onverwachte milieu- en bouwkundige zaken niet formeel binnen het kalenderjaar worden gerealiseerd. De verkoop van twee panden, in het jaar 2019 verwacht, is doorgeschoven naar 2020. Via een voorstel voor ombuigingen is aangegeven dat er in 2019 1 pand verkocht zou worden, wat dus uiteindelijk in 2020 gaat gebeuren.

In exploitatie genomen gronden

- **Eikelenburgh**
De gemeente heeft met de ontwikkelende partij een samenwerkingsovereenkomst (SOK) gesloten, waarin afspraken zijn gemaakt over de ontwikkeling van deze locatie (aangepast eind 2016).
De verkoop van woningen verloopt voorspoedig. Zo vinden ook dure tot extra dure woningen makkelijker hun weg naar potentiële kopers. In 2019 zijn de nodige woningen verkocht in dit segment (fase 8). Een aandachtspunt is nog wel de verplichting uit de SOK om ook een percentage sociale woningbouw te realiseren. De gemeente en de ontwikkelaar zijn in overleg op welke wijze aan deze verplichting een passende stedenbouwkundige invulling kan worden gegeven, waarbij de recente motie over sociale woningbouw een rol speelt.
In 2017 en 2018 heeft tussentijds een winstuitname plaatsgevonden conform de regels van het BBV van ca. 2,05 mln. Een winstuitname in 2019 is conform de regels van het BBV niet mogelijk. Het resultaat van de grondexploitatie Eikelenburgh komt uit op ca. € 0,5 mln. positief op einddatum (31-12-2022).
- **Te Werve West (gedeeltelijk)**
In 2018 heeft woningcorporatie Rijswijk Wonen een ontwerpende en bouwende partij geselecteerd voor de herontwikkeling van de locatie De Schakel aan de Generaal Vetterstraat en omgeving. Op basis van de met ons college begin 2017 overeengekomen uitgangspunten en randvoorwaarden heeft deze partij een verkavelingsstudie gedaan. De verkavelingsstudie heeft in 2019 geleid tot een nu voorliggend woningbouwplan van 48 eengezinswoningen en 8 tiny houses. De exacte financiële consequenties voor de grondexploitatie (GREX) moeten nog inzichtelijk worden gemaakt, terwijl er nog nagedacht wordt over de categorieën woningen. In het plan is watercompensatie opgenomen. Met het vervallen van de bijdrage van de ontwikkelende partij is het eindresultaat van de grondexploitatie negatief geworden. Het nadelige resultaat op einddatum (31-12-2020) van de grondexploitatie Te Werve West is berekend op € 0,03 mln. Hiervoor is een voorziening gevormd op de balans.
Voor een goed begrip: de gerealiseerde herontwikkeling van de locatie Idenburglaan door woningcorporatie Vidomes valt buiten de reikwijdte van de Grex Te Werve West. Dit geldt ook voor de lopende herontwikkeling van de locatie Karel Doormanlaan 155-157.

Strategische gronden

Zolang gronden zich nog niet kwalificeren als bouwgrond in exploitaties, staan deze op de balans onder de materiële vaste activa (MVA) als 'strategische gronden'. Bij de wijziging van het BBV in 2016 is bepaald dat op 1 januari 2020 deze gronden, als ze niet in een grondexploitatie zijn opgenomen, dienen te worden gewaardeerd op de balans tegen de waarde op basis van de huidige bestemming. Indien de boekwaarde hoger is, dienen de gronden te worden afgewaardeerd.

- **TH-locatie**
In 2016 is het terrein geschikt gemaakt voor de bouw van een asielzoekerscentrum (AZC). De verhuur aan het COA loopt af in 2022. In 2019 is besloten de huur te continueren tot de einddatum. De oppervlakte van het terrein bedraagt ca. 26.000 m². De bedoeling is dat het perceel op de langere termijn verkocht wordt en dat daarmee de boekwaarde goed gemaakt wordt. De boekwaarde van de gronden is conform de BBV regelgeving.
- **Benedictuslocatie**
Deze locatie is deels eigendom van Rijswijk Wonen en deels eigendom van de gemeente. De gezamenlijke oppervlakte van het te ontwikkelen plangebied bedraagt ca. 7.900 m². Op deze locatie is in het bestemmingsplan een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om een eventuele herontwikkeling mogelijk te maken. De planvoorbereiding is in 2019 afgerond en de bouw is eind 2019 gestart. Op de locatie komen 99 sociale huurappartementen. De gemeentelijke gronden zijn hiertoe in 2019 verkocht aan Rijswijk Wonen. De nog aanwezige boekwaarde wordt verrekend met de verkoopopbrengst. De gronden gaan van de balans af.
- **Landgoederenzone (LGZ) locatie de Opperd**
Het bestemmingsplan Landgoederenzone (LGZ) maakt woningbouw mogelijk op de locatie van de Opperd. Via deze bestemming kan de ontwikkeling op deze locatie nader worden ingevuld, zij het dat de inzichten over een passende bebouwing zijn gewijzigd. De locatie De Opperd kan op termijn op een bij de Landgoederenzone passende wijze worden ontwikkeld en een positieve bijdrage leveren aan de identiteit van de Landgoederenzone. Met de opbrengst van deze ontwikkellocatie zou een bijdrage kunnen worden geleverd aan de financiering van de nodige kwaliteitsslag van de Landgoederenzone. Herziening van bestemmingsplan en visie, zal samen met bebouwing niet op korte termijn plaatsvinden, maar pas na deze collegeperiode aan de orde komen. De boekwaarde van de gronden is conform de BBV regelgeving.

Paragraaf Lokale heffingen

Algemeen

In de meerjarenraming 2019-2021 is de opbrengst voor OZB woningen verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,3%. Om de stijging van de woningwaarde te compenseren is het tarief met 5,3% verlaagd (van 0,1046% naar 0,0991%). De tarieven voor afvalstoffenheffing zijn ten opzichte van 2018 met 1% gestegen. De tarieven voor rioolheffing zijn, conform het verbreed gemeentelijk rioleringsplan (vGRP), met 9,1% gestegen. Per categorie huishouden betekent dit dat de woonlasten in 2019 ten opzichte van 2018:

- Voor een éénpersoonshuishouden gemiddeld zijn gestegen met 4,69%;
- voor een tweepersoonshuishouden gemiddeld zijn gestegen met 4,47%;
- voor een drie- of meerpersoonshuishouden gemiddeld zijn gestegen met 4,24%.

Woonlasten	Eénpersoonshuishouden		Tweepersoonshuishouden		drie- of meerpersoonshuishouden	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019
OZB	€ 206,99	€ 219,31	€ 206,99	€ 219,31	€ 206,99	€ 219,31
Afvalstoffenheffing	€ 252,96	€ 255,48	€ 291,00	€ 293,88	€ 334,68	€ 337,92
Rioolheffing	€ 152,88	€ 166,80	€ 152,88	€ 166,80	€ 152,88	€ 166,80
Totaal	€ 612,83	€ 641,59	€ 650,87	€ 679,99	€ 694,55	€ 724,03
Vershil	€ 28,76		€ 29,12		€ 29,48	
Stijging in %	4,69%		4,47%		4,24%	

Met uitzondering van enkele tarieven in de legesverordening zijn de overige belastingtarieven gestegen met het inflatiepercentage van 2,3%. De tarieven voor de wettelijk gemaximeerde leges (rijbewijzen en reisdocumenten) zijn conform aangepast.

Opbrengsten lokale heffingen

Soort belasting	Raming	Werkelijk
Onroerendezaakbelastingen woningen	€ 5.917.630	€ 5.966.830
Onroerendezaakbelastingen niet-woningen	€ 5.838.880	€ 5.244.526
Afvalstoffenheffing	€ 7.393.870	€ 7.280.030
Rioolheffing	€ 4.652.260	€ 4.541.765
Leges	€ 2.511.390	€ 3.194.362
Parkeerbelasting	€ 2.594.580	€ 2.299.935
Precariobelasting	€ 339.650	€ 304.689
Toeristenbelasting	€ 318.000	€ 335.148
Marktgeden	€ 78.660	€ 71.236
BIZ-belasting	€ 88.650	€ 62.883
Hondenbelasting	€ 0	€ -3.008
Totaal	€ 29.734.570	€ 29.298.398

Per saldo vielen de totale opbrengsten € 436.000 lager uit dan begroot.

De opbrengst onroerende zaakbelastingen (OZB) niet-woningen is in 2019 € 594.000 lager dan geraamd. Dit wordt voor een deel veroorzaakt door een afboeking vanuit oninbaar verklaarde vorderingen van € 140.410. Deze lasten worden gedekt vanuit een vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren die wordt verantwoord bij de algemene dekkingsmiddelen. De overige lagere opbrengst wordt voor het grootste deel veroorzaakt door verlagingen van WOZ-waardes in bezwaar- en beroepsprocedures. Een van de redenen van deze verlagingen is dat er momenteel een aantal grote kantoorpanden leeg staat, waarvan een deel op de nominatie staat om te worden getransformeerd naar woningen. Dat heeft een negatieve invloed op de WOZ-waarde. Daarnaast staan de WOZ-waardes van niet-woningen over het algemeen onder druk door de verder oplopende leegstand en de nog altijd lastige markt voor niet-woningen.

De opbrengst Parkeerbelasting is in 2019 € 295.000 lager dan begroot. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de opbrengst van parkeervergunningen voor 2020, die in 2019 zijn betaald ad. € 385.000, moeten worden verantwoord in 2020 als vooruit ontvangen opbrengst. De vooruit ontvangen opbrengst van 2019 is nog wel in 2018 verantwoord, waardoor er in 2019 een lagere opbrengst is. De lagere opbrengst wordt gedekt uit de reserve Parkeren.

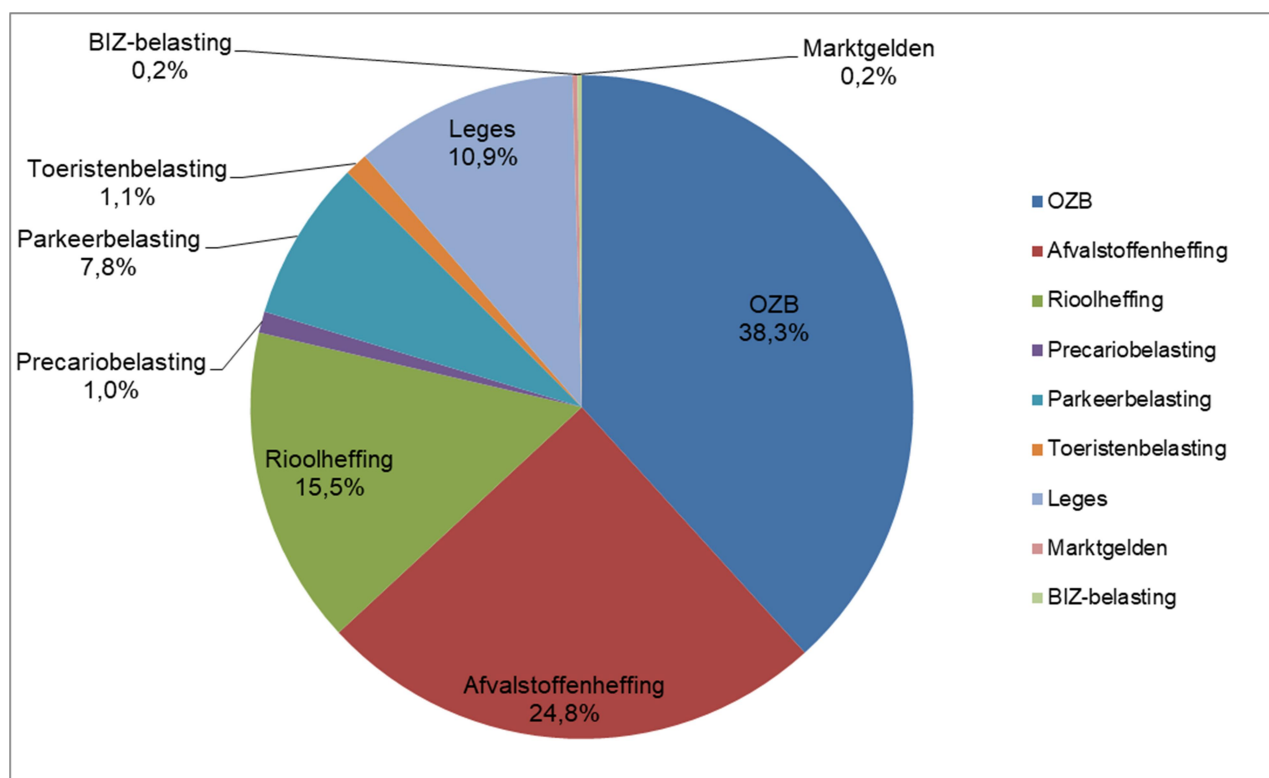
De opbrengst voor afvalstoffenheffing is € 113.000 lager dan geraamd. Dit wordt veroorzaakt door een afboeking vanuit oninbaar verklaarde vorderingen van € 151.145. Deze lasten worden gedekt vanuit een vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren die wordt verantwoord bij de algemene dekkingsmiddelen. Met deze dekking is de opbrengst afvalstoffenheffing bijna € 40.000 hoger dan geraamd.

De opbrengst rioolheffing is € 111.000 lager dan begroot. Dit wordt voor een deel veroorzaakt door een afboeking vanuit oninbaar verklaarde vorderingen van € 41.000. Deze lasten worden gedekt vanuit een vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren die wordt verantwoord bij de algemene dekkingsmiddelen. De overige lagere opbrengst wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er minder opbrengst is vanuit het grootverbruik.

De opbrengst Leges is in 2019 € 683.000 hoger dan geraamd. Dat wordt veroorzaakt doordat de leges voor een groot bouwproject hoger zijn dan in de begroting was geraamd. Daarnaast zijn er leges voor WABO aanvragen opgelegd in 2019 voor aanvragen die in 2017 zijn ingediend. Deze vertraging in aanslagoplegging is veroorzaakt door juridische procedures.

De opbrengst voor Hondenbelasting is negatief. Dit wordt veroorzaakt door een afboeking vanuit oninbaar verklaarde vorderingen uit voorgaande jaren. Vanwege het feit dat er geen Hondenbelasting meer wordt geheven in Rijswijk is de opbrengst in 2019 derhalve negatief.

Onderstaande diagram geeft weer hoe de totale opbrengst is verdeeld over de diverse soorten belastingen.

Woonlasten 2019

Uitgangspunt bij de meerjarenbegroting 2019-2022 is dat de woonlasten voor de Rijswijkse inwoner niet hoger zijn dan de gemiddelde woonlasten binnen de regio Haaglanden. In 2019 is aan deze voorwaarde ruimschoots voldaan.

Onder de gemeentelijke woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. In de onderstaande tabel zijn de (gemiddelde) woonlasten voor een eenpersoonshuishouden en een meerpersoonshuishouden in Rijswijk vergeleken met de (gemiddelde) woonlasten van andere gemeenten in de regio Haaglanden. Hierbij is uitgegaan van de gegevens van het COELO (Atlas van de Lokale Lasten 2019).

Uit de onderstaande tabel blijkt dat Rijswijk in 2019 ten opzichte van de omliggende gemeenten een positie onder het gemiddelde inneemt. In 2017 stond de gemeente op positie 97 in de lijst. In 2018 stond de gemeente op plaats 125. In 2019 is Rijswijk licht gestegen naar plaats 122. Landelijk liggen de gemiddelde woonlasten in 2019 voor een eenpersoonshuishouden op € 672 en voor een meerpersoonshuishouden op € 740. De woonlasten voor zowel een eenpersoonshuishouden als een meerpersoonshuishouden liggen voor de gemeente Rijswijk daarmee zowel onder het gemiddelde van de regio Haaglanden als die van het landelijke gemiddelde.

Gemeente	Rang-nummer*	Woonlasten éénpersoonshuishouden	Woonlasten meerpersoonshuishouden
Den Haag	4	€ 509,00	€ 563,00
Leidschendam-Voorburg	111	€ 655,00	€ 716,00
Rijswijk	122	€ 642,00	€ 724,00
Zoetermeer	178	€ 709,00	€ 754,00
Westland	219	€ 688,00	€ 771,00
Delft	316	€ 722,00	€ 850,00
Pijnacker-Nootdorp	323	€ 777,00	€ 860,00
Midden-Delfland	355	€ 860,00	€ 939,00
Wassenaar	370	€ 962,00	€ 1.151,00

* Het rangnummer is gebaseerd op de gegevens van gemiddelde woonlasten van een meerpersoonshuishouden.

Kwijtschelding lokale lasten

In 2019 is wederom getoetst of mensen die in 2018 kwijtschelding hebben gekregen ook in 2019 in aanmerking kwamen voor kwijtschelding. Hiervoor is gebruik gemaakt van de dienstverlening van het Inlichtingenbureau. Dit is een dienstverlenende organisatie dat een direct gevolg is van een akkoord tussen het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de VNG. Het is een informatieknoppunt met als doel om data uit verschillende gegevensbronnen te bundelen en daarmee de lastendruk voor zowel overheid als inwoner te verlagen. De mensen die op basis van de data analyse van het Inlichtingenbureau in aanmerking komen, hoeven geen schriftelijk verzoek voor kwijtschelding meer in te dienen.

De aantallen kwijtscheldingsverzoeken waren in 2019 als volgt:

Kwijtschelding 2019	
Automatische kwijtschelding	1.229
Aantal schriftelijk ingediende verzoeken	1.065
Aantal toegekende schriftelijke verzoeken	717
Percentage toegekende schriftelijke verzoeken	67%

Alle verzoeken over het belastingjaar 2019 zijn afgehandeld. Over het belastingjaar 2019 is ongeveer € 675.500 aan lokale lasten kwijtgescholden. Dat is in totaal € 77.000 minder dan begroot.

Bezwaar- en verzoekschriften aanslag/beschikking

Ook in 2019 is de mogelijkheid geboden om bij vragen over de aanslag te bellen met de gemeente. Als uit het gesprek en nader onderzoek bleek dat de aanslag niet juist was opgelegd, werd de aanslag ambtshalve verlaagd. Door deze mogelijkheid te bieden aan inwoners worden schriftelijke bezwaarschriften voorkomen. De aantallen verzoeken die via de telefoon zijn binnengekomen en afgehandeld zijn als volgt:

Soort verzoek	Aantal telefonische verzoeken	Aantal toegekende verzoeken
Waarde	561	209
Subject	107	53

Naar aanleiding van de in 2019 verzonden aanslagen/beschikkingen zijn er 533 bezwaarschriften ontvangen. Deze bezwaren hadden betrekking op 1.275 objecten. De bezwaren waren als volgt verdeeld tussen woningen en niet-woningen:

Soort Object	Aantal bezwaren	Aantal objecten	Aantal toegekende bezwaren	Aantal toegekende objecten
Woningen	448	970	157	168
Niet-woningen	85	305	31	355

Toelichting Lokale heffingen

In deze bijlage wordt de mate van kostendekkendheid van de heffingen en retributies nader toegelicht.

De kostendekkendheid van de leges diende normaliter enkel op ramingsniveau bij de begroting te worden gepresenteerd in de paragraaf lokale heffingen.

Door enkele wijzigingen in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) per 1 januari 2017 en gelet op de beantwoording van de laatste vragen over de BBV, dient nu ook op realisatieniveau bij de jaarstukken de kostendekkendheid te worden aangetoond. Om hier gevolg aan te geven is met de bekende gegevens (eind maart 2020) het geheel nader uitgewerkt.

Kostendekkendheid Afvalstoffenheffing

Om de mate van kostendekking voor de afvalstoffenheffing te berekenen, worden alle kosten die kunnen worden verhaald gedeeld door de opbrengst zoals die in de jaarstukken 2019 is opgenomen.

Afvalstoffenheffing	Lasten	Opbrengst
Afvalverwijdering en -verwerking	€ 6.846.600	
Wegen, straten en pleinen	€ 751.823	
Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	€ 522.162	
Totale kosten taakvelden	€ 8.120.585	
Toerekening Overhead		
Afvalverwijdering en -verwerking	€ 204.743	
Totale overhead	€ 204.743	
Compensabele BTW	€ 1.395.017	
Afvalverwijdering en -verwerking		€ 143.071
Afvalverwijdering en -verwerking		€ 7.431.176
Totale kosten	€ 9.720.345	
Totale opbrengst		€ 7.574.247
Dekking		77,92%

Toelichting op de tabel

Voor de berekening van de lasten voor de afvalstoffenheffing is het taakveld afvalverwijdering en -verwerking het centrale taakveld. 100 procent van de kosten van het product Afvalverwijdering- en verwerking wordt in de heffing betrokken.

Van de veegkosten wordt 50 procent van de kosten toegerekend aan de afvalstoffenheffing.

De taak straatvegen omvat werkzaamheden voor het inzamelen van het huishoudelijk afval, maar ook het schoonhouden van de riolering zijn werkzaamheden die hieronder vallen.

Van het taakveld Armoedebestrijding worden de kosten voor kwijtschelding van afvalstoffenheffing in de heffing betrokken.

De compensabele BTW wordt voor 100 procent toegerekend aan de afvalstoffenheffing.

De totale opbrengst bestaat, naast de opbrengst afvalstoffenheffing, waarbij de afboeking van de oninbaar verklaarde vorderingen buiten beschouwing zijn gelaten, omdat die lasten worden gedekt vanuit een vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren die wordt verantwoord in de Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien. Daarnaast is er opbrengst uit een subsidie van Nedvang.

Kostendekkendheid Rioolheffing

Om de mate van kostendekking voor de rioolheffing te berekenen, worden alle kosten die toegerekend kunnen worden aan de rioolheffing gedeeld door de opbrengst zoals die in de jaarstukken 2019 zijn opgenomen.

Rioolheffing	Lasten	Opbrengsten
Directe lasten	€ 1.793.011	
Salarislasten	€ 298.692	
Kwijtschelding	€ 158.391	
Wegen, straten en pleinen	€ 727.510	
Versnelde afschrijving	€ 1.053.592	
Totaal	€ 4.031.196	
Toerekening Overhead		
Overhead	€ 167.783	
Totale overhead	€ 167.783	
Compensabele BTW	€ 478.638	
Opbrengst rioolheffing		4.582.604
Overige opbrengsten		48.109
Totale kosten	4.677.616	
Totale opbrengst		4.630.713
Dekking		99,00%

Toelichting op de tabel

Voor de berekening van de lasten voor de rioolheffing is een aantal producten van belang. Dit zijn riolering en waterzuivering, huishoudelijk/bedrijfsafvalwater, hemelwater en grondwater. Daarnaast zijn ook kosten vanuit kwijtschelding en veegkosten toegerekend aan de rioolheffing.

Van de veegkosten wordt 50 procent van de kosten toegerekend aan de rioolheffing. De taken straatvegen en machinaal veegen omvatten werkzaamheden voor het inzamelen van het huishoudelijk afval, maar ook het schoonhouden van de riolering zijn werkzaamheden die hieronder vallen.

De overhead wordt berekend over de toerekenbare salarislasten.

De opbrengsten bestaan uit de opbrengst rioolheffing, waarbij de afboeking van de oninbaar verklaarde vorderingen buiten beschouwing zijn gelaten, omdat die lasten worden gedekt vanuit een vrijval van de voorziening dubieuze debiteuren die wordt verantwoord in de Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien. Daarnaast zijn er nog opbrengsten vanuit uitbestede werkzaamheden vanuit Inspectie en reiniging en onderhoud en reparatie.

Kostendekkendheid Leges

Kosten Personeel							
Kosten Overhead							
Kosten Overig							
Totale kosten							
Opbrengsten							
Percentage							
Totaal		€ 1.185.428	€ 983.373	€ 696.521	€ 2.902.883	€ 3.201.247	110%
TITEL I	Algemene dienstverlening	€ 494.021	€ 409.816	€ 353.629	€ 1.295.026	€ 931.990	72%
1	Burgerlijke stand	€ 74.206	€ 61.558	€ 60.973	€ 208.256	€ 161.487	78%
2	Reisdocumenten	€ 138.557	€ 114.941	€ 130.311	€ 390.409	€ 283.115	73%
3	Rijbewijzen	€ 156.232	€ 129.602	€ 90.524	€ 377.569	€ 258.164	68%
4	Verstrekingen uit de Basisregistratie personen	€ 22.393	€ 18.576	€ -	€ 52.120	€ 34.325	66%
5	Verstrekingen uit het Kiezersregister	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
6	Bestuursstukken	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
7	Vastgoedinformatie	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
8	Overige publiekszaken	€ 57.032	€ 47.311	€ 71.820	€ 179.162	€ 131.522	73%
9	Gemeentearchief	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
10	Huisvestigingswet	€ 7.822	€ 6.489	€ -	€ 14.310	€ 17.893	125%
11	Leegstandwet	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
12	Gemeentegarantie	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
13	Kansspelen	€ 8.955	€ 7.429	€ -	€ 16.384	€ 1.450	9%
14	Kinderopvang	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
15	Telecommunicatie	€ 10.830	€ 8.984	€ -	€ 19.814	€ 13.545	68%
16	Verkeer en vervoer	€ 17.183	€ 14.254	€ -	€ 35.517	€ 29.284	82%
17	Diversen	€ 812	€ 673	€ -	€ 1.485	€ 1.204	81%
TITEL II	Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning	€ 616.901	€ 511.751	€ 342.016	€ 1.470.669	€ 2.250.432	153%
1	Begripsomschrijvingen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
2	Vooroverleg/ beoordeling conceptaanvraag	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 5.843	0%
3	Omgevingsvergunning	€ 616.901	€ 511.751	€ 342.016	€ 1.470.669	€ 2.244.589	153%
4	Vermindering	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
5	Teruggaaf	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
6	Intrekking omgevingsvergunning	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
7	GERESERVEERD	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
8	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
9	Sloopmelding	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
10	Overig	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
TITEL III	Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	€ 74.505	€ 61.806	€ 877	€ 137.188	€ 18.826	14%
1	Drank- en Horecawet	€ 21.483	€ 17.821	€ -	€ 39.305	€ 13.710	35%
2	Organiseren evenementen of markten	€ 48.880	€ 40.549	€ -	€ 89.429	€ 1.145	1%
3	Prostitutiebedrijven	€ 560	€ 464	€ 877	€ 1.901	€ 2.617	138%
4	Splitsingsvergunning woonruimte	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
5	Marktstandplaatsen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
6	Winkeltijdenwet	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0%
7	In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	€ 3.582	€ 2.972	€ -	€ 6.554	€ 1.355	21%

Toelichting op de tabel

De kostendekkendheid voor de Leges wordt voor de jaarstukken gedaan op realisatiebasis. Het kostendekkendheidspercentage voor de hele Legesverordening 2019 is 110 procent. Dat betekent dat 110 procent van alle toerekenbare lasten voor de producten die Legesplichtig zijn, rechtstreeks worden verhaald op de aanvrager van die producten. Het grootste verschil in kostendekkendheid komt voort uit de hogere opbrengsten voor de leges voor WABO vergunningen. Deze hogere opbrengst wordt verklaard in het Programma Wonen en Leven.

Kostendekkendheid Marktgeld

Om de mate van kostendekking voor de Marktgeld te berekenen, worden alle kosten die kunnen worden verhaald gedeeld door de opbrengst zoals die in de jaarstukken 2019 zijn opgenomen.

Marktgeld	Bedrag in heffing	Opbrengsten
Economische aangelegenheden	€ 70.675	
Totaal	€ 70.675	
Toerekening Overhead		
Economische aangelegenheden	€ 32.501	
Totale overhead	€ 32.501	
Totale kosten	€ 103.176	
Totale opbrengst		€ 84.384
Dekking		81,79%

Paragraaf Financiering

Algemeen

De financieringsparagraaf richt zich op de treasuryfunctie: de wijze waarop de gemeente het afgelopen jaar met haar financiële geldstromen en vermogensposities is omgegaan. Van belang hierbij is hoe de gemeente is omgegaan met financiële risico's, de mate waarin de gemeente over voldoende geldmiddelen kon beschikken om op korte termijn (liquiditeit) aan haar schulden te voldoen en de manier waarop op lange termijn de financiering is geregeld.

Risicobeheer

Bij het financieren van investeringen, grondexploitaties en de lopende exploitatie worden de volgende risico's onderscheiden:

1. Langlopend renterisico
2. Kortlopend renterisico
3. Kredietrisico
4. Liquiditeitsrisico

Deze risico's proberen wij zo goed mogelijk te managen met het doel de rentekosten zo laag mogelijk te houden.

1. Langlopend renterisico

De rente op de kapitaalmarkt voor leningen voor overheden met een looptijd van 10 jaar bewoog zich in 2019 tussen de -0,2procent en +0,4procent (in 2018 tussen de 0,2procent en 0,8procent. In 2019 hebben wij een lening aangetrokken van € 40 miljoen met een looptijd van 10 jaar aflossingsvrij tegen een rentepercentage van -0,11procent. Deze lening is bedoeld voor de financiering van RijswijkBuiten vanaf 1 september 2020. Met nog een lening van € 40 miljoen (afgesloten in begin 2020 lineair voor -0,055procent) is de financiering van RijswijkBuiten voor de komende 10 jaar verzekerd.

Directe financieringsbehoefte en kasgeldlimiet

Rijswijk heeft vanaf 1 januari tot ultimo september 2019, ofwel drie kwartalen de kasgeldlimiet van 2019 ter hoogte van € 16,2 miljoen, gemiddeld met circa € 17,1 miljoen overschreden. Volgens de Wet Fido is de maximale termijn van het overschrijden van de kasgeldlimiet drie kwartalen. Dit betekent dat vóór 1 oktober 2019 een lening met een looptijd > 1 jaar moet zijn afgesloten. Deze lening is afgesloten tegen een percentage van -0,11procent met een looptijd van 10 jaar.

Een tweetal dieperliggende oorzaken zijn voor het aantrekken van deze lening aan te wijzen:

- De aflossingen op de bestaande langlopende leningen in 2019 van € 24,8 miljoen, waaronder een aflossing van een fixe-lening van € 22 miljoen. Hierdoor moest herfinanciering plaatsvinden;
- Nieuwe investeringen in 2019.

Financieringsbehoefte 2019-2023

De gemiddelde rentekosten (exclusief renteswap) van onze portefeuille vaste geldleningen bedraagt circa 1,5procent van de restantschuld van € 97,5 miljoen per begin 2019. In de restantschuld per begin 2019 is een lening van € 22 miljoen in het 1^e kwartaal 2019 afgelost. De herfinanciering van dit bedrag en de financiering van de investeringen 2019 zijn opgelost door het opnemen van een nieuwe fixe lening van € 40 miljoen (zoals eerder is vermeld), ook is in het 1^e kwartaal 2020 eveneens een voorgenomen opname van € 40 miljoen gerealiseerd. Deze nieuwe financieringen zijn, in afwachting van de ontvangst van de Eneco-opbrengst, al opgenomen om van de lage rente te kunnen profiteren en het financieringstekort van de algemene dienst op te lossen. Per 1 september 2020 loopt het derivaat van RijswijkBuiten af en worden deze leningen ingezet voor de financiering van RijswijkBuiten. De aflossingen van deze leningen worden betaald uit de vrijkomende middelen uit de verkoop van de gronden RijswijkBuiten.

Om het huidige investeringsplan 2020-2023 te kunnen realiseren, zijn nog meer financieringsmiddelen in de vorm van leningen nodig. Een en ander is afhankelijk van de mate van besteding van de Eneco aandelenopbrengst. Zelfs in het geval dat de gehele opbrengst circa € 70 miljoen (na aftrek van kosten en boekwaarde van de verkochte aandelen) van Eneco wordt ingezet als financieringsmiddel voor het investeringsplan 2020-2023 is op middellange termijn vreemd vermogen nodig tot een bedrag van naar verwachting circa € 32 miljoen.

Herfinanciering per 1 september 2020

De raad is op 22 maart 2016 geïnformeerd over de financieringsstrategie. Na een discussie heeft de raad de voorkeur aangegeven voor "scenario 4", het aangaan van forwardleningen. In april 2016 hebben wij aan u een raadsinformatiebrief verzonden. Met deze brief hebben we u geïnformeerd over de mogelijkheden, onze afweging en keuze en zijn wij ingegaan op uw vragen en hebben wij het vervolgproces samengevat. Dit heeft geresulteerd in het afsluiten per 12 april 2016 voor:

- RijswijkBuiten van € 62 miljoen aan leningen tegen een gemiddeld rentepercentage van 1,04 tot 2023;
- de algemene dienst voor een bedrag van € 70 miljoen tegen een gemiddeld rentepercentage van 1,95. Het bedrag van € 70 miljoen bestaat uit vijf leningen van elk € 14 miljoen af te lossen in de periode 2035-2055. Elke vijf jaar vervalt een lening van € 14 miljoen beginnend bij 2035.

Van de leningen worden de hoofdsommen per 1 september 2020 ontvangen.

Het afsluiten van deze forwardleningen geeft de gemeente Rijswijk, na het aflopen van de bestaande renteswap per 1 september 2020, zekerheid over de hoogte van de rente vanaf het moment van afsluiten van de leningen (april 2016). Op die datum waren er ook flinke voordelen te behalen: vanaf 1 september 2020 tot ultimo 2023 kan voor RijswijkBuiten rekening worden gehouden met een voordelig saldo ten opzichte van de huidige rente van circa € 3,7 miljoen. Daarnaast wordt voor de algemene dienst een structureel voordeel behaald van circa € 1,26 miljoen per jaar ten opzichte van het huidige rentepercentage van 3,78. Deze voordelen zijn al vertaald in de lopende begroting.

Renterisiconorm

Het renterisico op langlopende geldleningen is aan een maximum gebonden. Uitgangspunt hierbij is om zoveel mogelijk spreiding in de looptijden van leningen aan te brengen. De wettelijk vastgestelde renterisiconorm van 20 procent houdt in dat in enig jaar de aflossing van de lange schuld niet hoger mag zijn dan 20 procent van het totaal van de lasten volgens de begroting. Hierdoor wordt de rentegevoeligheid beperkt.

Voor 2019 is dit maximum berekend op € 38 miljoen. Het totaal van de betaalde aflossingen in 2019 bedraagt circa € 24,8 miljoen, zodat onze gemeente ruim binnen de norm blijft.

2. Kortlopend renterisico (kasgeldlimiet)

De rente op de geldmarkt voor 1-maands kasgeldleningen bewoog zich in 2019 tussen minus 0,4 procent en minus 0,5 procent. De banken verwachten dat het huidige lage rentepercentage in 2020 voorlopig zal aanhouden. Dit is afhankelijk van het rentebeleid van de ECB. Dit beleid is weer afhankelijk van de groei van de economie in Europa en de inflatieontwikkeling.

Als de rente op de geldmarkt laag blijft en de kapitaalmarktrente niet verder stijgt, zullen wij zo nodig gebruik maken van de ruimte binnen de wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) om de totale rentelasten zo laag mogelijk te houden. Dit houdt in dat we opnieuw de kasgeldlimiet over een periode van maximaal drie kwartalen zouden kunnen overschrijden.

Het renterisico op kortlopende geldleningen (< 1 jaar) is door de wet FIDO gemaximaliseerd tot de kasgeldlimiet. Overschrijding van deze limiet mag tot maximaal drie kwartalen. De kasgeldlimiet is gesteld op 8,5 procent van de begrotingsomvang van 2019. Dit betekent dat bij een begrotingsomvang van circa € 190,4 miljoen in 2019 de kasgeldlimiet circa € 16,18 miljoen bedraagt.

In 2019 is de kasgeldlimiet de eerste drie kwartalen met circa € 17,1 miljoen overschreden. Dit is gedaan om te profiteren van de lagere negatieve rente op de geldmarkt. In het vierde kwartaal bestond er geen overschrijding van de kasgeldlimiet. De fluctuaties worden enerzijds vooral veroorzaakt door aflossing van de eerder genoemde fixe lening van € 22 miljoen in het eerste kwartaal van het jaar en anderzijds door de investeringen in het eerste halfjaar 2019.

RijswijkBuiten

Ter financiering van de grondexploitatie RijswijkBuiten heeft de gemeente Rijswijk in 2010 een interest rateswap met de ABN AMRO bank afgesloten voor een looptijd van 10 jaar tot 2020. Deze renteswap heeft gedurende 2019 een omvang van € 156,7 miljoen en geeft de gemeente Rijswijk de zekerheid dat een rente van maximaal 3,78 procent betaald wordt. De omvang van dit derivaat neemt in 2020 nog toe tot € 159 miljoen. Op de datum van 1 september 2020 wordt de renteswap beëindigd en vervalt de renteswap. Het nadeel van deze transactie is, dat als de marktrente lager is dan 3,78 procent, ook ongeveer hetzelfde percentage van 3,78 procent moet worden betaald over de omvang van de renteswap. Daarnaast kan een risico bestaan als de financieringsbehoefte van RijswijkBuiten lager wordt dan de omvang van de renteswap en dit financieringsoverschot niet wordt benut. In de praktijk neemt de algemene dienst het financieringsoverschot van RijswijkBuiten over en gebruikt dit overschot om de investeringen van de gemeente te financieren. Hierdoor wordt het risico van een financieringsoverschot geminimaliseerd en onnodige financieringsverliezen voor RijswijkBuiten worden voorkomen.

Vanaf begin 2013 heeft voor dit plangebied geen financieringsoverschot bestaan. In 2019 is de financieringsbehoefte/boekwaarde van RijswijkBuiten per ultimo 2019 circa € 149 miljoen, ofwel circa € 7 miljoen lager dan de omvang van de swap.

De maandelijkse betaling door de gemeente bestaat uit:

1. 3,78 procent rente (op jaarbasis) over de omvang van de SWAP (2019:156,7 miljoen) minus de 1-maands-Euribor rente over hetzelfde bedrag.

2. Tegenover deze betaling staat de werkelijke financiering uit 1-maands kasgeldleningen.

De som van 1 en 2 betekent dat over de lening + het derivaat een vast rentepercentage betaald wordt van circa 3,78 procent.

3. Kredietrisicobeheer

Het kredietrisico wordt veroorzaakt door de mogelijkheid dat de instelling waaraan geld is verstrekt niet in staat blijkt te zijn, de rente en aflossing op verstrekte leningen te voldoen. Deze verstrekte geldleningen betreffen leningen in het kader van de publieke taak van de gemeente. De gemeente heeft maar een beperkt bedrag aan leningen uitstaan. Per ultimo 2019 bedragen de uitstaande leningen:

	Per ultimo jaar (x € 1.000,-)	
	rekening	Rekening
	2019	2018
- woningbouwverenigingen	680	720
- leningen eigen personeel	376	478
- fietsenplan	28	15
- krediethypotheke WWB	323	331
- startersleningen RB	444	444
- lening OGM Chagall	720	792
- lening Museum Rijswijk	579	528
Totaal	3.150	3.308

De gemeente loopt niet alleen kredietrisico op verstrekte geldleningen, maar ook op de geldleningen, waarover een garantstelling is verstrekt. Een groot deel van deze garantstellingen heeft betrekking op leningen aan de woningcorporaties Vidomes en Rijswijk Wonen. Voor deze leningen is opnieuw een achtervangovereenkomst afgesloten met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) voorlopig tot eind 2020. Echter voor de gemeente is het kredietrisico zeer beperkt, doordat het CFV (Centraal Fonds Volkshuisvesting) in eerste instantie en het WSW in tweede instantie borg staan voor de leningen van de Woningstichtingen Rijswijk Wonen en Vidomes. Van de overige gegarandeerde geldleningen is het risico afgedekt of beperkt. Zodra de gemeente betalingen verricht in het kader van de garantstellingverplichting vervalt het eigendom van het onderpand aan de gemeente.

Museum Rijswijk

In de paragraaf financiering van de 2^e halfjaarrapportage 2018 is voor de Stichting Museum Rijswijk een te verstrekken hypothecaire lening opgenomen van ten hoogste € 751.000. In 2018 is hiervan € 528.000 beschikbaar gesteld. Voor 2019 was het exploitatietekort over 2018 als te verstrekken lening beschikbaar gesteld tot maximaal € 70.000. Op basis van de jaarrekening 2018 bedraagt het gerealiseerde tekort € 50.698. Dit bedrag is bijgeschreven op de bestaande verstrekte hypothecaire lening tot een bedrag van € 579.000 per ultimo 2019.

4. Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisicobeheer betreft het financieren en uitzetten van middelen voor de perioden van één jaar of korter. Zoals eerder aangegeven zal een financieringstekort zo veel mogelijk met kortlopende geldleningen worden gefinancierd. Dit gebeurt door het aanhouden van een gering saldo op de rekening-courant bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) aangevuld met kasgeldleningen. Het aanhouden van rekening-courant krediet is veel duurder dan het financieren met kasgeldleningen. Om te voorkomen dat er onnodig tegoeden op de rekening-courant blijven staan, wordt dagelijks het totaal van de saldi van alle bankrekeningen > € 1 miljoen automatisch afgeroomd en overgeboekt naar de Schatkist van de Staat.

Activa en financiering

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de ontwikkelingen van de financieringsstructuur van de gemeente op basis van de jaarstukken 2019 en 2018 per ultimo van het jaar. De boekwaarde en financiering van de grondexploitatie RijswijkBuiten is buiten beschouwing gelaten.

x €1.000,-

Omschrijving	Jaarstukken 2019 31-12-2019	Jaarstukken 2018 31-12-2018
Boekwaarde	164.713	158.048
Vreemd vermogen	112.742	97.545
Reserves en voorz.	33.757	37.763
Financieringstekort = -	-18.214	-22.740

Financieringssaldi

In bovenstaand overzicht zijn de investeringen in de grondexploitatie van RijswijkBuiten en de renteswap niet opgenomen. Eind 2019 ontstaat voor de investeringen en financiering per saldo een financieringstekort van circa € 18 miljoen. Dit lagere tekort ten opzichte van 2018 van circa € 8 miljoen is vooral ontstaan door de aangetrokken lening van € 40 miljoen per ultimo september 2019 en de aflossingen van de bestaande leningen van € 24,8 miljoen.

Eigen financieringsmiddelen en activa

De verhouding tussen de boekwaarde van de activa en de eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) zegt iets over de mate waarin de gemeentebegroting gevoelig is voor renteontwikkeling. De investeringen in Rijswijk van € 164,7 miljoen (exclusief RijswijkBuiten) zijn voor 20,5 procent ultimo 2019 (23,9 procent ultimo 2018) gefinancierd met eigen financieringsmiddelen. De reductie in het percentage wordt vooral verklaard door het nadelig saldo 2019 en de toename van de investeringen.

De investeringen in de grondexploitatie RijswijkBuiten zijn buiten deze berekeningen gehouden, omdat hiervoor een aparte financiering geldt.

Resultaat Treasury

Overzicht Rente exploitatie 2019

x € 1.000

Rentekosten korte- en lange financiering	7.314
Totaal rentelasten	7.314
Totaal rentebaten	369
Saldo rentelasten en –baten	6.945

Toerekening grondexploitaties:

Grondexploitatie RijswijkBuiten	5.657
Overige grondexploitaties	5
Rentebaten verstrekte leningen	90
	5.752
Totaal aan beleidsproducten toe te rekenen rente	1.193

Geraamde toerekening aan beleidsproducten en activa 1%	1.501
Renteresultaat, voordelig	308

Dit renteresultaat is een fictief saldo. Het saldo van de rentelasten –en baten bedraagt € 1.193.000. Uitgedrukt in een percentage van de beginboekwaarde van de investeringen is dit 0,76 procent. In werkelijkheid is 1 procent doorberekend, zodat 0,24 procent meer aan de beleidsproducten is doorberekend. Per saldo heeft dit geen invloed op het rekeningsaldo. De verklaring is dat doorberekening van de lasten van 1 procent via de beleidsproducten in het rekeningsaldo zijn opgenomen, maar ook het voordelige saldo van € 308.000.

Langlopende geldleningen

Bijlage 1 biedt inzicht in de looptijd, het aflossingsdeel en de rentepercentages van de langlopende geldleningen. Uit het overzicht blijkt hoeveel er in 2019 is afgelost en hoeveel de restantschuld per ultimo 2019 bedraagt. Het totaal van de fixe leningen bedraagt € 85 miljoen en deze lopen in de jaren 2021 en 2029 af.

RijswijkBuiten wordt gefinancierd met behulp van de renteswap en is onder kortlopend renterisico toegelicht.

Bijlage 1. Overzicht langlopende leningen per 31 december 2019

Lening Nummer	Einde Looptijd	Rente-%	Restantlening x € 1.000,-	Aflossing 2019 x € 1.000,-
229	2020	7,990%	272	272
235	2028	4,410%	2.520	280
236	2028	4,470%	3.600	400
237	2028	4,770%	2.700	300
239	2030	3,810%	4.400	400
241	2034	4,750%	6.000	400
242	2030	3,940%	8.250	750
245	2019	0,559%	0	22.000
246	2021	-0,005%	15.000	0
247	2021	0,045%	30.000	0
256	2029	-0,011%	40.000	0
			112.742	24.802

In 2019 is een fixe- lening van € 22 miljoen afgelost.

EMU Saldo

In de begroting en het jaarverslag dient het eigen EMU-saldo te worden opgenomen. Het EMU-saldo is het totaal aan inkomsten minus de uitgaven van de rijksoverheid, sociale fondsen en lokale overheden. Hieronder vallen ook inkomsten en uitgaven met een kapitaalkarakter, zoals aan- en verkopen van grond, investeringen, investeringsbijdragen. Financiële transacties, zoals kredietverstrekking, worden niet als inkomsten of uitgaven gezien.

Voor de berekening van het EMU-saldo zijn alleen de transacties met derden relevant. Dit betekent dat interne verrekeningen in de administraties van decentrale overheden niet moeten worden meegenomen. Voorbeelden hiervan zijn de afschrijvingen en de bruto dotaties aan de voorzieningen.

EMU-Saldo (Bedragen x €1.000,-)		2018	2019	2019
		Werkelijk 2018	Begroting na Wijziging 2019	Werkelijk 2019
Omschrijving				
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-4.235	-2.013	-5.186
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa ¹	2.292	34.262	6.829
3.	Mutatie voorzieningen	-1.600	2.103	1.178
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-4.434	-29.089	-1.608
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU- Saldo		-3.693	-5.083	-9.229

¹ De raming na wijziging is gecorrigeerd voor kredieten die na 2019 starten maar volledig in 2019 geraamd zijn

Paragraaf Duurzaamheid

In de paragraaf Duurzaamheid staan onze visie, ambities en acties vanuit de opgave Duurzame Gemeente

Wat wilden we bereiken?

Visie op het programma & opgave Duurzame Gemeente

Samen met inwoners, instellingen, bedrijven en andere overheden (omliggende gemeenten, de provincie en waterschappen) willen wij in Rijswijk de leefomgeving verduurzamen door in te zetten op verbeteren van groen en biodiversiteit, energiebesparing, verbeteren van de milieukwaliteit, klimaatadaptatie en circulaire economie. Als gemeente geven we het goede voorbeeld geven en stimuleren wij onze partners en inwoners om ook aan de slag te gaan.

Het realiseren van een duurzame gemeente doen we samen. Via de 17 mondiale duurzaamheidsdoelen (Global Goals) pakken wij de komende jaren duurzaamheid organisatiebreed op. We kiezen ervoor om duurzaamheid door alle portefeuilles 'heen te rijden', in plaats van het in één portefeuille, bij één specifieke opgave, te beleggen. Zo zorgen we voor verbinding als het om duurzaamheid gaat. In de programma's van deze begroting komt telkens een kopje 'Duurzaamheid' terug waar de overige duurzaamheidsambities die buiten deze opgave vallen, staan verwoord en ook bij de paragrafen Onderhoud Kapitaalgoederen en Bedrijfsvoering komen duurzaamheidsacties terug.

De komende jaren zal deze aanpak steeds meer gestalte krijgen. Voor deze begroting is ervoor gekozen nog een aparte paragraaf Duurzaamheid op te stellen. We zitten nu in een overgangsfase naar een andere invulling van deze paragraaf, namelijk richting een paragraaf Energietransitie. De energietransitie is de grootste opgave op het gebied van duurzaamheid voor de komende jaren. De gemeente heeft de ambitie om in 2040 al energieneutraal te zijn en dat betekent dat we alle zeilen bij moeten zetten om dat te halen. Wij stellen hiervoor extra budget beschikbaar. Via een aparte paragraaf willen wij u op de hoogte houden van onze aanpak en vorderingen op dat terrein.

In deze paragraaf richten wij ons op de acties vanuit de opgave Duurzame Gemeente. De opgave Duurzame Gemeente stimuleert, adviseert, motiveert en mobiliseert andere opgaven om aan de slag te gaan met duurzaamheid. Zij houdt de rol van aanjager en ondersteunt vanuit haar expertise de overige opgaven en werkt aan bewustwording en urgentiebesef. Met als doel dat duurzaamheid iets vanzelfsprekends wordt voor iedereen in Rijswijk.

Daarnaast voert zij nog regie over een aantal doelen.

Doelstellingen

1. Duurzame gemeentelijke organisatie in 2030. We willen het duurzaam handelen breed in onze organisatie verankeren. We zijn ons ervan bewust dat we het goede voorbeeld moeten geven. Daarom verplichten we onszelf om duurzaam en toekomstbestendig in te kopen. We verduurzamen ons vastgoed en bij projecten en plannen in de buitenruimte nemen wij duurzaamheid vanaf het begin mee. En we motiveren en stimuleren onze inwoners en bedrijven om duurzame initiatieven te nemen.
2. Energieneutrale gemeente in 2040. We houden continu onze koers richting 2040 nauwlettend in de gaten om een energieneutrale gemeente te zijn. Hiervoor is het belangrijk dat we nu al volop investeren in energiebesparing en het opwekken van schone energie. De afgelopen jaren hebben wij hard gewerkt aan het verduurzamen van onze woningvoorraad en van onze eigen gebouwen. Om onze doelen te halen, is meer nodig. Daarom gaan wij vanaf 2019 aan de slag met de uitvoering van ons energietransitiebeleid, waar het energieneutraal maken van onze gebouwde omgeving een belangrijk onderdeel van uitmaakt.
3. Biodiversiteit vergroten. Rijswijk profileert zich als een groene woonstad. Wij willen de waarde van dat groen vergroten, zodat er ruimte is voor natuur en voor vogels, insecten en andere dieren. Biodiversiteit en natuur moeten vanaf het begin meegenomen worden bij alle plannen van de gemeente.
4. Milieukwaliteit verbeteren. Rijswijk is een drukke stad, waarbij wonen, werken en natuur dicht op elkaar zitten. De komende jaren komt een aantal uitdagingen op het gebied van milieu op ons af. Zo moeten in 2024 al onze asbestdaken gesaneerd zijn en dat doen we graag duurzaam. Ook is het voor een gebied

waar wonen en werken met elkaar verweven zijn, noodzakelijk om beleid rondom omgevingsveiligheid op te stellen. Dit ten behoeve van een eenduidige toetsing van ruimtelijke besluiten.

5. Voldoen aan de luchtkwaliteitsnormen van de WHO in 2030. Door het drukke verkeer in onze stad staat de lokale luchtkwaliteit onder druk. Voor een goede leefomgeving willen we onze luchtkwaliteit in 2030 verbeteren tot aan de norm van de Wereldgezondheidsorganisatie.
6. Watersysteem klimaatproof maken. Rijswijk wil klaar zijn om de mogelijke gevolgen van de klimaatverandering op te vangen. We hebben het dan over voorkomen van wateroverlast, het realiseren van een goede waterkwaliteit en voorkomen van oververhitting van onze inwoners en flora en fauna door hittestress.
7. Toewerken naar een circulaire economie in 2050. We werken toe naar een circulaire economie, waarbij we niet alleen duurzaam en toekomstbestendig inkopen, maar uiteindelijk ook geen afval meer willen produceren, maar alleen grondstoffen. In 2020 willen we al 10 procent circulair inkopen.

Indicatoren

In 2015 hebben we een nulmeting uitgevoerd op basis van de gemeentelijke duurzaamheidsindex, waarbij de gemeentelijke prestaties tot nu toe in beeld gebracht zijn. In 2018 hebben we onze resultaten opnieuw beoordeeld.

Indicator (koppelen aan doel)	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019
2) aantal gasloze/ NoM woningen	150	100
3) aantal m ² ontsteeende openbare ruimte	2.500	2.000
5) norm NO ₂ (alleen Eu norm) ¹	40	40 µg/m ³
5) PM ₁₀ jaargemiddelde (Eu norm)	40	40 µg/m ³
5) PM _{2,5} jaargemiddelde (Eu norm)	25	25 µg/m ³
7) percentage hergebruikt afval	staat opgenomen bij Wonen en Leven	45%

Wat hebben we er voor gedaan?

Visie op de toekomst

De afgelopen jaren is gewerkt aan ambities zoals beschreven in de Duurzaamheidsagenda 2020 'Op weg naar een duurzaam Rijswijk' en de acties zoals omschreven in het Meerjarenactieprogramma 2016-2018 van de Opgave Duurzame Gemeente. Vanuit dit programma werd duurzaamheid aangejaagd binnen de gemeente Rijswijk. Betrokken partijen (intern en extern) werden met elkaar verbonden om duurzaamheid breed te verankeren.

¹ Vanaf 2030 gelden strengere normen voor luchtkwaliteit, vandaar onze extra acties en uitgevoerde onderzoeken op dit thema.

Activiteiten en projecten waren gericht op het verminderen van energieverbruik, vergroten van biodiversiteit, verbeteren van milieukwaliteit, het klimaatbestendig maken van de stad, verminderen van afvalstromen en groeien naar een duurzame gemeentelijke organisatie. Vanuit het Hoofdlijnenakkoord is hier het toewerken naar een circulaire economie bij gekomen.

Het nieuwe Coalitieakkoord en de komst van het nieuwe college in 2019 hebben geleid tot andere inzichten op het gebied van energiebeleid en luchtkwaliteit. De planvorming en uitvoering van maatregelen op deze terreinen is hierdoor vertraagd. De uitvoering van de mondiale duurzaamheidsdoelen zijn in 2019 op een laag pitje gezet.

Op andere gebieden, zoals het ontstensen van de openbare ruimte en het verbeteren van de biodiversiteit en natuurontwikkeling is vol ingezet.

1. Duurzame gemeentelijke organisatie in 2030

Ook in 2019 hebben we als gemeente verder gewerkt aan onze ambitie om als gemeentelijke organisatie in 2030 geheel duurzaam te handelen. Dit hebben we gedaan via een aantal sporen:

- Verbeteren van de eigen duurzaamheidsprestaties
Als gemeente geven we zelf het goede voorbeeld door onze gebouwen te verduurzamen en duurzaam en toekomstbestendig in te kopen. Het verduurzamen van onze gebouwen combineren we met (groot) onderhoud. In 2019 is de Schouwburg geheel gasloos gemaakt. Het circulair inkopen staat nog in de kinderschoenen. Het circulair inkopen van warme dranken is in 2019 bijna afgerond. Ook zijn circulariteit en 'gasloos' meegenomen als criteria voor de aanbesteding van de nieuwe sporthal aan de Burgemeester Elsenlaan. Deze aanbesteding is inmiddels afgerond.
- Het verankeren van duurzaamheid in alle bedrijfsprocessen, onder andere door elke opgave zelf verantwoordelijk te maken voor duurzaamheidsacties.
2019 is het eerste begrotingsjaar waarbij in alle programma's van de begroting iets werd gemeld over duurzaamheid. In 2019 is ook een handboek Duurzaamheid gemaakt waarbij alle beleidsstukken en regels vanuit de gemeente over duurzaamheid verzameld staan. Dit handboek gaat de gemeente gebruiken om het gesprek aan te gaan met projectontwikkelaars over nieuwe projecten.
- Het stimuleren van bewoners en bedrijven om initiatieven te nemen
Via het Duurzaamheidsfonds, het duurzaamheidsloket bij de Woonwijzerwinkel en de duurzaamheidslening stimuleren wij onze inwoners en bedrijven om duurzame initiatieven op te pakken. In 2019 is het budget voor het Duurzaamheidsfonds vanwege de bezuinigingen gehalveerd. Het fonds lijkt zijn kracht verloren te hebben. In 2019 zijn maar twee aanvragen ingediend en gehonoreerd.

Verder zijn tien duurzaamheidsleningen verstrekt voor de aanschaf van zonnepanelen en isolatiemaatregelen. De voor 2019 geplande communicatiecampagne hebben wij door andere politieke ambities niet uitgevoerd. De aandacht is meer verschoven naar het echt afdwingen van duurzame maatregelen. Wel publiceren wij nog elke maand de Duurzaamheidspagina in Groot Rijswijk.

2. Energieneutrale gemeente in 2040

Rijswijk werkt mee aan de uitvoering van het landelijke Klimaatakkoord voor de Gebouwde Omgeving. In lijn met het rijksbeleid zijn we gestart met de opgave om een energieneutrale gemeente te worden. In regionaal verband werken we samen bij de opbouw naar een regionale energiestrategie (RES).

Op lokaal niveau pakt de gemeente de regie om te verkennen welke duurzame energievoorziening mogelijk is, als alternatief na het aardgas, tegen de laagst maatschappelijke kosten. Vanaf april 2019 zijn wij aan de slag gegaan met het nieuwe coalitieakkoord. Hierin stond de volgende doelstelling voor energie:

“Om Rijswijk ook in de toekomst leefbaar te houden gaan we in regioverband aan de slag met de energietransitie. Gemeenten moeten uiterlijk eind 2021 een Transitie Visie Warmte vaststellen. Ondertussen werken we aan de Energievisie om tijdig klaar te zijn voor de energietransitie. Daarbij houden we nadrukkelijk rekening met het feit dat deze visie de vragen die leven bij inwoners moet beantwoorden en onzekerheden moet wegnemen. De energievisie voldoet aan de landelijke eisen en zorgt dat alle bewoners van Rijswijk ook aan deze eisen kunnen voldoen. De gemeente is actief betrokken bij de landelijke voortgang en informeert zich over kansrijke initiatieven, met name in oplossingen voor groepen die zelf moeilijk kunnen investeren”.

Ter uitvoering van deze doelstelling hebben we in 2019 de volgende acties uitgevoerd:

- Opstellen van een Basisdocument Energietransitie Rijswijk (vast te stellen in maart 2020) als opmaat voor de Transitie Visie Warmte;
- Voortzetten van het beleid gericht op verduurzaming van de bestaande woningvoorraad, met name op VvE's;
- Onderzoeken van mogelijke alternatieve energievoorzieningen in wijken na het aardgas;
- Formuleren van een strategie voor het betrekken en informeren van de inwoners bij de verkenningen van alternatieven voor aardgas.

Oorspronkelijk was in de begroting 2019 een budget geraamd voor de uitvoering van maatregelen. Omdat er nog geen visie is vastgesteld, zijn de mogelijke bijbehorende maatregelen ook niet in 2019 uitgevoerd.

3. Biodiversiteit vergroten

Biodiversiteit is de verscheidenheid aan planten en diersoorten. Voor elk dier zijn andere planten belangrijk. Daarom zorgt een brede variatie aan plantensoorten voor een grote variatie in diersoorten en hogere natuurwaarden. Het is belangrijk deze doelstelling te combineren met goed beheer, zodat natuurlijk groen gecombineerd wordt met een verzorgd beeld. Dit leidt tot een hogere groenwaardering. Verhoging van natuurwaarden is in de stedelijke omgeving van Rijswijk in de regel ondergeschikt aan andere functies, zoals spelen, verkeer en gebruiksgroen. Door goede inrichting en beheer kan toch een goede bijdrage geleverd worden.

- Groen in Balans 2
In 2019 is het schrijven van "Groen in balans deel 2" opgestart. Hiermee stellen we beleid op voor behoud van groen kwaliteit van de buitenruimte bij ruimtelijke ontwikkelingen.
- Inbedden natuur in projecten
In 2019 zijn natuurinclusieve aspecten meegenomen in individuele projecten. Er zijn nog geen afspraken gemaakt over hoe we natuurinclusieve aspecten, zoals neststenen, groene daken, vleermuisvoorzieningen, groene gevels en insectenvriendelijk groen structureel in projecten inbedden.
- Ontsteden van zowel openbare als private buitenruimte (Operatie Steenbreek)
Bij de private buitenruimte zijn vanuit "Operatie Steenbreek" en het project "Groen kleurt uw straat" ontsteningsprojecten begeleid, met het lokale groene netwerk. Op diverse plekken zijn geveltuinten aangelegd.

Voor de publieke ruimte ontsteden wij waar dat mogelijk is. Voorbeeld van een groot project is de Generaal Spoorlaan. Hier is 2500 vierkante meter meer groen geplant dan in de oude situatie.

4. Milieukwaliteit verbeteren

Opstellen stimuleringsregeling sanering asbestdaken

De voorgenomen regelgeving rond het verplicht verwijderen van asbestdaken is niet aangenomen door de Eerste Kamer. De aantallen saneringen van asbestdaken blijven achter op de verwachtingen. In verband daarmee hebben wij het hiervoor gereserveerde bedrag ingebracht in bezuinigingsoperatie.

Ontwikkelen omgevingsveiligheidsbeleid.

Het ontwikkelen van omgevingsveiligheidsbeleid is in 2019 niet opgepakt. Wij hebben het gereserveerde bedrag ingebracht in bezuinigingsoperatie, omdat wij het uitvoeren van de wensen van de raad over luchtkwaliteit (doelstelling 5) belangrijker vonden.

Uitvoeren geluidsmaatregelen in het kader van Meerjarenprogramma Rail en Weg. Het project Meerjarenprogramma Geluidsanering Spoor is een project van ProRail. In het kader van dit project hebben we in 2019 een stedenbouwkundig beoordelingskader opgesteld voor de geluidsschermen. Omdat ProRail in de prioritering van de geluidsmaatregelen het trajectdeel Rijswijk heeft ingedeeld in fase 2, vindt de aanpak voorlopig nog niet plaats.

5. Voldoen aan de luchtkwaliteitsnormen van de WHO in 2030

In de begroting 2019 hadden wij aangegeven aan de slag te gaan met de uitvoering van ons Actieplan Luchtkwaliteit. Deze is nog niet definitief vastgesteld, omdat er in 2019 extra onderzoeken zijn uitgevoerd om de luchtkwaliteit op wijkniveau in beeld te brengen.

Verder hebben wij de volgende aanbevelingen opgepakt:

- **Programma MRDH met 30 procent CO2-reductiedoelstelling**
We hebben in 2019 onderzocht welke maatregelen de gemeente kan uitvoeren uit een regionale menukaart met mogelijke maatregelen om de mobiliteit in Rijswijk te verduurzamen. Hier zijn zes maatregelen gekozen om uit te voeren. Daarnaast volgt in 2020 een vervolg op dit traject via een lokaal Rijswijks Actieplan CO2-reductie mobiliteit. Hierbij wordt aangesloten bij het Actieplan Luchtkwaliteit.
- **Stimuleren duurzame mobiliteit**
In 2019 hebben we gewerkt aan een laadpalenbeleid voor elektrisch laden. Deze is nu nog in concept. In dit beleid gaan we in op de (on)mogelijkheden om het netwerk verdichten, om te centraliseren via laadpleinen en op snellaadstations.

6. Watersysteem klimaatproof maken

Rijswijk wil wateroverlast, droogte en hittestress voorkomen. Daarom werken we aan klimaatbestendigheid en een rijke natuur. Dat doen we door klimaatadaptatie vanaf het begin mee te nemen in alle plannen en projecten. Via extra groen (Operatie Steenbreek), natuurvriendelijke oevers en groene daken gaan wij hiermee direct aan de slag. In 2018 heeft de gemeente het convenant Klimaatadaptief Bouwen ondertekend. In 2019 is dit door ons bevestigd. Met de ondertekening van dit convenant ondersteunen wij het beleid om in de hele regio dezelfde kaders te stellen voor klimaatadaptatie binnen projecten. Door aanpassing van onze werkwijze zetten we harde oevers bij vervanging steeds vaker om in natuurlijke oevers.

Dit is niet het enige wat we als gemeente doen aan het verbeteren van ons watersysteem. In het Programma Wonen en Leven en de paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen staat hierover meer informatie.

7 Een circulaire economie in 2050

We werken toe naar een circulaire economie, waarbij we niet alleen circulair inkopen maar ook zorgen voor circulaire afvalstromen. Dit doen we als volgt:

- **Inkoop van producten van hergebruikte en duurzame materialen**
De gemeente kan producten inkopen die gemaakt zijn van hergebruikte en duurzame grondstoffen en materialen.

In 2019 hebben we interne workshops georganiseerd over circulariteit. Hierbij kwamen alternatieven voor bepaalde grondstoffen aan bod en hebben we bewustwording gerealiseerd over de hoeveelheid grondstoffen die voor een product nodig zijn. Op deze manier brengen we de mogelijkheden voor circulaire maatregelen onder de aandacht. Als voorbeeld hebben we in 2019 een kunststof beschoeiing aangebracht van gerecycled plastic en hebben we ons riool hersteld door een kunststof kous van gerecyclede petflessen. Bij de herinrichting van projecten hebben we grotendeels de straatbakstenen, de kolken en de fundering hergebruikt.
- **Levensfase van producten verlengen**
Bij afloop van de aanbestedings- of vervangingstermijn kan de gemeente kijken of er een nieuw product moet worden aangeschaft of dat verlenging van de levensduur mogelijk is. Dit kan bijvoorbeeld door het goed te onderhouden, te repareren, te hergebruiken (tweedehands markt) en op te knappen.
- **Scheiden en hergebruiken van materialen**
Aan het einde van de levensfase is het van belang dat er een goed rest- en grondstoffensysteem bestaat: huishoudelijke en gemeentelijke reststromen moeten goed worden gescheiden en deze grondstofstromen moeten vervolgens verder in de keten worden bewerkt tot nuttige grondstoffen.

Het scheiden van huishoudelijke stromen doen we via Het Nieuwe Inzamelen, waarbij we grondstoffen al zoveel mogelijk aan huis scheiden en inzamelen (zie ook Programma Wonen en Leven). We verbeteren de inzameling en afvoer van onze eigen afvalstromen. In 2019 is de interne afvalinzameling op Hoogvoorde uitgebreid naar meer verdiepingen.

Paragraaf RijswijkBuiten

De paragraaf RijswijkBuiten herbergt de volgende bestuurlijke opgave:

RijswijkBuiten

Wat willen we bereiken?

Visie op de paragraaf & opgave

Transformatie van het glastuinbouwgebied in RijswijkBuiten in een unieke en meest duurzame woonlocatie, met daarbij voldoende maatschappelijke voorzieningen op het gebied van detailhandel, onderwijs en welzijn.

De gebiedsontwikkeling RijswijkBuiten vindt zijn grondslag in het in 2009 door de raad vastgestelde masterplan Rijswijk-zuid. Dit masterplan is in 2013 en 2014, vijf jaar na vaststelling van het masterplan in overleg met de gemeenteraad geëvalueerd en op onderdelen in beoogd beleid aangepast en geactualiseerd. Eind 2014 heeft de raad ook de grondexploitatie geactualiseerd en programmatisch aangepast, en daarmee afgestemd op het geactualiseerde masterplan.

Met Synchron is in 1999 een contract gesloten over de inbreng van haar gronden in de gebiedsontwikkeling van Pasgeld-Oost. Op 21 mei 2019 heeft de gemeenteraad besloten het resultaat en de exploitatie van Pasgeld-Oost in de grondexploitatie van RijswijkBuiten op te nemen.

Doelstellingen

1. Volkshuisvesting, bouw van ca. 3.600 woningen binnen een programma dat aansluit op de woonvisie;
2. Ruimtelijke en stedenbouwkundige inpassing van maatschappelijke voorzieningen, w.o. twee basisscholen, gezondheidszorg en bijzondere woonvormen;
3. Realisatie en uitgifte van ca. 8 ha. bedrijventerreinen;
4. Duurzaamheid, een optimale leefomgeving waarbij de milieubelasting en het energieverbruik minimaal zijn;
5. Groenstedelijk woonmilieu, veel grondgebonden woningen, afgewisseld met appartementen in een parkachtige omgeving;
6. Aandacht voor cultuurhistorische waarden en sociale cohesie in de wijk;
7. Een op eindwaarde sluitende grondexploitatie.

Indicatoren

Indicator	Realisatie t/m 2018	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	2020	2021	2022
1. Woningen *	1.243	199	127	304	265	361
2. EPC **	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Sociale woningbouw	50	38	0	0	42	36
4. Scholen	1	1	0	0	1	0
5. Overige voorzieningen***	3	1	0	1		0
6. Uitgifte bedrijventerrein m2 BVO	19.960	13.436	6.352	12.154	12.119	7.456
7. DPL ****	7,29*****	7	7	7	7	7

* Planning van de verkoop van woningen/kavels.

** De Energieprestatiecoëfficiënt (EPC) van een woning drukt de energetische prestatie van een woning uit. De waarde 1,0 is ongeveer wat een gemiddelde woning in 1990 presteerde. Een woning met een EPC van 0,6 gebruikt dus nog maar 60 procent van de energie, die een dergelijk woning twintig jaar terug gebruikt zou hebben. De EPC-berekening is opgenomen in het bouwbesluit, en sinds 1995 is het verplicht deze bij een bouw aanvraag in te dienen. Vanaf 2011 geldt de strengere norm van 0,6. Vanaf 2015 is de norm EPC 0,4.

*** In Sion zijn 2 kinderdagverblijven en een huisartsenpost gevestigd. In 2020 zal er een nieuwe huisartsenpost in 't Haantje gerealiseerd worden.

**** Duurzaamheidsprofiel locatie (DPL). Het DPL geeft scores voor de wijk t.a.v. Ruimtegebruik, Materialen, Energie, Waterbeheer, Afvalinzameling, Bodemkwaliteit, Luchtkwaliteit, Geluidshinder, Geurhinder, Externe veiligheid, Sociale veiligheid, Verkeersveiligheid, Voorzieningen en winkels, Bereikbaarheid OV + fiets, Groen in de wijk, Water in de wijk, Kwaliteit woningen/woon omgeving, Cultuurhistorische waarde, Sociale cohesie, Lokale werkgelegenheid, Diversiteit bedrijvigheid, Duurzame bedrijven, Functiemenging en Flexibiliteit.

***** Rapportage Haantje t.b.v. 2e herziening BP aug. 2016

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

Het programma van werkzaamheden en grondverkoop zoals dat is gepland en dient als onderlegger van de ramingen van de jaarschijf 2019 van de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Zevende herziening, 2019.

Grondverwerving.

Verwervingsactiviteiten worden nadrukkelijk afgestemd op de beoogde ontwikkeling van het gebied. Bij de grootschalige ontwikkeling, waarvan sprake is in RijswijkBuiten, is het denkbaar dat niet alle benodigde percelen kunnen worden verworven in het minnelijk traject.

Om ervoor te zorgen dat de gemeente in ieder geval de gehele hoofdontsluitingsstructuur en de benodigde waterberging tijdig kan aanleggen, is de Kroon op basis van raadsbesluiten d.d. 24 maart 2015 verzocht de administratieve onteigeningsprocedure voor de uitvoering van dat gedeelte van het bestemmingsplan te starten. Hierdoor wordt het mogelijk om in het uiterste geval het onteigeningsinstrument te kunnen inzetten.

In 2019 zijn het koetshuis en (afgebrande-) woning aan de Sionsweg 40 en 42 verworven. Deze percelen zijn onderdeel van de historie van Sion. Juist ter plaatse van deze percelen bevond zich het voormalige klooster en later de buitenplaats.

Op dit moment wordt gewerkt aan het voorstel voor de inrichting op de kloosterlocatie. In het ontwerp wordt getracht zowel recht te doen aan de historie (onder andere door belangrijke elementen in situ te behouden) als ook een goede grondopbrengst voor deze locatie te realiseren.

In hoeverre het koetshuis als verwijzing naar de historie kan worden ingepast en onder welke voorwaarden wordt onderzocht. Daarbij zijn zowel de huidige staat van het pand, een beoogde functie van/voor het pand en de financiën belangrijke elementen. De voormalige tuinderswoning wordt gesloopt. In afwachting van de (on)mogelijkheden van/voor het koetshuis wordt het koetshuis ongemoeid gelaten.

Planontwikkeling.

Op 27 september 2011 is het bestemmingsplan (inclusief de grondexploitatie en het exploitatieplan) vastgesteld. Het bestemmingsplan is een uitwerking van het Masterplan en daarmee het nieuwe kader van de gebiedsontwikkeling RijswijkBuiten voor het college. Op 13 december 2016 heeft de raad een tweede herziening van het vastgestelde bestemmingsplan en exploitatieplan vastgesteld, waarmee een aantal aanpassingen in het bestemmingsplan zijn doorgevoerd. DSM is in beroep gegaan tegen het bestemmingsplan bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. De voorzieningenrechter van de Afdeling bestuursrechtspraak heeft een voorlopige voorziening getroffen. Als gevolg hiervan was de werking van de bestemming "Wonen - Uit te werken 2" van deze 2e herziening geschorst en de ontwikkeling van Parkrijk 't Haantje vertraagd.

De Raad van State heeft woensdag 23 januari 2019 uitspraak gedaan. De Raad van State heeft in de uitspraak de bezwaren van DSM afgewezen. Het bestemmingsplan is door de uitspraak van de Raad van State onherroepelijk in werking getreden. Hiermee kon de bouw van de woningen weer doorgaan.

Bouw- en woonrijp maken.

De planning en de uitvoering van de werkzaamheden van bouw- en woonrijpmaken zijn aangepast aan de gewijzigde uitgangspunten zoals opgenomen in de zevende herziening van de grondexploitatie. Door het bezwaar van DSM is ook de uitvoering van civiele werken in Parkrijk vertraagd.

In het "Hof van Sion" wordt het cultureel erfgoed van Rijswijk zichtbaar. De waardevolle archeologische vondsten worden ingepast. Voor de inrichting van de centraal gelegen buitenruimte van het "Hof van Sion" is gekozen voor een participatieproces met bestaande en nieuwe bewoners.

Het in RijswijkBuiten gelegen spoor wordt in het kader van het Programma Hoogfrequent Spoor verdubbeld naar vier sporen. Als gevolg hiervan dient er een ongelijkvloerse kruising voor rekening en risico van het ministerie aangelegd te worden. De werkzaamheden van ProRail zijn dit najaar gestart.

Rente en financiering

Voor de financiering van de voorbereiding en uitvoering van de plannen is een arrangement afgesloten. Het renterisico is tegen een vast rentepercentage van 3,78% afgedekt door derivaten met een looptijd tot 1 september 2020. Voor de periode daaropvolgend zijn enkele forwardleningen aangetrokken met een gemiddelde rente van 1,02%. Als aanvullende financiering is in september 2019 nog een lening tegen een rente van -/- 0,11% aangetrokken.

Risico's

De omgang met risico's bij grondexploitaties is beschreven in de Nota Grondbeleid. Risico's bij dit project kunnen zich voordoen op allerlei gebieden (o.a. politiek, bestuurlijk, maatschappelijk, economisch, wet- en regelgeving, samenwerking).

Voor de kansen en bedreigingen van de gemeentelijke grondexploitatie is een risicoparagraaf opgesteld. Deze maakt deel uit van de grondexploitatie.

De gekwantificeerde risico's binnen de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Achtste herziening, 2020 bedragen € 7,078 miljoen. Hiervoor is binnen de grondexploitatie geen dekking meer aanwezig. De Algemene reserve wordt ingezet als buffer.

Bij het opstellen van de volgende herziening van de grondexploitatie worden de risico's opnieuw in beeld gebracht.

Gronduitgifte

De uitgifte van bouwgronden in RijswijkBuiten is door de opgelopen vertraging in 2018-2019 in de raadsvergadering van 21 mei 2019 met drie jaar verlengd naar de periode 2013-2026.

Conform Grondexploitatie Sion-'t Haantje Zevende herziening, 2019 zouden er tot en met 2019 ca. 1.442 woningen en vrije kavels in verkoop zijn gebracht. Tot en met 2019 zijn er 1.370 verkopen werkelijk gerealiseerd. De planning is behalve sturing op woningaantallen ook gericht op het verkrijgen van de geraamde grondopbrengsten.

Een op eindwaarde sluitende grondexploitatie

Bij de controle op de jaarrekening 2018 heeft de accountant geconstateerd dat een taakstelling op de uitgaven voor Civiele Techniek onvoldoende onderbouwd is. Deze taakstelling dient te vervallen en als werkelijke uitgaven geraamd te worden. Hierdoor is het saldo van de grondexploitatie niet meer sluitend en is ten laste van de jaarrekening 2018 is een verliesvoorziening ingesteld van € 3,6 miljoen. In de Achtste herziening, 2020 wordt uitgegaan van een verliesvoorziening van € 3,7 miljoen.

Duurzaamheid

Het glastuinbouwgebied in RijswijkBuiten transformeren we in een unieke en duurzame woonlocatie, met daarbij voldoende maatschappelijke voorzieningen op het gebied van detailhandel, onderwijs en welzijn. Om dit te bereiken zijn we continu met duurzaamheid bezig. Dit leidt onder meer tot de volgende acties:

1. **Energieleverende wijk**
RijswijkBuiten is hard op weg om een energieleverende wijk te worden. Uiteindelijk zal de wijk meer energie opwekken dan het nodig heeft. Daarmee dragen we ruimschoots bij aan de klimaatdoelstellingen en wordt de wijk "Paris-proof".
2. **Aandacht voor klimaatadaptatie**
Nu al staat bij het ontwerpen van de openbare ruimte de biodiversiteit centraal. Er wordt ingezet op groene en klimaat adaptieve buitenruimte met aandacht voor mens en dier.
3. **Duurzame mobiliteit**
Door het aanleggen van een lightrailhalte wordt de bereikbaarheid van het openbaar vervoer belangrijk verbeterd. Het is een belangrijke succesfactor voor de mobiliteit van de gebiedsontwikkeling. Via slimme mobiliteitshubs zorgen we ervoor dat er altijd een geschikt vervoermiddel ter beschikking is. Daarmee dringen we het aantal autobewegingen belangrijk terug en zijn er minder parkeerplaatsen nodig.
4. **Hergebruik van grondstoffen**
Via een door de provincie ondersteund initiatief om klimaat adaptief te bouwen willen we bijdragen aan het verder verbeteren van de leefkwaliteit in RijswijkBuiten.
5. **Terugdringen afvalstromen**
Via het lokaal verwerken van afvalwater kan een bijdrage worden geleverd aan het terugdringen van de afvalstromen. Deze ambitie moet nader worden onderzocht op technische haalbaarheid.

Wat heeft het gekost?

Grondexploitatie RijswijkBuiten	Begroting 2019 (x € 1 miljoen)	Rekening 2019 (x € 1 miljoen)
Verwerving	€ 1,48	€ 1,79
Plankosten	€ 1,67	€ 2,33
Bouwrijp maken	€ 10,57	€ 7,63
Rente en financiering	€ 4,19	€ 5,65
Gronduitgifte	€ 0,11	€ 0,02
Activering grondexploitatie	€ 29,05	€ 1,58
Totaal lasten	€ 47,07	€ 19,00
Plankosten	€ 0,98	€ 0,11
Bouwrijp maken	€ 0,00	€ 0,25
Gronduitgifte	€ 46,09	€ 18,64
Activering grondexploitatie	€ 0,00	€ 0,00
Totaal baten	€ 47,07	€ 19,00

RAPPORTAGE INTERBESTUURLIJK TOEZICHT

Financiën	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING	
Er is structureel en reëel begrotingsevenwicht		De jaarbegroting is structureel in evenwicht en het laatste jaar van de meerjarenraming is structureel in evenwicht. De positieve saldi van de begroting en meerjarenraming bedragen: begrotingssaldo exclusief lasten 2020 0,2 mln 2021 0,1 mln 2022 0,4 mln 2023 1,7 mln	begrotingssaldo incidentele baten en 1,5 miljoen 0,9 miljoen 0,9 miljoen 1,8 miljoen
Is er reden voor extra aandacht?	ja/nee	Nee	
Ruimtelijke ordening	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING	
De gemeentelijke bestemmingsplannen zijn aangepast aan de Omgevingsverordening Zuid-Holland (artikel 14.2 Omgevingsverordening)		1. Watergebonden bedrijvigheid is nog niet vertaald in BP Plaspoelpolder 2. Landgoedbiotopen zijn nog niet vertaald (o.a. in BP Hoornwijck -Broekpolder) Aanpassingen nog niet gepland	
Is er reden voor extra aandacht?	ja/nee	Nee	
Omgevingsrecht	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING	
Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Milieu, Bouwen en Wonen			
Voor vergunningverlening, toezicht en handhaving zijn tijdig een beleidsplan, een uitvoeringsprogramma en een evaluatie vastgesteld en met de jaarrapportage over de uitvoering bekend gemaakt aan de gemeenteraad. Binnen twee maanden na vaststelling wordt hierover mededeling gedaan aan de provincie Zuid-Holland.		Er is door de ambtelijke organisatie in beeld gebracht hoe deze zich verhoudt tot de Kwaliteitscriteria 2.1. Daarop zijn enkele acties uitgevoerd op te volgen opleidingen en op het opstellen van een werkinstructie Wabo en bespreken van het te volgen toetsprotocol. De eisen van kwaliteitsborging en de inrichting van de organisatie wordt in verband gezien met de aankomende Omgevingswet en de aankomende Wet private kwaliteitsborging. Thans is ambtelijk een verordening gereed om aan het College te worden aangeboden ter toezending aan de Provincie, alvorens deze aan de Gemeenteraad kan worden aangeboden ter vaststelling. Deze verordening wordt in juni/juli aan het nieuwe college voorgelegd. In diezelfde periode volgt het vaststellen van het verplichte VTH-beleid.	
Is er reden voor extra aandacht?	ja/nee	Ja	
Monumentenzorg	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING	
De gemeente beschikt over een deskundige adviescommissie met betrekking tot de (rijks)monumenten		De gemeente heeft een Welstands- en monumentencommissie met deskundige leden.	
Is er reden voor extra aandacht?	ja/nee	Nee	

Archief- en informatiebeheer	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING	
Het archief- en informatiebeheer van de gemeente zijn op orde		Net als in 2018 zijn de resultaten van de KPI's voor de gemeente Rijswijk in orde.	
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	ja/nee	Nee	
Huisvesting Vergunninghouders	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING	
De gemeente heeft volledig en tijdig voldaan aan de halfjaartaakstelling en er is geen achterstand		Gevraagde informatie	Stand van zaken
		Voorsprong/achterstand per 1 januari van het verantwoordingsjaar (doorhalen wat niet van toepassing is)	5 achterstand
		Fase interventieladder op 1 januari	informatie opvragen en valideren
		Taakstelling eerste halfjaar van het verantwoordingsjaar	18
		In het eerste halfjaar gehuisveste vergunninghouders	27
		Voorsprong/achterstand per 1 juli van het verantwoordingsjaar (doorhalen wat niet van toepassing is)	4 voorsprong
		Fase interventieladder op 1 juli	taakstelling is gerealiseerd
		Taakstelling tweede halfjaar van het verantwoordingsjaar	18
		In het tweede halfjaar gehuisveste vergunninghouders	14
		Voorsprong/achterstand per 31 december van het verantwoordingsjaar (doorhalen wat niet van toepassing is)	0
		Fase interventieladder op 31 december	taakstelling is gerealiseerd
		Toelichting	
		Eventueel korte bondige toelichting	
<i>Is er reden voor extra aandacht?</i>	ja/nee	Nee	

III Jaarrekening

- **Balans**
- **Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling**
- **Toelichting op de balans**
- **Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening**
- **Overzicht begrotingsrechtmatigheid**
- **Overzicht van de incidentele baten en lasten**
- **Toelichting op het overzicht van incidentele baten en lasten**
- **Single information Single audit (SiSa)**
- **Overzicht taakvelden**
- **Wet Normering Topinkomens (WNT)**

Balans

ACTIVA	31-12-2019	31-12-2018
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa		
Kosten onderzoek en ontwikkeling		30
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	679	716
Subtotaal Immateriële vaste activa	679	746
Materiële vaste activa		
Investerings met een economisch nut	90.467	85.053
Investerings met een economisch nut waarvoor te bestrijding van kosten een heffing kan worden geheven	17.019	17.460
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	45.574	43.111
In erfpacht	4.869	5.155
Subtotaal Materiële vaste activa	157.929	150.779
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekkingen:		
aan deelnemingen	3.215	3.215
aan gemeenschappelijke regelingen		
aan overige verbonden partijen		
Subtotaal kapitaalverstrekkingen	3.215	3.215
Leningen aan:		
openbare lichamen		
woningbouwcorporaties	680	720
deelnemingen		
overige verbonden partijen		
uitzettingen in 's Rijks schatkist een rente typische looptijd van één jaar of langer		
uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rente typische looptijd van één jaar of langer	2.695	2.588
overige uitzettingen met een rente typische looptijd van één jaar of langer		
Subtotaal leningen	3.375	3.308
Totaal Financiële vaste activa	6.590	6.523
Totaal vaste activa	165.198	158.048
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden		
Grond- en hulpstoffen		
Onderhandenwerk, waaronder bouwgronden in exploitatie	144.600	146.339
Gereed product en handelsgoederen		
Subtotaal voorraden	144.600	146.339
Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	10.365	12.273
Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen		
Overige verstrekte kasgeldleningen		
Uitzettingen in 's Rijks schatkist een rente typische looptijd van één jaar of langer	9.996	25.739
Rekening-courantverhoudeingen met niet-financiële instellingen		
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rente typische looptijd van één jaar of langer		
Overige vorderingen	14.158	7.047
Overige uitzettingen		
Subtotaal uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar	34.520	45.059
Liquide middelen		
Kas-banksaldi	1.464	1.834
Subtotaal liquide middelen	1.464	1.834
Overlopende activa		
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen de ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, gesplitst in:		
1 Europese overheidslichamen		
2 Het Rijk	193	331
3 Overige Nederlandse overheidslichamen		812
- Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	2.702	1.730
Subtotaal overlopende activa	2.895	2.873
Totaal vlottende activa	183.479	196.105
TOTAAL ACTIVA	348.677	354.153

Balans

Balans

PASSIVA	31-12-2019	31-12-2018
VASTE PASIVA		
Eigen Vermogen		
Algemene reserve	17.452	25.003
Bestemmingsreserves	15.968	16.191
Gerealiseerde resultaat	-4.764	-7.551
Subtotaal Eigen Vermogen	28.655	33.643
Voorzieningen	5.262	4.120
Subtotaal voorzieningen	5.262	4.120
Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer		
Obligatieleningen		
Onderhandseleningen van:		
Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen		
binnenlandse banken en overige financiële instellingen	112.742	97.545
binnenlandse bedrijven		
openbare lichamen		
overige binnelandse sectoren		
buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren		
door derden belegd geld		
waarborgsommen		
Subtotaal Voorzieningen en Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer	112.742	97.545
Totaal vaste passiva	146.660	135.308
VLOTTENDE PASSIVA		
Netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar		
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	178.000	195.000
Overige kasgeldleningen		
Banksaldi	1	
Overige schulden	18.386	15.587
Subtotaal netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar	196.387	210.587
Overlopende passiva		
Verplichtingendie in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	2.587	7.643
De Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende dienstjaren		
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate komen van volgende begrotingsjaren		
De voorschotten worden uitgeplitst naar de ontvangen bedragen van:		
1 Europese overheidslichamen		
2 het Rijk		
3 overige Nederlandse overheidslichamen	3.044	617
Subtotaal overlopende passiva	5.631	8.260
Totaal vlottende passiva	202.018	218.847
TOTAAL PASSIVA	348.677	354.155

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarstukken is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarstukken

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn behaald. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarstukken bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baten opgenomen in het jaar waarin het dividend door de aandeelhoudersvergadering wordt vastgesteld en betaalbaar wordt gesteld.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Door het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie voor gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden.

Balans

Immateriële vast activa

De immateriële vast activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Bijdragen aan activa van derden worden geactiveerd als ze individueel een bedrag van € 50.000 te boven gaan. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa

Artikel 59 BBV beschrijft het onderscheid tussen investeringen met uitsluitend maatschappelijk nut in de openbare ruimte en investeringen met een (beperkt) economisch nut. Investeringsactiva die op enigerlei wijze kunnen leiden tot of bijdragen aan het verwerven van inkomsten zijn investeringen met economisch nut. De vraag of de investering geheel kan worden terugverdiend is niet relevant voor de classificatie.

Materiële vaste activa met economisch nut.

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs (artikel 63, lid 1 BBV). De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten (artikel 63, lid 2 BBV). De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend (artikel 63, lid 3 BBV). Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het resterende saldo afgeschreven.

Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

Volledigheidshalve vermelden wij dat op investeringen die vóór 2004 gedaan zijn soms extra is afgeschreven zonder economische noodzaak (ter verlichting van toekomstige lasten). Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt.

Op grond van artikel 65 van het BBV wordt bij de waardering van de vaste activa rekening gehouden met een vermindering van hun waarde, indien deze vermindering naar verwachting duurzaam is. Op de waarde van activa met economisch nut mogen vanaf 1-1-2004 reserves niet meer in mindering worden gebracht. Investeringssubsidies en andere bijdragen van derden mogen wel in mindering worden gebracht. Compensabele BTW wordt niet geactiveerd.

Investeringsen waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven op grond van art. 229 lid 1 a en b Gemeentewet, worden op de balans opgenomen in een aparte categorie.

Investeringsen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut.

In overeenstemming met de verordening ex artikel 212 GW worden infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals bijvoorbeeld wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken geactiveerd en afgeschreven. De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd (en dus ook afgeschreven).

Afschrijvingsbeleid materiele vaste activa

Activa met economisch nut en een verkrijgingsprijs van minder dan € 15.000 worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Gronden en terreinen worden altijd geactiveerd.

Afschrijvingsmethode: Lineair

Gehanteerde afschrijvingstermijnen in hoofdlijnen (in jaren)

Buitenruimte	10 - 60
Financiële activa	1 - 5
Gebouwen en terreinen	5 - 40
Infrastructuur	20 - 50
Voer- en vaartuigen	7 - 15

Een uitgebreidere specificatie is opgenomen in de Financiële Verordening van 2016

Opmerking

De gekozen afschrijvingsperiode voor de oude investeringen (staat van oude activa/afgesloten kredieten) wordt niet aangepast. Bovenstaande opsomming geldt alleen voor nieuwe investeringen. Op oudere investeringen gelden nog de regels van de toen geldende financiële verordeningen. Voor alle investeringen geldt overigens dat bij een jaarstuk wordt beoordeeld of de boekwaarden t.o.v. de technische en economische levensduur nog wel reëel is of dat moet worden afgeboekt. Er is zoveel mogelijk aangesloten op de huidige systematiek van afschrijvingen die gebruikelijk is binnen de gemeente Rijswijk.

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs

Op grond van artikel 36 BBV worden in de balans onder de financiële vaste activa afzonderlijk opgenomen:

- kapitaalverstrekking aan;
 1. deelnemingen;
 2. gemeenschappelijke regelingen;
 3. overige verbonden partijen;
- leningen aan:
 1. openbare lichamen;
 2. woningbouwcorporaties;
 3. deelnemingen;
 4. overige verbonden partijen.
- overige langlopende leningen;
- uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rente typische looptijd van één jaar of langer;
- uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rente typische looptijd van één jaar of langer;
- overige uitzettingen met een rente typische looptijd van één jaar of langer;

In de balans worden overigens alleen die categorieën getoond, die ook van toepassing zijn voor de gemeente Rijswijk.

Het begrip rente typische looptijd verdient een toelichting. Het gaat bij dit begrip om de definitie vanuit de Wet Fido en is ingegeven door beheersing van renterisico's. De definitie luidt: het tijdsinterval gedurende de looptijd van een geldlening, waarin op basis van de leningsvoorwaarden van de geldlening sprake is van een door de verstrekker van de geldlening niet beïnvloedbare constante rentevergoeding. Voor een uitzetting die een looptijd kent van tien jaar met een vaste rente, geldt dat deze altijd als vast activum dient te worden opgenomen ook al resteert er minder dan 1 jaar van de oorspronkelijke looptijd. Van een "deelneming" is krachtens artikel 1e BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Vlottende activa

Voorraden

De als "onderhanden werken" opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), evenals een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten. Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Dit betekent dat bij meerjarige projecten de (verwachte) winst niet pas aan het einde van het project als gerealiseerd moet worden beschouwd, maar gedurende de looptijd van het project tot stand komt en als zodanig moet worden verantwoord. Het verantwoorden van tussentijdse winst is daarmee geen keuze maar een verplichting die voortvloeit uit het realisatiebeginsel. Bij het bepalen van de tussentijdse winst is het wel noodzakelijk de nodige voorzichtigheid te betrachten. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid en dient er winst te worden genomen:

- Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
- De grond (of het perceel) moet zijn verkocht.
- De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar ratio van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien er sprake is van winst, wordt deze berekend op basis van de eindwaarde van het project, conform de notitie "grondbeleid in begroting en jaarstukken" van de commissie BBV. Als de berekening van de tussentijdse winstneming volgens de percentage of completion methode ertoe leidt dat in eerdere jaren teveel winst is genomen, dan wordt de eerder teveel genomen winst teruggedraaid. Subsidiebatens en de daarbij horende subsidiabele kosten bij grondexploitaties maken geen onderdeel uit van de tussentijdse winstneming en worden verantwoord op het moment dat de subsidie volgens de subsidievoorwaarden is gerealiseerd.

Waar van toepassing, zijn voorzieningen voor het verwachte verlies in mindering gebracht.

Voor zover uit de laatste kostprijsberekeningen verliezen worden verwacht, worden voorzieningen gevormd ter hoogte van deze verliezen. De boekwaarde van de gronden wordt verlaagd met deze voorzieningen.

De voorgeschreven indeling op de balans op grond van artikel 38 BBV is:

- grond- en hulpstoffen gespecificeerd naar:
- onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie;
- gereed product en handelsgoederen;
- vooruitbetalingen.

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Jaarlijks wordt de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren berekend ter dekking van risico's van oninbaarheid van de bestaande vorderingen. De hoogte van de voorziening is berekend op basis van de dynamische methode voor alle posten < € 5.000 (vaste percentages naar ouderdom van de vordering)

· huidig boekjaar	10% van het openstaande bedrag;
· boekjaar –1	20% van het openstaande bedrag;
· boekjaar –2	40% van het openstaande bedrag;
· boekjaar –3	60% van het openstaande bedrag;
· boekjaar –4	80% van het openstaande bedrag;
· boekjaar –5 en verder	100% van het openstaande bedrag.

Voor de posten > € 5.000 is de statische methode toegepast. Hierbij wordt elke vordering beoordeeld en gewaardeerd op inbaarheid. De geschatte afwaardering van de vordering wordt opgenomen in een voorziening dubieuze debiteuren en in mindering gebracht op de debiteuren.

Liquide middelen

De liquide middelen worden tegen de nominale waarde opgenomen.

Overlopende activa

In de balans worden onder de overlopende activa afzonderlijk opgenomen (artikel 40a BBV):

- a. de van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel;
- b. overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.

De overige activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen

In de balans worden de reserves onderscheiden naar (artikel 43 BBV):

- a. de algemene reserve;
- b. de bestemmingsreserves;
- c. het gerealiseerde resultaat.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. Voorzieningen worden op grond van artikel 44 BBV gevormd voor:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is doch redelijkerwijs te schatten;
- b. bestaande risico's op balansdatum terzake van verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs te schatten is;
- c. kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt maar de oorsprong hebben in het begrotingsjaar of een eerder begrotingsjaar en de voorziening strekt tot kostenegalisatie;
- d. de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven (afvalstoffen- en rioolheffing).

Tot de voorzieningen worden ook gerekend van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen, bedoeld in artikel 49, onderdeel b (deze worden als 'voorheen voorzieningen' onder 'vooruit ontvangen bedragen' opgenomen).

De voorziening voor oud-wethouders wordt gewaardeerd op basis van een actuariële berekening per jaar ultimo.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overlopende passiva

In de balans worden onder de overlopende passiva afzonderlijk opgenomen (artikel 49 BBV):

- a. verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume;
- b. de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren;
- c. overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. In de toelichting op de balans is nadere informatie opgenomen.

Toelichting op de balans per 31 december 2019

(bedragen x € 1.000)

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de boekwaarde van de immateriële vaste activa:

	Boekwaarde 1-1-2019	Verminder- ingen	Investerings	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2019
Kosten onderzoek & ontwikkeling	30			30		0
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	716			37		679
Totaal	746			67		679

Materiële vaste activa

De investeringen met een economisch nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Boekwaarde 1-1-2019	Vermeer- deringen	Verminder- ingen/af- lossingen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2019
Gronden en terreinen	17.607	25	39			17.593
Woonruimten	1.390			50		1.340
Bedrijfsgebouwen	56.514	9.029		2.255	1.609	61.678
Vervoermiddelen	627	7		122		512
Machines, apparaten en installaties	3.823	251		505		3.568
Overige materiële vaste activa	5.093	1.561		879		5.775
Totaal	85.054	10.873	39	3.811	1.609	90.467

Investerings met economisch nut waarvoor heffing wordt geheven zijn als volgt:

	Boekwaarde 1-1-2019	Vermeer- deringen	Verminder- ingen/af- lossingen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2019
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	17.460	2.103	1.170	1.361	11	17.021
Totaal	17.460	2.103	1.170	1.361	11	17.021

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de boekwaarde van de **investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut**:

Investeringen voor 2017:

	Boekwaarde 1-1-2019	Vermeer- deringen	Vermindering -en/Aflossing	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2019
Grond-, weg- en water- bouwkundige werken	25.739	2.251		1.860	3.124	23.006
Machines, apparaten en installaties	7.522	36		497		7.061
Overige materiële vaste activa	3.827	0		474		3.353
Totaal	37.088	2.287		2.831	3.124	33.420

Investeringen na 2017:

	Boekwaarde 1-1-2019	Vermeer- deringen	Vermindering -en/Aflossing	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2019
Grond-, weg- en water- bouwkundige werken	2.609	3.498		163	575	5.369
Machines, apparaten en installaties	1.166	1.798		42	16	2.907
Overige materiële vaste activa	2.249	1.792		110	52	3.879
Totaal	6.024	7.088		315	643	12.155

Investeringen met economisch nut in erfpacht uitgegeven zijn als volgt:

	Boekwaarde 1-1-2019	Vermeer- deringen	Verminde- ringen/af- lossingen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2019
In erfpacht	5.155	314	600			4.869
Totaal	5.155	314	600			4.869

Financiële vaste activa

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de financiële vaste activa gedurende het jaar:

	Boekwaarde 1-1-2019	Vermeer- deringen	Verminderen/ Aflossingen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2019
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	3.215					3.215
Leningen aan woningbouwcorporaties	720		40			680
uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rente typische looptijd van één jaar of langer	2.588	328	221			2.695
Totaal	6.523	328	261			6.590

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden gesplitst naar de volgende bouwgrondexploitaties:

Omschrijving	Verantwoord tot 1-jan-19	Vermeerderingen in 2019	Vermin-Deringen in 2019	Verantwoord tot en met 31-dec-19	Nog te verwachten kosten	Nog te verwachten opbrengsten	Vermoedelijk resultaat	Verlies voorziening
RIJSWIJKBUITEN	150.566.945	17.419.390	18.995.755	148.990.580			-145.382.707	3.702.873
EIKELENBURG	-921.747	36.325	71.550	-956.972	730.788	262.586	488.770	
TE WERVE WEST	228.022	4.218		232.240	104.384	300.348		36.276
VERLIESVOORZIENING (Vrijenban)	73.610			73.610			73.610	
	149.946.830	17.459.933	19.067.305	148.339.458	835.172	562.934	-144.820.327	3.739.149

Voor de toelichting per grondexploitatie wordt verwezen naar de paragrafen Grondbeleid en RijswijkBuiten.

Alle grondexploitaties zijn in het kader van de jaarrekening geactualiseerd. De geactualiseerde grondexploitaties geven inzicht in de financiële stand van zaken en een doorkijk, per jaarschijf, naar het einde van de looptijd. De gemaakte kosten en opbrengsten zijn verwerkt en maken als boekwaarde onderdeel uit van de diverse grondexploitaties. De nog te maken kosten en opbrengsten zijn gebaseerd op afspraken uit een Samenwerkingsovereenkomst, Realiseringsovereenkomst en Overeenkomst over gezamenlijk ontwikkeling en financieel vertaald in de jaarschijven.

Uitzettingen korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Vorderingen op openbare lichamen

De vorderingen op de openbare lichamen bestaan voornamelijk uit de vordering op het BTW compensatiefonds (8,9 miljoen) en overige lichamen (1,5 miljoen).

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in de Rijksschatkist aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden.

De gemeente Rijswijk mag maximaal € 1.428.000 banktegoed aanhouden buiten de schatkist om. Dit betreft het drempelbedrag. Het meerdere moet gestald worden op de internetfaciliteit schatkistbankieren van het Rijk. De gemeente Rijswijk heeft een overeenkomst met de BNG dat zij er voor zorgt dat het concernsaldo niet wordt overschreden, het meerdere wordt automatisch dagelijks afgeroomd. Het saldo per 31/12/2019 is € 10 miljoen.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	1.428			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	2.141	2.171	1.376	819
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	-	-	52	609
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	713	743	-	-

Voorziening oninbare vorderingen

Op grond van de BBV is het verplicht een voorziening te vormen zodra een onafwendbaar risico zich voordoet dat in de toekomst tot kosten zal leiden. De hoogte van de dotatie aan de voorziening is aan de gemeente overgelaten. In de financiële verordening van de gemeente Rijswijk staan de regels van de voorziening voor oninbare vorderingen beschreven. Bij publiekrechtelijke vorderingen en privaatrechtelijke vorderingen kleiner dan € 5.000 wordt een percentage gestort in de voorziening, afhankelijk van het jaar van ontstaan. Voor de overige vorderingen wordt een voorziening wegens oninbaarheid gevormd op basis van een beoordeling op inbaarheid.

Op basis van bovenstaande is voor de publiekrechtelijke en privaatrechtelijke vorderingen in de jaarrekening een onttrekking aan de voorziening gedaan van € 570.000.

Bij de schuldhelpverlening zijn in 2019 geen dubieuze debiteuren bijgekomen.

	Saldo 31-12-2019	Voorziening oninbaarheid	Bruto saldo 31-12-2019	Saldo 31-12-2018
Overige vorderingen	14.158	3.906	18.064	7.047
Totaal	14.158	3.906	18.064	7.047

	Stand 01-01-2019	Te storten bij de jaarrek.	Oninbaar verklaard	Berekende stand 31-12-2019
Publiekrechtelijk	832	-112		720
Privaatrechtelijk	937	-457		480
Schuldhelpverlening	5	0		5
Sociale Zaken	2.940	-239		2.701
Min=te storten en plus=onttrekken				
Totaal	4.715	-808		3.906

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

	Ultimo 2019	Ultimo 2018
Kassaldi	116	37
Banksaldi	1.348	1.797
Totaal	1.464	1.834

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

	Saldo 31-12-2019	Saldo 31-12-2018
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, gesplitst in:		
Europese overheidslichamen		
Het Rijk	193	331
Overige Nederlandse overheidslichamen		812
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	2.702	1.730
Totaal	2.895	2.873

Vooruitbetaalde bedragen

De balanspost vooruitbetaalde bedragen betreft posten uit de normale bedrijfsuitoefening die het gevolg zijn van (conform het stelsel van baten en lasten) toerekenen van lasten aan het boekjaar 2019. Het betreft hier onder andere onderhoudscontracten, huren, abonnementen, etc. welke betrekking hebben op 2020.

Overige nog te ontvangen bedragen

Net als de vooruitbetaalde bedragen is dit saldo het gevolg van toerekenen van baten aan het boekjaar 2019. Het betreft hier een grote verscheidenheid aan nog te ontvangen bedragen.

PASSIVA

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen reserves bestaat uit de volgende posten:

Omschrijving	Saldo 1-1-2019	Toevoegingen 2019	Aanwendungen 2019	Saldo 31-12-2019
Algemene reserves				
Algemene dekkingsreserve	24.853.587,60		7.550.960,10	17.302.627,50
Begrotingsresultaat	149.218,31			149.218,31
Totaal algemene reserves	25.002.805,91	-	7.550.960,10	17.451.845,81
Bestemmingsreserves				
Nieuwbouw brandweerkazerne	5.815.085,23		128.180,00	5.686.905,23
Realisatie kunst in de openbare ruimte	145.044,72			145.044,72
Wijkontwikkeling	2.483.513,22		234.566,00	2.248.947,22
Decentrale arbeidsvoorwaarden	80.409,23			80.409,23
Reserve organisatie 2020	44.463,09			44.463,09
Revitalisering Oud-Rijswijk	105.766,99			105.766,99
Gemeentepersoneel	166.751,36		4.172,77	162.578,59
Duurzaamheid	50.000,00		50.000,00	-
Parkeren	920.671,65	227.405,00		1.148.076,65
Vastgoed	34.094,00		34.094,00	-
Huis van de Stad	6.346.000,00			6.346.000,00
Totaal van de bestemmingsreserves	16.191.799,49	227.405,00	451.012,77	15.968.191,72
Totaal van de reserves	41.194.605,40	227.405,00	8.001.972,87	33.420.037,53

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn twee belangrijke gebeurtenissen na balansdatum, die geen financiële gevolgen hebben voor de jaarrekening 2019, maar wel voor het jaar 2020. Het BBV verplicht dat de impact hiervan zo veel mogelijk in de toelichting op de balans wordt toegelicht.

Verkoop aandelen Eneco

De verkoopopbrengst van het energiebedrijf Eneco € 72.451.000 is op 26 maart 2020 ontvangen. Hierop moet nog wel de boekwaarde van de aandelen in mindering worden gebracht. Uitgaande van 50 procent van de totale boekwaarde van de aandelen Stedin (netwerkbedrijf) en het energiebedrijf Eneco, ofwel 50 procent van € 2,8 miljoen, bedraagt de netto opbrengst € 71 miljoen. Dit bedrag zal worden verantwoord in 2020. Als dit bedrag niet wordt besteed aan extra exploitatielasten, zal de algemene reserve maximaal met dit bedrag kunnen toenemen. In de raad zal de besteding van de gelden nog uitgebreid aan de orde komen.

Gevolgen COVID-19

Het COVID-19 (corona) virus heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening 2019, maar mogelijk wel voor onze begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. Hoe groot de financiële impact zal zijn is nu onmogelijk te bepalen. We monitoren onze risico's en die van onze partners voortdurend. Met betrekking tot de balansposities aangaande de langlopende leningen, grondexploitaties en kortlopende vorderingen zijn deze met de kennis per 31 december 2019 beoordeeld op een

toereikende waardering, de corona-crisis kan mogelijk leiden tot onzekerheden aangaande de inbaarheid (vorderingen), dan wel terugverdiencapaciteit (bij grondexploitaties) in 2020. Onze organisatie loopt geen risico voor de continuïteit. We bewaken onze liquiditeitspositie goed en nemen zo nodig maatregelen om onze taken gedurende deze crisis zo goed mogelijk te blijven uitvoeren.

Voorzieningen

De in de balans opgenomen voorzieningen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Omschrijving	Saldo 1-1-2019	Toevoegingen 2019	Vrijval	Aanwendingen 2019	Saldo 31-12-2019
Voorzieningen voor verplichtingen en risico's					
T.b.v. nazorg bouwlocaties	8.419,37				8.419,37
Pensioenen wethouders	3.222.789,00	958.891,14		143.979,14	4.037.701,00
Wachtgelden wethouders	419.172,60	169.000,00		269.415,84	318.756,76
Totaal voorz. voor verplichtingen en risico's	3.650.380,97	1.127.891,14	-	413.394,98	4.364.877,13
Voorzieningen ter egalisering van kosten					
Onderhoud kunst in de openbare ruimte	33.106,05	15.940,00		14.450,20	34.595,85
Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)	-	1.286.583,00		1.066.751,78	219.831,22
Baggerwerken	435.721,02	248.600,00		42.024,50	642.296,52
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten	468.827,07	1.551.123,00	-	1.123.226,48	896.723,59
Totaal voorzieningen	4.119.208,04	2.679.014,14	-	1.536.621,46	5.261.600,72

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de vaste schulden gedurende het jaar:

	Saldo 1-1-2019	Vermeerderingen	Aflossingen	Saldo 31-12-2019
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	97.545	40.000	24.802	112.742
Totaal	97.545	40.000	24.802	112.742

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

De in de balans opgenomen **netto-vlottende schulden rentetypische looptijd < 1 jaar** kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Ultimo 2019	Ultimo 2018
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	178.000	195.000
Banksaldi	1	
Overige schulden	18.386	15.587
Totaal	196.388	210.587

De gemeente Rijswijk maakt gebruik van kasgeldleningen met een looptijd van maximaal een maand tegen negatieve rentepercentages. Het grootste deel van de post banksaldi bestaat uit de onderliggende waarde van het derivaat van RijswijkBuiten (in 2019 € 156,7 miljoen).

Overige schulden bestaan uit rekening courant Plaspoelpolder € 5,1 miljoen en diverse crediteuren € 12,8 miljoen.

De in de balans opgenomen **overlopende passiva** kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Ultimo 2019	Ultimo 2018
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	4.010	7.643
De voorschotten worden uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van overige Nederlandse overheidslichamen	1.621	617
Totaal	5.631	8.260

Van overheidslichamen ontvangen maar nog niet bestede voorschotbedragen

Onder deze post zijn opgenomen de bedragen die in 2019 en daarvoor al zijn ontvangen, die echter nog niet tot lasten in betreffend boekjaar hebben geleid. Ook zijn de ontvangen middelen van derden verantwoord, die de komende jaren nog steeds besteedbaar zijn. Deze bedragen zijn terug te vinden in onderstaand overzicht.

Omschrijving	Ontvangen van	Saldo 1-1-2019	Toevoegingen 2019	Terugbetalingen 2019	Aanwendingen 2019	Saldo 31-12-2019
Onderwijsachterstandenbeleid	Rijk	0	1.646.736,75		855.213,70	791.523,05
EU-richtlijnen omgevingslawaa	Rijk	66.656,23				66.656,23
Geluidsanering Lindelaan en Steenlaan	Rijk	0	125.700,00		6.725,00	118.975,00
Weg- en railverkeerslawaa	Rijk	496.821,59			8.425,00	488.396,59
BWS gelden	Rijk	29.278,04			20.275,00	9.003,04
Participatiebudget: inburgering	Rijk	24.016,21	146.549,63		24.020,00	146.545,84
Totaal vooruitontvangen subsidies (voorheen vz)		616.772,07	1.918.986,38	-	914.658,70	1.621.099,75

Nog te betalen bedragen

Deze post betreft nog te betalen bedragen die al ten laste van het jaar 2019 zijn gebracht, maar waarvan de facturen in de loop van 2020 zijn of nog worden ontvangen en betaalbaar gesteld. Het saldo is een momentopname, het grootste gedeelte van deze facturen is inmiddels in 2020 betaald. Een voorbeeld betreft de rente over geldleningen die in 2020 achteraf betaald wordt en deels betrekking heeft op 2019 tot balansdatum.

Waarborgen en garanties

Als toelichting op de balans is een overzicht opgenomen van de verstrekte waarborgen en garanties aan natuurlijke en rechtspersonen. In het overzicht worden de waarborgen en garanties als volgt gespecificeerd:

Doel van de geldlening	Naam van de geldnemer	Gevalen van de gemeenschappelijke waarborgen van de geldlening		Restantbedrag van de geldlening aan het begin van het dienstjaar		Restantbedrag van de geldlening aan het einde van het dienstjaar	
		naam van de andere borgen	Percentage van de geldlening dat door de eigen gemeente wordt gewaarborgd		waaran door de gemeente gewaarborgd	Totaal	waaran door de gemeente gewaarborgd
Verbouwing Herenstraat 65	Stichting museum		100,00%	92.740,48	92.740,48	86.546,06	86.546,06
Totaal 541				92.740,48	92.740,48	86.546,06	86.546,06
Aankoop ateliers/Torenstraat	Kunstenaarsver.Ar/Stock		100,00%	59.444,04	59.444,04	53.639,72	53.639,72
Totaal 560				59.444,04	59.444,04	53.639,72	53.639,72
Bejaardencentr. Steenvoorde	Stichting Zorginstellingen		100,00%	476.469,18	476.469,18	428.822,26	428.822,26
Bejaardencentr. Steenvoorde	Stichting Zorginstellingen		100,00%	527.519,47	527.519,47	468.906,19	468.906,19
Totaal 730				1.003.988,65	1.003.988,65	897.728,45	897.728,45
Geldlening nr 85.216	Rijswijk Wonen (W.ver.Arb)	St.Waarborgfonds	achtervang	1.579.164,01	789.582,01	1.463.937,64	731.968,82
Geldlening nr 85.219	Rijswijk Wonen (W.ver.Arb)	St.Waarborgfonds	achtervang	1.006.452,98	503.226,49	945.921,15	472.960,58
Geldlening nr 85.222	Rijswijk Wonen (W.ver.Arb)	St.Waarborgfonds	achtervang	324.546,65	162.273,33	303.766,07	151.883,04
Geldlening 40.103815	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang	5.000.000,00	2.500.000,00	5.000.000,00	2.500.000,00
Geldlening nr 39286	Vidomes	St.Waarborgfonds	achtervang	20.000.000,00	10.000.000,00	20.000.000,00	10.000.000,00
Geldlening 10025181/39434	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang	5.000.000,00	2.500.000,00	5.000.000,00	2.500.000,00
Geldlening 10025182/39428	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang	5.000.000,00	2.500.000,00	5.000.000,00	2.500.000,00
Geldlening 870.511.050	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	100,00%	51.000,00	51.000,00	46.000,00	46.000,00
Geldlening 870.511.040	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	100,00%	34.000,00	34.000,00	31.000,00	31.000,00
Geldlening 870.511.030	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	100,00%	94.000,00	94.000,00	85.000,00	85.000,00
Geldlening 870.511.020	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	100,00%	277.000,00	277.000,00	249.000,00	249.000,00
Geldlening FRL.319/42940	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang	5.000.000,00	2.500.000,00	0,00	0,00
Geldlening 43090 / 40106223	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang	5.000.000,00	2.500.000,00	5.000.000,00	2.500.000,00
Geldlening 44186	Vidomes	St.Waarborgfonds	achtervang	10.000.000,00	5.000.000,00	10.000.000,00	5.000.000,00
Geldlening 44191	Vidomes	St.Waarborgfonds	achtervang	15.000.000,00	7.500.000,00	15.000.000,00	7.500.000,00
Geldlening 45264	Vidomes	St.Waarborgfonds	achtervang	15.000.000,00	7.500.000,00	15.000.000,00	7.500.000,00
Geldlening 45249/4108475	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang	5.000.000,00	2.500.000,00	5.000.000,00	2.500.000,00
Geldlening 45908/10028384	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang	10.000.000,00	5.000.000,00	10.000.000,00	5.000.000,00
Geldlening 47058 /2-29216	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang	7.000.000,00	3.500.000,00	7.000.000,00	3.500.000,00
Geldlening 47116/10029240	Vidomes	St.Waarborgfonds	achtervang	15.000.000,00	7.500.000,00	15.000.000,00	7.500.000,00
Geldlening 47291	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang	0,00	0,00	0,00	0,00
Geldlening 47464	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang	5.000.000,00	2.500.000,00	5.000.000,00	2.500.000,00
Geldlening 47715/FRL.954	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang	5.000.000,00	2.500.000,00	5.000.000,00	2.500.000,00
Geldlening 48190/40112125	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang	5.000.000,00	2.500.000,00	5.000.000,00	2.500.000,00
Geldlening 47880/40111714	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang	5.000.000,00	2.500.000,00	5.000.000,00	2.500.000,00
Geldlening 48609	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			5.000.000,00	2.500.000,00
Geldlening 48671	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			5.000.000,00	2.500.000,00
Geldlening 48966	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			5.000.000,00	2.500.000,00
Geldlening 48967	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			5.000.000,00	2.500.000,00
Geldlening 49170	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			5.000.000,00	2.500.000,00
Geldlening 49171	St Rijswijk Wonen	St.Waarborgfonds	achtervang			5.000.000,00	2.500.000,00
Totaal 820				145.366.163,64	72.911.081,82	140.124.624,86	70.267.812,43
Totaal generaal				146.522.336,81	74.067.254,99	156.162.539,09	78.805.726,66

Langlopende financiële verplichtingen

Langlopende financiële verplichtingen zijn niet uit de balans blijvende financiële verplichtingen, waar de gemeente voor een aantal toekomstige jaren aan verbonden is.

Huurcontract Hoogvoorde

Voor de huisvesting van het gemeentelijk apparaat is een huurcontract afgesloten voor de periode van 1 mei 2002 tot 1 januari 2023. De huur voor 2019 inclusief bijkomende leveringen en diensten bedroeg € 1.860.000. Dit bedrag bestaat uit de huur van het gebouw / servicekosten (€ 1.707.000), hygiëneservice (€ 15.000) en schoonmaakkosten (€ 138.000).

Kenmerken derivaat RijswijkBuiten

Voor de financiering van de grondexploitatie RijswijkBuiten is een rentederivaat afgesloten. Het bestaande derivaat is afgesloten bij ABNAMRO met een looptijd vanaf 1 oktober 2010 tot 1 september 2020. De omvang per balansdatum 31-12-2019 bedraagt circa € 156,7 miljoen oplopend naar circa € 159 miljoen in 2020. ABNAMRO is een zogenaamde systeembank. Doordat de Staat grootaandeelhouder is, heeft de bank een triple A rating (Nederlandse Staat heeft een triple A rating). Het type derivaat is een zogenaamde payer swap. Dit is een rentederivaat waarbij een vaste prijs wordt betaald en een variabele prijs wordt ontvangen. Het risico van prijsstijging van de rente met een percentage > 3,78 is tot einde looptijd afgedekt.

Forward leningen

Per 12 april 2016 zijn zogenaamde forwardleningen afgesloten. Dit zijn leningen, waarvan de voorwaarden, zoals opnamedatum, hoogte leningbedrag, looptijd en het rentepercentage op een eerder tijdstip worden afgesproken, in dit geval 12 april 2016. De opnamedatum van deze leningen is 1 september 2020. Het voordeel is dat er zekerheid bestaat over de hoogte van de rentekosten vanaf opnamedatum van de leningen. Het afsluiten van deze forwardleningen geeft de gemeente Rijswijk na het aflopen van de bestaande renteswap per 1 september 2020 zekerheid over de hoogte van de rente, daarnaast wordt ook geprofiteerd van de lage rente van dit moment. De forwardleningen bestaan uit:

- RijswijkBuiten van € 62 miljoen aan leningen tegen een gemiddeld rentepercentage van 1,04 tot 2023;
- de algemene dienst voor een bedrag van € 70 miljoen tegen een gemiddeld rentepercentage van 1,95. Het bedrag van € 70 miljoen bestaat uit vijf leningen van elk € 14 miljoen af te lossen in de periode 2035-2055. Elke vijf jaar vervalt een lening van € 14 miljoen beginnend bij 2035.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

In de toelichting op de balans worden de niet in de balans opgenomen belangrijke financiële verplichtingen vermeld, waaraan de gemeente voor toekomstige jaren is verbonden. Het betreft langlopende verplichtingen bij Europese aanbestedingen voor een bedrag van minimaal € 15 miljoen. Dit is het bedrag dat momenteel is te onderhouden. Aangezien de verplichtingenadministratie voor 2019 nog niet is ingericht voor de meerderheid van de afdelingen, zal dit bedrag vele malen hoger zijn. Dit is ook door de accountant opgemerkt in de managementletter die is uitgebracht bij de interim controle over 2019.

In 2019 is er een lening verstrekt van € 751.000 aan het Rijswijks museum. In 2019 is deze lening voor een bedrag van € 528.000 uitbetaald. De resterende € 228.000 moet nog uitbetaald worden.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeente afdraagt, geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de commissie BBV het volgende. Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO-administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de

gemeenten geen zekerheden over de omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

	Primitieve begroting x € 1.000			Begrotingswijzigingen wijzigingen x € 1.000	
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten
Omschrijving programma's					
1. Algemeen Bestuur en Organisatie	4.566	835	-3.730	1.131	628
2. Openbare Orde en Veiligheid	5.592	40	-5.552	382	55
3. Verkeer en Vervoer	9.842	2.658	-7.184	261	714
4. Economie en Werken	1.131	1.808	677	30	543
5. Onderwijs	5.747	212	-5.535	1.095	1.589
6. Sport, Cultuur en Recreatie	7.370	1.290	-6.079	48	
7. Sociaal Domein	62.622	22.593	-40.028	6.993	1.493
8. Wonen en Leven	65.415	61.921	-3.494	1.470	1.941
Subtotaal programma's	162.284	91.358	-70.926	11.410	6.963
Algemene dekkingsmiddelen					
Lokale heffingen	283	12.751	12.468		-337
Algemene uitkering	93	81.290	81.197	-76	2.320
Dividend	32	428	395		45
Overige algemene dekkingsmiddelen	3.657	2.681	-975	-1.498	266
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	4.065	97.150	93.085	-1.574	2.293
Overhead	23.806	1.328	-22.478	1.025	-23
Heffing VPB	15		-15		
Onvoorzien uitgaven exploitatie	50		-50		
Onvoorzien uitgaven investeringen	-500		500	500	
Subtotaal onvoorzien	-450		450	500	
TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	189.720	189.835	115	11.361	9.232
Mutaties reserves					
1. Algemeen Bestuur en Organisatie					
2. Openbare Orde en Veiligheid		128	128		
3. Verkeer en Vervoer	568	197	-371	509	318
4. Economie en Werken					
5. Onderwijs					
6. Sport, Cultuur en Recreatie					
7. Sociaal Domein					
8. Wonen en Leven	100	235	135	-100	50
Algemene dekkingsmiddelen					74
Subtotaal mutaties reserves	668	560	-108	409	442
HET RESULTAAT*	190.388	190.395	7	11.770	9.675

Het nadelig restantsaldo van € 4.764.250,62 zal middels een voorstel bij de jaarrekening aan de raad ter vaststelling worden voorgelegd.

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

	Begroting na wijziging x € 1.000			Werkelijk x € 1.000			Afwijkingen (+=voordeel) x € 1.000		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Omschrijving programma's									
1. Algemeen Bestuur en Organisatie	5.697	1.464	-4.233	6.382	1.451	-4.931	-685	-12	-697
2. Openbare Orde en Veiligheid	5.974	95	-5.879	5.905	59	-5.846	69	-36	33
3. Verkeer en Vervoer	10.103	3.371	-6.732	10.492	3.475	-7.017	-389	103	-286
4. Economie en Werken	1.161	2.351	1.190	1.196	2.301	1.105	-35	-50	-85
5. Onderwijs	6.842	1.801	-5.041	6.241	1.346	-4.895	601	-455	146
6. Sport, Cultuur en Recreatie	7.417	1.290	-6.127	7.439	1.507	-5.932	-22	217	195
7. Sociaal Domein	69.615	24.086	-45.529	71.144	23.798	-47.347	-1.530	-288	-1.818
8. Wonen en Leven	66.886	63.863	-3.023	38.061	35.161	-2.900	28.824	-28.701	123
Subtotaal programma's	173.694	98.320	-75.374	146.861	69.098	-77.763	26.833	-29.222	-2.389
Algemene dekkingsmiddelen									
Lokale heffingen	283	12.414	12.131	295	11.848	11.553	-12	-566	-578
Algemene uitkering	17	83.610	83.593	1.277	84.515	83.238	-1.260	905	-355
Dividend	32	473	440	32	473	441			
Overige algemene dekkingsmiddelen	2.159	2.947	788	422	1.921	1.499	1.737	-1.026	711
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	2.491	99.443	96.952	2.026	98.756	96.730	465	-687	-222
Overhead	24.831	1.304	-23.527	25.382	1.428	-23.955	-552	123	-428
Heffing VPB	15		-15				15		15
Onvoorzien uitgaven exploitatie	50		-50				50		50
Onvoorzien uitgaven investeringen									
Subtotaal onvoorzien	50		-50				50		50
TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	201.081	199.068	-2.013	174.270	169.282	-4.988	26.811	-29.785	-2.975
Mutaties reserves									
1. Algemeen Bestuur en Organisatie									
2. Openbare Orde en Veiligheid		128	128		128	128			
3. Verkeer en Vervoer	1.077	515	-562	227		-227	850	-515	335
4. Economie en Werken									
5. Onderwijs									
6. Sport, Cultuur en Recreatie									
7. Sociaal Domein									
8. Wonen en Leven		285	285		285	285			
Algemene dekkingsmiddelen		74	74		38	38		-36	-36
Subtotaal mutaties reserves	1.077	1.002	-75	227	451	224	850	-551	299
HET RESULTAAT*	202.158	200.070	-2.088	174.497	169.733	-4.764	27.661	-30.337	-2.676

Het nadelig restantsaldo van € 4.764.250,62 zal middels een voorstel bij de jaarrekening aan de raad ter vaststelling worden voorgelegd.

Overzicht begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen behoeven autorisatie door de gemeenteraad (budgetrecht van de raad). Als een overschrijding niet meer in het jaar zelf is voorgelegd, zijn de bestedingen boven het begrotingsbedrag strikt genomen onrechtmatig.

Kostenoverschrijdingen zijn formeel onrechtmatig, maar tellen niet mee als fout of onzekerheid voor het oordeel van de accountant als sprake is van:

- § passend binnen het bestaande beleid, maar die niet tijdig konden worden gesignaleerd, of;
- § direct gerelateerde opbrengsten, of;
- § een opneinde regeling.

In dit hoofdstuk worden overschrijdingen op de lasten en de baten per programma (x € 1.000) weergegeven en toegelicht. Hierbij wordt aangegeven of deze meetellen in het oordeel van de accountant over begrotingsrechtmatigheid. In totaliteit is er geen sprake van onrechtmatigheden die in strijd zijn met het toetsingskader begrotingsrechtmatigheid.

Omdat programma's in de regel ook onderschrijdingen kennen, zijn sommige toegelichte posten hoger dan de overschrijding op het totale programma. In de jaarstukken over 2019 wordt het complete beeld uiteengezet.

Lasten

Algemeen Bestuur en Organisatie		Bedrag	
Begroot		5.697	
Werkelijk		6.382	
Overschrijding		685	
Verklaring(en) overschrijding		685	Telt mee?
Het nadeel op beleidsproduct 0010 bestuursorganen wordt vooral veroorzaakt door een extra storting in de pensioenvoorziening voor (voormalig) wethouders. Zo is de rekenrente in 2019 verder verlaagd naar een niveau van 0,29% per ultimo 2019. In de 2^e halfjaar 2019 is al gewezen op het bestaan van het risico van een dalende rekenrente. Daarnaast werkt de cao voor bestuurders door in de pensioenen en pensioenvoorziening. Hiertegenover viel een pensioenreserve vrij door het overlijden van een voormalig wethouder.		163	Nee, open einde regeling
Het nadeel op beleidsproduct Burgerzaken wordt vooral veroorzaakt doordat applicatiebeheer noodzakelijk was op een primair proces. De benodigde expertise was nog niet aanwezig binnen onze organisatie. Daarnaast is de af te dragen rijkscomponent voor de reisdocumenten hoger uitgevallen dan waar in de begroting rekening mee is gehouden.		212	Bestaand beleid maar niet tijdig gesignaleerd
Het nadeel op dit beleidsproduct Publieke Dienstverlening is voornamelijk veroorzaakt door extra inzet op onze wettelijke verplichting tot digitalisering van onze dienstverlening.		281	Bestaand beleid maar niet tijdig gesignaleerd
Het nadeel op beleidsproduct bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie wordt vooral veroorzaakt doordat de accountantskosten ca. € 71.000 hoger zijn dan geraamd.		71	Bestaand beleid maar niet tijdig gesignaleerd
Diverse posten		-42	N.v.t.

Lasten

Verkeer en Vervoer		Bedrag	
Begroot		10.103	
Werkelijk		10.492	
Overschrijding		389	
Verklaring(en) overschrijding		389	Telt mee?
De overschrijding op beleidsproduct 2100 wegen, straten en pleinen van € 430.000 bestaat vooral uit het herstellen van straatwerk na het aanleggen van kabels en leidingen door derden en door het achterstallig onderhoud aan de openbare verlichting waardoor meer onderhoudskosten zijn besteed.		430	Bestaand beleid maar niet tijdig gesignaleerd
Diverse posten		-41	N.v.t.

Baten

Verkeer en Vervoer		Bedrag	
Begroot		3.371	
Werkelijk		3.474	
Overschrijding		103	
Verklaring(en) overschrijding		103	Telt mee?
De baten van € 360.000 bestaan voornamelijk uit extra inkomsten wegens ontvangen (schade)vergoedingen aan onder andere de bestrating en de openbare verlichting.		360	Bestaand beleid maar niet tijdigesignaleerd
De opbrengst Parkeerbelasting is in 2019 € 295.000 lager dan begroot. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de opbrengst van parkeervergunningen voor 2020, die in 2019 zijn betaald ad. € 385.000, moeten worden verantwoord in 2020 als vooruit ontvangen opbrengst. De vooruit ontvangen opbrengst van 2019 is nog wel in 2018 verantwoord, waardoor er in 2019 een lagere opbrengst is. De lagere opbrengst wordt gedekt uit de reserve Parkeren.		-295	Bestaand beleid maar niet tijdigesignaleerd
Diverse posten		38	N.v.t.

Lasten

Economie en Werken		Bedrag	
Begroot		1.161	
Werkelijk		1.196	
Overschrijding		35	
Verklaring(en) overschrijding		35	Telt mee?
Op beleidsproduct 3100 economische aangelegenheden is in verband met de doorbelasting van overhead van het ambtelijk apparaat een nadeel ontstaan van € 78.000.		78	Nee
Diverse posten		-43	N.v.t.

Lasten

Sport, Cultuur en Recreatie		Bedrag	
Begroot		7.417	
Werkelijk		7.439	
Overschrijding		22	
Verklaring(en) overschrijding		22	Telt mee?
Diverse posten		22	N.v.t.

Baten

Sport, Cultuur en Recreatie		Bedrag	
Begroot		1.290	
Werkelijk		1.507	
Overschrijding		217	
Verklaring(en) overschrijding		217	Telt mee?
Doorbelasten van bekostiging aan basisscholen van bewegingsonderwijs zijn niet begroot maar op het einde van het jaar wel ingeboekt. Daarnaast huurt het VO sportvelden op het sportpark Elsenburg (Stanislascollege) en sportpark Irene (Van Vredenburgcollege) en zaalruimte in de Marimbahal (scholengemeenschap Randstad). Ook deze baten zijn niet begroot. Daarnaast zijn de baten voor de gymzaal KC Buitenrijck bijna verdubbeld in 2019. Dit komt door extra verhuur van de gymzaal na een aanvankelijke rustige start in 2018. Als laatste hebben wij op sportpark Irene een extra veld verhuurd wegens uitbreiding van activiteiten door de exploitant		111	Bestaand beleid maar niet tijdig gesignaleerd
Er zijn bijdragen ontvangen van Evides en de Gasunie ter dekking van de kosten van archeologisch onderzoek bij de Churchilllaan en het Wilhelminapark		109	Bestaand beleid maar niet tijdig gesignaleerd
Diverse posten		-3	N.v.t.

Lasten

Sociaal Domein		Bedrag	
Begroot		69.615	
Werkelijk		71.144	
Overschrijding		1.530	
Verklaring(en) overschrijding		1.530	Telt mee?
Uit onderzoek is gebleken dat er voor een bedrag van € 900.000 aan niet meer te innen kosten zijn over de jaren 2015 tot en met 2017. Deze nakomende last over voorgaande jaren moeten we in 2019 opvangen zodat we weer een reële balanspositie hebben.		900	Nee, open einde regeling
We verwachten nog € 515.000 aan kosten over het jaar 2019 waar we nog geen rekening voor hebben ontvangen.		515	Nee, open einde regeling
Voor een bedrag van € 158.000 zijn er kosten gemaakt in het kader van het Transformatiefonds en regionale projecten. Deze projecten zijn regionaal gefinancierd en geven een nadeel op de lasten, maar een evenredig voordeel op de baten.		158	Nee, direct gerelateerde opbrengsten
Diverse posten		-43	N.v.t.

Lasten

Overhead	Bedrag	
Begroot	24.831	
Werkelijk	25.382	
Overschrijding	552	
Verklaring(en) overschrijding	552	Telt mee?

Op de totale apparaatskosten van de gemeente is een nadeel behaald van € 1.014.000. De verdeling van de kosten naar de programma's (beleidsproducten) en investeringen hiervan is € 586.000. Per saldo resteert een nadeel van € 428.000.

N.v.t.

Overzicht van de incidentele baten en lasten

Incidentele lasten		Incidentele baten	
Programma	x € 1.000 Bedrag *)	Programma	x € 1.000 Bedrag *)
Algemeen Bestuur en Organisatie		Algemeen Bestuur en Organisatie	
<u>Beleidsproduct 0010 Bestuursorganen</u>		<u>Beleidsproduct 0010 Bestuursorganen</u>	
Storting pensioenen wethouders	959	Pensioenverzekering gewezen wethouders	478
Storting wachtgelden gewezen wethouders	169		
		<u>Beleidsproduct 0030 Burgerzaken</u>	
		Leges reisdocumenten	147
Verkeer en Vervoer			
<u>Beleidsproduct 2100 Wegen, straten en pleinen</u>			
Openbare verlichting	573		
		Economie en Werken	
		<u>Beleidsproduct 3100 Economische aangelegenheden</u>	
		Bijdrageregeling MRDH Economisch vestigingsklimaat	114
		<u>Beleidsproduct 3300 Nutsbedrijven</u>	
		Dividend Eneco en Stedin	393
Onderwijs		Onderwijs	
<u>Beleidsproduct 4010 Huisvesting scholen</u>		<u>Beleidsproduct 4010 Huisvesting scholen</u>	
Scholenbrand	197	Scholenbrand	197
Sociaal Domein			
<u>Beleidsproduct 6820 Individuele voorzieningen natura jeugd</u>			
Jeugd GGZ	900		
Wonen en Leven		Wonen en Leven	
<u>Beleidsproduct 8100 Ruimtelijke ordening</u>		<u>Beleidsproduct 8100 Ruimtelijke ordening</u>	
Kosten ambtelijke inzet anterieure overeenkomsten	273	Anterieure overeenkomsten	273
Gebiedstransformaties	360		
		<u>Beleidsproduct 8300 Bouwgrondexploitatie</u>	
		Benedictuslocatie	524
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien			
<u>Beleidsproduct 9500 Algemene dekkingsmiddelen</u>			
Woonrijp maken niet-strategisch vastgoed	208		
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	-677		
Totaal	2.962	Totaal	2.126
		Saldo nadelig	-836

*) In bovenstaande overzicht worden de incidentele baten en lasten groter dan € 100.000 genoemd.

Bepaling structureel saldo rekening van baten en lasten	x € 1.000
--	------------------

<i>Totaalcijfers</i>	<i>Raming primitief</i>	<i>Raming gewijzigd</i>	<i>Jaarrekening</i>
Lasten	189.720	201.081	174.270
Baten	189.835	199.068	169.282
Stortingen	668	1.077	227
Onttrekkingen	560	1.002	451
Saldo	7	-2.088	-4.764

<i>Incidenteel</i>	<i>Raming primitief</i>	<i>Raming gewijzigd</i>	<i>Jaarrekening</i>
Lasten	1.902	0	2.962
Baten	89	0	2.126
Stortingen	668	0	0
Onttrekkingen	197	0	88
Saldo	-2.284	0	-748

<i>Structureel</i>	<i>Raming primitief</i>	<i>Raming gewijzigd</i>	<i>Jaarrekening</i>
Lasten	187.818	201.081	171.308
Baten	189.746	199.068	167.156
Stortingen	0	1.077	227
Onttrekkingen	363	1.002	363
Saldo	2.291	-2.088	-4.016

Structurele stortingen en onttrekkingen aan reserves

	Storting	Onttrekking
<i>Parkeren</i>	227	
<i>Nieuwbouw brandweerkazerne</i>		128
<i>Wijkontwikkeling</i>		235
	227	363

Toelichting op de incidentele baten en lasten

In het overzicht van de incidentele baten en lasten worden de incidentele baten en lasten groter dan € 100.000 genoemd. Een last of baat is incidenteel als deze op zichzelf (los van de omvang) niet periodiek (veelal jaarlijks) terugkeert.

Programma Algemeen Bestuur en Organisatie

Beleidsproduct 0010 Bestuursorganen

Storting pensioenen wethouders

Op basis van actuariële berekening van het pensioenadviesbureau PROambt is een bedrag van € 959.000 gestort in de voorziening pensioenen wethouders. Van dit bedrag is € 478.100 ontvangen uit pensioenverzekeringen, zie ook onder de baten.

Storting wachtgeldten gewezen wethouders

Jaarlijks moet de hoogte van de voorziening opnieuw worden bepaald waardoor dit saldo van € 169.000 resulteert.

Pensioenverzekering gewezen wethouders

In het verleden heeft de gemeente voor enkele wethouders pensioenverplichtingen ondergebracht bij verzekeringmaatschappijen. In 2019 is het pensioenkapitaal tot uitkering gekomen. Het ontvangen kapitaal (€ 478.100) is gestort in de voorziening pensioenen wethouders. Deze voorziening is opgenomen in de balans van de gemeente. Uit deze voorzieningen worden de jaarlijkse pensioenverplichtingen betaald.

Leges reisdocumenten

Vanwege een toename van het aantal aanvragen van reisdocumenten is de opbrengst van de leges € 147.000 hoger.

Programma Verkeer en Vervoer

Openbare verlichting

Door de energielasten en door het achterstallig onderhoud aan de openbare verlichting pakken de lasten € 573.000 hoger uit dan verwacht.

Programma Economie en Werken

Bijdrageregeling MRDH Economisch vestigingsklimaat

Er is in december 2018 een aanvraag gedaan voor de bijdrageregeling MRDH Economisch Vestigingsklimaat. In het kader van regionaal beleid 'Strategie Werklocaties' en het regionale belang van de werklocatie Plaspoelpolder is er door de MRDH een bijdrage van € 114.000 overgemaakt als co financiering voor de herstructurering van de Plaspoelpolder. Hierbij gaat het met name om de proceskosten van de actualisatie van de Toekomstvisie Plaspoelpolder en het uitwerken van ontwikkelkaders van het Havengebied en Kessler Park.

Dividend Eneco en Stedin

In de meerjarenbegroting is rekening gehouden met € 1.629.280 aan dividend voor Eneco en Stedin. Dit betekent dat er in 2019 een voordelig resultaat van € 393.000 is behaald.

Programma Onderwijs

Beleidsproduct 4010 Huisvesting scholen

Na de scholenbrand zijn er noodlokalen gehuurd voor zowel de Godfried Bomansschool als de J.H. Snijdersschool. Deze huurlasten van € 197.000 zijn op de betreffende scholen geboekt. Hier staan voor hetzelfde bedrag de ontvangen verzekeringsgelden tegenover.

Programma Sociaal Domein

Beleidsproduct 6820 Individuele voorzieningen natura jeugd

Jeugd GGZ

Uit onderzoek is gebleken dat er voor een bedrag van € 900.000 aan niet meer te innen kosten zijn over de jaren 2015 tot en met 2017. Deze nakomende last over voorgaande jaren moeten we in 2019 opvangen zodat we weer een reële balanspositie hebben.

Programma Wonen en Leven

Beleidsproduct 8100 Ruimtelijke ordening

Anterieure overeenkomsten

Voor de herontwikkeling van de HBG-locatie, de Sijthoff-locatie en de Benedictus-locatie heeft de gemeente met de betreffende ontwikkelaars een anterieure overeenkomst afgesloten voor het verhalen van de kosten van ambtelijke begeleiding en de vereiste planologische medewerking. In totaal is een bedrag van € 273.000 aan inkomsten ontvangen. De te ontvangen bedragen zijn bedoeld als vergoeding voor gemaakte kosten. Het bedrag van € 273.000 is tevens als dekking voor personele lasten voor planologie.

Gebiedstransformaties

Voor de lopende processen van gebiedstransformaties voor In de Bogaard en omgeving, voor het Havengebied en het Shellterrein is een verlengde inzet van extra capaciteit nodig. De kosten zijn € 360.000.

Beleidsproduct 8300 Bouwgrondexploitatie

De Benedictuslocatie is dit jaar geleverd. Omdat er sprake is van normaal vermogensbeheer (faciliterend grondbeleid) is er geen grondexploitatie geopend en is de opbrengst nog dit jaar als resultaat genomen.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Beleidsproduct 9500 Algemene dekkingsmiddelen

Woonrijp maken niet-strategisch vastgoed

Om verkoop van gemeentelijke woningen mogelijk te maken, dient er o.a. bodemsanering plaats vinden. De kosten zijn € 208.000.

Stimuleringsfonds Volkshuisvesting

Er is een correctieboeking uitgevoerd om aansluiting te hebben met het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting voor een bedrag van € 677.000.

Single information Single audit (SiSa)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 16 januari 2020							
OCW	D8	Onderwijsachterstandenb eleid 2019-2022 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voerschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)		
		Gemeenten	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 03		
			€ 718.319	€ 65.181	€ 71.714		
lenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaa Subsidieregeling sanering verkeerslawaa Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkningsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meewerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 05
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		1 lenW/BSK-2018/142616	Kopie beschikkningsnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 07	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 10	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 11
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		1 lenW/BSK-2018/142616					
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeente deel 2019	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkl nemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05
			€ 19.969.084	€ 472.134	€ 944.195	€ 7.539	€ 69.231
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11
			€ 71.087	€ 4.817	€ 0	€ 386.295	€ 37
			Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05
			€ 17.491	€ 10.600	€ 5.853	€ 34.030	€ 15.960
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee		
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09		
			€ 0	€ 0	Ja		
VWS	H4	Specifieke uitkering Sport	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Projectnaam / nummer	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (automatisch berekend)	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen
		Gemeenten	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 01	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 02	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 03	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 04	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 05
			€ 524.391	Spuk	€ 575.769	€ 530.797	€ 0
			Kopie projectnaam / nummer	Totale besteding (Jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening)	Percentage besteed (Jaar T) per project ten opzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening)	Toelichting	Overig (Jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 07	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 08	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 10	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 11
			€ 0	€ 0	Ja	€ 51.378	€ 44.972
			Spuk	575769			

Overzicht taakvelden

(x € 1.000)

Taakveld	Programma	Lasten	Baten	Saldo
0.1 Bestuur	Algemeen Bestuur en Organisatie	3.034	569	-2.466
0.10 Mutaties reserves	Mutaties reserves	227	451	224
0.2 Burgerzaken	Algemeen Bestuur en Organisatie	3.301	883	-2.419
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	Sport, Cultuur en Recreatie	1		-1
	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	1.590	1.157	-434
0.4 Overhead	Sociaal Domein	2		-2
	Overhead	25.382	1.428	-23.955
0.5 Treasury	Economie en Werken		2.023	2.023
	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-355	966	1.322
0.61 OZB woningen	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	295	5.745	5.450
0.62 OZB niet-woningen	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		5.466	5.466
0.63 Parkeerbelasting	Verkeer en Vervoer	482	2.253	1.771
0.64 Belastingen overig	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		301	301
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	1.277	84.515	83.238
0.8 Overige baten en lasten	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-781		781
Totaal Totaal taakveld 0		34.457	105.756	71.300
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	Openbare Orde en Veiligheid	4.581	10	-4.572
1.2 Openbare orde en veiligheid	Openbare Orde en Veiligheid	1.312	49	-1.263
	Sociaal Domein	108		-108
Totaal taakveld 1		6.001	59	-5.942
2.1 Verkeer en vervoer	Openbare Orde en Veiligheid	12		-12
	Verkeer en Vervoer	8.447	1.139	-7.308
	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		271	271
2.2 Parkeren	Verkeer en Vervoer	549	47	-502
2.4 Economische havens en waterwegen	Verkeer en Vervoer	273		-273
2.5 Openbaar vervoer	Verkeer en Vervoer	168	35	-133
Totaal taakveld 2		9.450	1.493	-7.958
3.1 Economische ontwikkeling	Economie en Werken	848		-848
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Economie en Werken	348	278	-70
3.4 Economische promotie	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		335	335
Totaal taakveld 3		1.196	613	-583
4.1 Openbaar basisonderwijs	Onderwijs	334		-334
	Sport, Cultuur en Recreatie	112	53	-60
4.2 Onderwijshuisvesting	Onderwijs	2.376	368	-2.009
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	Onderwijs	3.531	978	-2.553
	Sport, Cultuur en Recreatie	67		-67
Totaal taakveld 4		6.420	1.398	-5.022
5.1 Sportbeleid en activering	Sport, Cultuur en Recreatie	84		-84
5.2 Sportaccommodaties	Sport, Cultuur en Recreatie	2.223	1.341	-882
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Sport, Cultuur en Recreatie	2.237	4	-2.233
	Wonen en Leven	229	7	-222
5.4 Musea	Sport, Cultuur en Recreatie	914	109	-805
5.5 Cultureel erfgoed	Wonen en Leven	880		-880
5.6 Media	Algemeen Bestuur en Organisatie	47		-47
	Sport, Cultuur en Recreatie	1.449		-1.449
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Verkeer en Vervoer	572		-572
	Sport, Cultuur en Recreatie	352		-352
	Wonen en Leven	2.617	92	-2.525
Totaal taakveld 5		11.605	1.554	-10.050
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Sociaal Domein	8.814	1.465	-7.350
	Wonen en Leven	59		-59
6.2 Wijkteams	Sociaal Domein	802		-802
6.3 Inkomensregelingen	Sociaal Domein	26.863	21.582	-5.282
6.4 Begeleide participatie	Sociaal Domein	835		-835
6.5 Arbeidsparticipatie	Sociaal Domein	1.735	4	-1.732
	Wonen en Leven	225		-225
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	Sociaal Domein	2.478	14	-2.464
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	Sociaal Domein	9.802	398	-9.404
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	Sociaal Domein	16.043	158	-15.885

Taakveld	Programma	Lasten	Baten	Saldo
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	Sociaal Domein	1.045		-1.045
Totaal taakveld 6		68.703	23.620	-45.083
7.1 Volksgezondheid	Sociaal Domein	2.588	5	-2.583
7.2 Riolering	Wonen en Leven	2.847	4.566	1.719
7.3 Afval	Wonen en Leven	6.847	7.423	577
7.4 Milieubeheer	Wonen en Leven	1.869	204	-1.665
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	Sociaal Domein	28	173	145
Totaal taakveld 7		14.178	12.371	-1.808
8.1 Ruimtelijke ordening	Wonen en Leven	1.463	275	-1.187
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	Wonen en Leven	19.339	19.941	603
8.3 Wonen en bouwen	Wonen en Leven	1.687	2.652	965
Totaal taakveld 8		22.488	22.869	381
		174.497	169.733	-4.764

Wet Normering Topinkomens (WNT)

WNT- verantwoording 2019 Gemeente Rijswijk

Per 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Gemeente Rijswijk van toepassing zijnde regelgeving: Het algemene WNT maximum.

Wijzigingen ten opzichte van het verantwoordingsmodel WNT 2018

Ten opzichte van 2018 is het verantwoordingsmodel WNT 2019 op verschillende onderdelen gewijzigd. De belangrijkste wijzigingen van het verantwoordingsmodel WNT 2019 zijn:

- Onder bepaalde voorwaarden wordt een topfunctionaris die zijn werkzaamheden als topfunctionaris neerlegt, maar een dienstverband behoudt bij dezelfde WNT-instelling, nog voor vier jaar aangemerkt als topfunctionaris;
- Een extra tabel 1e in verband met de totale bezoldiging waarvoor, in voorkomende gevallen (zie artikel 8 Beleidsregels WNT 2019), nagegaan moet worden of deze het instellingsmaximum niet overschrijdt. Dit in aanvulling op de toets aan het individueel bezoldigingsmaximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2019 voor de Gemeente Rijswijk is € 194.000,=.

Bezoldiging topfunctionarissen(WNT)

bedragen x € 1	M. Middendorp	J.A. Massaar
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier I
Aanvang en einde functievervulling in 2019	[01/01] – [31/12]	[01/01] – [31/12]
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 113.381	€ 94.008
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 19.618	€ 16.211
<i>Subtotaal</i>	€ 132.999	€ 110.219
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 194.000	€ 194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	€ 132.999	€ 110.219
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

IV Bijlagen

Kerngegevens en kengetallen

Kerngegevens en kengetallen

	Peildatum 1-1-2019	Peildatum 31-12-2019
I. FYSIEKE GEGEVENS		
Aantal inwoners¹		
0 - < 4 jaar	2.725	2.761
4 - < 17 jaar	6.985	7.307
17 - < 65 jaar	32.013	32.535
65 jaar en ouder	11.768	11.849
Totaal	53.491	54.452
< 20 jaar	11.136	11.560
Aantal leerlingen		
Openbaar basisonderwijs	1.045	1.080
Bijzonder basisonderwijs	2.969	3.011
Openbaar speciaal (basis)onderwijs	81	80
Bijzonder speciaal (basis)onderwijs	234	251
Openbaar voortgezet onderwijs	1.444	1.443
Bijzonder voortgezet onderwijs	929	925
* Oppervlakte van de gemeente	1.449 ha	1.449 ha
Waarvan water	88 ha	89,8 ha
Historische stads- of dorpskern	40.200 m2	40.200 m2
Aantal woningen	26.666	26.905
Wooneenheden	110	110
Woonwagens	36	36
Woonschepen	1	1
Lengte van wegen	100 ha	100 ha
Lengte van de recreatieve fiets-, ruiters- en wandelpaden	18 ha	18 ha
Aantal m2 openbaar groen		
Wijkgroen	147 ha	149 ha
Parken	162 ha	162 ha
Begraafplaatsen	92.600 m2	92.600 m2
II. SOCIALE STRUCTUUR		
Aantal bijstandsgerechtigden < 65 jaar	1.325	1.305
Aantal bijstandsgerechtigden zelfstandigen	5	12
Aantal gerechtigden IOAW	59	65
Aantal gerechtigden IOAZ	3	5
Aantal tewerkgestelde Rijswijkers in de sociale werkgemeenschap Rijswijk	75	72,46
Aantal elders tewerkgestelde Rijswijkers	0	0

¹ De grondslagen voor de meerjarenbegroting (woningen en inwoners) zijn opgenomen in de toelichting op de algemene dekkingsmiddelen.

Accountantsverklaring

Volgt in de definitieve versie.